

Dorin Ștef

MIORIȚA ÎN MARAMUREȘ

- Tipologie. Texte. Glossar -

TIPOLOGIA VARIANTELOR DIN MARAMUREȘ

Cea mai cunoscută și utilizată tipologie mioritică aparține lui **Adrian Fochi** și datează din 1964. Ea vizează variantele din toate regiunile țării și utilizează mai multe criterii: colind / baladă, regim metric, natura conflictului dintre păstori ș.a.m.d. Astfel tipologia fochiană propune mai mulți termeni: **versiune, ciclu, tip și subtip**. Din acest punct de vedere variantele din Maramureș aparțin exclusiv versiunii-colind. După regimul metric semnalăm variante aparținând atât ciclului I (7/8 silabe), cât și ciclului II (5/6 silabe). Din cele patru tipuri ale ciclului I, în Maramureș regăsim **Tipul 1** (clasic), **Tipul 3** (tema mamei) și **Tipul 4** (tema conflictului erotic).

Dacă cercetăm culegerile și antologiile de folclor maramureșene vom constata că autorii nu au găsit de cuviință să realizeze clasificări ale variantelor mioritice. Cu o singură excepție: *Colinde din județul Maramureș* (P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996), unde se enumeră trei criterii de clasificare: **Subtipul A** (“cel în care ciobanul a cărui moarte a fost hotărâtă de către doi sau mai mulți ciobani cere să fie înmormântat la stână”), **Subtipul B** (“cel care conține dorința ciobanului ca moartea să fie comunicată postum mamei”) și **Subtipul C** (“care cuprinde drept conflict hotărârea ciobanului mai mic de a lua fata la stână”) (p. 35-36). E ușor de sesizat că cele trei subtipuri definite de P. Bilțiu corespund întocmai cu cele trei tipuri fochiene (1, 3 și 4).

Din analiza celor 136 de variante ale antologiei de față am identificat o serie de particularități pe care le-am grupat în trei tipuri de bază: **1. Tipul nord-maramureșean**; **2. Tipul sud-maramureșean** (subtip codru și subtip lăpuș); **3. Tipul “fata de maior”**. Doar aparent această clasificare ia în considerare exclusiv criteriul geografic (sau al regiunii etno-folclorice), deoarece vom regăsi variante ale tipului nord-maramureșean în Țara Chioarului (6 variante), în Țara Lăpușului (3), cât și în Țara Codrului (1); așa cum variante din tipul sud-maramureșean (subtipul codru sau lăpuș) regăsim în Țara Chioarului, iar variante ale tipului *fata de maior* sunt răspândite în Codru (13), Chioar (7) și Lăpuș (1). Cel mai important criteriu de clasificare este dat de **metoda statistică**, respectiv incidența anumitor teme, motive, episoade și expresii, ceea ce împreună conferă particularitățile unui tip sau altul.

Tipul nord-maramureșean

Tipul nord-maramureșean se caracterizează printr-o formulă amplă, de largă respirație și printr-o bogăție tematică, cuprinzând cel mai mare număr de episoade, motive și teme. Dominant este statutul de *mic* și *înstrăinat* al unuia dintre păcurari, precum și secvența *judecății* pe care fărtații i-o fac celui mic. *Testamentul* e extrem de laborios și foarte atent în specificarea locului unde să fie îngropat *cel mic*, a modului cum să fie îngropat (în variantele mai vechi), precum și a obiectelor cu care să fie îngropat. Bocetul e aproape nelipsit. Iar episodul măicuței e construit cu minuțiozitate și împins într-o zonă de jale, tânguire și bocet.

■ Episoade și secvențe dominante

Locul acțiunii – cadru muntos (94%). Trei păcurari urcă la munte (92%). Doi sunt mai mari și sunt veri primari / frați (92%). Unul e mai mic și e străin (94%). Cel mai mic e îndepărtat de la stână pentru un anumit interval de timp (83%). Scopul îndepărtării se reflectă în tema omorului (92%). Replica testamentară e introdusă abrupt și aparent fără nici o justificare (73%). Cel mic ia în calcul ipoteza morții (70%). El dorește să fie îngropat în preajma stâniei (97%). Reflectarea temei înhumării (98%). Păcurarul optează pentru anumite obiecte ce trebuie așezate în / pe mormânt (76%). Intuiește bocetul oilor (79%). Ia în calcul dialogul ce se va desfășura între fărtați și mama sa, după coborârea oilor de la munte (60%).

■ Formule dominante / Schema tematică generală

Locul acțiunii – la munte: “Mărgu-și, mărg, oile-n munte / La iarba până-n jerunte” sau “Sus în vârful muntelui / Sub crucița bradului.” **Personajele**: “Mărgu-și trei păcurării / Cu oile după ei.” **Tema marilor și a micului** (în antiteză): “Cei mai mari îs veri primari / Cel mai mic îi strănic.” **Tema îndepărtării celui mic și tema omorului**: “Pe cel mai mic l-o mânat / Cu găleata la izvor / Până ei or fa` sobor. / Cu găleata după apă / Până i-or fa` judecată.” **Modalitatea de a-l ucide**: “Ori să-l puște, ori să-l taie, / Ori să-l puie-ntre fărtaie? / Ori să-l taie, ori să-l puște, / Ori să-l puie-ntre țapuște?” **Tema ce va introduce replica testamentară**: a) Ca efect al dialogului cu fărtații: “Înapoi și-o d-înturnat / Frații lui l-o d-întrebat: / Ce morțiță tu poștești? / Ori din pușcă împușcat, / Ori din sabie tăiat.” b) Ca efect al dialogului cu oile: “Când cu apa o-nturnat / Oile tăte-o zderat: / - Oile, oile mele, / Ce zderați așa cu jele? / - Cum focuțu n-om zdera, / Că ești doi s-o vorovit / Pe tine de omorât.” c) Replică spontană (fără justificare): “Cel mai mic o rupt și-o zâs” sau “Numa el o zâs așa.” **Formula de introducere a testamentului**: “Hei, voi, frățiorii mei.” **Moartea prin decapitare** (opțiune): “Nici o moarte nu-mi poftesc / Fără capu mi-l tăieți.” **Moartea apare ca o perspectivă**: “De s-a-ntâmpla și-oi muri” sau “Voi dacă mi-ți omorî.” **Locul îngropării**. a) Interdicția (incidență scăzută): “Pă mine nu m-astupați / Nici în verde țintirim / (C-acolo mi-oi fi străin). / Nici în dalbu temeteu / Numa unde-oi zice eu.” b) Înhumarea: “Pe mine mă îngropați.” c) Opțiunea: “În strunguța oilor, / În locu găleților, / În țarcuțu mieilor...” **Cum să fie îngropat**: “Pe mine pământ nu puneți / Numa dalbă gluga mea” sau “Tăt în loc de copârșeu / Beliți scoarță de buhău; / Și de pânză pă obraz / Beliți coaje de buhaz.” **Obiectele cu care să fie îngropat**: “Și în mâna de-a dreapta / Tot îmi puneți trâmbița. / Și în mâna de-a stânga / Tot îmi puneți fluiera.” **Bocetul** (oilor): “Când vântu și-a fluiera / Tulinca și-a tulinca, / Trâmbița și-a trâmbița. / Fluieru mândru și-a zâce / Oile tăte s-or strânge / Și pe mine că m-or plânge. / Oile cele bălăi / Mândru m-or cânta prin văi...” **Coborârea de la munte și întâlnirea cu**

măicuța: “Și-a zini Ziua Crucii, / Voi la țară-s scoborâ, / Măicuța v-a întreba / Coborâsc și eu ori ba?” **Cel mic întârzie pe munte cu oile șchioape:** “Numai voi îți zâce / C-am rămas mai înapoi / Cu cele șchioape de oi...” **Măicuța îl așteaptă în zadar cu masa pusă:** “Mămuca m-a agodi / Cu cina gata pă masă / Și cu apa rece-n vasă. / Apa-n vasă s-a-ncălzi / Eu la mama n-oi veni, / Batâr cât m-a agodi.”

■ **Elemente tehnice.** Tipul nord-maramureșean **arhaic** cuprinde variantele în care semnalăm prezența secvențelor: identificarea relațiilor de rudenie între personaje (“Stați, frați, să vedem / Care din cine suntem”), respectiv precizarea modului în care să fie îngropat – acoperirea cu gluga sau cu scoarțe de lemn bătrân. Cele două secvențe îmbogățesc tematic versiunea-colind, dar, mai mult decât atât, fac trimiteri la obiceiuri, credințe și ritualuri cu mult mai vechi decât cele din perioada culegerii textelor. **Numărul variantelor** încadrate în tipul nord-maramureșean este de 70 (clasic 50 și arhaic 20). **Răspândirea** (în regiunile din Maramureș): Țara Maramureșului – 60 variante (clasic 41 și arhaic 19), Țara Chioarului – 6 variante (clasic 5, arhaic 1), Țara Lăpușului – 3 variante (clasic) și Țara Codrului – 1 variante (clasic). **Regimul metric** este de 7/8 silabe (100%), iar ca versiune toate variantele au funcția de *colind de iarnă*.

Tipul sud-maramureșean

Deși din punct de vedere structural și tematic există multe similitudini între tipul nord-maramureșean și cel sud-maramureșean, acesta din urmă se caracterizează printr-o incidență secvențială scăzută, un epic concentrat, mult mai concis și formule lapidare. Acestea ar putea fi motive suficiente să presupunem un proces de regresivitate față de tipul nord-maramureșean, însă o altă teorie ar fi cea a conservării unor versiuni mai vechi, neevolute. Sâmburele epic e același. Dacă tema *marilor* e neglijată (implicit și a verilor primari), tema *micului* (și sporadic a străinului) e aproape nelipsită. Domină episodul *legiuirii fără motiv* și opțiunea pentru decapitare. *Testamentul* e clasic, dar într-o formulă de mică amploare. Nu cuprinde episodul măicuței.

Aparent, tipul sud-maramureșean se prezintă uniform în variantele din Codru, Lăpuș și Chioar, însă putem identifica câteva particularități specifice Codrului, respectiv Lăpușului, argument pentru a nominaliza două subtipuri.

Cât privește corpusul variantelor din Chioar, trebuie să remarcăm faptul că acestea nu alcătuiesc împreună un subtip distinct, bine definit: șapte variante aparțin tipului *fata de maior*, șase tipului nord-maramureșean, alte șase subtipului *codru*, o variantă subtipului *lăpuș*.

■ Secvențe și formule dominante / Particularități ale celor două subtipuri

Locul acțiunii. Formula introductivă. Codru: “Trei păcurărași la munte” sau “Pă ce coastă de vâlcei”. Lăpuș: “Trei păcurărași la munte” sau “În vârful muntelui” sau “În cei vârfuli de muncei.” **Numărul păstorilor:** Codru – invariabil trei. În Lăpuș – trei (preponderent), doi sau opt. **Despre păstori.** O particularitate a subtipului *lăpuș* este faptul că păcurarii sunt comparați cu “leii” sau “zmeii” (30%): “Și tustrei îs ca și zmei” (2 variante); “Sunt trei lei păcurărei” (5 var.). De asemenea, în subtipul *lăpuș* se menționează că unul dintre păcurari are o turmă mai mare de oi: “Mai mândră-i turma la el” (5 variante). **Tema marilor** (exprimată direct). În Codru lipsește cu desăvârșire, iar în Lăpuș incidența e de 35%. **Tema verilor primari.** În Codru lipsește, dar o regăsim

sporadic în Lăpuș: “Cei mai mari îs veri primari.” **Tema micului și a străinului.** Slab reprezentată în Codru, peste medie în Lăpuș: “Numa unu-i mititel”; “Cel mai mic e străinel.” **Unul dintre păstori e trimis să întoarcă oi:** “Du-te-ntoarce turma-ncoace”; “L-o mânat să-ntoarne oi” (temă comună și dominantă). **În acest răstimp ceilalți doi îi fac legea să îl omoare:** “Pe când oile-o-nturnat / Legea lui i s-o gătat” (temă comună și dominantă). **Cauza legiurii apare nemotivată. Modalitatea de ucidere** e ambiguă: “Ori să-l puște, ori să-l taie” (temă comună și dominantă). **Replica testamentară** e spontană și nejustificată. **Cel condamnat solicită să nu fie împușcat, ci să fie decapitat:** “Pă mine nu mă-mpușcați / Numa capu mi-l luați” (temă comună și dominantă). **Cerința de a nu fi acoperit cu pământ, ci numai cu gluga:** Codru – 5 variante, iar Lăpuș – 8 variante. De notat că în subtipul *lăpuș* regăsim cea mai mare incidență a acestei secvențe din toate regiunile Maramureșului (35%): “Lut pe mine nu puneți / Numai dragă gluga mea.” O particularitate a subtipului *codru* sunt versurile: “Când vântu-a-ncepe-a cânta / Gluga mea s-a rădica.” **Obiecte în ritualul de înmormântare.** Pentru Codru sunt specifice: “Fluieru după cure” sau “Tăt fluieru cel de-arjânt / Tăt mi-l puneți pă mormânt.” **Bocetul oilor** e o temă comună și dominantă, în schimb **episodul măicuței** lipsește.

■ **Elemente tehnice.** Tipul sud-maramureșean **arhaic** cuprinde secvența precizării modului în care să fie îngropat. **Numărul variantelor** încadrate în subtipul *codru* este de 20 (clasic 13, arhaic 7); la fel și pentru subtipul *lăpuș* (clasic 10, arhaic 9, cu particularități 1). **Răspândirea** (în regiunile din Maramureș). Subtipul *codru* îl regăsim în Țara Codrului (14 variante) și în Țara Chioarului (6 variante). Subtipul *lăpuș* domină în mod firesc Țara Lăpușului (19 variante), dar am semnalat o variantă și în Țara Chioarului. **Regimul metric** este de 7/8 silabe (100%), iar ca **versiune** toate variantele au funcția de *colind de iarnă*.

Tipul “fata de maior”

Privite în ansamblu, variantele ce se încadrează tipului *fata de maior* se caracterizează printr-un epic lapidar, având un număr relativ redus (și constant) de secvențe, teme și episoade. Acestea sunt exprimate prin formule stereotipe, identice, invariabile. Păcurarii, de regulă în număr de trei, par a avea același statut, lipsind clasicul *complex de inferioritate* al unuia dintre ei. Deci nu regăsim tema *marilor*, a *verilor primari*, a *micului* și a *străinului*. Dominantă e secvența întâlnirii pe munte cu o fată de maior și conflictul care, în final, va provoca aceeași replică testamentară. Dialogurile (dintre fărtați sau dintre păstori și fata de maior) sunt o caracteristică esențială. *Testamentul*, deși mai puțin consistent, exprimă aceleași opțiuni clasice ale celui «condamnat»: solicită să fie îngropat la stână, invocă lancea și fluierul și intuiește bocetul oilor. Episodul măicuței e omis în mare măsură.

■ Secvențe și formule dominante

Invariabil, în prim plan apar inițial **trei personaje**: “Trei păcurărei, / Trei turme de oi.” **Cadrul acțiunii** este muntele, iar timpul acțiunii e primăvara, după Ruptu sterpelor, înainte de organizarea stâniei: “Se suie la munte / Să-și vadă mai multe.” Urcând pe munte aceștia **se întâlnesc cu o fată**: “Văzură-și, văzură / Fată de maior / Cu galben baior.” Unul dintre păstori își exprimă **intenția de a o lua pe fată la stână**: “- Dați, frați, s-o luăm!”. Sau, în alte variante, fata e chestionată în privința simpatiei pe care o are față

de unul dintre ei: “Îi în drum o stat, / Frumos o-ntrebat: / - Care ție-ți place?”. Dar indiferent de răspunsul fetei (“Cel mai mititel / Că-i mai frumușel) sau propunerea inițială a unuia dintre păcurari de a o lua pe fată cu ei, **ceilalți doi îl amenință cu împușcarea** pe cel de-al treilea: “- Tu de i lua / Noi te-om împușca.” **Replica testamentară** e introdusă firesc, ca efect al dialogului anterior și al situației dramatice care se conturează: “- Voi de mi-ți pușca, / Voi mi-ți și-ngropa / La staor de oi, / Unde-i joc de miei.” **Lancea și fluierul** sunt cele mai invocate, dar, de fiecare dată acestea sunt așezate pe mormânt: “Lancea mea cea dulce / Mi-o puneți de cruce. / Fluierul cel drag / Mi-l puneți de steag.” Intuiește **bocetul oilor**: “Lancea-a trăgăna / Oile-or juca, / Mândru m-or cânta.”

■ **Elemente tehnice.** Tipul *fata de maior-arhaic* cuprinde episodul “negocierii”, în care, cel amenințat cu moartea, aflând de intenția celor doi de a-l omorî, le cere acestora să fie lăsat în viață și le oferă pe rând sumanul, bota și fluierul; obiectele sunt refuzate și în final se interpune replica testamentară. “- Nu mi-ți împușca / Că io vouă v-oi da / Sumănașul meu. / - Noi te-om împușca / Că nouă nu ne trebe / Sumănașul tău. / Că și noi avem / Suman ca și-a tău.” **Numărul de variante** încadrate în tipul *fata de maior* este de 21 (clasic 16, arhaic 4, cu particularități 1). **Răspândirea** (în regiunile din Maramureș): Țara Codrului (13 variante), Țara Chioarului (7 variante), Țara Lăpușului (1). Reținem faptul că acest tip nu se regăsește în Maramureșul istoric și nu e specific nici Țării Lăpușului. O incidență sporită e semnalată în zona Năsăud – Sălaj – Cluj. **Regimul metric** este de 5/6 silabe (19 variante), respectiv 7/8 silabe (2). Ambele variante în regim de 7/8 provin din localitatea Chiuzbaia (Chioar). **Versiunea – colind de iarnă.** De precizat că în alte regiuni din Transilvania, variantele ce conțin un regim metric de 5/6 silabe (caracteristic acestui tip) au migrat spre zona baladelor – a *colindelor de vară*.

NOTĂ ASUPRA ANTOLOGIEI

Antologia de față cuprinde 136 de texte mioritice consemnate exclusiv în cele patru regiuni etno-folclorice ale județului Maramureș: Maramureșul istoric (63), Țara Chioarului (22), Țara Codului (28), respectiv Țara Lăpușului (23). Textele au fost publicate – cu două excepții – în diverse culegeri, antologii și periodice, editate în Maramureș, la Cluj sau la București, între anii 1925-2001.

Criteriul de clasificare. Acest corpus de variante sunt grupate în funcție de cele patru regiuni etno-folclorice distincte și nu în raport cu tipologia formulată. Următorul criteriu pentru numerotarea textelor a fost de ordin cronologic, adică după data consemnării de către culegători – *clasificare orizontală*. În cazul în care într-o localitate s-au înregistrat mai multe variante, în ani diferiți, s-a luat ca bază cea mai veche variantă, iar apoi ordinea cronologică a celorlalte variante din aceeași localitate – *clasificare verticală*. Acest tip de clasificare facilitează urmărirea evoluției în timp a unei variante, precum și elementele definitorii, eventuale contaminări, alterări sau contrafaceri.

Transcrierea. Un reproș din partea lingviștilor ar fi faptul că textele nu sunt reproduse diacritic. Însă noi nu am făcut decât să le preluăm în forma în care au fost ele publicate. Pe de altă parte o analiză lingvistică și dialectologică, utilizând transcrierea diacritică, nu face obiectul studiului de față.

Caseta tehnică. La sfârșitul fiecărei variante este postată o casetă tehnică ce cuprinde, după caz, numele culegătorului, a informatorului, localitatea, data, publicația,

încadrarea tipologică și eventuale observații și note. În situația în care varianta a fost republicată s-a menționat acest aspect, indicându-se întregul istoric. Evident, data culegerii e preluată din precizările folcloristului; dar dacă această observație lipsește, s-a luat ca reper anul publicării textului (de ex. →1985). Această poziționare a casetei după fiecare variantă are menirea să transforme fiecare text într-un document care să-i confere personalitate și valoare.

Numărul variantelor. Este foarte important să precizăm că în realitate numărul variantelor din Maramureș este cu mult mai mare. O parte sunt deja publicate, însă ponderea o dețin cele aflate în colecțiile particulare ale unor folcloriști. O revizuire și o adăugire a prezentei Antologii cu siguranță că ar aduce în discuție elemente noi și ar întregi specificul local al fenomenului. Însă în momentul în care se va întocmi o tipologie exactă a variantelor, utilizându-se un corpus mare de texte, vom constata că orice variantă nouă se înscrie într-un anumit tip sau subtip bine definit, variabile fiind doar adăugirile, lipsurile sau particularitățile lexicale ale informatorilor. Excepție ar face variantele cu mult mai vechi decât cele consemnate deja.

Probabil ar trebui să luăm o oarecare distanță față de utilizarea în exces a termenului de «variantă». Un informator, pe parcursul dialogului cu un culegător de folclor, e capabil să furnizeze, prin repetiție, două, trei sau chiar patru texte folclorice cu același subiect, fie pentru că memoria îi joacă feste, fie grație unei abilități deosebite în improvizație. Nu vom obține, cu siguranță, 3-4 variante distincte, ci o “variație pe aceeași temă”. Sau, același culegător investighează într-o localitate fenomenul mioritic și apelează la 5-6 informatori, a căror texte furnizate conțin aceeași structură tematică de bază, diferind doar prin mici particularități sau o figură de stil suplimentară. Ele trebuie consemnate ca atare, fără retușuri, dar cu rezerva că sunt rare situațiile când un informator cunoaște două variante distincte ale aceluiași text folcloric (lucru posibil de altfel), sau când într-o localitate circulă mai multe variante. Memoria informatorilor sau alterarea involuntară a textelor nu pot fi criterii pentru definirea termenului de *variantă*. Specificul local e cu mult mai convingător. Astfel, într-o regiune etnografică, numărul variantelor poate depăși, cu puțin, numărul localităților.

Cel puțin în cazul *Mioriței*, soluția ar fi, probabil, identificarea unui număr restrâns de texte reprezentative din punct de vedere tematic pentru o localitate sau pentru o zonă. Corpusul acestor variante ar fi apoi grupat pe tipuri și subtipuri într-o antologie selectivă.

Dar pentru a ajunge la un astfel de stadiu al discuțiilor nu putem ocoli prima fază: o culegere integrală de texte. Mult mai grabnic ar trebui să se realizeze o *Antologie națională a textelor mioritice*. Ediția din 1964 a lui A. Fochi e deosebit de utilă, însă un cercetător perseverent nu se oprește la corpusul variantelor fochiene, ci investighează tema mioritică folosindu-se și de textele publicate după 1964. Această sintagmă, “după 1964”, devine pe zi ce trece tot mai uzitată, iar studiile aprofundate ulterior sunt fragmentate de note stufoase pentru a indica ediții ale altor culegeri de folclor. Munca cercetătorului devine greoaie, anevoioasă, arhivistică. De aceea s-ar impune realizarea unei noi Antologii de texte mioritice, pentru a facilita studiile și analizele dintr-o perspectivă globală, națională. Acesta ar trebui să fie un volum distinct, nelegat de vre-un studiu de caz ori de opiniile unui exeget.

Câteva observații pe marginea textelor din prezenta Antologie. Chiar la o primă lectură vom constata că variantele înregistrate la începutul secolului al XX-lea sunt

mai concise, mai esențializate, aproape telegrafice, ceea ce le conferă, în mod firesc, o tentă arhaică mult mai pronunțată și dovedesc o bună conservare. În schimb, textele din a doua jumătate a secolului al XX-lea se dovedesc a fi mai elaborate și conțin episoade noi (prin procesul de contaminare fie cu alte texte folclorice locale, fie cu varianta Alecsandri răspândită prin manualele școlare). Reținem astfel un fenomen de evoluție a epicului, aceiași pe care versiunea-baladă l-a cunoscut cu un secol mai devreme.

De asemenea e lesne de observat că pionierii folcloristicii erau mult mai meticuloși și mai exacti în ceea ce privește consemnarea numelor informatorilor, a vârstei acestora, a localizării textelor etc. Acest interes scade, în general, pe măsura trecerii timpului.

Despre autenticitate. Îmi rezerv dreptul de a avea suspiciuni privind autenticitatea unor variante chiar din Antologia de față. Într-o analiză comparată a textelor intervențiile personale ale informatorilor sau ale culegătorilor sunt evidente. Am menționat în unele casete tehnice acest aspect. Deasemenea variantele compilate (cu precădere de tipul nord-maramureșean) nu prezintă pe de-a-ntregul garanția autenticității. Am realizat o selecție a textelor și din această perspectivă, iar cuprinderea unor astfel de variante în această Antologie s-a făcut din rațiunea că “falsurile sunt și ele o sursă de informație.”

“Admisă ca test de veridicitate, *autenticitatea în folclor* este o noțiune susceptibilă, totuși, de o încărcătură subiectivă. Ca modalitate particulară a cunoașterii, autenticitatea (noțiune care vine din juris-prudență) este, prin definiție, o calitate abstractă, încât «e limpede că o parte considerabilă a judecăților de autenticitate pe care folcloristica – precum majoritatea celorlalte științe umane – este în măsură să le formuleze vor fi judecăți de autoritate, întemeiate de intuiția și fondul apercetiv de cunoștințe ale experților puși în cauză» (a se vedea Radu Niculescu, *Folclor – sens – valoare*, Minerva, București, 1991)”¹.

Apoi mai trebuie făcută distincția între *variantele de autor*, sau *de interpret* și *varietele de culegător*. Primele evidențiază talentul și capacitatea deosebită de a improviza pe o temă dată, contribuind astfel la sporirea valențelor artistice (și stilistice) ale unui text folcloric – dacă acesta capătă autoritate din partea auditoriului și cunoaște o oarecare circulație locală sau zonală. Numai că acest aspect, extrem de benefic, este specific în cazul baladelor (a doinelor, a cântecelor lirice), unde actul interpretării este eminentamente individual și lasă libertate rapsodului de a îmbogăți, corecta și de a reajusta textul².

În cazul colindelor însă, lucrurile stau un pic diferit, deoarece, de regulă, ele sunt interpretate în grup și orice deviere este amendată. Sigur că în momentul culegerii, de cele mai multe ori folcloristul apelează la persoane individuale și prea rar culege textul în momentul performării «oficiale», în timpul sărbătorilor de iarnă. Deci informatorul iarăși are o oarecare libertate de improvizație, dar observăm, prin compararea textelor, că ea este neglijabilă.

Cele mai mari suspiciuni planează asupra *textelor compilate*, caz în care putem vorbi de *variante de culegător* și pot fi acuzate de contrafacere, mai ales dacă în aceste texte apar și imagini (sau chiar episoade) atipice, ori termeni care depășesc încadrarea în “particularități locale de grai”.

---

¹ Lucia Bredan, *Pseudovariante clasice ale Mioriței*, în *Miorița*, nr. 1-2 (7-8), Câmpulung Moldovenesc, decembrie 1994, p. 23-25.

² Câteva exemple celebre ale unor “variante de autor” ale baladei *Miorița*: varianta Costăchescu – a lui Gheorghe Avasiloiu, varianta G. Dem. Teodorescu – a lui Petre Crețul Solcanul, varianta Alexandru Vasiliu – a lui Teodor Mihai Buchilă.

Probabil cea mai sugestivă variantă contrafăcută a unui text mioritic maramureșean aparține lui *Petre Lenghel Izanu* - a fost publicată în 1959 în cotidianul local³ și preluată necritic de Adrian Fochi în monografia din 1964⁴. P. Lenghel Izanu susține că informatorul este Maria Ștefanca (68 ani), din comuna Bârsana, Maramureș. Să reținem că folcloristul s-a devedit pe parcursul întregii sale activități, dealtfel prodigioase, un neobosit susținător al tezei potrivit căreia variantele maramureșene ale *Mioriței* prezintă vădite similitudini cu varianta-baladă. Textul în discuție este o compilație forțată, în care elementele atipice abundă cu insistență: “Sus pe plaiul cel cu tei / Mergu-și trei păcurărei / Cu oile după ei.” Tema marilor, a verilor primari, a micului și a străinului sunt autentice. Apoi continuă: “Și cum muntele îl suie / Zbiară oaia cea pistrui, / Zbiară-o mândră de mioară / Și din stână iese-afară.” Păcurarul se adresează mioarei: “Miorucă, blânda me, / Spune-mi mie ce-și lipse? / Nu ai iarbă pe pripor, / Apă rece în izvor, / Ori beteagă tare ești, / De mereu te tânguiești?...” Replica mioarei e demnă de versiunea baladă: “Iarba-i bună și lăptoasă, / Apa-i rece și gustoasă, / Nu-s beteagă și mi-i bine. / Mă gândesc, stăpân, la tine. / Că cei doi ortaci ai tăi / Ce la suflete îs răi, / S-au grăit alaltă-seară / Pe tine să te omoară, / Să le rămână lor doi / Toată stâna cea de oi...” Alte comentarii sunt de prisos.

Fondul local. Un fapt cu adevărat remarcabil este că fondul local răzbate cu o forță impresionantă în textele maramureșene (și în general în cele nord-transilvănene). «Efectul Alecsandri», datorat cu precădere manualelor școlare se resimte într-un număr foarte mic de variante și numai episodic. Nu de același tratament se bucură textele din zona extracarpatică, un caz elocvent fiind ținutul Vrancei (vezi monografia lui Ion Diaconu). *Nota critică I* a distinsului folclorist caracterizează în linii mari majoritatea textelor vrâncene: “Fondul local, provenit de la bătrână (se referă la mama informatorului, n.n.) abia se întrezărește (...), ajungând accesoriu în materialul memorat difuz din textul clasic al manualului de școală”⁵.

“Ținuta artistică”. Nu ne-am propus să evaluăm stilistic și literar variantele maramureșene, care, în mod evident, nu rivalizează din acest punct de vedere cu variantele-baladă, dar considerăm regretabile acele aprecieri zeflemitoare la adresa colindelor: “A existat și mai există «ținută artistică» în *colinda păcurarului*...?”⁶.

Versurile din Maramureș ne apar ca fiind curate, viguroase, pline de forță; îngrijite și șlefuite în timp. Ele nu excelează prin epitete, comparații, metafore și parabole, e drept. Sunt naturale, firești, lipsite de artificii (ligvistice) și artificial. Sunt aidaoma spiritului, a gândului și a modului de a fi al ardelenilor: sincere, cioplite dintr-o bucată. Privite în ansamblu par prefiguratorii. Emană un aer de munte, cu iz de rășină și tămâie. Și, ce e mai important, redau realist viața de la stână.

³ *Pentru socialism*, nr. 1639, Baia Mare, 1959.

⁴ A. Fochi, *Miorița*, Editura Academiei, București, 1964, p. 991-992, text II din anexă.

⁵ Ion Diaconu, *Ținutul Vrancei*, volumul III, Editura Minerva, București, 1989, p. 345.

⁶ I. Diaconu, op. cit., volumul IV, p. 347.

TEXTE

Bistrița Năsăud. 1792-1794

Cea mai veche variantă a Mioriței

Aude-să, D[oa]mne, aude Peste cel plăiuț de munte, Un șuier, D[oa]mne, șuier Că acolo, D[oa]mne, 5. Sînt numai trei păcurărași Doi ce[i]mari Și-s ver[i] primari Unu-i mic și-i străinel. Acel mic și străinel 10. Că [la] apă l-au mînat. Pînă la apă au umblat Foarte mult l-au judecat Ca pe dînsul să-l omo[a]ră Oile să i le éé. 15. Da el cînd din apă au venit El numai au avut O mioară zdrăvioară.	Și înainte au eșit Și din grai așa au grăit: 20. - Drajii mei verișori Dacă pe mine mi-ț[i] omorî Lîngă mine puneț[i] Fluierul de dreapta Buciuul de-a stînga. 25. Că cînd vîntu a sufla Fluerul a fluera Și buciuul a bucina Numai răsunul Că mi-a răsuna 30. Peste munți numai la ai mei doi părinți Și răsunul și mi-a merje Peste brazi la ai mei frați, ...

Textul face parte dintr-o culegere de cântece populare românești aflată în manuscris la *Arhivele Statului, filiala Tg. Mureș*. Culegerea îi este atribuită căpitanului *Ion Șincai*, fratele lui Gheorghe Șincai, și este datată în perioada 1792-1794. Se afirmă că textele provin din zona Bistrița Năsăud.

Manuscrisul a fost descoperit de Elena Mișu și Dimitrie Poptamaș și a fost publicat în revista *Manuscriptum*, nr. 2-4 (83-84), an XXII, 1991, p. 8-11. Republicat în revista *Miorița*, an III, nr.2 (6), 23 septembrie 1993, Câmpulung Moldovenesc, p.8.

Observații:

■ Textul mai conține 20 de versuri care nu au nici o legătură cu tema mioritică, ci mai degrabă cu un alt motiv pastoral – “stâna prădată”. Alipirea celor două cântece s-a făcut fie de către informatorul lui Ion Șincai, fie de culegător, în momentul transcrierii, fie de cei care au descoperit manuscrisul. Următoarele versuri sunt: “Într-o verde dumbrăviță / Este-o rece fîntîniță. / La acee răce fîntîniță / Sînt două luminiță. / Da nu-s două luminiță / Că-s ochii șarpelui... //”

■ Comparând textul cu variantele maramureșene am putea că el aparține tipului *sud-maramureșean* (eventual subtip *lăpuș*). Versurile “El numai au avut / O mioară zdrăvioară” ar putea avea conotații cu episodul “tânguirea oilor”, dar în această variantă nu au nici o justificare, părănd mai degrabă artificial introduse.

Țara Maramureșului

TEXT 1

Țara Maramureșului 1 Desești – 1920

Mărgu-și [trei] păcurărei
Cu oile după ei.
Cel mai mare-i văr primar.
Cel mai mic o rupt și-o zîs:

5. - Hei tu, frătiulucu meu,

Numa eu cînd oi muri
Pă mine că să mă-ngroape
Din strunguța oilor,
Su` fundu gălețîlor,
10. S-aud zinu ciuruind
Șî mîndrele tropotind.

Culegător – Tache Papahagi

Informator – Parasca Covaci, 70 ani (n.1850).

Localitatea/Data – Desești, 1920; Țara Maramureșului.

Publicat în *Graiul și folklorul Maramureșului*, Tache Papahagi, 1925, p.74; text CCCXXXIII.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 563, text XVIII, TRANS. 13; *Graiul și folklorul Maramureșului*, T. Papahagi, 1981, p. 232.

Tipul – Nord-maramureșan (fragment).

Observații. Fără îndoială este cel mai vechi text cunoscut din Maramureș, dacă luăm în considerare vârsta informatorului. Este scurt, concis și esențializat.

TEXT 2

Țara Maramureșului 2 Vadu Izei – 1920

Mărgu-și, mămulică, mărg,
Mărgu-și tri păcurărei
Pă cărare, pă muncei,
Cu oile după ei.

5. Numa unu-așa zîce:
- Stați, fraților, să vedem
Care din cine sîntem.
Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic - străin voinic.

10. Numa el o zîs așa:

- Hei, tu, frățiorii mei,
Numa eu cînd și-oi muri,
Pă mine mi-ți îngropa
Dîn vîrvuțu muntelui,

15. De-a umbruța bradului;
Din locuț de copîrșău
Puneți scoarțe de durdzău,
Șî din locuț de sălaș
Puneți scoarță de bohaș;

20. Și de-a mîna de-a dreaptă
Tăt îmi puneț trîmbița,
La cap puneț găleata;
Și de-a mîna de-a stîngu
Tăt îmi puneț fluieru.

25. Cînd vîntu și-a sufla,
Trîmbița a trîmbiță,
Fluieru a fluierá,
Găleata a suspina
Că nu mulgeț în dînsá.

Culegător – Tache Papahagi

Informator – Ioana Codrea (Fundeasa), 40 ani (n.1880).

Localitatea/Data – Vadu Izei, 1920; Țara Maramureșului.

Publicat în *Graiul și folklorul Maramureșului*, Tache Papahagi, 1925, p.102-103, text CCCLXXX.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 562, text XVI, TRANS. 11; *Graiul și folklorul Maramureșului*, ed.1981, p. 257.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

TEXT 3

Țara Maramureșului 3

Rozavlea (1) – 1920

- Pă cel vîrșuț de munciei
Mărgu-și trei păcurărei
Cu oile după ei:
Doi mai mari, unul mai mic.
5. Pă cel mai mic l-o mînat
Cu găleata la izvor
Pîn-ei or face sobor;
Cu găleata după apă
Pîn-ei or fă judecată.
10. Înapoi și-o d-înturnat,
Frații lui l-o d-întrebat:
- Ce mortîță tu-ți poștești?
Ori din pușcă împușcat,
Ori din sabie tăiat?
15. - Altă moarte nu-mi poftesc,
Dară din pușcă-mpușcat
Și din sabie dimnicat.
Pă mine nu m-astupați
Nici în verde țintirim,
20. Nici în dalbu temeteu,
Numa unde-oi zîce eu:
În vîrșuțu muntelui,
Sub crucea molidului,
În strunguța oilor
25. Și-n țărșuțu mieilor,
Și-n urma găleților.
Să-mi puneți un miel la cap,
La picioare fluier mare
- Și la cap o trîmbița-re;
30. Un vînt țebeș a sufla,
Fluieru și-a fluieră,
Trîmbița și-a trîmbiță
Și mielucu și-a zgera,
Crucița s-a legăna
35. Și oile m-or cînta;
Oile s-or tomni rînd
Și m-or paște pă mormînt,
Ele numa că și-or zîce:
- Ian, scoală, stăpîne, scoală
40. Și ne scoate la pripoară,
Să bem apă din izvoară,
Să ne paștem cîrbunei,
Să ne fătăm mielușei;
Mielușei cu coarne-ntoarsă,
45. Cum îs oile frumoasă.
De cînd tu ți-ai adurnit
Iarbă verde n-am păscut,
Apă rece n-am băut.
.....
Ei acasă ș-o zinit,
50. Mama lor i-o întrebat:
- Cel mai mic unde-o rămas?
- Tăt pă văi și pă vâlcele,
Cu oile cele răle;
Tăt pă văi și pă hotroape,
55. Cu oile cele șchioape.

Culegător – Tache Papahagi

Informator – Ileana Rus, 24 ani (n. 1896).

Localitatea/Data – Rozavlea, 1920; Țara Maramureșului.

Publicat în *Graiul și folklorul Maramureșului*, Tache Papahagi, ed. 1925, p. 80-81, text CCCLII.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 564, text XIX, TRANS. 14; *Graiul și folklorul Maramureșului*, T. Papahagi, ed. 1981, p. 238.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. Contaminare cu motivul *oile amenințate cu vânzarea* (vers. 40-48).

TEXT 4

Țara Maramureșului 4
Rozavlea (2) →1985

- Pă plăiuțul dealului,
Oile stăpînului.
- La ele cine-i păstor?
- Tăt tri frați îmbujorați,
5. În smolence îmbrăcați.
Doi mai mari nu zic nimic
Și-o pus ochii pă cel mic.
Pă cel mic ei l-o mînat
Pă izvoru-ntunecat,
10. Cu găleata după apă
Pînă i-or fa` judecată.
- Hei, voi, frățiorii mei,
De s-a vâji și-oi muri,
Nu m-astupați nicări,
15. Fă`-n strunguța oilor,
Ori în țarcul mieilor.
Și la cap să am un miel
Și fluieru lîngă el;
Și pă mormînt, deasupra,
20. Așezați-mi trîmbița.
Cînd vînturi că și-or sufla
Trîmbița și-a trîmbiță,
Fluieru și-a fluierá,
- Mielușelu și-a zdera.
25. - Da voi, oi, cum mi-ți cînta?
- Noi ne-om face legămînt,
Toate te-om cînta pă rînd;
Toate te-om cînta cu dor,
Că ne-ai fost un bun păstor.
30. Scoală, scoală, măi stăpîne,
Că de cînd ai adormit
Iarbă verde n-am păscut,
Apă rece n-am băut,
Pă piatră sacă-am șezut.
35. - Hei, voi, frățiorii mei,
Voi la țară-ți coborî
Și mămuca-a auzi
Și `nainte va ieși,
Și mama că va-ntreba:
40. Coborî-oi și eu ori ba?
Voi spuneți mămuchii așa:
Că eu numa mi-am rămas
Tăt pe vâi și pă vîlcele,
Cu oile bălăiele;
45. Tăt pe vâi și pă hîrtoape,
Cu oile cele șchioape.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Ileana Florea, 63 ani (nu știe carte).

Localitatea/Data – Rozavlea, →1985; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 217-218, text 358.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic

Observații. Contaminare cu motivul *oile amenințate cu vânzarea* (vers. 30-34).

TEXT 5

Țara Maramureșului 5
Săcel (1) – 1920

- Pă uliță, printre vâi,
Se duc trei păcurărei.
Ei o prins a să sfădi
Și o prins a vorovi:
5. - Pă unu l-om omorî.
Da el numa și-o strîgat:
- Că voi de mi-ț omorî,
Tăt pe mine m-astupați

În țăruciu mieilor, 10. În staolu oilor; Și voi numa că îmi puneți La picioare fluier mare Și la capu` trîmbița-re. Și cînd vîntu și-a sufla 15. Trîmbița și-a trîmbiță, Fluieru și-a fluierá, Și numa și-or audzi Oile cele cu lapte – M-or hori mîrgînd pã sate; 20. Oile cele cornute –	M-or hori vara pã munte; Cele biete miorele M-or hori vara cu jele. - Hei, tu, biete miorele, 25. Spune-ți cãtã mama me-le: V-a-ntreba mama de mine, Spuneți cã m-am dus la bine, Cã numa m-am însurat, Și eu numa mi-am luat 30. Tãt o fatã de-mpãrat, Sã nu sie cu bãnat.* .....

Culegãtor – Tache Papahagi

Informator – Nãstaca Petrovai, 60 ani (n.1860).

Localitatea/Data – Sãcel, 1920; Țara Maramureșului.

Publicat în *Graiul și folklorul Maramureșului*, T. Papahagi, ediția 1925, p.78-79, text CCCXLVI.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p.568, text XXV, TRANS. 19; *Antologie de folclor din județul Maramureș*, 1980, p.105-106, text 90; *Graiul și folklorul Maramureșului*, ediția 1981, p.236.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. 1. (*) “Aici s-a oprit «horia» spunîndu-mi cã nu-și mai aduce aminte restul colindei.” (T. Papahagi). 2. Informatoarea este de loc din Vișeu de Jos. 3. Este singura variantã de acest tip unde tema omorului se introduce printr-un conflict deschis între pãcurari. 4. Pretextul oferit mãicuței e atipic (vers. 27-31). 5. Text publicat în patru ediții (1925, 1964, 1980, 1981).

TEXT 6

Țara Maramureșului 6

Sãcel (2) – 1973

Sus în vîrvu muntelui, Su` crucița bradului, Era[u] tri pãcurãrei, Cu oile dupã ei. 5. Zîce unu cãtã altu: - Haida noi sã ne cãtãm, Care ceva neam ne-aflãm. Cei mai mari și-s veri primari, Cel mai mic fi strãinicu. 10. Și pã cel mic l-o mînat Numa la linã fîntînã Cu gãleți dalbe d-a mînã. Pînã el cã întoarce Lui lejea cã i-o facé: 15. Tãt cãpuțu` sã i-l taie Și oile sã i le ieie. Oaia lui cea oacheșé Doamne, bine-i auzé,	Și la dînsu coboré: 20. - Lasã gãlețile gios Și te du numa în lume, Noi ne-om duce dupã tine. Cã ia cum îți fac lejea: Tãt cãpuțu sã ți-l taie 25. Și pe noi ca sã ne ieie. Și el tot n-o ascultat Iarã-n mînã l-o luat Și la ei cã și-o ieșit Și din gurã și-o grãit: 30. - Drãjilor mei vãtãjei, Dãcã capu mi-ți tãié Pã mine mã d-astupați: În strunguța oilor, În giocuțu mieilor. 35. Fluieru mi-l puneți cruce. Tãt fluieru de-a dreaptã

- Și trîmbița de-a stîngă.
Dincotro vînt cum a tra`
Fluieru meu m-a cînta;
40. Trîmbița și-a prinde-a zîce,
Oile-or prinde-a să strînje,
De milă-or prinde-a plînje.

- Hei, domnuț, domnuțu nostu,
Tu de cum că ne-ai lăsat
45. Sus la munte n-am umblat,
Iarbă verde n-am mîncat
Și șidem tăt pîngă sat
Și paștem romun uscat.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Varvara Șuşca, 73 ani (n.1900).

Localitatea/Data – Săcel, 1973; Țara Maramureșului.

Publicat în *Antologie de folclor din județul Maramureș*, 1980, p.108-109, text 94.

Republicat – *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, text 71.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

Observații. Contaminare cu motivul *oilor amenințate cu vînzarea* (vers. 43-49); versul 16 e atipic, la fel și versurile 43-48.

TEXT 7

Țara Maramureșului 7

Botiza (1) – 1922

- Mărgu-și, mărg, oile-n munte,
Tăt cu trei păcurărei,
Cu oile după ei.
Cei mai mari îs veri primari;
5. Celălalt - mai mititel,
Acela-i mai străinel.
Sus la munte o sosît,
Ceia doi s-o vorovit
Pă cel mic de omorît.
10. Pă el numa l-o mînat
După apă-ntre izvoare –
S-o vorovit să-l omoară;
După apă-ntre vâlcele –
Lui lejea că i-o făce-le:
15. Ori să-l puște, ori să-l taie,
Ori să-l puie-ntre firtaie;
Ori să-l taie, ori să-l puște,
Ori să-l puie-ntre tăpuște.
Cînd cu apa o-nturnat,
20. Oile tâte-o zderat.
- Oile, oile mele,
Ce zderați așa cu jele?
- Cum focuțu n-om zdera
Că ești doi s-o vorovit
25. Pă tine de omorît?

- Păcurari, firtații mei,

- Voi de că mi-ți omorî,
Pă mine mă astupați
În locuțu strungilor,
30. În locul găleților,
Și-mi puneți lancea la cap,
Fluierașu la picioare,
Trîmbițuca de-a dreaptá:
Vîntuț cald cînd a sufla
35. Lancea s-a legăna,
Trîmbițuca-a prinde-a zdera,
Oile m-or prinde-a plînge;
Oile cu lînile,
Berbecii cu coarnele;
40. Tăt în loc de surorele
M-or jeli luna și stele;
Tăt în loc de frați de-ai mei
M-or jeli-mă stînjărei.
Gios la munte-ți scoborî,
45. Mama nainte-a eși
Și pă voi v-a întreba:
- Ș-a nost păcurar a zini?
- Ș-a vost păcurar a zini,
D-a rămas pă cele groape
50. Cu oi șute și cu șchioape;
Ș-o rămas pă cele văi
Cu oi șchioape și cu miei.

Culegător – Tache Papahagi

Informator – Mărie Cupșinar, 20 ani (n.1902).

Localitatea/Data – Botiza, 1922; Țara Maramureșului.

Publicat în *Graiul și folklorul Maramureșului*, T. Papahagi, 1925, p.120-121, text CCCC.V.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 565, text XXI, TRANS. 16; *Graiul și folklorul Maramureșului*, T. Papahagi, ediția 1981, p. 275-276.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

TEXT 8

Țara Maramureșului 8

Botiza (2) – 1984

- Mărgu-și, mărg, oile-n munte,
La iarba pînă-n jerunte.
Mărgu-și tri păcurărei
Cu oile după ei.
5. Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic îi străinic.
Pă cel mic că l-o mînat
După apă-ntre izvoară
S-o vorovit să-l omoară;
10. După apă-ntre vîlcele
Tăt să-i facă legiurele.
Cînd cu apa o-nturnat
Oile lui o zbierat:
- Oile, oile mele,
15. Ce zderați așe cu jele?
- Cum focuțu n-om zbiera?
Cînd pe tine te-o mînat
- După apă-ntre izvoară
S-o vorovit să te-omoară;
20. După apă-ntre vîlcele
Tăt să-ți facă legiurele.
- Măi firtați, firtații mei,
Dacă-i așe și-așe,
Voi pă mine m-astupați
25. În strunguța oilor,
În locu găleților.
Cînd vîntuțu a sufla
Doară-a auzî mamá
Și la mine a pleca,
30. De mine a întreba.
Voi să îi spuneți așa:
Că m-am dus pă vîrf de munte
Cu oi șchioape și cornute.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Maria Groșan, 78 ani, (n.1906).

Localitatea/Data – Botiza, 1984; Țara Maramureșului.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu și Gh. Pop, 1996, p.91, text 119.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

TEXT 9

Țara Maramureșului 9

Botiza (3) – 1984

- Mărgu-și tri păcurărei,
Hoia lin și iară lin (refren)
Cu oile după ei.
Mărgu-și cu oile-n munte,
La iarba pînă-n jerunte.
5. Cei mai mari și-s veri primari,
Mititelu-i străinelu.
Pă el numa l-o mînat
După apă-ntre izvoară,
Pînă l-or face să moară.

10. El înapoi o-nturnat, Oile tare-o zbierat. El numa și-o zîs așe: - Măi firtați, firtații mei, Ce-i aiasta și-aiasta? 15. Io la oi cît am umblat, Oile nu mi-o zbierat. Cunosc bine c-oi muri, Cine biata m-a jeli? Oile cu lînele? 20. Berbecii cu coarnele? Mieii cu jocurile? Și voi numa m-astupați În strunguța oilor, În locu găleților. 25. Și, voi, mie numa-m puneț	Tăt în loc de copîrșeu Beliți coajă de buhău; Și de pînză pă obraz, Beliți coajă de buhaz. 30. Și voi mie numa-m puneț Fluierașu de-a dreaptă Și trîmbița de-a stîngă. Vîntu-și calcă și-a sufla Fluierașu-a fluierá, 35. Trîmbița a trîmbiță Și le-a auzî mamá Și-a zini și m-a cota: Pă prelucii cu bulbuci Pă unde mutam eu strunji; 40. Pă preluci cu ghiocei Pă unde-am umblat la mieii.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Ioana Brumar, 78 ani (n. 1906), Maria Petreuş, 53 ani (n. 1931).

Localitatea/Data – Botiza, 1984; Țara Maramureșului.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu și Gh. Pop, 1996. p. 117, text 88.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

Observații. Cu partitură muzicală (în ediția din 1996).

TEXT 10

Țara Maramureșului 10

Botiza (4) – 1984

Mărgu-și, mărg, oile-n munte, La iarba pînă-n gerunte. Mărgu-și tri păcurărei Cu oile după ei. 5. Cei mai mari îs veri primari, Cel mai mic îi străinar-i. Pă cel mic că l-o mînat Să-și întoarne oile, C-o rătăcit, bieteale. 10. Oile le-o înturnat, Gre` poruncă i-o pțicat. O` să-l taie, o` să-l puște, O` să-l puie-ntre țapuște. - Măi firtați, firtații mei, 15. Dacă-i așe și-i așe Pă mine nu m-astupați Nici în sfîntu sintirim,	C-acolo mi-oi fi strein; Nici în dalbu timiteu 20. C-acolo nu-i locu meu. Voi pă mine m-astupați În strunguța oilor, În locu găleților. Voi la căpuț ce mi-ți pune? 25. Tăt la căpuț fluiera, La picioare trîmbița. Cînd vîntuțu și-a sufla Fluieru și-a fluierá, Trîmbița și-a trîmbiță, 30. Oile tăte-or zdiera. Fluieruțu-a prinde-a zice, Oile tăte m-or plînge. Voi la țară-ți scoborî Mama-nainte va ieși 35. Și pe voi că v-a-ntreba:

- Vine-mi și siú o` ba?
Și voi mamii că i-ț spune;
- O rămas p-on vîrf de munte

Adunînd șchioape și șute;
40. O rămas pă niște groape
Adunînd șute și șchioape.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Ilișca Petreuş, 84 ani (n. 1900).

Localitatea/Data – Botiza, 1984; Țara Maramureșului.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu și Gh. Pop, 1996, p. 119, text 92.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

TEXT 11

Țara Maramureșului 11 Botiza (5) – 1984

Colo sus, pă lîngă munte,
Pîn iarba pînă-n gerunche,
Mărgu-și tri păcurărei
Cu oile după ei.
5. Șapte ce erau mai mari
Tăți s-aflară veri primari,
Numai unu-i mititel,
Mititel și străinel.
Și pă el că l-o mînat
10. După apă-ntre izvoară -
Facu-i legea să-l omoară.
- Măi, firtați, firtații mei,
Pe mine mi-ți omorî,

Da pă mine ma-ngropați
15. În staoru oilor,
În locu găleților.
Cunosc bine c-oi muri,
Cine biata m-a jeli?
Oile cele bălăi
20. M-or jeli umblînd pă văi,
Oile cele bătrîne
Mîndru m-or plînje pă mine.
Da în loc de copîrșeu
Beliți scoarță de durzău;
25. Și de pînză pă obraz
Puneți scoarță de buhaz.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Anghelina Trifoi, 61 ani (n. 1923).

Localitatea/Data – Botiza, 1984; Țara Maramureșului.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu și Gh. Pop, 1996, p. 118, text 89.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

Observații. Cu partitură muzicală (în ediția din 1996).

TEXT 12

Țara Maramureșului 11 Botiza (6) – 1984

Mărgu-și, mărg, oile-n munte,
Pîn iarba pînă-n jerunte.
- Da cu ele cine mere?
- Mărgu-și tri păcurărei
5. Cu oile după ei.
Doi mai mari îs veri primari,

Cel mai mic îi străinel.
Pă cel mic că l-o mînat
După apă-ntre izvoară,
10. Tăt s-o grăit să-l omoară;
După apă-ntre vîlcele,
Tăt i-o făcut legiurele.

El de-acolo s-o-nturnat:

- Măi firtați, firtații mei,
15. Știu io bine c-oi muri.
Pă mine mă astupați
În jocuțu mieilor,
În locu găleților.
Trîmbițuca-a trîmbiță,

20. Fluieruca-a fluierá.
Știu că n-a plînge mamá,
Că ie nu știi, săracá.
Spuneți-i mămuchii mele
C-am rămas pă cele groape
25. Cu oile cele șchioape;
Și-am rămas pă vîrf de munte
Cu oi șchioape și cornute.

Culegător – Pamfil Bițiu

Informator – Ioana Roșca, 70 ani (n. 1914).

Localitatea/Data – Botiza, 1984; Țara Maramureșului.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu și Gh. Pop, 1996, p. 118, text 90.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

TEXT 13

Țara Maramureșului 13

Ieud (1) →1923

- Sus în vîrfu muntelui,
Sub crucița bradului
Sînt duși trei păcurărei
Cu oile după ei.
5. Pe cel mai mic l-o mînat
Să d-întoarne oile.
Oile le-o d-îndurnat,
Lui gre lege i-o picat:
O să-l taie, o să-l puște,
10. O să-l puie-ntre țăpuște.
El o strîgat cătră ei:
- O, dragi, frățiorii mei,
De să-ntîmplă să mor eu,

- Săpați-mi mormîntul meu
15. Nu în verde țintirim,
Că-ntre morți voi fi străin;
Ci-n staulul oilor,
În locuțu mieilor.
O, drag, fluierașul meu,
20. Puneți-l la capul meu;
Cînd or sufla vînturi grele
Să-mi fluiera hori de jele.
Și dragilor oi cornute
Cum mi-ți căuta prin munte!
25. Și dragilor mielusei
Cum mi-ți căuta prin văi!

Culegător – Béla Bartók

Informator – Dumitru Goja, Vasile Dăncuș (15).

Localitatea/Data – Ieud, →1923; Țara Maramureșului.

Publicat în *Volksmusik der Rumänen von Maramuresch*, Bartók, 1923, p.187-188, txt. 7.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 992, text III (anexă).

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

TEXT 14

Țara Maramureșului 14

Ieud (2) →1924

Merg trei veri primăvărei,

Îs tustrei păcurărei,

- Cu oile după ei,
Sus la verdele de munte,
5. La iarba pînă-n gerunche.
Acolo dac-o sosît,
Numa pe cela mai mic,
Care era mai străinic,
După apă l-o mînat
10. Pînă legea i-o gătat;
Pînă apă-o împărțit
Legea lui că i-o gătit,
Pă dînsu de omorît.
Da el bine-o auzit
15. Și el numa de și-o zis:
- Pînă apă mi-am luat
Voi legea mi-o ați gătat;
Pînă apă-am împărțit,
Da voi legea mi-ați gătit.
20. - Hei, voi, frățiorii mei,
Dacă voi mi-ți omorî,
Pe mine nu mă-ngropați
Nici în sfîntu temeteu,
Fără unde-oi zice eu:
25. Tot pe mine mă-ngropați
În strunguța oilor,
În cărarea fetelor,
În țărcuțu mieilor,
În drumu femeilor,
30. În calea voinicilor;
În strunguța sterpelor,
În calea nevestelor.
Și-n mîna mea de-a dreaptă
Puneți-mi, frați, trîmbița,
35. Să-mi zic seara dintr-însă.
Cînd vîntuțu și-a sufla
Din țară, de la mamă,
Că s-audă trîmbița,
Oile toate-or zdera.
40. Și-n mîna mea de-a sfîngă
Puneți-mi, frați, fluiera.
Cînd fluieru și-a zice
Oile toate s-or strînge;
Cînd din fluier de mi-oi zice
45. Oile toate or plînge.
Oile cele bălăi
Toate or zdera prin văi.
- Cu fluieru oi fluiera,
Și oile m-or cînta.
50. Cele mîndre, bogărele,
M-or jeli seara-n pornele;
Cele mîndre și cu lîni
M-or jeli vara prin sfîni;
Oile cele cornute
55. Mîndru m-or cînta prin munte;
Oile cele bălăi
Toate m-or jeli prin văi;
Oile cele albastre
Toate m-or jeli pe coaste;
60. Cele mîndre și cu lapte
M-or jeli trecînd prin sate.
- Hei, voi, frățiorii mei,
Cînd acasă îți sosî
Mămuca v-a agodi
65. Cu mîncare caldă-n masă
Și cu apă rece-n vasă
Și cu struț verde-n fereastră.
Și acasă dacă-ți mere,
Maica-nainte v-a ieși.
70. Mămuca v-a d-întreba:
- Frate-vost unde-o rămas?
Spuneți c-am rămas pe munte,
Cu oile cele cornute;
- O rămas pe niște văi
75. Cu oile cele bălăi;
O rămas seara-n pornele
Cu oile cele bogărele;
O rămas pîntre hotroape
Cu oile cele știoape;
80. O rămas pe cele groape
Cu oile cele știoape,
Ar veni și nu mai poate.
Numai el și-o cuvîntat:
- Pe cînd acasă-oi sosî,
85. Struțuc verde s-a veștezi,
Apa-n vasă s-a-ncălzi
Și mîncarea s-a răci.
Și s-a răci mîncarea,
Nu m-oi vede cu mamă
90. Șohan pîn-a fi lumea.
Ne-om vede la judecată,
Și-atuncea numai o dată.
Ș-acasă dac-o venit

- Maica-nainte le-o ieșit.
95. - Da fiuțu meu nu vine?
- El o rămas colo-n munte,
Cu oile cele cornute;
O rămas pe niște văi,
Cu oile cele bălăi;
100. O rămas seara-n pornele,
Cu oile cele bogărele;
O rămas pîntre hotroape
Cu oile cele știoape;
O rămas pe cele groape,
105. Ș-a zini și nu mai poate.

Culegător – Ion Bîrlea

Informator – Toader Hoza Boicu, 62 ani.

Localitatea/Data – Ieud, →1924; Țara Maramureșului.

Publicat în *Balade, colinde și bocete din Maramureș*, Ion Bîrlea, 1924.

Republicat – *Literatura populară din Maramureș*, Ion Bîrlea, 1968, p. 29-32, text 10; *Antologie de folclor din județul Maramureș*, 1980, p. 103-105, text 89.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. 1. “Ion Bîrlea o consideră baladă și nu preciza dacă avea sau nu funcția de colind” (notă Antologie, 1980). 2. Textul pare o compilație (probabil varianta de interpret), dar nu conține secvențe atipice; versurile 94-105 sunt reluate.

TEXT 15

Țara Maramureșului 15

Ieud (3) →1924

- Sus în vârful muntelui,
Oi, linu-i lin, (refren)
Sub crucița bradului,
Erau trei păcurărei
Cu oile p-îngă ei.
5. Păcurarii țin un sfat,
Pre cel mai mic l-au mînat
Să întoarne oile,
C-o rătăcit biete.
10. Dar grea lege i s-o dat:
Ori să-l taie, ori să-l puște,
Ori să-l puie-ntre țepuște.
El o strîgat cătră ei:
- O, dragi, frățiorii mei,
15. De s-a-nfîmpla să mor eu,
Nu mă-ngropați în temeteu,
Nici în verde țintirim,
C-acolo voi fi străin;
Ci-n staulul oilor,
20. În jocuțu mieilor.
Și drag, fluierașu meu,
Puneți-l la capu meu.
Cînd or sufla vînturi grele
Să-m fluere hori de jele.
25. Săracele oi cornute,
Cum m-or căuta pre munte;
Și dragi, mieluseii mei,
Cum m-or căuta și ei.

Culegător – Ion Bîrlea

Informator – Mihai Bizău, învățător din Ieud.

Localitatea/Data – Ieud, →1924; Țara Maramureșului.

Publicat în *Balade, colinde și bocete din Maramureș*, I. Bîrlea, 1924, p. 103.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p.567, text XXIII, TRANS. 18a; *Literatura populară din Maramureș*, I. Bîrlea, 1968, p. 158-159, text 24 (colindă).

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observație. Titlul în ediția lui Fochi: *Colinda păcurarului*.

TEXT 16
Țara Maramureșului 16
Ieud (4) – 1951

- Stau toți trei păcurărei
Cu oile după ei.
Pe cel mai mic l-o mînat
Să întoarne oile.
5. Oile le-o înturnat,
Lui grea lege i-o picat:
Să-l împuște, ori să-l taie,
Or să-l puie-n trei firtaie;
Să-l taie, or să-l împuște,
10. Or să-l pue-n trei țăpuște.
Da el numa ce-o strigat:
- Hei, măi, frățiorii mei,
De s-o-ntîmpla și-oi muri
Pe mine mă dă-ngropați
15. În strunguța oilor,
În locul găleților,
În țărcuțul mieilor.
- Da` cine mi-o fi popa?
- Graurul cînd a cînta.
20. - Și-apoi cine m-a jeli?
- Codrul cînd s-a veșteji.

Culegător – neprecizat;

Informator – Mărcuța Buftea, 49 ani, (n. 1902)

Localitatea/Data – Ieud, 17 mai 1951; Țara Maramureșului.

Publicat în *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 567, text XXV, TRANS. 18b.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. 1. Textul e preluat din Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor București, inf. 10.030. 2.

Titlul în ediția lui Fochi: *Colinda păcurarului*.

TEXT 17
Țara Maramureșului 17
Ieud (5) – 1951

- Sus în vârful muntelui,
Sub crucița bradului,
Sînt tustrei păcurărei
Cu oile după ei.
5. Păcurarii țin un sfat,
Pe cel mai mic l-o mînat
Să întoarcă oile.
Oile le-o dă-nturnat,
Lui grea lege i-o picat:
10. Ori să-l taie, ori să-l puște,
Ori să-l pue-ntre țăpuște;
Ori să-l puște, ori să-l taie,
Ori să-l pue-n trei firtaie.
.....
Și colinda nu-i mai multă,
15. Să trăia` cine-o ascultă;
Ori colinda-i atîta,
Să trăia` cine-o `scultă.

Culegător – neprecizat;

Informator – Ioana Chiș, 69 ani (n. 1882).

Localitatea/Data – Ieud, 17 ani 1951; Țara Maramureșului.

Publicat în *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 912, text DXXXIX, TRANS. 18, fragment.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. 1. Textul e preluat din Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor București, inf. 9.843. 2.

Titlul în ediția lui Fochi: *Colinda păcurarilor*. 3. Textul este un fragment și nu cuprinde episodul testamentului, dar acest neajuns se datorează, evident, memoriei precare a informatorului (ultimele patru versuri sunt improvizate).

TEXT 18
Țara Maramureșului 18
Ieud (6) – 1987

- Sus în vârful muntelui,
Sub crucița bradului,
Sîntu-și tri păcurărei
Cu oile după ei.
5. Păcurarii o ținut sfat,
Pă cel mai mic l-o mînat
Să întoarne oile,
C-o rătăcit biete.
10. Lui grè leje i-o picat:
Ori să-l taie, ori să-l puște,
Ori să-l puie-ntre țăpuște;
Ori să-l puște, ori să-l taie,
Ori să-l puie-ntre fărtaie.
15. El numa și-o zîs așe:
- Iar dragi, frățiorii mei,
- De s-o-nîmpla să mor eu
Săpați-mi mormîntul meu
Da` nu-n verde țintirim,
20. Că-ntre morți oi si străin;
Ci-n locu găleților,
În țarcuțu mieilor.
În locuț de copîrșeu
Beliți coajă de durzău;
25. În loc de pînză pe obraz
Beliți scoartă de buhaz;
În locuț de lumninele
Sînt muguri și mlădițele.
Iar drag, fluierașu meu,
30. Puneți-l la capu meu;
De s-o-nîmpla vînturi grele
Eu să-mi trag una de jele.

Culegător – Dumitru Mariș

Informator – Anuța Pleș, 80 ani (n. 1907); Ioana Vlad, 45 ani (n. 1942).

Localitatea/Data – Ieud, aprilie 1987; Țara Maramureșului.

Publicat în – (text inedit)

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

TEXT 19
Țara Maramureșului 19
Ieud (7) – 1987

- Sus în vârful muntelui,
Oi lenu-i, lenu-i (refren)
La crucița bradului,
Sîntu-și trei păcurărei
Cu oile după ei.
5. Pă cel mai mic l-o mînat
Să d-întoarne oile.
Oile le-o d-înturnat,
Lui gre lege i-o pțicat:
Ori să-l taie, ori să-l puște,
10. Ori să-l puie-ntre țăpuște;
- Ori să-l puște, ori să-l taie,
Ori să-l puie-ntre firtaie.
- O, dragi, frățiorii mei,
De s-a-nîmpla să mor eu
15. Pă mine mă d-îngropați
În strunguța oilor,
În jocuțu mieilor.
O, drag, fluierașu meu,
Puneți-l la capu meu;
20. Cînd a sufla vînturi grele
Să-mi tragă mie de jele.

Culegător – Dorin Ștef

Informator – Anuța Bizău, 60 ani (n. 1927).

Localitatea/Data – Ieud, 1987; Țara Maramureșului.

Publicat în – (text inedit)

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observație. Informatorul susține că știe colinda de la părinți. “Se cântă în seara de Crăciun și de Anul Nou.
O zic colindătorii în fiecare casă.”

TEXT 20

Țara Maramureșului 20 Ieud (8) – 1992

- Sus, în vârful muntelui,
Hoi, linu-i, linu-i (refren)
Su` crucița bradului,
Sunt tustrei păcurărei
Cu oile după ei.
5. Păcurarii țin un sfat,
Pă cel mai mic l-o mînat
Să întoarne oile,
C-o rătăcit biete.
10. Lui grea lege i-o picat:
Să-l împuște, ori să-l taie,
Ori să-l țipe-ntre firtaie;
Să-l taie, ori să-l împuște,
Ori să-l țipe-ntre țăpuște.
15. - O, dragi, frățiorii mei,
De s-a-ntîmpla să mor eu
Ziniți la mormîntul meu;
Și-mi răsădiți la mormînt
Cîte flori îs pă pămînt;
20. Și la cap și la picioare
Cîte flori îs pă sub soare.
O, drag, fluierașu meu,
Puneți-l la capu` meu.
Cînd a sufla vîntu tare
25. Să-mi cînte de dor, de jale.
Și în loc de-ai mei părinți
Si-or fagi, si-or molizi;
Și în loc de surorele
Si-or tufe și nuiele.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Nița Dăncuș, 40 ani (n. 1952).

Localitatea/Data – Ieud, 1992; Țara Maramureșului.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu și Gh. Pop, 1996, p. 107, text 72.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observație. Versurile 17-21 sunt atipice.

TEXT 21

Țara Maramureșului 21 Hărnicești (1) – 1926

- Mărgu-și [trei] păcurărei
Cu turmele după ei;
Mărg la verdele de munte
La iarba pînă-n gerunche.
5. Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic e streinic.
Tăt îl suie și-l coboară
Cu oile pă izvoară,
Facu-i legea să-l omoară.
10. - Fraților, firtaților,
- Voi dacă mi-ți omorî
Tot acolo ma-ngropați
În strunguța oilor,
În locu găleților.
15. Și în loc de copîrșeu
Puneți scoarță de durdzău;
În loc de pînă pă obraz
Puneți frunză de durhaz;
În mînuța de-a dreapta
20. Tot îmi puneți tilinca;
În cea mîna de-a stînga

- Ia-mi puneți trîmbița mea;
La picioare fluieru.
Cînd vîntu și-a fluiera,
25. Tilinca și-a tilincă,
Trîmbița și-a trîmbiță;
Fluieru mîndru și-a zîce,
Oile toate s-or strînge
Și pe mine că m-or plînge.
30. Oile cele bălăi
Mîndru m-or cînta prin văi;
Oile cele cornute
Mîndru m-or cînta pã munte.
Și-a zini Ziua Crucii
35. Voi la țară-s scoborî,
Măicuța v-a întreba:
- Coborăsc și eu ori ba?
Numai voi îți zîce
C-am rămas mai înapoi
40. Cu cele șchioape de oi;
C-am rămas pã cele gloabe
Cu oile cele șchioape
Am rămas pe cele groape.
Mămuca m-a agodi
45. Cu cina gata pe masă
Și apa rece-n vasă.
Cina-n vasă s-a răci,
Apa-n vasă s-a-ncălzi,
Eu la mama n-oi veni
50. Batăr cît m-a agodi.

Culegător – neprecizat;

Informator – Maria Năneștean, 18 ani (n. 1908).

Localitatea/Data - Hărnițești, com. Desești, 1926; Țara Maramureșului.

Publicat în *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 563, text XVII, TRANS. 12.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

Observație. Textul e preluat din Arhiva Muzeului Etnografic al Transilvaniei din Cluj, inf. 537.

TEXT 22

Țara Maramureșului 22 Hărnițești (2) →1970

- Colo-n sus, pe șesurile,
Mîndră turmă de oi mere.
- Da` la ele cine șede?
- Șădu-și trei păcurărei.
5. Cu oile după ei.
Doi îs mari și-s veri primari,
Unu-i mic și-i străinic.
Tăt îl mîna și-l adună
Să întoarcă oile.
10. Oile le întoarcè
Și lui legea că-i făcè.
- Hei, voi, soțiile mele,
Pă mine mi-ț omorî
- Ș-acolo mă îngropați
15. În strunguța oilor,
În locu găleților.
Fluierașu cel din vînt
Să mi-l puneț la mormînt;
Cînd vîntuțu și-a sufla
20. Fluierașu m-a cînta.
Două oi, mîndre, cornute,
Mîndru m-or cînta pe munte;
Două oi, mîndre, albastre
Mîndru m-or cînta pe coaste.
25. Cînd mămuța m-a cătă
Spuneți-i c-am mers aca`.

Culegător - Vasile Vișovan

Informator – Gheorghe Hotea, 82 ani (n. 1888).

Localitatea/Data – Hărnițești, 1970; Țara Maramureșului.

Publicat în *Semnal*, 1970, p. 32.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observație. Textul e inclus la ciclul *balade*.

TEXT 23
Țara Maramureșului 23
Șieu – 1927

- Aude-să, Doamne,-aude
De trei păcurărei la munte,
Dimineața lui Crăciun (refren)
Că doi au fost frațiori
Și unul a fost străinel.
5. Pe cel străin l-a mînat
La fîntîna, Doamne, lină
Cu două găleți la mîină.
Pînă apă n-au luat
Lui legea i-o gătat:
10. Ori să-l puște, ori să-l taie,
Ori să-l pună-n trei firtaie.
- Fraților, firtaților,
Pe mine nu mă-mpușcați,
Numai capul mi-l luați
15. Și pe mine mă-ngropați
În staurul oilor,
În jocul mieilor.
- Pe mine pămînt nu puneți,
Numa dalbă gluga mea,
20. Fluera după cure.
Cînd vîntuțu a sufla
Flueru meu mi-a cînta;
Cînd vîntuțu-a dudăi,
Flueru meu m-a jeli.
25. Oile cele bălăi
Mîndru m-or cînta pe văi;
Oile cele corunte
Mîndru m-or cînta pe munte;
Pă muntele cel de piatră
30. Să meargă vestea la tată;
Pă muntele de uiagă
Să meargă vestea la mamă;
Pă muntele cel cu brazi
Să meargă vestea la frați;
35. Pă muntele cel de flori
Să meargă vestea la surori.

Culegător – neprecizat;

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Șieu, com. Rozavlea, 1927; Țara Maramureșului.

Publicat în *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 565, text XX, TRANS. 15.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

Observații. 1. Text preluat din Arhiva Muzeului Etnografic al Transilvaniei din Cluj, inf. 108, p. 12-14. 2. Prima parte a textului pare a fi mai degrabă o legendă versificată; însă partea a doua, *replica-testament*, se menține în formula clasică; în mod cert este o variantă de interpret. 3. Versurile 29-36 sunt atipice.

TEXT 24
Țara Maramureșului 24
Bogdan Vodă – 1936

- În cel vîvut de muncei
O, Isus Hristos cel sfînt
Cobori la noi pe pămînt (refren)
Mergu-și trei păcurărei
Cu oile după ei.
Doi mai mari, unul mai mic.
5. Pe cel mai mic l-o mînat
- Cu găleata la izvor
Pînă i-or face sobor.
Înapoi s-o înturnat,
Frații lui l-o întreat:
10. - Ce mortîță tu-ți poștești?
Ori din pușcă împușcat,
Ori din sabie tăiat?

- Din pușcă nu mă-mpușcați,
Din săbii nu mă tăiați;
15. Pe mine nu mă-ngropați
Nici în dalbu țintirim
Că-ntre morți oi fi străin;
Nici în verde temeteu
Fără unde-oi zice eu:
20. În vârful muntelui,
Sub crucea molidului.
Îmi puneți un miel la cap,
Flueru și trîmbița.
Cînd vînt mare și-a sufla
25. Flueru și-a fluerá,
Trîmbița și-a trîmbiță,
Crucița s-a legăna
Și mielucu și-a zbiera
Și oile m-or cînta.
30. Oile s-or tocmi rînd
Și m-or cînta la mormînt.
Ele numai că și-or zice:
- Ian, scoală, stăpîne, scoală,
Și ne scoate la pripoară
35. Să bem apă din izvoară
- Și să paștem cărbunei
Și să fătăm mielușei;
Mielușei cu coarne-ntoarse
Cum îs oile frumoase.
40. Că de cînd ai adurnit
Iarbă verde n-am păscut,
Apă rece n-am băut,
Numai Hristos ne-a văzut
De cînd tu zaci sub pămînt.
.....
45. Ei la mă-sa s-o-nturnat,
Mama lor i-o întreat:
- Cel mai mic unde a rămas?
Ei din gură-au cuvîntat:
- Tot prin văi și prin vîlcele
50. Cu oile cele rele;
Tot prin văi și prin hîrtoape
Și n-a zini, că-i la moarte,
Nu l-ii vedea niciodată
55. Pîn` la dreapta judecată,
Unde merge lumea toată;
Și bogatul și sărac,
La cerescu` împărat.

Culegător – neprecizat;

Informator – Griguță Zaharia, 44 ani (n. 1892).

Localitatea/Data – Cuhea (Bogdan Vodă), 8 ianuarie 1936; Țara Maramureșului.

Publicat în *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 566, text XXII, TRANS. 17.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. 1. Text preluat din Arhiva Institutului de Folclor din București, inf. 3903. 2. De remarcat contaminarea cu motivul *oile amenințate cu vânzarea*. 3. Textul are o conotație religioasă profundă (refrenul, invocarea lui Hristos și ultimele 6 versuri).

TEXT 25

Țara Maramureșului 25

Bârsana (1) – 1950

- Sus pe plaiul cel cu tei,
Mergu-și trei păcurărei,
Cu oile după ei.
Cei mai mari îs veri primari,
5. Cel mai mic e străinic.
Ei tot suie și coboară
Cu oile la izvoară;
Ei tot merg cîtilinaș
Printre brazi, printre buhași.
10. Și cum muntele îl suie,
Zbiară oaia cea pistruié;
Zbiară o mîndră de mioară
Și din stîină iese-afară.
Păcurarul cel mai mic
15. Se opre din drum un pic;
Se opre și se gîndește,
Către oaie-apoi grăiește:
- Miorucă, blînda mè,

- Spune-mi mie, ce-ți lipsè?
20. Nu ai apă pe pripor,
Apă rece în izvor?
Ori beteagă tare ești
De mereu te tînguiești?
- Iarba-i bună și lăptoasă,
25. Apa-i rece și gustoasă.
Nu-s beteagă și mi-i bine.
Mă gîndesc, stăpîn, la tine,
Că cei doi ortaci ai tăi,
Ce la inimă-s cam răi,
30. S-au grăit alaltăsară
Pe tine să te omoară,
Să le rămîină lor doi
Toată stîna cea de oi.
- Bucălaie, năzdrăvană,
35. Tu de mine fă-ți pomană
Să le spui la cei doi răi,
Ce-mi cată moartea pe vâi,
Să le spui la cei pizmași
Să mă-ngroape mintenaș:
40. În strunguța oilor,
În jocu găleților;
Și să-mi pună pe mormînt
Fluierul meu cel sfînt,
Iar în mîna de-a dreapta
45. Ei să-mi pună trîmbița
Și în stînga tilinca.
Oile toate-or zbiera
Și pe mine m-or cînta;
Oile s-ar tîngui
50. Și pe mine m-or jeli.
Și să le spui, surioară,
Cînd de la munte coboară,
Să se ducă la mamá
Și să-i spună ei așa,
55. Cînd de mine-or întreba:
- Feciorașul tău frumos
N-a venit cu noi în jos,
Ci-o rămas sus pe Pleșcuță
Unde și-a găsit drăguță,
60. Cu care s-a cununat,
Nu fi, maică, cu bănat.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Bârsana, 1950; Țara Maramureșului.

Publicat în *Folclor din Maramureș*, P. Lenghel Izanu, 1962, p. 235-236, text 218.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 993, text IV (anexă); *Daina mîndră pîn Bârsana*, 1979, p. 172, text 237.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. 1. În ediția Fochi apare mențiunea: “informator Ștef Vasile, 20 ani, comuna Preluca, raion Lăpuș, Maramureș, 1950”; dar aceiași colindă apare și în culegerea din 1979, cu texte culese exclusiv din Bârsana, motiv pentru care credităm textul ca fiind cules din Bârsana. 2. În ediția Lenghel Izanu, 1979, textul e intitulat *Oița năzdrăvană*. 3. Varianta face parte, ca structură, din tipul nord-maramureșean, însă apar mai multe episoade atipice (*dialogul cu mioara* – vers. 10-38; și *episodul nunții* – vers. 58-61) – este *variantă de autor* sau *de culegător* / var. contrafăcută; var. neautentică.

TEXT 26

Țara Maramureșului 26

Bârsana (2) →1979

- Sus în vîrfu muntelui,
Sub crucița bradului,
Erau trei păcurărei
Cu oile după ei.
5. Păcurarii țin un sfat,
Pă cel mic că l-o mînat
- Să întoarcă oile,
C-o rătăcit, biete.
- Oile le-o înturnat,
10. Lui grea moarte i-o pticat:
Ori să-l puște, ori să-l taie,
Ori să-l puie-ntre fîrtaie.

- Fraților, mă ascultați,
Pă mine mă îngropați
15. În strunguța oilor,
În locu găleților;
Și în loc de copârșeu
Beliți scoarță de durzău;
În loc de pînză pă obraz
20. Beliți scoarță de buhași;
Iar în loc de lumninele
Sînt pe cer mîndruțe stele.
Acasă cînd veți pleca
Și măicuța v-a-ntreba
25. Că mă-ntorc și eu, ori ba,
Voi să-i spuneți ei așa:
C-am rămas în vîrf de munte
Pă unde trec fete multe
Și n-o să mai merg acasă;
30. Mi-am luat mîndră mireasă

- Cu care m-am cununat
Sub cetina unui brad;
Soarele mi-o fost nănaș,
Păsările, ceterași;
35. De stegar – luceafăru,
Socăciță – granguru!
Măicuța va suspina,
Pă mine m-a aștepta
Cu cină caldă pă masă
40. Și cu apă rece-n vasă.
Cina că mi s-a răci,
Apa-n vasă s-a-ncălzi,
Eu acasă n-oi sosî,
Batăr cît m-a agodi.
45. Sărăcuța de maică,
Pă mine nu m-a vedea,
De la mine-și poate lua
Gîndul ei și nădejdea.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Bârsana, →1979; Țara Maramureșului.

Publicat în *Daina mîndră pîn Bârsana*, P. Lenghel, 1979, p. 173-174, text 239.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observație. Secvența “Mi-am luat mîndră mireasă / Cu care m-am cununat” e atipică (vers. 28-36);

TEXT 27

Țara Maramureșului 27

Bârsana (3) →1979

- Ies, sus, trei păcurărei,
Cu oile după ei,
La verdele de muncei.
Cei mai mari îs veri primari,
5. Cel mai mic îi străinic.
Tăt îl mîna și-l adună
Cu oile la pășune;
Tăt îl mîna și-l coboară
Cu oile la izvoară,
10. Că li-i gîndul să-l omoară.

- Dragilor mei frățiori,
Ia voi de mi-ți omorî
Pă mine mă îngropați
În vîrfuțu plaiului,

15. În strunguța oilor,
În drumul nevestelor.
Și în mîna de-a stînga,
Puneți-mi voi fluiera.
Cînd vîntuțu și-a sufla
20. Fluiera a fluierá,
Oile toate-or zbiera.
Și în mîna de-a dreapta
Puneți-mi voi trîmbița.
Cînd vîntuțu și-a sufla
25. Trîmbița a prinde-a zice,
Oile toate s-or strînge,
După mine toate-or plînge.
Și-acasă dacă-ți pleca,
Numai mama v-a-ntreba

30. C-am rămas pă undeva?
Spuneți-i mamei așa:
C-am rămas pă cele groape
Cu oile cele șchioape;
C-am rămas pe-un vîrf de munte
35. Cu vreo două oi mărunte,
Că nu pot zini de ciumpе.
C-am rămas pă cele văi
- Cu oile bucălăi.
Mămuca m-a aștepta
40. Cu cină și cu lumină
Și cu dor de la inimă;
Cu lumină vederoasă,
Cu cină caldă pe masă;
M-aștepta de bună samă
45. Tăt cu dorul ei de mamă.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Ofrim Doca, 75 ani (4 clase primare).

Localitatea/Data – Bârsana, →1979; Țara Maramureșului.

Publicat în *Daina mîndră pîn Bârsana*, P. Lenghel, 1979, p. 173. text 238.

Republicat - *Poezii și povești pop. din Maramureș*, Lenghel, 1985, p. 219-220, text 360.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

TEXT 28

Țara Maramureșului 28

Bârsana (4) →1985

- Trei păcurărei pă munte
Să duc cu oițe multe.
Numai unu-i străinel
Ca și luna de pe cer.
5. Și p-acela l-o mînat
S-abată oile-n sat.
Cînd oile le-abătea
Ei mare lege-i făcea:
Ori să-l puște cu ptiștol,
10. Ori să-l taie din topor,
Să-l arunce într-un izvor.
Dar el la ei să ruga:
- Fraților, nu mă-mpușcați,
Din topor nu mă tăiați,
15. Numai capu mi-l luați
Și pă mine mă-ngropați:
În turișul oilor,
La jocuțu mieilor.
Pă mine pămînt nu puneți,
20. Ce numai să mă-nvăliți,
Cu guba cea mare-a me,
Fluerul după cure;
Fluierașul cel de fag,
Care mi-a cînta cu drag.
25. În mînuța de-a dreapta
Puneți-mi și trîmbița.
- Cînd vîntuțu și-a sufla
Fluieru și-a fluerá,
Trîmbița și-a trîmbiță,
30. Oile toate-or zbiera!
Oile cele cornute
M-or jeli mǎrgînd pă munte;
Oile cele cu lapte
M-or jeli mǎrgînd pă sate;
35. Oile cele bălăi
M-or jeli mǎrgînd pă văi.
Cînd acasă-ți înturna
Și mama va întreba
Ei, voi, să-i mințiți așa:
40. - Feciorașu dumitale
N-o zinit cu noi la vale
Și-o rămas mai înapoi
Cu cele betege oi;
O rămas pîn cele groape
45. Cu oile cele șchioape.
Și de n-a zini,
Stăpîn pă codru a si,
Cu a lui mireasă,
A noptii crăiasă.
50. Și-o avut nuntași
Pă cei brazi înalți;
Și o fost cununați

De stejarii cu ghindă,

De cucu și cu mierlă.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Irina Rednic, 70 ani (4 clase primare).

Localitatea/Data – Bârsana, →1985; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 220-221, text 361.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

Observații. Versurile 46-54 (episodul nunții) sunt atipice, cu atât mai mult cu cât regimul metric suportă o reducere la 5/6 silabe, specific versiunii baladă; cuprinde secvențe *de autor*.

TEXT 29

Țara Maramureșului 29

Bârsana (5) →1985

Mărgu-și tri păcurărei Cu oile după ei. Cînd îi locu la un loc S-o așezat cu tății jos. 5. - Stați, fraților, să ne-ntrebăm, Care din cine sîntem?, O-ntrebat unu din ei Pă cei doi păcurărei. După ce și-o povestit 10. Care de unde-o zinit, S-o aflat că cei mai mari Îs neamuri, îs veri primari; Iar feciorul cel mnicuț De ei că îi străinuț. 15. Și cei mari că s-o grăit, S-o grăit, s-o sfătuit,	Pă cel mnic ca să-l omoară, Că-i mai slab și n-a sta-n poară. Cînd cel mic că și-o auzit 20. Cum cei doi și-o plănuit, Către ei el o grăit: - Mai lăsați-mă-olecuță Să scot albă hîrtiuță, Să trimit la a mea măicuță, 25. Să tragă cu clopotu Că i-o murit fecioru Și să știe tăt satu. Și vă mai rog pă voi, frați, Pă mine să mă-ngropați 30. În strunguța oilor, În țărcuțul mieilor.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Pălăguța Șteopei, 66 ani (4 clase primare).

Localitatea/Data – Bârsana, →1985; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 221-222, text 362.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

Observații. 1. Textul are o cursivitate deosebită și acest lucru se datorează, fără îndoială, informatorului; din păcate, *testamentul* are o formă regresivă și în plus conține 6 versuri “contaminate” (vers. 22-27).

TEXT 30

Țara Maramureșului 30

Bârsana (6) →1985

În cel vîrful de muncelași Fost-o tri păcurărași. Unu era mititel, Mai rușinos și străinel;	5. Cei doi mari, ce-s veri primari, Numai ei s-o socotit, Laolaltă și-o grăit, De cel micuț ca să scapă,

- Să-i fure oile tăte.
10. După apă l-o mînat
Pînă ei o ținut sfat.
Cînd cu apa o zinit,
Cătră el așa-o grăit:
- Noi că ți-am gătat legea
15. Spune-ne mortița ta:
Ori tăiat, ori împușcat,
Ori de un brad spînzurat?
- De mine ca să scăpați,
Rogu-vă, ca și pă frați,
20. Capu voi să mi-l tăiați
Și apoi mă îngropați
În staulul oilor,
În locul găleților.
Pă mormînt să-mi puneți flori,
25. Să știe c-am fost fecior.
Fluieru și trîmbița
Să le puneți de-a dreaptă,
Baltagu-n mîna stîngă.
Și-n loc de cruce la cap,
30. Un brăduț mic, încrăngat.
- Fluieru și-a fluierá,
Oile tăte-or zdera;
Trîmbița și-a prinde-a zice,
Oile tăte s-or strînge
35. Și pe mine că m-or plînge.
Vîntuțu că și-a sufla,
Brazilii că și-a legăna,
Păsările or zbura
Și s-or duce la mamá
40. Ca să-i spună ei așa:
- Al tău mîndru fecioraș
Sus la munte o rămas;
O rămas pă cei muncei
Cu cei bieți de mielușei;
45. O rămas pă cele groape
Cu cele biete oi șchioape.
Nu si, mamă, întristată
C-a zini și el odată;
Nu si, mamă, cu bănat,
50. Fecioru tău s-o-nsurat
C-o mîndră crăiasă,
Dintre fete mai aleasă.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Ioan Lenghel, 69 ani, (nu știe carte).

Localitatea/Data – Bârsana, →1985; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 223-224, text 364.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. De remarcat deseale incluziuni de versuri atipice (omorul motivat printr-un conflict economic – vers 9 -, respectiv episodul *nunții* – vers.47-53); cupride secvențe *de autor*.

TEXT 31

Țara Maramureșului 31

Bârsana (7) →1985

- Pă rătuțu lung și lat,
De multe oi îi umblat,
Sînt toți trei păcurărei,
Toți trei veri primăvărei.
5. Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic îi străinic.
Tăt îl mîna și-l adună
Cît îi ziulica bună,
Cu căldarea după apă
10. Ca să-i facă judecată;
Cu turmuța la izvoară,
- Li-i gîndul ca să-l omoară.
Numai el o rupt și-o zis:
- Voi, dacă mi-ți omorî,
15. Pă mine mă îngropați
În strunguța oilor,
În drumul feciorilor;
În cărarea fetelor
Și-n drumul nevestelor.
20. Și în mîna de-a dreaptă
Să-mi puneți voi trîmbița;
Și-n mînuța de-a stîngă

- Voi să-mi puneți fluiera.
Cînd vîntuțu și-a sufla
25. Trîmbița și-a trîmbiță,
Fluieru a fluieră,
Oile tâte-or zdera
Și pă mine m-or cînta.
Acasă dacă-ți pleca
30. Mămuca v-a întreba:
- Nu zine și-al meu fecior?
- Da, zine, da-i în pripor!
O rămas cam înapoi
Cu cele șchioape de oi;
35. O rămas cu oi cornute,
Mîndru l-or cînta pă munte;
O rămas cu oi bălăi,
Mîndru l-or cînta pă văi.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Anuța Godja, 84 ani (nu știe carte).

Localitatea/Data – Bârsana, →1985; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 225-226, text 366.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

TEXT 32

Țara Maramureșului 32

Bârsana (8) →1985

- Pă deluț, pă cornicei,
Trecu-și tri păcurărei,
Cu oile după ei.
Cei mai mari îs veri primari,
5. Cel mai mic îi străinic.
Tăt îl suie și-l coboară,
Cu oile la izvoară.
- Voi, doi păcurărei,
10. Ce v-am ținut de frați ai mei,
Voi în țară dacă-ți mere,
Spuneți-i mămuchii mele
Pă mine să nu m-aștepte
Cu cină caldă pe masă,
15. Nici cu apă rece-n vasă.
C-am rămas pe cele văi
Cu oile bucălăi;
C-am rămas pă cele groape
- Cu oile cele știoape.
20. Și voi, doi păcurărași,
De mine vreți să scăpați.
Și de s-o văji să mor,
Pă cîmpuțu de mohor,
Rogu-vă a mă-ngropa
25. În strunga de oi,
Să siu tot cu voi;
În dosu stîinii,
Să-mi aud cîinii.
Cîinii cînd or bate
30. Pîn oi or străbate!
Oile s-ar strînge,
Pă mine m-or plînge,
Cu lacrimi de sînge.
Păsările-or ciripi
35. Și pă mine m-or jăli.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Pălăguță Bleda, 61 ani (nu știe carte).

Localitatea/Data – Bârsana, →1985; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 229-230, text 371.

Tipul – Nord-maramureșean.

Observații. Dacă prima parte respectă tipicul local, în *replica-testament* succesiunea secvențelor e bulversată și textul e condimentat cu versuri nespecifice, de tip baladă (vers. 25-33 au regim metric de 5/6 silabe; introducerea forțată a expresiei “pe cîmpuțu de mohor”; respectiv bocetul, lipsit de particularități locale.)

TEXT 33

Țara Maramureșului 33

Bârsana (9) →1985

- Sus în vârful muntelui,
La crucița bradului,
Șăd tustre păcurărei
Cu oile după ei.
5. Păcurarii țin un sfat,
Pă cel mai mic l-o mînat
Să întoarcă oile,
C-o rătăcit biete.
Oile le-o înturnat,
10. Lui grea lege i-o pțicat!
Ori să-l taie, ori să-l împuște,
Ori să-l puie între țepuște;
Ori să-l puște, ori să-l taie,
Ori să-l puie între firtaie.
15. Și o strîgat cătră ei:
- O, dragi frățiorii mei,
De s-ar văji să mor eu,
Săpați-mi mormîntul meu,
Da` nu-n vede sintirim,
20. Că între morți oi și străin;
Nici în dalbu temeteu,
Numa unde-oi zice eu:
În staulul oilor,
O`-n ocolul mieilor.
25. Și în loc de copârșău
Beliți scoarță de durzău;
În loc de pînă pă obraz
Beliți scoarță de buhași.
Și în loc de luminele,
30. Mugurei și mlădițele.
Iar drag, fluierașul meu,
Puneți-l la capu meu.
Cînd or sufla vînturi grele
Să-mi tragă una de jăle.
35. Săracile oi cornute,
Cum mi-ți căta voi pîn` munte,
Iar dragi, frățiorii mei,
Cum mi-ți căta voi prin văi.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Ioana Cora, 48 ani (4 clase primare).

Localitatea/Data – Bârsana, →1985; Țara Maramureșului;

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 231-232, text 373.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

TEXT 34

Țara Maramureșului 34

Berbești (1) →1968

- Sus la verdele de munte,
La iarba pînă-n gerunche,
Mărgu-și trei păcurărei,
Cu oile după ei.
5. Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic îi străinic.
Tot îl mîină și-l adună
După oi și după turmă.
- Stați, fraților, locului,
10. Numai voi că v-ați grăit
Pe mine să mă d-omorîți.
- Pă mine mă d-omorîți
În vîrfuțu muntelui,
În mijlocu plaiului,
15. În strunguța oilor,
În locu găleților.
În locuțu de sălaș
Puneți scoarță de buhași.
Cîți oameni pe plai or trece,
20. Tăți de crucea mea s-or șterge.
Voi la țară-ți coborî,
Măicuța m-a agodi
Tot cu cina caldă-n masă

Și cu apă rece-n vasă.
25. Cina-n masă s-a răci,
Apa-n vasă s-a-ncălzi,
Eu la masă n-oi sosi.
Mămuca v-a d-întreba

Unde i-o rămas slujba?
30. - O rămas pă cele groape,
Cu oile cele șchioape;
O rămas pă niște văi,
După niște oi bălăi.

Culegător – Iordan Datcu

Informator – Dumitru Codre, 66 ani.

Localitatea/Data – Berbești, →1968; Țara Maramureșului.

Publicat în *Literatura populară din Maramureș*, Ion Bîrlea, 1968 (pe urmele lui Ion Bîrlea după 50 de ani), vol. II, anexa 1, p. 425-426, text 2.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

TEXT 35

Țara Maramureșului 35 Berbești (2) →1968

Sus la verdele de munte,
La iarba pînă-n gerunche,
Mergu-și trei păcurărei
Cu oile după ei.
5. Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic îi străinic.
Tot își urcă și coboară
Și în vîrf și la izvoare,
Facu-i legea să-l omoare.
10. - Fraților, firtaților,
Voi, dacă mi-ți omorî,
Acolo mă îngropați,
În strunguța oilor,
În locul găleților.
15. Loc de pînză pă obraz

Puneți scoată de buhaș;
Dar în loc de lumninele
Tăiați-mi patru nuiele.
Cînd îi ceață și negură
20. Puneți-mi fluieru-n gură;
Cînd vîntuțu și-a sufla
Fluieru va fluierá,
Oile toate-or zbiera.
Și fluierul cel de vînt
25. Să mi-l puneți la mormînt;
Și-n mîna cea de-a dreaptá
Să îmi puneți trîmbița.
Cînd vîntuțu și-a sufla
Trîmbița a trîmbiță,
30. Fluierul și-a fluierá,
Doamne, [...] m-or cînta.

Culegător – Iordan Datcu

Informator – Vasile Codrea

Localitatea/Data – Berbești, →1968; Țara Maramureșului.

Publicat în *Literatura populară din Maramureș*, Ion Bîrlea, 1968 (pe urmele lui Ion Bîrlea după 50 de ani), anexă, p. 424-425, text 1.

Republicat *Miorița*, A. Fochi, 1980, p. 203-204.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

Observație. În partea a doua a textului nu se respectă succesiunea tematică a tipului.

TEXT 36

Țara Maramureșului 36
Berbești (3) →1970

- Sus la verdele de munți,
La iarbă pînă-n genunți,
Mărgu-și tri păcurărei
Cu oile după ei.
5. Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic îi străinic.
Tăt îl mîna și-l adună
Cu oile la fîntînă.
Tăt îl suie și-l scoboară
10. Cu oile la izvoară,
Facu-i legea să-l omoară.
- Fraților, firtaților,
Voi dacă mi-ți omorî
Pă mine să mă-ngropați
15. În strunguța oilor,
Lîngă țarcu mieilor;
În vîrfuțul muntelui,
În mijlocu plaiului.
Și în mîna de-a dreaptă
20. Tăt mi-ți pune tilinca;
Și să-mi puneți pă mormînt
Fluierașu cel de vînt.
Cînd vîntuțu a sufla
Oile tăte-or zdera
25. Dacă mi-o văzut moartea.
Și-n locuț de prăporei
Mi-ți tăie patru durzăi;
Și-n locuț de luminele
Mi-ți tăie patru nuiele;
30. În loc de pînză p-obraz
Pune-ți scoarță de buhaș.
Și-a zini Ziua Crucii,
Voi la țară-ți coborî.
Mămuca v-a întreba
35. Unde i-o rămas slujba?
- Am lăsat pă cele văi
Cu cele bălăi de oi;
Am lăsat pă cele groape
Cu oile cele știoape.
40. Mămuca m-a agodi
Cu cina caldă pe masă
Și cu apă rece-n vasă
Să-i zie slujba acasă.
Cina-n masă s-o răci,
45. Apa-n vasă s-a-ncălzi,
Slujba ei n-a mai veni,
Că s-o dus a putrezi
Alătura cu morții.

Culegător – Ion Corbescu

Informator – Pălagă Codrea

Localitatea/Data – Berbești, →1970; Țara Maramureșului.

Publicat în *Ceas pe ceas se alungă*, 1970, p. 62-63.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

Observații. 1. Textul e inclus în ciclul de *balade*. 2. Titlul din culegere: *Colinda păcurarului*.

TEXT 37

Țara Maramureșului 37
Berbești (4) – 1991

- Sus la verdele de munte,
La iarba pînă-n gerunte,
Mărgu-și tri păcurărei
Cu oile după ei.
5. Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic e străinic.
- Tăt îl suie și-l coboară
Cu oile la izvoară
Și-i fac legea să-l omoară.
10. - Fraților, firtaților,
Voi dacă mi-ți omorî

- Acolo mă d-îngropați,
În strunguța oilor,
În locu găleților.
15. Și-n mănua de-a dreaptă
Voi să-mi puneți trîmbița;
În mănua de-a stîngă
Voi să-mi puneți tilinca.
Cînd vîntuțu a sufla
20. Trîmbița a trîmbiță,

- Tilinca a tilincă.
Și-a zini Ziua Crucii,
Voi la țară-ți coborî.
Măicuța v-a întreba
25. Unde i-o rămas slujba?
Spuneți c-am rămas pă văi
Cu oițele bălăi;
Spuneți c-am rămas pă groape
Cu oile cele șchioape.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Maria Codrea, 69 ani (n. 1922).

Localitatea/Data – Berbești, 1991; Țara Maramureșului.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu și Gh. Pop, 1996, p. 120, text 93.

Tipul – Nord maramureșean, clasic.

TEXT 38

Țara Maramureșului Săliștea de Sus (1) →1970

- Mărgu-și tri păcurărei
Cu oile după ei,
Tăt la verdele de munte,
La iarba pînă-n gerunte.
5. Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic îi străinic.
Tăt îl suie și-l coboară
Și-i fac legea să-l omoară.
- Hei, măi, frătiuluții mei,
10. Mi-ți sui, mi-ți coborî
Pînă ce mi-ți omorî.
Acolo să mă-ngropați,
În strunguța oilor,
În locu găleților.
15. Și-n mînuca de-a dreaptă
Pune-mi-ț și trîmbița,
Cînd vîntuțu și-a sufla
Trîmbița și-a trîmbiță,
Oile s-or aduna,
20. Munții s-or cutremura
Și pe mine m-or cînta.

- Oile cele bălăi
M-or cînta vara pă văi;
Oile cele cornute
25. M-or cînta vara pă munte.
Și iar verde de secară
Cînd îți coborî la țară
Mămuca v-a întreba:
- Unde-ați lăsat siucă?
30. - O rămas pîntre cotroape
Cu niște oiță știoape.
- Unde ați lăsat siucă?
Și iară v-a întreba.
- Că siuca ț-o murit!
35. - Hai, arată-mi mormîntu
Ca să-mi mîngîi sufletu;
Vin` arată-mi cruciță
Ca să-mi mîngîi inima!
De cînd de-acasă-am plecat
40. Multe vînturi ș-o suflat,
Multe ploit-o plouat,
Mormîntu s-o așezat
Și crucița s-o stricat.

Culegător – Anuța Iuga

Informator – Maria Iuga, 69 ani.

Localitatea/Data – Săliștea de Sus, →1970; Țara Maramureșului.

Publicat în *Semnal*, mai 1970.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. Textul e inclus în ciclul *balade*.

TEXT 39

Țara Maramureșului 39 Săliștea de Sus (2) – 1980

Pe colo, pe sub munciei,
Iesu-mi tri păcurărei
Cu oile după ei.
Doi îs mari și-s veri primari,
5. Unu-i mic și-i streinic.
Cel mai mic așe o zîs:

- Hei, măi, frătiuluții mei,
Mi-ți sui, mi-ți coborî.

10. Și dacă mi-ți omorî
Acolo mi-ți îngropa
În strunguța oilor,
În locu găleților;

În mînuța de-a dreaptă
15. Pune-mi-ț și trîmbița.
Cînd vîntuțu și-a sufla
Trîmbița și-a trîmbiță,
Munții s-or cutremura,
Oile s-or aduna
20. Și pe mine m-or cînta.
Colo, mai în jos, la țară,
Vi-ț tîlni cu mama iară.
Numai ea v-a întreba:
- Unde-ați lăsat siucă?
25. - Pe colo, pîntre cotroape,
Cu oile cele știoape.

Culegător – Dumitru Iuga

Informator – Anuța Iuga, 40 ani (n. 1940).

Localitatea/Data – Săliștea de Sus, 1980; Țara Maramureșului.

Publicat în *Memoria Ethnologica*, 2001, p. 7-8.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

TEXT 40

Țara Maramureșului 40 Săliștea de Sus (3) →1980

Ieși-s trei păcurărei
Cu oile după ei,
Tăt la verdele de munte,
Cu iarba pînă-n gerunte.
5. Dacă-acolo sosîie-re
Bună lege că-i făce-re.
Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic i străinic.
Tăt îl mîna și-l coboară
10. Cu oile la izvoară,
Facu-i legea să-l omoară.

- Măi frătiuț, frătiuții mei,
Și dacă mi-ți omorî

Pă mine mă îngropați
15. În strunguța oilor;
Și-n mînuca de-a dreaptă
Tăt îmi puneți trîmbița,
Și cînd vîntu și-a sufla-re
20. Trîmbița și-a trîmbița-re.
Voi acasă dacă-ți mere
Numa maica v-a-ntreba-re:
- Unde-o rămas siucă?
Spuneți-i mămuchii-așa:
25. Că eu numa mi-am rămas
Tăt pe niște rîturele,
Tăt cu niște mnilușele;
Pe acolo, pîn cotroape,

- Cu niște oiță știoape.
30. Da` spuneți-i mămuchii-așă,
Că pe mine nu m-aștepte

Nici cu cină caldă-n masă,
Nici cu apă rece-n vasă,
[Că] nu m-a mai vedè acasă.

Culegător – Dumitru Iuga

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Săliștea de Sus, →1980; Țara Maramureșului.

Publicat în *Calendarul Maramureșului*, 1980, p. 14, text 42.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

TEXT 41

Țara Marmureșului 41 Săliștea de Sus (4) →1980

- Mărgu-și doi voinici pă munte,
Pîn` iarba pînă-n gerunte.
Și sara că-i apuca
Și unu jos că se culca;
5. Cel mai mic că adurné,
Cel mai mare îl pîndé.
Și cînd vre` ca să-l omoare
Puiu cucului cînta-re:
- Scoală, voinic, de-acoleá.
10. - Eu de-aici nu m-oi scula,
Că dacă m-or omorî

- Pe mine m-or îngropa
În strunguța oilor,
În locu găleților.
15. Oile cele cornute
Mîndru m-or cînta pe munte;
Fetele s-or despleti
Și pe mine m-or jeli
În tri joi, cu tizăroi,
20. Că n-oi si păcurari la oi;
Că runcanii s-o grăbit,
Pe mine de omorît.

Culegător – Dumitru Iuga

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Săliștea de Sus, →1980; Țara Maramureșului.

Publicat în *Calendarul Maramureșului*, 1980, p. 129, text 570.

Tipul – Nord-maramureșean;

Observații. Structura și formulele sunt, în mare, caracteristice tipului nord-maramureșean, dar episodul *puiului de cuc* e atipic; varianta *de interpret*.

TEXT 42

Țara Maramureșului 42 Săliștea de Sus (5) →1985

- Sus pă verdele de munte
Merg păcurari cu oi multe;
Mărgu-și tri păcurărei
Cu oile după ei.
5. Cei mari îs veri primari,
Cel mai mic îi străinic.
Tăt îl mîna și-l adună
Cu oile la pășune;

- Tăt îl mîna și-l coboară
10. Cu oile la izvoară,
Facu-i legea să-l omoară.
Oile toate-au zbierat,
Păcuraru o aflat
De moartea ce i-o cătat
15. Cei doi veri păcurărei
Și așa grăi cu ei:

- Voi dacă mi-ți omorî
Și cu voi altu n-oi si,
Pă mine mă îngropați
20. În pădurea cea de brazii;
În strunguța oilor,
În locul găleților.
Și în loc de copârșău
Puneți scoarță de durzău;
25. În loc de pînză pă obraz
Puneți scoarță de buhași;
Și în loc de lumninele
Împlețiți-mi trei nuiete
Și le-nstruțați cu floricele.
30. În mînuța de-a dreaptă
Să-mi punți voi trîmbița,
Iar în mîna de-a stîngă,
Fluieru de la curea.
Și cînd vîntu va sufla
35. Trîmbița va trîmbiță,
Fluieru va fluieră,

- Oile toate-or zbiera,
Pă mine că m-or cînta.
Cînd în sat că s-a-nsăra
40. Măicuța m-a aștepta
Cu cina gata pă masă
Și cu apă rece-n vasă.
Cina bună s-a răci,
Apa-n vasă s-a-ncălzi
45. Și eu tot n-oi mai sosi.
Voi mamei spuneți așa:
C-am rămas pă niște văi
Cu oițele bălăi;
Și-am rămas pă niște groape
50. Cu oile cele șchioape.
La popa spuneți așa:
Ca să tragă clopotu,
C-o murit păcuraru.
Oile cele cornute
55. Mîndru l-o jălit pă munte;
Păcuraru o murit,
Oile mult l-o jălit.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Simion Iuga, 59 ani (4 clase primare).

Localitatea/Data – Săliștea de Sus, →1985; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 216-217, text 357.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

TEXT 43

Țara Maramureșului 43

Cornești (1) – 1973

- Pă cel vîrvuț de munciei
Florile dalbe (refren)
Trecu-și tri păcurărei.
Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic îi străinari.
5. Tăt îl suie și-l coboară
Și-i fac legea să-l omoară.
- Hei, măi, verișorii mei,
Pă mine mi-ți omorî,
Dar acolo mă-ngropați,
10. În strunguța oilor,
În locu găleților.
În loc de pînză pă obraz

- Tăt scortucă de dorhaz;
Și în loc de copârșeu
15. Tot scortucă de durzău.
Voi acasă dacă-ți mere
Mămuca v-a-ntreba-re
Că io unde am rămas.
Voi numa i-ți spune așé,
20. Că am rămas înapoi
Cu cele stărpe de oi;
Că am rămas pă vîlcele
Cu cele stărpe de miele.
Mămuca v-a blestema
25. Miercurea și vinerea
Și blăstămu s-a lega.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Ileana Bîrlea, 43 ani.

Localitatea/Data – Cornești, 1973; Țara Maramureșului.

Publicat în *Antologie de folclor din județul Maramureș*, 1980, p. 109-110, text 95.

Republicat – *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu și Gh. Pop, 1996, p. 120, text 94.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

Observații. 1. În Antologia din 1980 se menționează faptul că textul provine din loc. Bârsana (numele și vârsta informatorului sunt aceleași), însă în culegerea din 1996 figurează localitatea Cornești. Dat fiind faptul că lucrarea din '96 e una de autor (și nu colectivă), credităm localizarea textului în Cornești. 2. Ultimele trei versuri sunt suplimentare, fiind cu siguranță o adăugire a interpretului.

TEXT 44

Țara Maramureșului 44

Cornești (2) →1985

Pă cel vîrfuț de muncel Trecu-și tri păcurărei Cu oile după ei. Cei mai mari îs veri primari,	În strunguța oilor, În locu găleților. În mînuri mi-ți așeza
5. Cel mai mic îi străinic. Păcurarii cei mai mari, Oameni răi, oameni tîlhari, Tăt îl mîină și-l coboară Cu oile la izvoară,	20. Fluieru și trîmbița. Cînd vîntuțu și-a sufla Oile tâte-or zdera, Fluieru și-a fluierá, Trîmbița și-a trîmbiță,
10. Că li-i gîndul să-l omoară. - Hei, voi, frățiorii mei, Ce-mi purtați gîndu` pă văi! Voi, dacă vi-ți socoti, Pe mine mi-ți omorî.	25. Pă mine că m-or cînta. Cînd la țară-ți înturna Mămuca v-a întreba: - Unde-o rămas Gheorghîța? - Gheorghîță o rămas înapoi
15. Vă rog ca pe niște frați, Pă mine mă îngropați	30. Cu cele șchioape de oi; Gheorghe o rămas pă vîlcele Cu cele șchioape de miele.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Pălăguță Rednic, 65 ani, (4 clase primare).

Localitatea/Data – Cornești, →1985; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 226, text 367.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. Semnalăm grupuri de versuri atipice (vers. 5; 11-14). Nici nominalizarea celui mic nu se înscrie în tiparele variantelor mioritice; variantă *de interpret*.

TEXT 45

Țara Maramureșului 45

Borșa (1) – 1975-77

Trecu-ș tri păcurărei Cu oile după ei.	Tăt ș-îs fraț și verișori, Numai unul, cel mai mic,

5. P-acela că l-o mînat
Cu găleata la izvor,
Până ce s-a fa` zăpor.
El de-acolo și-o strîgat:
- Măi firtați, măi verișori,
10. De s-a văjî eu să mor,
Voi unde mi-ț îngropa?
În staolu oilor,
În jocuțu mieilor.
Ș-un miel mi-l puneți la cap
15. Și trîmbița pă mormînt.
Cînd a sufla cîte-un vînt
- Trîmbița a trîmbiță
Și mielucu a zbiera.
- Da voi, oi, cum mi-ț cînta?
20. - Măi stăpîne, stăpînele,
Ia, de cînd tu-ai adurnit
Noi la pripor n-am ieșît.
Pînă-n dalba primăvară,
Cînd om ieșî la izvoară
25. Și ne-om paște floricele,
Și ne-om fâta mieluşăle;
Mieluşăi cu coarne-ntoarsă,
Cum i oaia mai frumoasă.

Culegător – Valerica Ștețco

Informator – Ileana Roman, 53 ani.

Localitatea/Data – Borșa, 1975-77; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii populare din Țara Maramureșului*, V. Ștețco, 1990, p. 94.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. Contaminare cu motivul *oile amenințate cu vînzarea* (vers. 20-28).

TEXT 46

Țara Maramureșului 46

Borșa (2) – 1975-77

- Sus la verdele de munți,
Cu iarba pînă-n djerunți,
Mereu tri păcurărei
Cu oile după ei.
5. Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic îi străinic.
Tăt îl suie și-l coboară
Cu oile la izvoară,
Facu-i legea să-l omoară.
10. - Fraților, firtaților,
Voi dacă mi-ți omorî
Pă mine să mă-ngropați
În strunguța oilor,
Lîngă țarcu mieilor;
15. În vîrvuțu muntelui,
În mijlocu plaiului.
Șî în mîna de-a dreaptă
Voi să-m puneț tilinca;
Și să-m puneț pă mormînt
20. Fluierașu cel de vînt.
Cînd vîntuțu a sufla,
Tilinca a tilincă,
- Fluieru a fluieră,
Oile tăte-or zdera,
25. Dacă mi-o văzut moarteă.
Și-n locuț de prăporei
Mi-ți tăie patru durzăi;
Și-n locuț de luminele
Mi-ți tăie patru nuiele;
30. În loc de pînză pă obraz
Puneți scoarță de buhaș.
Și-a zini Ziua Crucii,
Voi la țară-ț coborî.
Mămuca v-a întreba:
35. - Unde ați lăsat slujbă?
- L-am lăsat pă cele văi,
Cu cele-oiță bălăi;
L-am lăsat pă cele groape,
Cu oile cele starpe.
40. Mămuca m-a aștepta
Cu cina caldă pe masă
Și cu apă rece-n vasă,
Să-i zie slujba acasă.
Cina-n vasă s-o răcit,

45. Apa-n casă s-o-ncălzît,
Slujba ei n-o mai zînit,
Că s-o dus a putrezî
Alătura cu morți.

Culegător – Valerica Ștețco

Informator – Călina Timiș, 62 ani.

Localitatea/Data – Borșa, 1975-77; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii populare din Țara Maramureșului*, V. Ștețco, 1990, p. 92-94.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

TEXT 47

Țara Maramureșului 47

Borșa (3) – 1975-77

- Colo-n jos și mai în jos,
Pă șăsucu cel frumos
Le-florile dalbe de măr (refren)
Gré turmă de oi s-o pus.
- Da cu oi cine d-îmbla-le?
5. - Îmbla șapte păcurărași,
Unu negru, străinaș.
Șî pă-acela l-o mînat
Să-și întoarcă oile.
Pînă oile le-ntorc
10. Cei șase sama-i făcé.
- Negrule, străinule,
Ce moarte-ți poftesti tu țîie?

- Nici o moarte nu-mi poftesc,
Fără capu mi-l tăieți;
15. Șî pă mine mă-ngropați
În turiștiu oilor
Și-n mîzgaiu mieilor.
- Fluierașu meu cel drag
În șapte să-l despicaț,
20. La cap să mi-l îngropați.
Cînd vîntuțu ș-a sufla,
Fluierașu mi-a cînta.
Oile cele bălăi
Mîndru m-or cînta pă văi;
25. Oile cele cornute
Mîndru m-or cînta pă munte.
Zice oaia bălăoia:
- Nu ne lăsa pă noi, Doamne,
Du-ne batăr pînă-n toamnă.
30. Cu bun dar te-om dărui,
La Crăciun cu lapte bun,
La Păștiță cu jintiță,
La Sîngeorz c-un miel frumos,
La Ispas c-un drob de caș;
35. Și cînd a si colo-n vară
Și cu urdă dulce iară.

Culegător – Valerica Ștețco

Informator – Rozalia Timiș, 54 ani.

Localitatea/Data – Borșa, 1975-77; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii populare din Țara Maramureșului*, V. Ștețco, 1990, p. 95-96.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observație. Contaminare cu motivul *ciobanul sătul de oi* (vers. 27-36).

TEXT 48

Țara Maramureșului 48

Borșa (4) – 1975-77

- Pă coasta cu florile
Zuorel de zuă (refren)
Mîndru pasc oițele
Cu cei trei păcurărei;

- Doi îs mari și-s veri primari,
5. Numai unu-i mîțîțâl,
Mîțîțâl și străinel.
Șî pă el că l-au mînat
Cu găleata la izvoară
Făcîn` sama să-l omoară.
10. Înapoi cîn` o-nturnat
La firtați le-o cuvîntat:

- Măi firtați, firtații mei,
Cumva de mi-ți omorî
Pă mine să m-astupați
15. În strunguța oilor,
În sterparu sterpelor.
La cap puneți fluieru,
La picioare trîmbița.
Șî cînd vîntu a sufla,
20. Fluieru mi-a fluierá,
Trîmbița mi-a trîmbițá,
Oile mîndru mi-or cînta.
Oile cele cernute
Mîndru m-or cînta pă munte;
25. Oile cele bălăi
Mîndru m-or cînta pă văi.

Culegător – Valerica Ștețco

Informator – Valerica Ștețcu (mama culegătoarei).

Localitatea/Data – Borșa, 1975-77; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii populare din Țara Maramureșului*, V. Ștețco, 1990, p. 91-92.

Tipul – Nord-maramureșean.

TEXT 49
Țara Maramureșului 49
Borșa (5) – 1975-77

- Su` poalele pomilor
Pasc oile domnilor.
Dumnezău le auzea,
Jos la ele cobora,
5. De-a-una le și hrănea.
- Cu oile cine șade?
- Vo doi, trei păcurărei,
Maica Domnului cu ei.
Cei mai mari îs veri primari,
10. Cel mai mic i mai voinic.
Ceilalți și-o dat grăită
Pă mine să m-omorască.
- Voi dacă mi-ți omorî,
Pă mine să m-astupați
15. În staulul oilor,
În jocuța mieilor.
Și cînd vîntu a sufla,
Trîmbița a trîmbițá.
Vîntu cînd s-a duce,
20. Fluieru mi-a si de cruce.
Eu am două oi bălăi,
Mîndru m-or cînta pă văi.
Eu am două mieluşăle,
Mîndru m-or cînta cu jăle.

Culegător – Valerica Ștețco

Informator – Veronica Roman, 36 ani.

Localitatea/Data – Borșa, 1975-77; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii populare din Țara Maramureșului*, V. Ștețco, 1990, p. 92.

Tipul – Nord-maramureșean.

Observație. Textul are o tentă religioasă, nespecifică (v. vers. 3-5 și 8); variantă *de interpret.*

TEXT 50

Țara Maramureșului 50
Dragomirești (1) →1985

- Mergu-și, merg, oile-n munte,
La iarba pînă-n gerunche.
- Da` cu ele cine mere?
- Mărgu-și tri păcurărei
5. Cu oile după ei.
Cînd la munte o sosît,
S-o așezat, s-o hodinit.
Doi din ei c-o ținut sfat,
Pă cel mic că l-o mînat
10. După apă la izvoară,
S-o grăit ca să-l omoară;
După apă la vâlcele,
Ca să-i facă legiuri grele.
Cînd cu apa s-o-nturnat
15. Oile toate-o zbierat;
Cînd cu apa o sosît
Oile s-o buntuzît.
Păcuraru, supărat,
Pă oițe le-o-ntrebat:
20. - Oițe, oițele mele,
Ce zbierați așa cu jăle?
- Cum focuțu n-om zbiera,
Ți să gată viață.
Cei doi frați înstrăinați
25. Ei pă tine te-o mînat
Pă izvoru-ntunecat;
După apă-ntre vîlcele
Ca să-ți facă legiuri grele.
Păcuraru cel mai mic,
30. El cu apa c-o ziniț,
Cătră cei doi o grăit:

- Fraților și-ai mei firțați,
- Rogu-vă și m-ascultați.
Dacă viața mi-o ciuntați,
35. Pă mine mă îngropați
În strunguța oilor,
În locu găleților;
În dreptu cu strungile
Ca să-mi aud oile.
40. Și în loc de copîrșău
Beliți coajă de durzău.
În mînuța de-a dreaptă
Puneți-mi voi trîmbița;
În mînuța de-a stîngu
45. Puneți-mi voi fluieru.
Cînd vîntuțu și-a sufla
Trîmbița și-a trîmbiță,
Fluieru și-a fluierá,
Oile tăte-or zbiera
50. Și-a auzi și mămucá
Și-a zini și m-a cota:
Prin preluca cu izvoare,
Unde pasc cele mioare;
Prin preluca cu bulbuci,
55. Pă unde îs oi și strungi;
Prin preluca cu buhași,
Unde-i vînt, unde-i foaș.
M-a căta prin cele groape,
Adunînd oile șchioape.
60. Și cînd [ea] nu m-a afla
Să-i spuneți de moartea mea:
C-am pticat pe-o rîpă mare,
Fugărind niște mioare;
C-am pticat și am murit,
65. Să se-apuce de jălit.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Ioan Orzac, 87 ani, (4 clase primare).

Localitatea/Data – Dragomirești, →1985; Țara Marmureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 212-214, text 355.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observație. Textul pare o compilație; var. *de autor* (interpret sau culegător).

TEXT 51

Țara Maramureșului 51
Dragomirești (2) →1985

- Tri mândri păcurărei,
Cu oile după ei,
Urcă munți, coboară văi;
Urcă, urcă sus la munte,
5. La iarba pînă-n gerunche.
Acolo dac-o sosît
Doi din ei că și-o grăit
Să-l omoare pă cel mic,
Că era mai străinic.
10. După apă l-o mînat
Pînă legea i-o gătat.
Cînd cu apă și-o zinit
El bine și-o d-auzit
Ce planuri și-o plănit:
15. Să-l omoare din săcure,
Oile să i le fure;
Cu baltagu să-l omoare,
Să-i fure cele mioare.
Și-o grăit mîndru cu ei,
20. Cu cei doi păcurărei:

- Pînă apă am luat
Voi legea mi-ați și gătat;
Pînă apă v-am adus
Voi morțița mi-ați și pus.
25. Hei, măi, frățiorii mei,
Fraților păcurărei!
Dacă viața nu-mi lăsați
Rogu-vă și m-ascuțați,
Pe mine mă îngropați
30. Nu în sfîntu sintirim,
Unde m-oi găsi străin.
Să mă-ngropați sus, pă munte,
Unde-am păscut oi cornute.
Și vă rog, dragii mei frați,
35. Mormîntu să-mi așezați
În strunguța oilor,
În cărarea fetelor,
În țarcuțu mieilor,
În drumu femeilor
40. Și-n calea voinicilor;
În staulul sterpelor,

În calea nevestelor.
Și în mîna de-a dreaptă
Puneți-mi voi trîmbița.
45. Cînd vîntuțu a sufla
Trîmbița glăsuț a da,
Oile toate-or zbiera,
C-auzi-u-a și mama
Și mîndruca, săraca.
50. În mînuța de-a stîngu
Puneți-mi și fluieru.
Cînd a-ncepe el a zice
Toate oile s-or strînge
Și pe mine că m-or plînge.
55. Oile cele bălai
Toate m-or jeli prin văi;
Cînd trîmbița a trîmbițá
Și fluieru a fluierá
M-a jeli tătă stîna.
60. M-or jăli cele mioare,
Mîndre, mîndre ochișoare;
M-or jăli cei mielușei,
Că eu m-am jucat cu ei.
Oile cele cornute
65. Mîndru m-or cînta pă munte;
Oițăle albăstrele
M-or jăli cu dor și jăle,
Umblînd pă cele vîlcele;
Oile cele cu lapte
70. M-or jăli umblînd pă coaste.
Cînd în sat îți coborî
Mămuca v-a agodi,
Înainte v-a ieși!
Cînd în sat îți înturna
75. Mămuca v-a aștepta
Cu mîncare căldă-n casă
Și cu apă rece-n vasă;
Cu căsuța-mpodobită
Și cu inima ceruită.
80. Ea de mine-a întreba,
Voi să-i spuneți ei așa:
- Feciorașu tău iubit
De la munte n-o zinit!

- O rămas încă pă munte
85. Cu oițale cornute;
O rămas pă munți și văi
Cu oile bucălăi;
O rămas pă delurele
Cu oile bogărele;
90. O rămas pă cele groape
Cu oile cele șchioape,
Ar zini și nu mai poate.
Pă când acas-oi sosî

- Struț verde s-ar veșteji,
95. Apa-n vasă s-a răci.
Eu n-oi vedea pe mamă
Șohan, cît a si lumeá.
Ne-om vedea la judecată
Cu cei doi frați laolaltă.
100. Dumnezău i-a judeca
Cum mi-o luat viață;
Dumnezău le-a răsplăti
Și mama s-a liniști.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Ioan Orzac, 87 ani, (4 clase).

Localitatea/Data – Dragomirești, →1985; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 214-216, text 356.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. 1. Este o compilație; fie variantă *de autor*, fie *de culegător*. 2. Versuri atipice: 15-18; 98-103.
3. Una din cele două variante peste 100 de versuri.

TEXT 52

Țara Maramureșului 52

Breb (1) →1985

- Colo-n sus pă delurele
Mîndră turmă de oi mere.
- Da la ele cine șăde?
- Șădu-și tri păcurărei
5. Cu turmuța după ei;
Cu băltage-ncolțurate,
Cu fluier înveregate.
Fluier zice, turma plînge;
Fluier tace, turma-ntoarce.
10. Păcuraru cel mai mic
Nu-i din sat și-i străinic;
Păcurarii cei mai mari,
Care-s neamuri, veri primari,
Numai ei că l-o mînat
15. Pă cel mic, înstrăinat:
- Du-te-ntoarce turma-ncoace,
De pă văi, de pă dîmboace.
Pă când turma îi înturna
20. Și noi legea că ți-om fa`.
Tu pă noi că ne ascultă
Legea ți-i gata făcută:
Din pușcă te-om împușca,
Din sabie te-om tăia,
25. Oile că ți-om lua.

- Păcurarul cel mai mic,
Numai el și-o rupt și-o zis:

- Fraților, mă ascultați,
Pă mine să mă-ngropați
30. În strunguța oilor,
În țarcuțu mieilor.
Și-n mînuța de-a dreapta
Puneți-mi voi trîmbița;
În loc de cruce la cap,
35. Fluierașu meu cel drag.
Trîmbița și-a trîmbiță,
Fluieru și-a fluierá,
Oile tăte-or zbiera;
40. Oile cele bălăi
Plînge-m-or mărgînd pă văi;
Oile cele cornute
Plînge-m-or mărgînd pă munte.
Mămuca le-a auzi,
45. Pă mine m-a agodi.
Dacă acasă n-oi sosi
Clopotele-or clopoti,
Pă mine că m-or jăli.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Maria Ciceu, 65 ani, (4 clase primare).

Localitatea/Data – Breb, →1985; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 230-231, text 372.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observație. Versul 25 este atipic. Pare introdus de culegător.

TEXT 53

Țara Marmureșului 53

Breb (2) →1985

Peste vârful de muncii Zin vreo trei păcurărei Cu oile după ei. Pă cel mic doi îl mîná 5. Să le-ntoarcă turmuță. Pînă turma o-ntorcé, Lui legea că i-o făcé: O să-l puște, o să-l taie, O să-l bage-ntre fărtaie. 10. - Dacă viața mi-o luați, Fraților, mă ascultați, Nu mă-ngropați nicăieri Numai eu unde-oi dori:	În strunguța oilor, 15. În locu găleților. Oile cele bălăi Mîndru m-or cînta pă văi; Și-ale mele mielușele Mîndru m-or cînta cu jăle; 20. Oile cele cornute Mîndru m-or cînta pă munte. Da` la cap ce mi-ți pune? Tăt un strat de măieran Să vadă c-am fost muntean. 25. La picioare ce mi-ți pune? Tăt o tufă de bujor Să vadă c-am fost fecior.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Dumitru Tăut, 67 ani, (2 clase primare).

Localitatea/Data – Breb, →1985; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 224-225, text 365.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. Ultimele șase versuri sunt adăugiri ale interpretului.

TEXT 54

Țara Marmureșului 54

Săpînța →1985

Colo-n deal, pă după deal, Este-un munte cu oi multe. - Dar la ele cine șăde? - Șădu-și doi păcurărei 5. Și cu cîinii după ei. Unu-i mare, unu-i mnic,	Unu-i tare și voinic, Cel mai mic îi mai călic. Și-ntr-o zi pă la gustare 10. Gîndidu-s-o cel mai mare Pă cel mnic ca să-l omoare. Tăt îl mîná după oi

- Să le-ntoarcă înapoi.
Oile le-o înturnat,
15. Legea lui i s-o gătat:
Din pușcă să-l împuște,
Din sabdie să-l arunce.
Dar cel mnic cînd și-o aflat
Ce moarte i s-o gătat
20. Din gură o cuvîntat:

- Măi frătiuc, frătiucu meu,
Văd că ți-ai pus gîndu` rău
Din pușcă a mă-mpușca,
Din sabdie a mă-arunca
25. Și de mine a scăpa.
Dacă-i așa și așa
Te rog a mă îngropa
În strunguța oilor,
În locul găleților
30. Și să-mi puneți alătura
Fluieru după curea,
Trîmbița în mîna dreapta.
Cînd vîntu a sufla
Fluieru și-a fluierá,
35. Trîmbița și-a trîmbiță,
Munții că s-or răsuna
Și-or afla de moartea mea.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Ioan Stan, 16 ani, (7 clase primare).

Localitatea/Data – Săpînța, →1985; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 226-227, text 368.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. Primele cinci versuri din *replica-testament* (vers. 21-25) sunt străine; secvență *de autor*.

TEXT 55

Țara Marmureșului 55

Budești, →1985

- În vîrfulu muntelui,
[Sub crucița bradului]
Șădu-și tri păcurărei
Cu turmuța lîngă ei.
Unul, cel mai mititel,
5. Era cam străinel.
Cei doi mari i-o cuvîntat:
- Micule străinel,
Du-te-ntoarce oile!
Pînă oile-ntorcé
10. Cei doi legea îi făcé,
Cătră dînsu-așă zicé:
- Împușca-te-om, ori tăie-te-om?
- De-mpușcat nu mă-mpușcați,
- Numai capu mi-l tăiați
15. Și trupu mi-l îngropați
În strunguța oilor,
În locu găleților.
Voi să-mi puneți fluiera;
Cînd vîntuțu și-a sufla
20. Fluieru că și-a cînta
Și oile or zdera.
Oile cele cornute
M-or cînta suind pă munte;
Oile cele bălăi
25. M-or cînta suind pă văi;
Oile cele pistrui
M-or cînta pascînd pă grui.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Dumitru Beserman, 68 ani, (nu știe carte).

Localitatea/Data – Budești, →1985; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 222-223, text 363.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

TEXT 56
Țara Maramureșului 56
Poienile Izei, →1985

- Mărgu-și, mărg, oile-n munte
Cu iarba pînă-n gerunche.
- Da` cu ele cine-și mere?
- Mărgu-și tri păcurărei
5. Cu stînuța după ei.
Doi îs mari, îs veri primari,
Unu-i mic, îi străinic.
Cînd la munte și-o ajuns
Cei mai mari că și-o grăit
10. Pă cel mic ca să-l omoară,
Să-l îngroape-ntre izvoară.
După apă l-o mînat.
Cînd cu apa s-o-nturnat
Oile tăte-o zbierat.
15. - Oiță, oițele mele,
Că zbierați așa cu jăle?
- Cum focuțu n-om zbiera?
Frații tăi că s-o grăit
Pă tine de omorît.
20. Cînd tu apa le-ai cărat
Gre` lege că și-o gătat:
Să te prindă, să te-omoară,
Să te-arunce-ntre ponoară.
- Fraților, firtaților,
25. Dacă-i așa și-i așa
Și îmi luați viața,
Pă mine să mă îngropați
Lîngă cetina de brazi;
În strunguța oilor,
30. În locu găleților.
Și în mîna de-a dreaptă
Voi să-mi puneți trîmbița;
La umăru de-a stîngă
Voi îmi puneți fluiera.
35. Cînd vîntuțu a sufla
Trîmbița a trîmbiță,
Fluieru a fluieră,
Munții s-or cutremura,
Brazii că s-or apleca
40. Și pă mine m-or cînta.
Din munte cînd îți pleca
Și acasă-ți înturna,
De v-a-ntreba mămuca-mea
Că pă unde am rămas,
45. Spuneți-i cu-al vostru glas:
- O rămas pă niște groape,
Cu oile cele șchioape;
O rămas p-un vîrf de munte,
Cu oile cele multe.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Ion Draguș, 30 ani, (4 clase primare).

Localitatea/Data – Poienile Izei, →1985; Țara Maramureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Maramureș*, P. Lenghel, 1985, p. 227-228, text 369.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

TEXT 57
Țara Maramureșului 57
Sighetu Marmăției, →1985

- Mărgu-și tri păcurărei
Prin verdeța de muncei,
Cu oile după ei.
La umbra unor brazi mari
5. S-o-ntîlnit cei păcurari.
Lîngă-un rece izvoarăș
- Păcurarii-o ținut sfat:
- Haidați, frați, ca să vedem
Care din cine sîntem,
10. Care de unde zinim,
Cîte oi păcurărim?
Și doi dintre păcurari

- S-o aflat că-s veri primari;
Fără unu, mai mnicuț,
15. S-o aflat că-i străinuț.
Cei doi veri că s-o grăit,
S-o grăit, s-o sfătuit,
Pă cel mic ca să-l omoară
Mai încolo, pă pripoară.
20. Să-l omoară cu baltagu`
Și să-i fure boteiu;
Să-l omoară din săcure,
Oile să i le fure.
Păcurarul cel mai mare,
25. Ce la suflet îi rău tare,
De ură că s-aprindea,
Către-a lui văr cuvînta:
- Hai, capu să i-l tăiem
Și de el să ne scăpăm!
30. Iar boteiu lui de oi
Să-l împărțim între noi.
Cel mai mic și-o d-auzit
Cum cei doi că și-o grăit,
Ce planuri o plănuit.
35. Moartea nu l-o-nspăimîntat,
Către ei că s-o rugat:
- Știu că vreți să m-omorîți,
De mine să vă lipsiți,
Ca să vă-mpărțiți în doi
40. Cu boteiu meu de oi.
Dar vă rog ca și pă frați,
Pînă moartea mi-o cătați,
Pă mine să m-ascultați:
Nu vă păziți cu moartea
45. Pînă scriu o cărticea,
S-o trimit la maică-mea,
Să-mi tragă cu clopotu,
Ca să știe tot satu
C-o murit păcurariu;
50. Să-mi cînte clopotele,
- Mă jelea surorile;
Să-mi cînte și trîmbița,
S-audă și mîndra mea
Cum s-o prăpădit badeá.
55. Și să-și despletea păru
Că i-o murit drăguțu;
Pă mine să mă jelească,
Alt drăguț ca să-și găsească.
Dacă capu mi-ți tăia,
60. Rogu-vă a mă-ngropa
În strunguța oilor,
În țarcu mieilor,
La umbra buhașilor.
Cînd vîntuțu și-a sufla
65. Brazii că s-or clătina,
Oile toate-or zbiera,
Pă mine că m-or cînta.
Soarele cu luna
Mormîntu mi-or lumina,
70. Stele multe, stele mii
M-or lumina cu făclii!
Un fag mari și-ncrăngat
Să-mi sie crucea la cap,
Cu băltagul meu cel drag.
75. Pă fag că s-or aduna,
Ca să-i mînînce frunza,
Păsărele frumușele,
Care m-or cînta cu jăle.
Și cucu și pupăza
80. Primăvara mi-or cînta;
Mi-or cînta tare cu dor,
C-am murit tînăr fecior
Omorît de doi frați răi,
Pă munte, lîngă botei.
85. Eu pă ei că i-oi ierta;
Doar atîta m-oi ruga
Ca să le sie moartea
Năprasnică ca și-a mea.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Ana Huban, 43 ani, (4 clase primare).

Localitatea/Data – Sighetu Marmației, →1985; Țara Marmureșului.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Marmureș*, P. Lenghel, 1985, p. 212, text 354.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

Observații. Nu mai puțin de 56 de versuri aparțin interpretului sau culegătorului: versurile 20-31; 35; 37-58; 68-71; 76-88; variantă *de autor*.

TEXT 58
Țara Maramureșului 58
Nelocalizat, →1962

- Sus în vârful muntelui,
Sub crucița bradului,
Erau trei păcurărei,
Cu oile după ei.
5. Doi mai mari, mai voinicuți,
Unu-i mic și mai slăbuț.
Păcurarii țin un sfat,
Pă cel mic că l-au mînat
Cu găleata la izvor,
10. Pînă ei or fa` sobor;
Cu găleata după apă,
Pînă or fa` ei judecată.
Ei o prins a se grăi:
- Pă cel mic l-om omorî.
15. Pă cel mic ei l-o mînat
Să întoarcă oile.
C-o rătăcit bietele.
Oile le-o înturnat,
Dar grea lege i s-o dat!
20. Frații lui l-o întrebat:
- Ce mortîță tu poștești?
Ori din sabie demnicat,
Ori tăiat, ori împușcat,
Ori de un brad spînzurat?
25. - Iată cum mă socotesc
Și ce moarte îmi doresc:
Din pușcă să siu împușcat
Și din sabie demnicat.
El o strigat către ei:
30. - O, dragi frățiorii mei,
De s-a-ntîmpla să mor eu
Nu mă-ngropați în temeteu;
Ci-mi săpați mormîntul meu
Nu în verde sintirim,
35. Că între morți voi fi strein.
Cuvîntu să-mi ascultați
Și pe mine mă-îngropați
În vârful muntelui,
În strunguța oilor,
40. În staulul miorilor
Și-n țăruciu oilor
Și-n jocuțu mieilor,
În urma găleților.
Și vă rog ca să-mi puneți
45. La picioare, fluier mare,
Și la cap trîmbițătoare.
Cînd vîntuțu și-a sufla
Trîmbița și-a trîmbiță,
Fluieru și-a fluieră;
50. Cînd vor sufla vînturi grele
Să-mi fluieru hori de jele
Și numai și-or d-auzi
Și la mine c-or veni -
Oile cele cu lapte
55. M-or hori mergînd pă coaste;
Oile cele cornute
M-or hori mergînd pe munte;
Cele biete miorele
M-or jeli vara cu jele.
60. Brazii că s-or legăna
Și oile m-or cînta.
Oile s-or tocmi-n rînd
Și mi-or paște pă mormînt.
Ele numai că și-or zice:
65. - Ian scoală, stăpîne, scoală,
Și ne scoate la pripoară,
Să ne paștem brebenei,
Să ne fătăm mielușei;
Mielușei cu coarne-ntoarsă,
70. Cum îs oile frumoasă.
De cînd tu ți-ai adormit
Iarbă verde n-am păscut,
Apă rece n-am băut.
Și ele s-or întreba:
75. - Cel mai mic unde-a rămas?
- Tăt pe văi și pă vîlcele,
Cu oile cele rele;
Tăt pă văi și pă hîrtoape
Cu oile cele șchioape.

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – text nelocalizat; Țara Maramureșului.

Publicat în *Folclor din Maramureș*, 1962, p. 328-330, text 220.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. 1. Titlul în ediția din 1962: *Cei trei păcurărei*. 2. Textul pare o compilație din mai multe variante; variantă *de autor*, probabil *de culegător*. 3. Contaminare cu motivul *oile amenințate cu vânzarea* (vers. 65-74).

TEXT 59

Țara Maramureșului 59

Nelocalizată, →1962

- Sus la verdele de munte,
Cu iarba pînă-n genunche,
Urcă trei păcurărei,
Cu oile după ei.
5. Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic e venetic.
Tăt îl mîna și-l adună
Cu oile la pășune;
Tăt îl mîna și-l coboară,
10. Facu-i legea să-l omoară.
- Voi, dragilor mei fîrtați,
Voi dacă-o să m-omorîți,
Acolo să mă-ngropați
În strunguța oilor,
15. În locu găleților.
Și în loc de luminele
Îmi puneți patru nuiele;
În loc de pînză pă obraz
Puneți scoață de buhași,
20. Iar în loc de copîrșeu
Puneți scoață de durzău.
Fluierașul meu cel sfînt
Să mi-l puneți pe mormînt.
Iar în mîna de-a dreaptă
25. Voi să-mi puneți trîmbița
Și în stînga tilinca.
Iar cînd vîntu va sufla
Fluieru va fluiera,
Trîmbița va trîmbița,
30. Tilinga va tilingă,
Oile toate-or zbiera.
- Oile cele cornute
Mîndru m-or jeli pă munte;
Oile cele bălăi
35. Mîndru m-or jeli pă văi.
Și-a veni Ziua Crucii,
Voi în sat îți coborî,
Mama înainte-a ieși
Și v-a întreba cu dor:
40. - Unde-i dragu meu fecior?
Voi să-i spuneți mamei așa:
C-am rămas pă cele groape
Cu oile cele șchioape;
C-am rămas pe cele văi
45. Cu oile bucălăi;
Și-am rămas mai dinapoi
Prin cei codri după oi.
Dar că nu mult s-a mîna
Și-acasă m-oi înturna.
50. Măicuța m-a aștepta
Cu cină caldă pe masă
Și cu apă rece-n vasă.
Însă cina s-a răci,
Apa-n vasă s-a-ncălzi,
55. Eu acasă n-oi sosi.
C-așa mi-o fost ceasu meu,
Să fiu omorît de rău;
Că așa mi-o fost soartă
Să mor, să nu știe mamă;
60. Să mor pă munții pustii,
Cu pietre la căpătîi;
Să mor pă cele vîlcele,
Plîns de oițele mele.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – var. nelocalizată; Țara Maramureșului.

Publicat în *Folclor din Maramureș*, 1962, p. 330-331, text 221.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

Observații. 1. Titlul în ed. 1962: *Moartea păcurarului*. 2. Final de autor (vers. 56-63).

TEXT 60

Țara Maramureșului 60

Nelocalizat, →1962

- Ies sus trei păcurărei,
Tot la verzi de muntei,
Cu oile după ei;
Tot la verdele de munte,
5. Cu iarba pînă-n genunche.
Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic e străinic.
Tăt îl mîină și-l coboară
Cu oile la izvoară,
10. Căci li-e gîndul să-l omoară;
Tăt îl mîină cu turma
Căci de el ei vreau scăpa.
Numai el cînd și-o aflat
Pă cei frați că i-o-ntrebat;
15. Numa el așa și-o zîs
Seara cînd ochiul o-nchis:

- Dragii mei frățioarei,
Voi dacă mi-ți omorî
Și cu oile-ți fugi,
20. Vă rog să mă ascultați
Și-acolo să mă-ngropați:
În vîrfuțu muntelui,
Chiar în dosu țarcului;
În locu găleților,
25. În drumu fetițelor,
În calea nevestelor.
Și în mîna de-a stîngă
Să-mi puneți voi trîmbița,
Iar în mîna de-a dreaptă
30. Să-mi puneți fluieru-n ea.
Iar cînd vîntu va sufla

Trîmbița va răsuna
De munții s-or clătina;
Fluieru a prinde a zice,
35. Oile toate s-or strînge,
Pe mine toate m-or plînge.
Eu aici m-oi odihni,
Voi acasă veți sosi.
Să se știe că eu dorm
40. Sub frunzarul cel de corn.
Acasă cînd veți pleca
Și măicuța v-a întreba
Că mă duc și eu ori ba,
Voi să-i spuneți ei așa:
45. C-am rămas pe vîrf de munte
Pe unde trec fete multe
Și n-o să mai merg acasă
C-am aflat mîndră mireasă;
C-am rămas pe vîrf de munte
50. Cu vreo zece oi cornute
Și nu pot veni de ciumpe;
C-am rămas pe cele groape
Cu oile cele șchioape.
Măicuța va suspina,
55. Pă mine m-a aștepta
Cu cină caldă pe masă
Și cu apă rece-n vasă.
Eu acasă n-oi sosi,
Batîr cît m-a agodi.
60. Sărăcuța de maică,
Cînd ea nu m-a mai vedea,
De la mine și-a lua
Gîndul ei și nădejdea.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – text nelocalizat; Țara Maramureșului.

Publicat în *Folclor din Maramureș*, 1962, p. 326-328, text 219.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observație. *Testamentul* cuprinde zece versuri atipice: 19-20; 25-26; 37-40; 45-48;

TEXT 61

Țara Marmureșului 61

Nelocalizat, →1980

- Sus în vârful muntelui,
Florile dalbe de măr (refren)
La crucița bradului,
Mărgu-și tri păcurărei,
Cu oile după ei.
5. Doi din ei o ținut sfat,
Pe cel mic că l-o mînat
Să întoarcă oile,
C-o rătăcit biete.
10. Lui gre` moarte i-o pticat:
Ori să-l puște, ori să-l taie,
Ori să-l puie între fărtaie;
Ori să-l taie, ori să-l puște,
Ori să-l puie între țapuște.
15. - O, dragi, frățiorii mei,
De s-a-ntîmpla să mor eu,
Pe mine mă îngropați
În strunguța oilor,
În locu găleților;
20. În drumu feciorilor,
În cărarea fetelor
Și-n drumu nevestelor.
Și în loc de copîrșău
- Puneți scoarță de durzău;
25. În loc de pînză pă obraz
Puneți scoarță de buhași;
Iar în loc de luminele
Sînt pe cer bugăte stele.
În mînuța de-a dreaptă
30. Voi să-mi puneți trîmbița;
Și-n mînuța de-a stîngu
Voi să-mi puneți fluieru.
Cînd vîntuțu și-a sufla
Trîmbița și-a trîmbiță,
35. Fluieru și-a fluierá,
Oile tâte-or zd`era
Și pe mine m-or cînta.
Acasă dacă-ți pleca
Mămuca v-a întreba:
40. - Nu zine și-a meu fecior?
- Ba zine, da-i în pripor!
O rămas cam înapoi
Cu cele șchioape de oi;
O rămas cu oi cornute,
45. Mîndru l-or cînta pe munte;
O rămas cu oi bălăi,
Mîndru l-or cînta pe văi.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – text nelocalizat / posibil din Ieud; Țara Marmureșului.

Publicat în – *Calendarul Marmureșului*, 1980, p. 13, text 40.

Tipul – Nord-maramureșean, arhaic.

TEXT 62

Țara Marmureșului 62

Nelocalizat, →1980

- Ce se-aude-n sat la noi?
- Fluieraș mîndru de oi.
- Da la ele cine șede?
- Șed șase păcurărei,
5. Unu-i negru străinaș.
Oile cîn` le-nturna,
- Pe străin tăt îl mîna
Cu găleata după apă;
Ceia cincii să sfătuia
10. Pe străin să-l omorá;
Cu securi și cu topoare
Pe străin ca să-l omoare.

- (Cînd a venit cu apa el a avut
o oaie pe care a întreat-o:)
- Mio, miorița mea!
De mine ce-ai auzit
15. De ochii ți-o-ngălbenit
Și lîna ți s-o roșit?
Ieri erai fruntea turmii
Și pășteai colțul ierbii
Și călcai ogoarele
20. Și săreai răzoarele.
(Apoi ceialalți ciobani
l-o întreat pe el:)
- Măi, negrule, străine,
Tu ce moarte îți poștești?
- Nici o moarte nu-mi poftesc
Numa capu mi-l tăieți
25. Și-acolo să-l îngropați
În tureștiul oilor,
În țarcuțu mieilor,
În cărarea fetelor;
Și-n loc de cruce la cap
30. Îmi puneți un fluieraș;
Cîte vînturi or sufla,
Fluierașu a cînta,
Eu atuncea m-oi scula.
Subsuoară de-a dreapta
35. Pune-mi mie trîmbița;
Oile cele cornute
M-or cînta vara pã munte;
Oile cele bălăi
M-or cînta vara pe văi;
40. Oile cele-otișele
M-or cînta vara cu jele.

Culegător – Mihai Cupcea

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – text nelocalizat; Țara Maramureșului.

Publicat în *Calendarul Maramureșului*, 1980, p. 38-39, text 91.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. 1. Este singura variantă a textelor mioritice publicată în *Calendarul Maramureșului* care figurează în ciclul de balade. 2. Episodul oii năzdrăvane este atipic. 3. Un incipit asemănător (tehnica întrebare/răspuns) regăsim doar în varianta TM 22 – Hărniciești (2) și nuanțat în TM 12 – Botiza (6). 4. Var. *de interpret.*

TEXT 63

Țara Maramureșului 63 Nelocalizată, →1980

- Pa cei vîrzuți de muncei
Fost-o tri păcurărei
Cu oile după ei.
Cei mai mari îs veri primari,
5. Cel mai mic îi streinar.
Ei că ș-o ieșit la munte
Pîn iarba pînă-n gerunte
Și numa că ș-o grăit
Să-l omoare pa cel mic.
10. Pa cel mic l-o mînat
Cu găleata după apă
Pînă i-or fa judecată;
Cu găleata la izvor
Pînă i-or face sobor.
15. Mielușelu cel mai blînd
Înainte i-o ieșit:
- Stai, frățiorelu meu,
Că eu știu bugă[t] de bine
Că te-or omorî pe tine.
20. - Hei, măi frățiorii mei,
Da eu știu bugă[t] de bine
Că mi-ț omorî pe mine.
Da voi nu ma astupați
Nici în sintirim cu iarbă,
25. Nici la Beserica Albă,
Numa-n strunga oilor,
În giocuțu mieilor.
La cap îmi puneț un miel

- Și fluieru lângă el
30. Și trîmbița pa mormînt;
Cînd ș-a trage cîte-on vînt
Tăte m-or cînta pa rînd;
Cînd vîntuțu și-a sufla,
Fluieru și-a fluierá,
35. Trîmbița și-a trîmbiță
Și mieluțu și-a zdera
Și oile m-or cînta:
- Stăpîne, numa stăpîne,
Tu de cînd ai adurnit
40. În porneală n-am ieșit,
Iarbă verde n-am păscut,
Apă rece n-am băut.
- Voi acasă dacă-ț mere
Nu-i spuneți maicii banat,
45. Spuneți-i că m-ați lăsat
Colo sus, în vîrf de munte,
Cu oi știoape și cornute.
Oile cele bălăi
- Mîndru m-or cînta pa văi;
50. Oile cele d-albastre
Mîndru m-or cînta pa coaste;
Oile cele albastrele
Mîndru m-or cînta cu jele
Și pa văi și pa valcele.
55. Măicuța că s-o luat
Tăt pîn lin și pîn pălin
Păruț galbîn despletind
Și de lume întrebînd:
- N-ați văzut fiuțu meu?
60. - Ba noi poate l-am văzut,
Bine nu l-am cunoscut.
- A meu fiu i cunoscut:
Cu veșmînt pînă-n pămînt,
Lung și lat și mohorît;
65. Pa umăru de-a dreapta
Închipuită-i lumea,
Mai în jos, pa la tiotori
Scrisă-s dalbe sărbători.

Culegător – Ion Zubașcu

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – text nelocalizat; cu mențiunea “Țara Maramureșului”.

Publicat în *Calendarul Maramureșului*, 1980, p. 14-15, text 43.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observație. Finalul (vers. 55-68) e contaminat cu *legenda Maicii Domnului*, baladă cu o intensă circulație în partea de sud a țării; temă care se presupune că a generat episodul *maicii bătrâne* din versiunea baladă a *Mioriței*.

Varianța virtuală (corespunzătoare tipului nord-maramureșean)

- Sus în vîrfu muntelui,
Sub crucița bradului,
Mărgu-și trei păcurărei
Cu oile după ei.
5. - Stați, frați, să vedem
Care din cine sîntem.
După ce și-o povestit
Care de unde-o zinit...
S-o aflat că cei mai mari,
10. Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic îi străinic
- Pe cel mai mic l-o mînat
Cu găleata la izvor
Pînă ei or fa sobor;
15. Cu găleata după apă
Pînă i-or fa judecată.
Ori să-l puște, ori să-l taie,
Ori să-l puie-ntre firtaie;
Ori să-l taie, ori să-l puște,
20. Ori să-l puie-ntre țepuște.
Înapoi și-o d-înturnat

- Frații lui l-o d-întrebat:
- Ce mortită tu poștești?
Ori din pușcă împușcat,
25. Ori din sabie tăiat?
Cel mai mic o rupt și-o zîs:

- Hei, voi, frățiorii mei,
Nici o moarte nu-mi poftesc
Fără capu mi-l tăieți.
30. Voi dacă mi-ți omorî
Pă mine nu m-astupați
Nici în verde țintirim
C-acolo mi-oi fi străin;
Nici în dalbu temeteu
35. Numa unde-oi zice eu:
Pe mine mă îngropați
În strunguța oilor,
În locu găleților,
În țărcuțu mieilor...
40. Pe mine pămînt nu puneți
Numa dalbă gluga mea.
Tăt în loc de copîrșeu
Beliți coajă de buhău;
Și de pînză pă obraz
45. Beliți coajă de buhaz.
Și în mîna de-a dreaptă
Tăt îmi puneți trîmbiță;
- Și în mîna de-a stîngă
Tăt îmi puneți fluiera.
50. Cînd vîntu și-a fluiera,
Tilınca și-a tilincă,
Trîmbița și-a trîmbiță,
Fluieru mîndru și-a zîce,
Oile tâte s-or strînge
55. Și pă mine că m-or plînge.
Oile cele bălăi
Mîndru m-or cînta prin văi;
Oile cele cornute
Mîndru m-or cînta pă munte.

60. Și-a zini Ziua Crucii,
Voi la țară-ți coborî,
Măicuța v-a întreba
Coborăsc și eu ori ba?
Numai voi [așa] îți zîce:
65. C-am rămas mai înapoi
Cu cele șchioape de oi...
Mămuca m-a agodi
Cu cina gata pe masă
Și cu apă rece-n vasă.
70. Cina-n masă s-a răci,
Apa-n vasă s-a-ncălzi,
Eu la mama n-oi zini
Batăr cît m-ar agodi.

Notă – Am putea spune că această variantă tipic nord-maramureșeană (colind) este un corespondent al *variantei Vasile Alecsandri* (baladă). Ambele sunt **virtuale**, în sensul că în această formulă cele două texte nu vor fi niciodată întâlnite în spațiul consacrat al performării; sunt **reprezentative** pentru că sunt alcătuite din fragmente autentice, tipice versiunilor pe care le reprezintă; sunt **integrate** deoarece conțin aproape toate episoadele, temele, motivele și secvențele ce le definesc din punct de vedere tipologic. (Dar nu sunt prototipuri.)

Țara Chioarului

TEXT 64

Țara Chioarului 1

Hideaga (1) – 1932

- Trei păcurărei,
Hai corinde (refren)
Trei turme de oi
La munte suiră.
Nainte ieși-ră
5. Fată de maior
Cu brîu gălbior.
Zîs-o cel mai mic:
- Hai, frați, s-o luăm!
- Voi de-ți vi lua-ră
10. Noi te-om împușca-ră.
- Voi de mi-ț pușca-ră
- Voi mi-ți și-ngropa
La stîna de oi,
La jocuț de miei.
15. Lancea me ce dulce
Mni-o puneți de cruce;
Flueru cel drag
Mni-l puneți de steag.
Oile-s cornute,
20. M-or plînge la munte;
Oile-s bălăi,
M-or plînge pă văi.

Culegător – neprecizat;

Informator – Lițifor Pogăcieș, 70 ani (n. 1862).

Localitatea/Data – Hideaga, 1932; Țara Chioarului –Maramureș.

Publicat în *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 569. text XXVIII, TRANS. 24.

Tipul – Fata de maior, clasic.

Observații. 1. Textul e preluat din Arhiva Muzeului Etnografic al Transilvaniei din Cluj, inf. 378. 2. Informatorul susține că a învățat colinda de la Dragoș Vrăiug, în urmă cu 35 de ani.

TEXT 65

Țara Chioarului 2

Hideaga (2) – 1958

- Sus în vîrfu muntelui,
Sub crucița bradului
Erau trei păcurărei
Cu oile după ei.
5. Doi mai mari, mai voinicuți,
Unu-i mic și mai slăbuț.
Păcurarii țin un sfat,
Pă cel mic că l-au mînat
Cu găleata la izvor,
10. Pînă ei or fa` sobor;
Cu găleata după apă,
Pînă-or fa` ei judecată.
Ei o prins a se grăi:
- Pă cel mic l-om omorî.
15. Pă cel mic ei l-o mînat
Să întoarne oile,
C-o rătăcit, biete.
Oile le-o înturnat,
Dar grea lege i s-o dat!
20. Frații lui l-o întrebat:
- Ce mortîță tu poștești?
Ori din sabie demnicat,
Ori tăiat, ori spînzurat,
Ori de un brad spînzurat?
25. - Iată cum mă socotesc
Și ce moarte îmi doresc:
Din pușcă să siu împușcat
Și din sabie demnicat.

- El o strigat către ei:
 30. - O, dragi frățiorii mei,
 De s-a-ntîmpla să mor eu
 Nu mă-ngropați în temeteu;
 Ci-mi săpați mormîntul meu
 Nu în verde sintirim,
 35. Că între morți voi fi strein.
 Cuvîntul să-mi ascultați
 Și pe mine mă-ngropați
 În vîrfuțu muntelui,
 În strunguța oilor,
 40. În staulul miorilor
 Și-n jocuțu mieilor,
 În urma găleților.
 Și vă rog ca să-mi puneți
 45. La picioare fluier mare
 Și la cap trîmbițătoare.
 Cînd vîntuțu și-a sufla
 Trîmbița și-a trîmbiță,
 Fluieru și-a fluieră;
 50. Cînd vor sufla vînturi grele
 Să-mi fluieru hori de jele.
 Și numai și-or d-auzi
 Și la mine c-or veni
 Oile cele cu lapte
55. M-or hori mergînd pă coaste;
 Oile cele cornute
 M-or hori mergînd pe munte;
 Cele biete miorele
 M-or jeli vara cu jele.
 60. Brazii că s-or legăna
 Și oile m-or cînta.
 Oile s-or togmi-n rînd
 Și mi-or paște pe mormînt.
 Ele numai că și-or zice:
 65. - Ian scoală, scoală,
 Și ne scote la pripoară,
 Să ne paștem brebenei,
 Să ne fătăm mielușei;
 Mielușei cu coarne-ntoarsă,
 70. Cum îs oile frumoase.
 De cînd tu ți-ai adormit
 Iarbă verde n-am păscut,
 Apă rece n-am băut.
 Și ele s-or întreba:
 75. - Cel mai mic unde-a rămas?
 - Tăt pe văi și pe vîlcele,
 Cu oile cele rele;
 Tăt pe văi și pe hîrtoape,
 Cu oile cele șchioape.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Aurora Bodea

Localitatea/Data – Hideaga, com. Satulung, 1958; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Folclor din Maramureș*, P. Lenghel, 1962, p. 328-330, text 220.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 996-997, text VIII (anexă).

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. 1. Chiar și pentru o variantă tipic nord-maramureșeană textul pare o compilație (fără a conține secvențe străine); variantă de culegător. 2. Contaminare cu motivul *oile amenințate cu vînzarea*.

TEXT 66

Țara Chioarului 3

Hideaga (3) →1962

- Trei păcurărei,
 Trei turme de oi,
 La munte suiră.
 Fata de maior,
 5. Cu brîu gălbior,
 `Nainte ieșiră.
 Zise cel mai mic:
 - Hai, frați, s-o luăm!
- Tu de i lua,
 10. Noi te-om împușca.
 - Voi de mi-ți pușca,
 Voi mi-ți îngropa
 La stîna de oi,
 La jocuț de miei.
 15. Oile-s bălăi,
 M-or plînge pe văi;

Oile-s cornute,
M-or plînge pe munte.
Fluierul cel drag

20. Mi-l puneți la cap;
Lancea mea cea dulce
Mi-o puneți de cruce.

Culegător – Vasile T. Doniga

Informator – Iuliana Tămîian

Localitatea/Data – Hideaga, →1962; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Poezii populare din Oaș, Maramureș și Năsăud*, V. Donoga, 1962, vol. I, p. 431-432, text 285.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 997, text IX (anexă).

Tipul – Fata de maior, clasic.

TEXT 67

Țara Chioarului 4

Hideaga (4) →1962

Sus în vîrfu muntelui,
Sub crucița bradului,
Erau trei păcurărei
Cu oile după ei.

Oi, leroi, leroi (refren)

5. Păcurarii au ținut sfat,
Pe cel tînăr l-au mînat
Să întoarne oile,
C-au rătăcit biete.
Oile le-au înturnat,

10. Dar grea lege i-au pipat:
Să-l omoară, să-l împuște,
Să-l străpungă cu țepuște.

- Ah, biet, fluierașul meu,
Puneți-l la capul meu.

15. Cînd or bate vînturi line
Să mă plîngă și pe mine;
Cînd or bate vînturi grele
Să-mi doinească hori de jele.

Culegător – Vasile T. Doniga

Informator – Iuliana Tămîian

Localitatea/Data – Hideaga, →1962; Țara Chioarului, Maramureș .

Publicat în *Poezii populare din Oaș, Maramureș și Năsăud*, V. Doniga, vol. I, p. 431, text 284.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 997, text X (anexă).

Tipul – Ca și structură corespunde tipului sud-maramureșean, dar ca și compoziție prezintă elemente definitorii ale tipului nord-maramureșean.

Observație. Interesant (și izolat) e versul al 12-lea: “Să-l străpungă cu țepuște”.

TEXT 68

Țara Chioarului 5

Plopiș (1) – 1954

În vîrfuțu muntelui
Sunt v-o opt turme de oi
Doamne `nostu-i Dumnezău (ref.)
Și v-o opt păcurărei.
Toți îs mari, îs voinicei,

5. Numai unu-i mititel,
Mititel și străinel.

- Străinel, strărinătate,
Du-te-abate turma-ncoace
Până legea ți v-om face:

10. De tăiat nu te-om tăia...

- De-mpușcat nu mă-mpușcați,
Din sabie mă tăiați

- Și pe mine mă-ngropați
În țarcanul mielor,
15. În strunguța oilor.
Fluerașul meu de fag
Mi-l puneți la capul meu.
Și când oile m-or plînge,
Fluerașu-a prinde-a zîce,
20. Oile toate m-or plînge;
Oile cele cornute
Plînje m-or umblînd pã munte;
Oile cele albastre
Plînje m-or umblînd pã coaste;
25. Oile cele bálái
Plînje m-or umblînd pã vái.

Culegător – Dumitru Pop

Informator – Vasile Rus, soldat (~20 ani).

Localitatea/Data – Plopiș, com. Făurești, 1 ianuarie 1954; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 570, text XXIX, TRANS. 26.

Tipul - Nord-marmureșean, clasic.

TEXT 69

Țara Chioarului 6

Plopiș (2), →1982

- Sus în vîrfu muntelui
Domnului, Doamne (refren)
Sînt vo opt turme de oi
Și vo opt păcurăroi.
Cei șapte ce-o fost mai mari
5. Tăți s-aflară veri primari;
Unu ce-o fost mititel
[E1] s-aflară streinel.
- Du-te-ntoarnă turma-ncoace
Pînă leja țî uom face,
10. Pușca-te-om,o tăie-te-om.
- Pă mine nu mă tăiaț,
- Ce pã mine mă-mpușcaț
Și pã mine mă-ngropaț
În țarcuțu mieilor,
15. În strunguța oilor.
Fluierașu, dragu meu,
Puneț-îl la capu meu.
Fluieraș a prinde-a zîce,
Oile tâte m-or plînje;
20. Oile cele bálái
Plînje-m-or umblînd pã vái;
Oile cele cornute
Plînje-m-or umblînd pã munte.

Culegător – Ion Chiș Șter

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Plopiș, →1982; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Nord*, 1982, p. 8.

Tipul – Nord-marmureșean, clasic.

TEXT 70

Țara Chioarului 7

Curtuiușu Mare - 1955

- În rîtul cu florile
Hai lin, hai lăr și flori de măr (ref.)
În rîtul cu florile,
Ciobănași cu oile.
- Du-te, frate,-ntoarnă oi,
5. Că eu poate oi muri
Și oile m-or jeli.
Fluierașul meu cel dulce
Mi-l puneți la cap de cruce;

Fluierașul meu cel drag

10. Mi-l puneți la cap de steag.

Culegător – Dumitru Mercea

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Curtuiușu Mare, com. Valea Chioarului, 28.09.1955; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 913, text DXLII, TRANS. 25 (fragment).

Tipul – fragment (nu poate fi încadrată în nici un tip);

Observații. 1. Se face mențiunea că “textul a circulat cu destulă intensitate acum 5-6 ani”. 2. Termenul «ciobănaș» nu este specific graiului maramureșean; socotim că este o formulă improvizată de informator și deci nu este utilizată de performerii colindului – cetele de colindători.

TEXT 71

Țara Chioarului 8

Băița (1) – 1962

- Pe cea coastă de vâlcei
Sîntu-și trei păcurărei,
Cu trei turmuțe de oi.
Zise-și unu către altu:
5. - Du-te, frate,-ntoarce turma!
Până turma că-ntorcea
Lui grea lege că-i făcea,
Lege grea să-l potopească.
- Voi, măi frați, mi-ți potopi,
10. Da` pe mine mă-ngropați
În staorul oilor

- Și-n țărucuțu mieilor.
Și fluirașu meu drag
Mi-l puneți la cap de steag;
15. Fluierașul meu cel dulce
Mi-l puneți la cap de cruce.
Și cînd vîntu va bătea
Fluierașul mi-a cînta,
Oile s-or aduna
20. Și pe mine m-or cînta;
Și cînd soarele-a luci
Miorile vor veni
Și pe mine m-or jeli.

Culegător – Dumitru Pop

Informator – Ana Rob

Localitatea/Data – Băița, 1962; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Pe marginea Mioriței*, D. Pop, 1965, fascicolul 1.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1980, p. 206-207.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, clasic.

TEXT 72

Țara Chioarului 9

Băița (2) – 1976

- Trei păcurărei,
Trei turme de oi,
S-o suit la munte
S-aduie mai multe.
5. S-o tîlnit c-o fată;
Fată de maior
C-on galbîn barșon.
- Care ți-i mai drag?

- Cel mai mititel,
10. Că-i mai frumușel
Și-i mai sprintenel.
- Noi te-om omorî!
- Nu mă omorîți
Că și eu voi da
15. Fluieru cel drag.
- La noi nu ne trebe,

- Că și noi avem
Fluier ca și-a tău!
- Nu mă omorîți
20. Că și eu voi da
Turmulița mea.
- La noi nu ne trebe
Că și noi avem
Turmă ca și-a ta.
25. Noi te-om omorî.

- Omorîți-mă
Da` mă și-ngropați
În staur de oi,
În botei de miei.
30. Fluieru cel drag
Mi-l puneți la cap.
Fluieru mi-a zice,
- Oile m-or plînje.
Oile cornute
35. M-or plînje pă munte;
Oile bălăi
M-or plînje pă văi.
Colo-n cîmpu larg
Vi-ți tîlni cu-o maică.
40. Cu-o maică bătrînă,
Cu-on furcoi la mîină.
Și v-a și-ntreba:
Murit-am ori ba?
Nu spuneți c-am murit,
45. Spuneți c-am rătăcit.
Am pierdut mieii,
Umblu după ii;
Am pierdut oile,
Umblu după iele.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Rozalia Ceteraș, 70 ani (n. 1906).

Localitatea/Data – Băița-Tăuții Măgherăuși, 1976; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Antologie de folclor din județul Maramureș*, 1980, p. 111-112, text 98.

Republicat – *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p. 125. text 104.

Tipul – Fata de maior, arhaic.

Observații. Secvența întâlnirii păstorului cu măicuța (în special versurile 38-41) nu e reprezentativă pentru folclorul maramureșean; are vădite conotații cu versiunea baladă; această alterare se datorează informatorului.

TEXT 73

Țara Chioarului 10

Baia Mare, →1962

- Sus la verdele de munte,
Cu iarba pînă-n gerunche,
Urcă trei păcurărei
Cu oile după ei.
5. Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic e venetic.
Tăt îl mîină și-l adună
Cu oile la pășune;
Tăt îl mîină și-l coboară
10. Cu oile la izvoară,
Facu-i legea să-l omoară.
- Voi, dragilor mei firtați,
Voi dac-o să m-omorîți,
Acolo să mă-ngropați:
15. În strunguța oilor,
- În locul găleților.
Și în loc de luminele
Îmi puneți patru nuiete;
În loc de pînză pă obraz
20. Puneți scoarță de buhași;
Iar în loc de copîrșeu
Puneți scoarță de durzău.
Fluierașul meu cel sfînt
Să mi-l puneți pe mormînt.
25. Iar în mîna cea dreapta
Voi să-mi puneți trîmbița
Și în stînga tilinca.
Iar cînd vîntu va sufla,
Fluierul va fluiera,
30. Trîmbița va trîmbiță,

- Tilınca va tilincá,
Oile toate-or zbiera.
Oile cele cornute
Mîndru m-or jeli pe munte;
35. Oile cele bălăi
Mîndru m-or jeli pe văi.
Și-a veni Ziua Crucii,
Voi în sat îți coborî,
Mama înainte-a ieși
40. Și v-a întreba cu dor:
- Unde-i dragul meu fecior?
Voi să spuneți mamei așa:
C-am rămas pe cele groape,
Cu oile cele șchioape;
45. C-am rămas pe cele văi,
Cu oile bucălăi.
Și-am rămas mai dinapoi,
- Prin cei codri după oi.
Dar că nu mult s-a mîna
50. Și-acasă m-oi înturna.
Măicuța m-a aștepta
Cu cina caldă pe masă
Și cu apă rece-n vasă.
Însă cina s-a răci,
55. Apa-n vasă s-a-ncălzi,
Eu acasă n-oi sosi.
C-așa mi-o fost ceasul meu,
Să fiu omorît de rău;
Că așa mi-a fost soarta,
60. Să mor, să nu știe mamă.
Să mor pe munții pustii,
Cu pietre la căpătîi;
Să mor pe cele vîlcele,
Plîns de oițele mele.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Maria Oșan

Localitatea/Data – Baia Mare, →1962; Maramureș.

Publicat în *Folclor din Maramureș*, P. Lenghel, 1962, vol. I, p. 330-331, text 221.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p. 998, text XI (anexă).

Tipul – Nu se specifică locul de obârșie al informatorului, dar e cert faptul că varianta face parte integral din *tipul nord-maramureșean, arhaic*.

TEXT 74

Țara Chioarului 11 Finteușu Mare, →1970

- Pă rîtu cu florile
Flori dalbe de măr (refren)
Mîndru-și joacă oile.
- Da` de zis, cine le zice?
- Zicu-și tri păcurărei.
5. Numa` unu-i mai micuț.
După oi că l-o mînat,
Oile că le-o-nturnat.

- Voi, frați, de mi-ți omorî
Pă mine mă îngropați
10. La țarcuțu mieilor
- Și cu guba mă-nveliți,
Fluierul mi-l puneți cruce.
Cînd vîntuțu a sufla
Guba-n sus s-a rădica,
15. Fluieru mîndru-a cînta,
Oile tăte-or juca.
Oile cele cornute
Mîndru m-or cînta pă munte;
Oile cele bălăi
20. Mîndru m-or cînta prin văi;
Oile cele seine
Mîndru m-or cînta pă mine.

Culegător – A. Grobei

Informator – Ioan Muntean (a Agaptii), 78 ani.

Localitatea/Data – Finteușu Mare, →1970; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Ceas pe ceas se alungă*, 1970, p. 240.

| **Tipul** – Sud-maramureșean, subtip *codru*, arhaic.

TEXT 75
Țara Chioarului 12
Cetățele – 1976

- Sus în vîrzu muntelui
Sunt vreo opt turme de oi
Și vreo opt păcurăroi.
Șapte ce erau mai mari
5. Toți s-alejeau veri primari;
Numai unu-i mititel,
Mititel și străinel.
- Du-te-ntoarce turma-ncoace
Pînă legea ți om face.
10. Din cuțit că tăie-te-om,
Din pușcă, pușca-te-om.
- Din pușcă nu mă-mpușcați,
Iute capul mi-l tăiați
- Și pă mine mă-ngropați
15. În strunguța oilor,
În țarcuțu mieilor.
Fluierașu, dragul meu,
Puneți-l la capul meu.
Fluierașu cînd a zîce
20. Tăte oile m-or plînge.
Oile cele d-ălbastre
M-or plînge umblînd pă coaste;
Oile cele bălăi
Plînje-m-or îmblînd pă văi;
25. Oile cele cornute
Pînje-m-or îmblînd pă munte.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Maria Țura, 42 ani (n. 1929), Ioan Țura, 50 ani (n. 1926), Mihai Țura, 52 ani (n. 1924).

Localitatea/Data – Cetățele, 1976; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p. 110-111, text 77.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. Textul e însoțit de partitură muzicală (în ediția 1996).

TEXT 76
Țara Chioarului 13
Preluca Veche - 1970

- În cea verde grădiniță
Sînt tri turme de oiță.
Lerului și-a mărului (refren)
- Da` la ele cine șade?
- Ședu-și tri păcurărei.
5. Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic e străinel,
Mai mare-i turma la el.
Pînă turma și-o-ntorcea
Cei doi legea că-i făcea
10. Că pe el l-or omorî.
- Omorî-mi-ți, omorî,
Da` pă mine mă-ngropați
În strungarul oilor,
Lîngă țarcul mieilor.
15. Oile cînd s-or băga
Tot pă mine m-or cînta;
Și mieii cînd or ieși
Tot pă mine m-or jeli.
Oile cele cornute
20. Mîndru m-or cînta pă munte;
Oile cele bălăi
Mîndru m-or cînta pă văi.
Fluierașul meu cel drag
Puneți-l cruce la cap.
25. Și pă mine mă-ngrădiți
Tot cu pari de busuioc,
Nuiele de bărbănoc,
Cu streșini de scînteiuță
C-am avut multe drăguță.

Culegător – Elena Florian

Informator – Rozalia Florian, 50 ani (n. 1927).

Localitatea/Data – Preluca Veche, 1977; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Antologie de folclor din județul Maramureș*, 1980, p. 110, text 96.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, clasic.

Observații. Text preluat din Arhiva de folclor a Institutului de învățământ superior din Baia Mare. 2.

Ultimele cinci versuri sunt improvizate.

TEXT 77
Țara Chioarului 14
Merișor – 1978

- În vîrvuțu muntelui
Mîndră-i seara lui Crăciun (refren)
Sîntu-și trei păcurărei.
Unu o fo` mai străinat,
Tăt p-acela l-o mînat,
5. L-o mînat, l-o adunat.
- Măi turmar, turma o-ntoarce
Că țîie lejea țî-om face.
Tăie-te-om, o` pușca-te-om?
- Nici mă tăieți, nici mă-mpușcaț,
10. Numa capu jos mi-l luați
Și pă mine mă-ngropați
În strunguța oilor.
Oile cele cu lapte
Mîndru m-or cînta la moarte;
15. Oile cele bălăi
Mîndru m-or cînta pă văi.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Aurelia Gîta, 66 ani (n. 1912).

Localitatea/Data – Merișor-Tăuții Măgherăuși, 1978; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p. 113, text 81.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, clasic.

Observații. Text însoțit de partitură muzicală (în ediția 1996).

TEXT 78
Țara Chioarului 15
Rus, →1980

- Trei păcurărei,
Trei turme de oi
Se suié la munte
S-aduie mai multe.
5. - Unu ce văzură?
- Fată de maior
Cu galben baior.
- Eu, frate, l-oi lua!
- Tu de li-i lua
10. Noi te-om împușca!
- Voi de mi-ți pușca,
- Voi mi-ți îngropa
În staur de oi.
Lancea mea cea dulce
15. Îmi puneți de cruce;
Fluierul cel drag
Li-ț pune de steag.
Vîntu-a dogorî,
Lancea s-a clăti
20. Și fluieru-a zice,
Oile m-or plînge,
Mieii ș-or veni
Și ei m-or jeli.

Culegător – Mitruț din Rus

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Rus, →1980; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Calendarul Maramureșului*, 1980, p. 11, text 37.

Tipul – Fata de maior, clasic.

TEXT 79

Țara Chioarului 16

Mesteacăn, →1980

- Colo-n jos și mai în jos,
Florile dalbe (refren)
Pe șasucu cel frumos,
Gré turmă de oi s-o pus.
- Da` cu oi cine îmbla?
5. - Ia, șapte păcurărași,
Unu-i negru străinaș.
Și p-acela l-o mînat
Să-ți întoarne oile.
- Măi negrule, străinule,
10. Du-te-ntoarnă-ți oile!
Pînă oile-ntorcé
Cei șase legea-i făcé.
- Măi negrule, străinule,
Ce moarte-ți poftești tu ție:
15. Din pușcuță împușcat,
Ori din sabdie tăiat?
- Nici o moarte nu-mi poftesc
Fără capu mi-l tăieți,
Și pe mine mă-ngropați
20. În turiștea oilor,
În țarcuțu mieilor.
Fluierașul meu cel drag
Ce în șapte-l despicați
Și la cap mi-l îngropați.
25. Că vîntuțu a sufla,
Fluierașu mi-a cînta.
Oile cele bălăi
Mîndru m-or cînta pe văi;
Oile cele cornute
30. M-or cînta vara pe munte.
Zice oaia bălăoaia:
- Nu ne mai lăsa, stăpîne,
Că cu bun dar te-om dărui:
La Crăciun cu lapte bun,
35. La Păștiță cu jintiță,
La Sînjeorz cu miel frumos,
La Ispas c-un drob de caș;
Și a si colo în vară
Și cu urdă dulce iară.

Culegător – Georgeta Maria Iuga

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Mesteacăn, →1980; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Calendarul Maramureșului*, 1980, p. 15, text 44.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. Formula introductivă e o improvizație locală, iar finalul e contaminat cu motivul *ciobanul sătul de oi*.

TEXT 80

Țara Chioarului 17

Satu Nou de Jos, →1980

- Trei păcurărei la munte,
Cel mai mic e mai voinic;
L-o mînat să-ntoarcă oi;
- Pe cînd oile-ntorcea
5. Legea lui i se găta:
Ori să-l puște, ori să-l taie.

- Pe mine nu mă pușcați,
Nume capul mi-l tăiați.
Pe mine pământ nu puneți,
10. Numai draga gluga mea.
Și la cap nu-mi puneți cruce
Numai fluierașul meu.

- Și când vîntu a sufla
Gluga mi s-o rădica,
15. Fluieru-a-ncepe-a cînta.
Oi, oi, oi, mîndre bălăi,
Mîndru mi-ți cînta pe văi;
Oi, oi, oi, mîndre cornute,
Mîndru mi-ți cînta pe munte.

Culegător – Vasile T. Doniga

Informator – Emilia Pop

Localitatea/Data – Satu Nou de Jos, →1980; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Folclor din Maramureș*, V.T. Doniga, 1980, p. 197, text 579 și p. 218-219, text 601.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, arhaic.

Observații. Textul apare de două ori în culegerea din 1980, atât la secțiunea *balade*, cât și la secțiunea *colinde*.

TEXT 81

Țara Chioarului 18 Chiuzbaia (1) →1982

- Pă fețele munților
Hai, lerui, Doamne (refren)
Este-o fată de maior.
- Hai, frătiuc, să o luăm!
- Da` tu, frătiuc, de i-i lua
5. Da` tu pă mine mi-mpușca.
Da` tu, frătiuc, de mi-mpușca,
Tu pă mine mi-ngropa.

- Da, fluierașu meu cel drag
Pune-mi-l în loc de steag;
10. Și-o crenguță de măr dulce
Pune-mi-o în loc cruce.
Oile cele bălăi
Plînje-m-or umblînd pă văi;
Oile cele cornute
15. Plînje-m-or umblînd pă munte.

Culegător – Ion Chiș Șter

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Chiuzbaia, →1982; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Nord*, 1982, p. 8.

Tipul – Fata de maior, clasic.

TEXT 82

Țara Chioarului 19 Chiuzbaia (2) – 1982

- Pă fețele munților
Hei, lerui, Doamne (refren)
Este-o fată de maioru.
- Hai, frătiuc, să o luăm!
- Da` io, frătiuc, de o-i lua,
5. Tu pă mine mi-mpușca.
Tu, frătiuc, de mi-mpușca,

- Tu pă mine mi-ngropa
În mijlocu oilor,
Unde-i roata ploilor.
10. Fluierașu meu cel drag
Pune-mi-l în loc de steag.
Și-o cruciță de măr dulce
Pune-mi-o în loc de cruce.

Oile cele bălăi
15. Plînje-m-or mărgîn` pă văi;

Oile cele cornute
Plînje-m-or suin` la munte.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Marița Grigor, 40 ani (n. 1942).

Localitatea/Data – Chiuzbaia, 1982; Țara Chioarului, Maramureș.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p. 112, text 102.

Tipul – Fata de maior, clasic.

Observații. Cu partitură muzicală, în ediția 1996.

TEXT 83

Țara Chioarului 20
Nelocalizată, →1980

Sus la munte [sînt] oi multe.
- Da` la iele cine șede?
- Ședu-și tri păcurărei,
Acea tustrei și-s frați.
5. Tăt pe cel mic îl mînară,
Tăt s-abată oile.
Până oile abăte-ră
Cei doi legea i-o făce-ră.
- Omorî-l-or, o-mpușca-l-or,
10. Ori din băltași arunca-l-or?
- O, măi frați, mi-ți omorî,

Da` numa capu mi-l tăieți
Și pe mine mă-ngropați
La staulul oilor,
15. Lîngă țarcul mieilor.
La cap puneți fluieraș.
Cînd vîntuțu a bătea,
Fluierașu a cînta.
Oile cele bălăi
20. M-or plînge suind pe văi;
Oile cele cornute
M-or plînje suind la munte.

Culegător – Vasile Trif

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Nelocalizată, cu mențiunea “Țara Chioarului”.

Publicat în *Calendarul Maramureșului*, 1980, p. 129, text 571.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, clasic.

TEXT 84

Țara Chioarului 21
Nelocalizată, →1980

Trei păcurărei,
Trei turme de oi
Le-o mînat la munte,
S-aducă mai multe.
5. Și ei și-o tîlnit
Fată de maior.
- Noi, frați, s-o luăm!

- Voi de i-ț lua,
Voi mi-ț și-mpușca,

10. Voi mi-ț și-ngropa
În staur de oi,
Unde-i joc de miei.
Lancea mea cea dulce
Mi-o puneți de cruce;
15. Cînd vîntu-a buri
Lancea m-a jeli,
Mieii or sări;
Cînd vîntu-a sufla
Mieii or juca.

Culegător – Ion Codreanu

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Nelocalizată, cu mențiunea “Țara Chioarului”.

Publicat în – *Calendarul Maramureșului*, 1980, p. 12, text 38.

Tipul – Fata de maior, clasic.

TEXT 85

Țara Chioarului 22

Nelocalizată, →1982

Pă feștia munților

Lerului și-a mărului (refren)

Sînt trei ciobănei,

Cu tri turme de oi.

Cel mai mic e mai voinic.

5. Cînd cu fluieru zîcé

Tătă turma să-ntorcé.

Ceia doi să sfătuié:

Pușca-l-or, or tăie-l-or?

- Pă mine mă împușcaț,

10. Fluieru-n patru-l crăpaț

Și mi-l faceți sălășel

Și mă îngropați cu el

În strungariu oilor.

Și ele cînd or vini,

15. Ele mîndru m-or jeli.

Oile cele cornute

Mîndru m-or cînta pa munte;

Oile cele seine

Mîndru m-or cînta pa mine.

Culegător – Ioan Chiș Șter

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Nelocalizată, cu mențiunea “Țara Chioarului”.

Publicat în *Nord*, 1982, p. 8

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, clasic.

Observații. Termenul «ciobănei» e atipic pentru folclorul maramureșean.

Țara Codrului

TEXT 86 Țara Codrului 1 Orțița – 1942

- Trei păcurărei,
Trei turme de oi
Suiră la munte
S-aduie mai multe.
5. Văzură-și văzură
Fată de maior
Cu galben baior.
- Dați, frați, s-o luăm,
Să ne cununăm.
10. - Tu de i lua
Noi te-om împușca.
- Nu mă împușcați
Că eu ce voi da?
Sumănașul meu.
15. - Nouă nu ne trebe,
Că și noi avem
Suman ca și-a tău.
Noi te-om împușca.
- Nu mă împușcați,
20. Că eu ce voi da?
Boticuța mea.
- Nouă nu ne trebe,
Că și noi avem
Botă ca și-a ta.
25. Noi te-om împușca.
- Nu mă împușcați,
Că eu ce voi da?
Fluerașul meu.
- Nouă nu ne trebe,
30. Că și noi avem
Fluer ca și-a tău.
- Dacă mă-mpușcați
Voi să mă-ngropați
La staul de oi,
35. Unde-i joc de miei.
Lancea mea cea luce
Mi-o puneți de cruce;
Fluerul cel drag
Mi-l puneți de steag.
40. Oile-or juca,
Flueru-a cînta.

Culegător – L. Ghegariu

Informator – Virgil Andrei, 17 ani (n.1925).

Localitatea/Data – Orțița, com. Oarța, 1942; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Miorița și Meșterul Manole în folclorul Sălajului*, L. Ghegariu, 1942, p.305.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p.569, text XXVII, TRANS. 22.

Tipul – Fata de maior, arhaic.

TEXT 87 Țara Codrului 2 Băsești (1) - 1950

- Trei păcurărei,
Trei turme de oi
Se suie la munte,
Să-și vadă mai multe.
5. Acolo-și văzură
Fată de maior,
C-un galbin baior.
- Dați, frați, s-o luăm!
- Tu de i lua-re,
10. Noi te-om împușca-re.
- Nu mi-ți împușca-re,
Că io vouă v-oi da
Sumănașul meu.
- Noi te-om împușca-re,

15. Că nouă nu ne trebe
Sumănașul tău,
Că și noi avem
Suman ca și-a tău.
- Nu mi-ți împușca-re,
20. Că vouă v-oi da-re
Fluierașu meu.
- Noi te-om împușca-re,
Că nouă nu ne trebe,
Că și noi avem
25. Fluier ca și-a tău.

- De mi-ți împușca-re,
- Voi mi-ți îngropa-re.
Fluieru cel drag
Mi-l puneți la cap;
30. Fluieru cel dulce
Mi-l puneți de cruce.
Fluieru a zice,
Turma mîndra-a frînge;
Fluieru-a cînta,
35. Oile-or juca,
Mîndru m-or cînta;
Mieii și-or sări,
Mîndru m-or jeli.

Culegător – Dumitru Pop

Informator – Teodor Horotan, 62 ani (n.1888).

Localitatea/Data – Băsești, 1950; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Poezii populare din Sălaj*, Dumitru Pop, 1962, p.198-199. text 116.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p.1001, text XV (anexă).

Tipul – Fata de maior, arhaic.

TEXT 88
Țara Codrului 3
Băsești (2) – 1956

- Tri păcurărași la munte...
Cel mai mic îi mai voinic...
L-o mînat să-ntoarne oi.
Pe cînd oile-o-nturnat
5. Legea lui i s-o gătat:
Ori să-l puște, ori să-l taie.

- Pe mine nu mă pușcați,
Numai capu mi-l tăiați.
Pe mine mă îngropați
10. În stănuța oilor,
- În jocuțu mieilor.
Mie la cap îmi puneți cruce
Fluierașu meu cel dulce.
Și cînd vîntu a sufla,
15. Fluierașu m-a cînta.
Oi, oi, oi, mîndre bălăi,
Mîndru mi-ți cînta pe văi;
Oi, oi, oi, mîndre cornute,
Mîndru mi-ți cînta pe munte.
20. Oi, oi, oi, mîndre săine,
Mîndru mi-ți cînta pe mine.

Culegător – Dumitru Pop

Informator – Victoria Călăuz, 20 ani (n.1936).

Localitatea/Data – Băsești, 31.12.1956; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Poezii populare din Sălaj*, D. Pop, 1962, p.200-201, text 118.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p.1001, text XVII (anexă); *Folclor din zona Codrului*, D. Pop, 1976, p.319, text 369.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, clasic.

Observații. În Antologia lui Fochi această variantă apare și la p.1002, text XVIII (anexă), avînd refrenul “Lăru-i și-a lăru-i, Doamne” și titlul *Corindă*; nu se mai menționează sursa, dar se precizează ca “o practică numai copiii”.

TEXT 89
Țara Codrului 4
Băsești (3) – 1956

- Sîntu-și trei păcurărei
L-o turmă mare de uăi.
Zîce-on frate cătă frate:
- Du-te-ntoarce turma-ncoace!
5. Pîină turma uo-nturnat,
Gre leje ii-o gătat,
Gre poruncă ca să-l puște.
- Voi, frați, de mi-ți împușca,
- Da` voi mi-ți și îngropa.
10. Fluerașu mneu cel drag
Mi-l puneți, voi frați, la cap;
Bota me ce lucie
Mni-o puneți, voi frați, de cruce.
Uăile mele cornute
15. Plînje-m-or vara la munte;
Uăile mele bălaie
Plînje-m-or vara la vale.

Culegător – Dumitru Pop

Informator – Florian Pop, 47 ani (n.1909).

Localitatea/Data – Băsești, 31.12.1956; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Poezii populare din Sălaj*, D. Pop, 1962.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p.1000, text XIV (anexă); *Folclor din zona Codrului*, D. Pop, 1978, p.319-320, text 370.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, clasic.

Observații. Se menționează că informatorul o știe de cînd era copil. “Acum nu o mai cîntă decît 2-3 bătrîni din sat.”

TEXT 90
Țara Codrului 5
Băsești (4) – 1957

- Tri păcurărei,
Tri turme de oi
Se suie la munte
Să-și vadă mai multe.
5. Văzură-și, văzură
Fată de maior
Cu galben baior.
- Dați, frați, s-o luăm!
- Tu de i lua,
10. Noi te-om împușca.
- Voi de mi-ți pușca,
Voi mi-ți și-ngropa
La staor de oi,
Unde-i joc de miei.
15. Lancea mea cea dulce
- Mi-o puneți de cruce.
Fluieru cel drag
Mi-l puneți la cap.
Cînd fluieru-a zice
20. Oile s-or strînge,
Lancea-a trăgăna,
Oile-or juca,
Mîndru m-or cînta.
Voi acasă-ți mere,
25. Maica v-a-ntreba:
- Unde-i celălalt,
Cel mai mititel
Și mai frumușel?
- O rămas `napoi,
30. Șchioape de-aduind,
Brînza-n toc bătînd.

| **Culegător** – Dumitru Pop

Informator – Maria Gros, 48 ani (n.1909).

Localitatea/Data – Băsești, 1957; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Poezii populare din Sălaj*, D. Pop, 1962, p.199-200, text 117.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p.1001, text XVI (anexă); *Folclor din zona Codrului*, D. Pop, 1978, p.318, text 368; *Antologie de folclor din județul Maramureș*, 1980, p.111, text 97.

Tipul – Fata de maior, clasic.

Observații. Text publicat în patru ediții (1962, 1964, 1978, 1980).

TEXT 91

Țara Codrului 6

Băița de sub Codru (1) – 1958

- Pă ce coaste de vâlcei
Sîntu-și tri păcurărei.
Zîce unu cătă altu:
- Du-te, frate,-ntoarnă turma!
5. Pînă turma o-nturnat
Grele legiuri i-o gătāt,
Că pă el l-or îngropa
În staurul oilor,
În țarcuțu mieilor.
10. - Fluierașul meu cel drag
Mi-l puneți la cap de steag;
Fluierașu meu cel dulce
Mi-l puneți la cap de cruce.
Oile mele-s bălăi,
15. M-or plînge vara pă văi;
Oile mele-s cornence,
M-or plînge și m-or petrece.

Culegător – Dumitru Pop

Informator – Ana Ghițan, 57 ani (n.1901).

Localitatea/Data – Băița de sub Codru, 1958; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Folclor din zona Codrului*, D. Pop, p.325, text 378.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, clasic.

TEXT 92

Țara Codrului 7

Băița de sub Codru(2) – 1958

- Pă ce coastă, pă vâlcei,
Corindemu-i, Doamne (refren)
Sîntu-și tri păcurărei.
Zîce-și dunul cătă daltul:
- Du-te, frate,-ntoarnă turma!
5. Pînă turma o-ntorcé
Lui gre lege că-i făcé,
Lege gre și-l potopească.
- Fraților, firtaților,
Pă mine mi-ți îngropa
10. În țarcuțu oilor,
O-n staurul mieilor?
15. Mi-l puneți la cap de cruce.
Oile mele-s bălăi,
M-or plînge vara pă văi;
Oile mele-s cornute,
M-or plînge iarna pă munte.
20. Oile-or vini,
Mîndru m-or jeli,
Mieii s-or juca,
Mîndru m-or cînta.

Culegător – Dumitru Pop

Informator – Ioan Mureșan, 43 ani (n.1915), Floarea Vanc, 54 ani (n.1904).

Localitatea/Data – Băița de sub Codru, 1958; Țara Codrului, Maramureș.
Publicat în *Folclor din zona Codrului*, D. Pop, 1978, p.325-326, text 379.
Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, clasic.

TEXT 93
Țara Codrului 8
Băița de sub Codru (3) – 1958

- Ies sus trei păcurărei,
Tot la verzii de muntei,
Cu oile după ei;
Tot la verdele de munte,
5. Cu iarba pînă-n genunche.
Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic e străinic.
Tăt îl mîină și-l coboară
Cu oile la izvoară,
10. Căci li-i gîndul să-l omoară.
Tăt îl mîină cu turma,
Căci de el ei vreau scăpa.
Numai el cînd și-o aflat
Pă cei frați că i-o-ntrebat;
15. Numa el așa și-o zis,
Seara cînd ochiul o-nchis:
- Dragi ai mei frățioarei,
Voi dacă mi-ți omorî
Și cu oile-ți fugi,
20. Vă rog să mă ascultați
Și-acolo să mă-ngropați:
În vîrfuțul muntelui,
Chiar în dosul țarcului,
În locul găleților,
25. În drumul fetițelor,
În calea nevestelor.
Și în mîna de-a stînga
Să-mi puneți voi trîmbița;
Iar în mîna cea dreapta
30. Să-mi puneți fluieru-n ea.
Iar cînd vîntu va sufla
- Trîmbița va răsuna
De munții s-or clătina;
Fluieru a prinde-a zice,
35. Oile toate s-or strînge,
Pe mine toate m-or plînge.
Eu aici m-oi odihni,
Voi acasă veți sosi.
Să se știe că eu dorm
40. Sub frunzișul cel de corn.
Acasă cînd veți pleca
Și măicuța v-a-ntreba
Că mă duc și eu ori ba,
Voi să-i spuneți ei așa:
45. C-am rămas în vîrf de munte
Pe unde trec fete multe
Și n-o să mai merg acasă
C-am aflat mîndră mireasă;
C-am rămas pe vîrf de munte
50. Cu vreo zece oi cornute
Și nu pot veni de ciumpes;
C-am rămas pe cele groape
Cu oile cele șchioape.
Măicuța va suspina,
55. Pă mine m-a aștepta
Cu cina caldă pe masă
Și cu apă rece-n vasă.
Eu acasă n-oi sosi
Batîr cît m-ar agodi.
60. Sărăcuța de maica,
Cînd ea nu m-a mai vedea,
De la mine și-a lua
Gîndul ei și nădejdea.

Culegător – Petre Lenghel Izanu

Informator – Paulina Micle

Localitatea/Data – Băița [de sub Codru], raion Cehu Silvaniei, Maramureș, 1958; Țara Codrului.

Publicat în *Folclor din Maramureș*, P. Lenghel, 1962, p.326-328, text 219.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, p.999, text XII (anexă).

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. Varianta nu aparține zonei Codru; fie informatorul provine “de peste deal”, fie culegătorul a notat greșit localitatea; indiferent de situație, în corpusul colindei există versuri atipice pentru versiunea maramureșeana: “Și cu oile-ți fugi”, “C-am aflat mîndră mireasă”.

TEXT 94

Țara Codrului 9

Băița de sub Codru (4) – 1973

Pă ce coaste cu vîlcei <i>Corindemu-i, Doamne, nu-i corinde</i> Sîntu-și trei păcurărei Și-o turmă mare de oi. - Da` la oi cine-și umbla-lu?	Înt-on stăuraș de oi Și-n țărucuțu cel de miei.
5. - Tăt surori cu frățiori. Zîce-și unu cătă altu: - Du-te, frate,-ntoarnă turma! Pîna oile-ntorce-lu, Lui gre leje că-i făce-lu,	15. D-apoi lancea me ce dulce Mi-o puneți la cap de cruce; Și fluierașu cel drag Mi-l puneți la cap de steag. D-apoi vîntu le-a sufla-le,
10. Leje gre să-l potopească. - Pă mine mi-ți potopi-lu, Voi pă mine mă-ngropați	20. Oițale m-or cînta-le. D-apoi vîntu le-a clăti-le, Și mieți m-or jeli-le. Oile mele-s cornute, M-or plînje vara pă munte; 25. Oile mele-s bălăi, M-or plînje iarna pă văi.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Ana Dumuța, 55 ani (n.1918).

Localitatea/Data – Băița de sub Codru, 1973; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p.115, text 85.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, clasic.

Observații. Text însoțit de partitură muzicală (în ediția 1996).

TEXT 95

Țara Codrului 10

Băița de sub Codru (5) – 1974

Pă ce coastă cu vâlcei Sîntu-și tri păcurărei <i>Corindemu-i, Doamne, corindi</i> (ref.) Și-o turmă mare de oi. - Da` la oi cine-și umblă?	- Pă mine mi-ți potopi, Voi pă mine mă-ngropați Într-un stăuraș de oi Și-n țărucuțu cel de miei.
5. - Tăt surori cu frățiori. Zîce-și unul cătă altu: Du-te, frate,-ntoarnă turmă! Pîna oile-ntorcé Lui gre lege că-i făcé,	15. D-apoi lancea me ce dulce Mi-o puneți la cap de cruce; Și fluierașul cel drag Mi-l puneți la cap de steag. D-apoi vîntu le-a clăti
10. Lege gre și-l potopească.	20. Și mieți m-or jeli; Și-apoi vîntu le-a sufla, Oițale m-or cînta.

Oile mele-s cornute,
M-or plînge vara pă munte;

25. Oile mele-s bălăi,
M-or plînge vara pă văi.

Culegător – Maria Popescu

Informator – Ana Domuța, 53 ani (n.1921).

Localitatea/Data – Băița de sub Codru, 1974; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Folclor din zona Codrului*, D. Pop, 1978, p.320, text 371.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, clasic.

TEXT 96

Țara Codrului 11

Băița de sub Codru (6) – 1974

Tri păcurărei,
Hoi, lerui, Doamne (refren)
Tri turme de oi
Le-o suit la munte
Și să facă multe.
5. - Da` ii ce-și văzură?
- Fată de maier
Cu galbîn baier.
- D`asta s-o luăm.
- Tu de i lua,
10. Noi te-om împușca.

- Pă mine mă-ngropați
În staul de oi
Și-n țărçuț de miei.
Lancea me ce dulce
15. Mi-o puneț de cruce;
Fluieru cel drag
Mi-l puneț de steag.
Vîntu le-a sufla,
Oile m-or cînta;
20. Vîntu le-a clăti,
Mieii m-or jeli.

Culegător – Maria Popescu

Informator – Ana Domuța, 53 ani (n.1921).

Localitatea/Data – Băița de sub Codru, 1974; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Folclor din zona Codrului*, D. Pop, 1978, p.321, text 372.

Tipul – Fata de maior, clasic.

TEXT 97

Țara Codrului 12

Tămășești (1) – 1958

Tri păcurărași pă munte,
Lărului ș-a lărui, Doamne (refren)
Cel mai mic îi mai voinic.
L-o mînat să-ntoarne oi.
Pă cînd oile-o-nturnat
5. Legea lui i s-o gătat:
O` și-l puște, o` și-l taie.

- Pă mine nu mă pușcați,
Numa capu mi-l tăiați.
Lut pă mine nu puneț,

10. Numa dragă gluga me.
Și la căpușorul meu
Puneț drag, fluieru meu.
Că cînd vîntu-a trăgăna,
Fluierașu m-a cînta;
15. Fluierașu meu cel dulce
Să mi-l puneți mie cruce.
Oi, oi, oi, mîndre bălăi,
Mîndru mi-ț cînta pă văi;
Oi, oi, oi, mîndre cornute,
20. Mîndru mi-ț cînta pă munte.

Culegător – Dumitru Pop

Informator – Emilia Iluț, 47 ani (n.1911).

Localitatea/Data – Tămășești, 1958; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Folclor din zona Codru*, D. Pop, 1978, p.324-325, text 377.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, arhaic.

TEXT 98

Țara Codrului 13

Tămășești (2) – 1958

Tri păcurărei, Tri turme de oi Îi suie la munte Și-și vadă mai multe.	Voi mi-ț și-ngropa În staur cu oi, În țărcoț cu miei.
5. - Da` ii ce-și văzură? - Fată de maior Cu galbîn baior. - Noi, frați, s-o luăm! - Tu de i lua,	15. Oile-or zbera, Mîndru m-or cînta; Mieii-or beheli, Mîndru m-or jeli. Lancea mea ce luce
10. Noi te-om împușca. - Voi mi-ț împușca,	20. Mi-o puneț de cruce; Fluieru cel drag Mi-l puneț de steag.

Culegător – Dumitru Pop

Informator – Ana Sabău, 66 ani (n. 1892).

Localitatea/Data – Tămășești, 1958; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Folclor din zona Codru*, D. Pop, 1978, p.323-324, text 376.

Tipul – Fata de maior, clasic.

TEXT 99

Țara Codrului 14

Tămășești (3) – 1962

Trei păcurăraș la munte, Cel mai mic îi mai voinic, <i>Lărui și-a lărui, Doamne</i> (refren) L-o mînat să-ntoarne oi. Pe cînd oile-o-nturnat	În jocuțu mieilor. Pe mine pămînt nu puneți, Numai dragă bunda mea. Fluierașul meu cel dulce
5. Legea i s-a și gătat: Ori să-l puște, ori să-l taie. - Pe mine nu mă-mpușcați, Numai capu mi-l tăiați Și pe mine mă-ngropați	15. Îl puneți la cap de cruce; Vîntuțu cînd a sufla Bunda mi s-a ridica, Fluierașu mi-a cînta. Oi, oi, oi, mîndre cornute,
10. În stănuța oilor,	20. Mîndru mi-ți cînta pe munte; Oi, oi, oi, mîndre bălăi, Mîndru mi-ți cînta pe văi.

Culegător – Florica Orha

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Tămășești, 1962; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Pe marginea Mioriței*, D. Pop, 1965.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1980, p.201-202.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, arhaic.

Observații. Același text, cu mențiunea că refrenul apare după al doilea vers, figurează și în culegerea *Folclor din zona Codrului*, D. Pop, 1987, p.322, text 374; de asemenea, diferă anul culegerii (1974), numele culegătorului (Maria Popescu) și e precizat numele informatorului (Valer Iluț, 28 ani). Dacă nu e vorba de o eroare, trebuie să sesizăm faptul că la o distanță de 12 ani acest text a fost perfect conservat.

TEXT 100
Țara Codrului 15
Tămășești (4) – 1974

Tri păcurărași la munte <i>Lerului și-a lerui, Doamne</i> (refren) Cel mai mic îi mai voinic. L-o mînat să-ntorne oi. Pă cînd oile-o-nturnat 5. Legea lui i s-o gătat: O` să-l puște, o` să-l taie. - Pă mine nu mă-mpușcați, Numai capu mi-l tăiați. Și pă mine mă-ngropați	10. În stănuța oilor, În jocuțu mieilor. Pă mine pămînt nu puneți, Numai dragă bonda mea. Fluierașu meu cel dulce, 15. Āla mi-l puneți de cruce. Fluirașu meu cel drag, Āla mi-l puneți la cap. Că, cînd vîntu va sufla, Fluierașu m-a cînta, 20. Oile tâte-or juca.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Maria Maghiari, 63 ani (n.1911).

Localitatea/Data – Tămășești, 1974; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p.110, text 76.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, arhaic.

Observații. Text însoțit de partitură muzicală (în ediția 1996).

TEXT 101
Țara Codrului 16
Tămășești (5) – 1974

Pă rîtuțu cel frumos Sîntu-și tri păcurărei Cu vo tri turme de oi. Numa unu-i mititel 5. Și ala-i mai străinel. Și pă ala l-o mînat S-adape turmele-n sat. Da` el pă cînd le-o abătut	Da` gre leje i-o făcut: 10. Că cu pușca pușca-l-or, O` capu tăie-i-l-or. Iel din gură așé-o grăit: - Pă mine nu mă pușcați, Numa capu mi-l tăiați 15. Și pă mine mă-ngropați

- La șorcuțu mieilor,
La țărucuțu mieilor.
Lut pă mine nu țîpați
Numa dragă bonda mea.
20. Că, cînd vîntu-a șuiera
Fluierașu m-a cînta.
- Cîte oi or fi bălăi,
Tăte m-or cînta prin văi;
Cîte oi or fi seine,
25. Tăte m-or cînta pă mine;
Cîte oi or fi cornute,
Tăte m-or cînta pă munte.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Floare Iluț, 61 ani (n.1913).

Localitatea/Data – Tămășești, 1974; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Antologie de folclor din județul Maramureș*, 1980, p.108, text 93.

Republicat – *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p.109, text 75.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, arhaic.

Observații. Text însoțit de partitură muzicală (în ediția din 1996).

TEXT 102
Țara Codrului 17
Stremț – 1958

- Tri păcurărei
Și-o turmă de oi
S-o suit la munte
S-aduie mai multe.
5. Văzură-și, văzură
Fată de maior
C-un galbăn gulér.
- Staț, fraț, s-o luăm!
- Tu de i lua,
10. Io te-oi și-mpușca.
- Tu de mi-mpușca,
Tu mi și-ngropa
În staur de oi,
Unde-i joc de miei.
15. Lancea me ce dulce
I pune de cruce;
Sumănașu alb,
Pînză pă obraz.

Culegător – Dumitru Pop

Informator – Ana Cuciulătan, 55 ani (n.1903).

Localitatea/Data – Stremț, 1958; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Folclor din zona Codrului*, D. Pop, 1978, p.326-327, text 380.

Tipul – Fata de maior, clasic.

TEXT 103
Țara Codrului 18
Odești (1) – 1962

- Colo sus, la munte sus,
Erau trei păcurărei
Și cu trei turme de oi.
Dar unu-i mai mititel
5. Și pe ăla l-o mînat
S-adune oile-n sat.
Pă cînd el și-o abătut,
- Ei de lege i-au făcut:
Ori să-l puște, ori să-l taie,
10. Ori căpuțul să i-l ieie.
- Pe mine nu mă-mpușcați,
Numai capu mi-l luați,
După-aceea mă-ngropați.

Și la drag căpuțu meu
15. Puneți fluierașu meu;
Și când vîntu va sufla
Fluierașu m-a cînta.
Cîte oi mîndre, cornute,

Toate m-or cînta pe munte;
20. Cîte oi mîndre, bălăi,
Toate m-or cînta pe văi;
Cîte oi mîndre, săine,
Toate m-or cînta pe mine.

Culegător – E. Blindar

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Odești, 1962; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Pe marginea Mioriței*, D. Pop, 1965.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1980, p.205-206.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, clasic.

TEXT 104

Țara Codrului 19

Odești (2) – 1975

Colo sus, la munte sus,
Florile dalbe (refren)
Erau trei păcurărei
Și-aveau trei turme de oi.
Unu-a fost mai mititel
5. Și pe-acela l-o mînat
S-abată oile-n sat.
Și pe cînd le-o abătut
Lui de lege i-a făcut,
Să-l împuște, ori să-l taie,
10. Ori capu jos să i-l iei.
- Pă mine nu mă-mpușcați,
Numa capu mi-l luați

Și pe mine mă-ngropați
În strunguța oilor,
15. În jocuțu mieilor.
Și la drag căpuțu meu
Puneți fluierașu meu.
Cînd vîntu a trăgăna
Fluierașu m-a cînta.
20. Cîte oi mîndre, bălăi,
Toate m-or plînge prin văi;
Cîte oi mîndre, cornute,
Toate m-or cînta pe munte;
Cîte oi mîndre, negre,
25. Toate m-or plînge pe mine.

Culegător – Tania Șerban

Informator – Alexe Blidar, 73 ani (n.1902).

Localitatea/Data – Odești, 1975; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Folclor din zona Codrului*, D. Pop, 1978, p.323, text 375.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, clasic.

Observații. Un text foarte asemănător, localizat tot în Odești, dar datat 1962, este publicat în *Miorița* (A. Fochi, 1980, p.205-206).

TEXT 105

Țara Codrului 20

Oarța de Jos – 1964

Tri păcurărei, Tri turme de oi S-o suit la munte S-aduie mai multe.	Voi mi-ți și-ngropa În staur de oi,
5. - Acolo ce-și văzură? - Fată de maior Cu galben baior. - Dați, frați, s-o luăm! - Tu nu i lua,	15. În mijloc de miei. Mieii s-or juca, Mîndru m-or cînta. Mieii ș-or veni Mîndru m-or jeli.
10. Că de i lua Noi te-om împușca. - Voi de mi-ți pușca	20. Lancea mea cea dulce Mi-o puneți de cruce; Fluierul cel drag Mi-l puneți de steag; Sumănașul meu 25. Mi-l faceți copîrșeu.

Culegător – Vasile T. Doniga

Informator – Clarița Pop, 70 ani (n.1894).

Localitatea/Data – Oarța de Jos, 1964; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Folclor din Maramureș*, V.T. Doniga, 1980, p.197-198, text 580.

Tipul – Fata de maior, clasic.

TEXT 106
Țara Codrului 21
Asuaju de Sus, →1970

Tri păcurărei Cu tri turme de oi <i>Hoi, lerui, Doamne</i> (refren) Suie-n sus la munte S-aduie mai multe.	- Voi de mi-ți pușca, Voi mi-ți și-ngropa În staul de oi,
5. - Da ii ce-și văzură? - Fată de maior Cu galbîn baior. - Hai, frați, s-o luăm, Fată de maior.	15. În țărcoț de miei. Lancea mea cea luce Mi-o puneți de cruce; Fluierul cel drag Mi-l puneți de steag.
10. - Tu de i lua, Noi te-om împușca.	20. Vîntu a sufla, Fluieru-a cînta, Oile-or juca.

Culegător – Augustin Mocanu

Informator – Ana Budea

Localitatea/Data – Asuaju de Sus, →1970; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Ceas pe ceas se alungă*, 1970, p.68-69.

Tipul – Fata de maior, clasic.

Observații. Textul e inclus în ciclul de balade.

TEXT 107
Țara Codrului 22
Urminiș – 1974

- Tri păcurărași pă munte,
Cel mai mic îi mai voinic,
L-o mînat să-ntoarne oi.
Pă cînd oile-o-nturnat
5. Legea lui i-o gătāt:
Ori să-l taie, ori să-l puște.
- Stați, măi fraț, nu mă-mpușcaț,
Numai capu mi-l tăieț
Și pă mine mă-ngropaț
10. În stînuța oilor,
În jocuțu mieilor.
Fluierașul meu cel dulce
Mi-l puneți la cap de cruce.
Și cînd vîntu a sufla
15. Fluierașu mi-a cînta.
Oi, oi, oi, mîndre, bălăi,
Mîndru mi-ț cînta pă văi;
Oi, oi, oi, mîndre, cornute,
Mîndru mi-ț cînta prin munte.

Culegător – Maria Popescu

Informator – Ana Sabo, 40 ani (n.1934).

Localitatea/Data – Urminiș, 1974; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Folclor din zona Codrului*, D. Pop, 1978, p.321-322, text 373.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, clasic.

TEXT 108
Țara Codrului 23
Sălsig – 1974

- Trei păcurărei la munte
Lăr, lăr și-a lărui, Doamne (refren)
L-o mînat să-ntoarne oi.
Pă cînd oile-o-nturnat
Lejea lui i s-o gătāt:
5. O` să-l puște, o` să-l taie.
- Pă mine nu mă-mpușcați,
Numai capu mi-l tăiați.
- Pă mine pămînt nu puneți,
Numai dragă, gluga mé.
10. Fluieru mi-l puneți cruce.
Cînd vîntu-a-ncepe-a cînta
Gluga mea s-a rădica.
Oi, oi, oi, mîndre, cornute,
Mîndru mi-ți cînta pă munte;
15. Oi, oi, oi, mîndre, bălăi,
Mîndru mi-ți cînta pă văi.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Ana Zah, 37 ani (n.1937).

Localitatea/Data – Sălsig, 1974; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p.112, text 80.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *codru*, arhaic.

Observații. Text însoțit de partitură muzicală (în ediția din 1996).

TEXT 109
Țara Codrului 24
Oarța de Sus (1) – 1974

- Tri păcurărei
La-o turmă de oi
Le mîna la munte
- Și-aduie mai multe.
5. - Da` ei ce-și văzură?
- Fată de maior

- C-on galbîn baior.
Ii în drum i-o stat
Frumos o-ntrebat:
10. - Care ție-ți place?
- Cel mai mititel
Că-i mai frumușel.
- Noi te-om omorî!

- De mi-ți omorî
15. Voi mi-ți și-ngropa
În staor de oi,
În jocuț de miei.
Mieii-or tropoti,
Io m-oi hodini.
20. Fluieru cel drag
Mi-l puneți de steag;
Bota me ce dulce
Mi-o puneți de cruce.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Vilma Andreicuț, 60 ani (n.1914).

Localitatea/Data – Oarța de Sus, 1974; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p.123, text 100.

Tipul – Fata de maior, clasic

Observații. Text însoțit de partitură muzicală (în ediția din 1996).

TEXT 110
Țara Codrului 25
Oarța de Sus (2) – 1978

- Trei păcurărei
La o turmă de oi
Suiră-și la munte
Să-și vadă mai multe.
5. Văzură-și, văzură,
Fată de maioru
Cu galben baioru.
- Dați, frați, s-o luăm!
- Noi care-i plăcem?
10. - Cel mai mititel,
Că-i mai drăgășel.
- Tu de i lua,
Noi te-om împușca.
- Voi de mi-ți pușca,
15. Voi mi-ți și-ngropa
În staor de oi,
Unde-i joc de miei.
Lancea me ce dulce
Mi-o puneți de cruce;
20. Fluieru cel drag
Mi-l puneți de steag.
Vînt cînd a sufla
Lancea m-a cînta;
Vînt cînd a bori
25. Fluier m-a jeli.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Ana Negrea, 65 ani (n.1913).

Localitatea/Data – Oarța de Jos, 1978; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p.122, text 97.

Tipul – Fata de maior
, clasic.

TEXT 111
Țara Codrului 26
Bicaz – 1982

- Tri păcurărei,
La o turmă de oi -
Le mîna la munte
S-aduie mai multe.
5. Văzură-și, văzură,
Fată de maior
Cu galben baior.
- Hai, frați, s-o luăm!
- Tu de i lua
10. Noi te-om împușca.
- Nu mă împușcați,
Că io, vouă, voi da
Sumănașul meu.
- Nouă nu ne treabă,
15. Că și noi avem
Suman ca și-a tău.
Noi te-om împușca.
- Nu mă împușcați,
Că io, vouă, voi da-lu
20. Fluierașu meu.
Lancea m-a jeli

- Nouă nu ne treabă,
Că și noi avem
Fluier ca și-a tău.
Noi te-om împușca-lu.
25. - Nu mă împușcați,
Că io, vouă, voi da
Boticuța mé.
- Nouă nu ne treabă,
Că și noi avem
30. Botă ca și-a ta.
- De mi-ți împușca
Voi mi-ți și-ngropa
În staor de oi,
Unde-i joc de miei.
35. Lancea mé ce dulce
Mi-o puneți de cruce;
Fluieru cel drag
Mi-l puneți de steag.
Cînd vîntu-a sufla,
40. Fluier m-a cînta;
Cînd vîntu-a bori,

Culegător – Pamfil Bițiu

Informator – Maria Tarba, 68 ani (n.1914).

Localitatea/Data – Bicz, 1982; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh, Pop, 1996, p.126, text 105.

Tipul – Fata de maior, arhaic.

TEXT 112
Țara Codrului 27
Rodina – 1985

- Trei păcurărei,
Hoi, lerui, Doamne (refren)
Trei turme de oi
Suie-n sus la munte
Să-și vadă mai multe.
5. - Da` ii ce-și văzură?
- Fată de maioru
Cu galbîn baioru.
- Dați, frați, s-o luăm!
- Tu de i lua-re

10. Noi te-om împușca-re.
- De mi-ți împușca-re
Voi mi-ți și-ngropa-re
În staor de oi,
În jocuț de miei.
15. Lancea me ce dulce
Mi-o puneți de cruce;
Fluieru cel drag
Mi-l puneți de steag.

Oile-or vini-re,
20. Mîndru m-or jeli-re;

Mieii și-or juca-re,
Mîndru m-or cînta-re.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Maria Mitre, 89 ani (n.1896).

Localitatea/Data – Rodina, 1985; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p.122, text 98.

Tipul – Fata de maior, clasic.

TEXT 113
Țara Codrului 28
Săliște-Băsești – 1986

Tri păcurărei,
La o turmă de oi
Suiră-și la munte
Să-și vadă mai multe.
5. Văzură-și, văzură,
Fată de maior
Cu galben baior.
- Dați, frați, s-o luăm,
Noi care-i plăcem.
10. - Cel mai mititel,
Că-i mai frumușel
Și-i mai drăgășel.
- Tu de i lua,

Noi te-om împușca.
15. - Voi de mi-ți pușca
Voi mi-ți și-ngropa
În staor de oi
Unde-i joc de miei.
Lancea mé ce dulce
20. Mi-o puneți de cruce;
Fluierul cel drag
Mi-l puneți de steag.
Cînd vînt a clăti
Lancea m-a jeli;
25. Cînd vîntu-a sufla
Fluier m-a cînta.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Liliana Lung, 65 ani (n.1921).

Localitatea/Data – Săliște-Băsești, 1986; Țara Codrului, Maramureș.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p.121, text 96.

Tipul – Fata de maior, clasic.

Observații. Text însoțit de partitură muzicală (în ediția din 1996).

Țara Lăpușului

TEXT 114

Țara Lăpușului 1 Țirgu Lăpuș – 1927

- Pe cel picioraș de munte
Ziuărel de zi (refren)
Ce guma[n] de om s-aude?
- Nu-i guma[n] de om bătrîn,
Că-i de trei păcurărei,
5. La trei turmuțe de oi.
Cel mai mic e străinel,
Mai mîndră-i turma la el.
- Du-te, tu, străinule,
Și-ți întoarce oile;
10. Că pînă oile li-i întoarce
Noi a ta lege ți-om face.
- Faceți-mi legea pe scurt
Și mă omorîți curund,
Dar pe mine mă-ngropați
15. În strunguța oilor,
În tropotul mieilor,
Coalea, lîngă ploca stîinii,
Să aud cum latră cîinii.
Fluerul meu cel de fag
20. Mi-l puneți cruce la cap.
- Cîte vînturi or sufla,
Fluerul s-o răvăna
Și pe mine m-or cînta.
Oile cele bălăi
25. M-or jeli pe cele văi;
Oile cele seine
Mult or plînge după mine.
Și tu mioară, mioară,
Umblă prin lume ișoară
30. Și ti întîlni c-o oaste grea,
Ti întîlni cu mama mea.
De te-a întreba că ce fac,
Spune-i că m-am însurat.
De-a-ntreba că după-a cui,
35. Spune-i, după-a cucului.
De-a-ntreba de nănaș mare,
Spune-i tu de sfintu soare.
De-a-ntreba de ceterași,
Spune-i, vîntu drăgălaș.
40. Să fii gazdă veselos
C-ai ajuns Crăciun frumos

Culegător – neprecizat;

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Țirgu Lăpuș, 1927; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Miorița*, A. Fochi, 1964, p.570, text XXX, TRANS. 27.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip lăpuș, clasic.

Observații. 1. Text preluat din Arhiva Muzeului de Etnografie a Transilvaniei din Cluj, nr. 188, p.6. 2. Episodul măicuței e atipic (vers. 28-39); influență din versiunea baladă (episodul nunții). 3. Referitor la versul «ce guman de om se-aude?». Prezența acestui termen (guman/goman; gumăn/gomăn), precum și a episodului «întîlnirea cu măicuța», cu evidente influențe din versiunea baladă, ne îndreptățește să credem că această variantă provine din zona de nord a Moldovei (situație perfect normală dată fiind circulația cîntecului – interpretul sau sursa trebuie să fii avut tangențe cu folclorul moldovenesc). Referindu-se la *varianta Costăchescu*, Lucia Berdan susține că, deși e *variantă de autor* ea nu e neapărat caracteristică zonei din care s-a făcut culegerea: «Ea aparține variantei moldovenești de nord, care acoperă o arie mult mai mare, este dintre cele mai arhaice și desăvârșite artistice.» (L. Berdan, *Considerații asupra variantei Costăchescu a baladei Miorița*, în revista *Miorița*, an III, nr. 2(6), septembrie 1993, p.28). ■ Versul «ce gumăn de om se-aude?» îl regăsim în celebra variantă Costăchescu (1929), culeasă în 1902 de la Gheorghe a Vasiloaie, cîntăreț orb din satul Goești, județul Iași și publicată în *Anuarul Liceului Național din Iași pe anul 1928/1929*. Textul a mai fost publicat în *Cîntece populare din Goești, Sinești și alte sate din fostul județ Iași*.

Varianta a fost comentată de Dumitru Caracostea în *Convorbiri literare*, de Mihail Sadoveanu în *Viața românească* și de O. Densușianu în *Viața păstorească în poezia noastră populară*. ■ “S-aude, s-aude, / Departe la munte / Gomăn, gomănaș, / Glas de buciumaș. / Gomăn, gomănind / Oile pornind.” Un incipit asemănător regăsim mai târziu în alte variante moldovenești (Măzănăiești și Roșia-Cenăuți). Termenul «gomăn» îl regăsim și în alte texte folclorice.

TEXT 115
Țara Lăpușului 2
Moșca – 1929

În vârful muntelui <i>Hai, lerui, Doamne</i> (refren) Tot sunt trei păcurărași. Tot pe unul l-au mînat Să întoarcă oile.	Și mieluții tropotind. Pe mine pămînt nu puneți, Numai dragă gluga mea, Fluerul după curea.
5. Pîn` oile le-ntorcea: Ori să-l puște, ori să-l taie.	15. Cînd vîntul a vîjîi, Fluerul meu a hori; Cînd vîntuțul a sufla, Fluerul meu a cînta.
- Ho, ho, ho, nu mă pușcați, Ci pe mine m-astupați În turișul mieilor,	Cele două oi cornute
10. S-aud oile zbierînd	20. Mîndru m-or cînta pe munte; Oile cele bălăi Mîndru m-or cînta pe văi.

Culegător – I. Cocișiu
Informator – Emil Dobre
Localitatea/Data – Moșca, raion Lăpuș, 1929; Țara Lăpușului, Maramureș.
Publicat în *Albina*, 38(1935), nr. 49.
Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1964, p.571, text XXXI, TRANS. 28.
Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, arhaic.
Observații. Titlul din ediția Fochi: *Colindă*.

TEXT 116
Țara Lăpușului 3
Rohia - 1952

Trei păcurărași pe munte Vorovăsc de zile sfinte; Din părinți-s păcurari Și toți trei îs veri primari.	De pușcă și de săgeată; Tot de mîna lor să moară Să-l astupe-ntre mohoară,
5. Păcuraru cel mai tînăr Toată ziua suflă-n fluer Și la turma lui se uită Că pier oi de seamă multă. Ceilalți se-nțelegeau	15. În cel răsărit de soare, În strunguța oilor, În strătuțiul florilor. Mîndre oi, mîndre bălăi, Mîndru m-or cînta pe văi;
10. Și legea i o făceau; I-au făcut o judecată	20. Mîndre oi, mîndre cornute, Mîndru m-or cînta pe munte.

Culegător – E. Moldovan-Nestor

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Rohia-Lăpuș, 17.12.1952; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Miorița*, A. Fochi, 1964, p.571, text XXXII, TRANS. 29

Tipul – Prezintă particularități ale tipului sud-maramureșean, subtip *lăpuș*; pare a fi variantă de interpret, dar nu a performerului cunoscut de Moldovan-Nestor (și acest lucru poate fi demonstrat).

Observații. 1. Text preluat din Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor din București, mgt. 162 m. 2. Titlul din ediția Fochi: *Colindă*. 3. Una din puținele variante din care lipsește *replica testamentară*. Soluția pentru pretextul omorului (lipsa unor calități necesare meseriei de păcurar) pare atipică, însă trebuie să precizăm că varianta prezintă identități cu textul publicat de A.M. Marienescu în culegere *Poezia populară. Colinde* (Pesta, 1859), cu titlul *Judecata păstorilor*. E posibil ca varianta Rohia-Lăpuș să fie un fragment al variantei Marienescu – alterată prin transcriere. Reamintim că singura sursă ce o avem la îndemână este Monografia lui Fochi, respectiv arhiva Institutului de Folclor din București. Dacă admitem autenticitatea acestei surse, atunci putem spune că prima variantă-colind publicată aparține tipului sud-maramureșean, subtip *lăpuș*. Și pentru că aspectul e extrem de important pentru folclorul maramureșean, redăm integral varianta Marienescu.

Judecata păcurarilor

Trei păcurării sînt pe munte

Lerui Domnul (refren)

Și vorbesc de zile sfînte.

Din părinți sînt păcurari

Și toți trei sînt veri primari.

Păcurarul cel mai tînăr

Toată ziua suflă-n fluier

Și de turma sa se uită

Și pier oi de seamă multă.

Ceilalți înțelegea,

Se vorbea, lege-o făcea,

Pentru că nu le-a păzit

Și la lupi le-a părăsit.

Și-i dezleagă-o judecată,

Ca de spadă sau săgeată

Și de mîna lor să piară.

Soarele stînd de seară.

Să-l astupe cu mohoare

Încă în răsărit de soare!

- Păcurari, mă judecați,

Dară capul nu-mi tăiați,

Ci de vreți, mă săgetați

Și vă rog să mă-ngropați

În strunguța oilor,

În cel strat al florilor.

Și vă rog a mă-astupa

Cu cea glugă neagră-a mea,

Fluierul de la curea,

Că cu vîntu eu sînt frate

Și de-a-ncepe trist a bate

Gugișoara s-a mișca,

Fluierașu va cînta.

Oi frumoase și cărunte

Mîndru v-am cîntat de multe;

Berbeci și mielușei

Blestemați pe soții mei

Că m-au săgetat la stîină

Și nu știu să fiu de vină!

Cel mai tînăr că murea,

Vînturile-l bătea,

Gugișoara se mișca,

Fluieruțu-l cînta.

O închinăm spre sănătate!

Culegător – Atanasie Marienescu

Data/Localitatea ~ 1859, ~ Cluj (localitatea e menționată într-o notă a culegătorului).

Publicat în *Poezii populare. Colinde*, Pesta, 1859, p.147-148.

Republicat – Culegerea a fost republicată la București în 1861 (textul apare la p.164); Text reprodus de O. Densușianu în *Viața păstorească...*, II, 1922, p.160-161 și A. Fochi, *Miorița*, 1964, p.613; vezi și revista *Miorița*, anVI, nr. 2(12), Cîmpulung Moldovenesc, decembrie 1996, p.31.

Observații. Referitor la culegătorul acestei variante, Dumitru Caracostea a precizat la un moment dat: "...textele populare date la iveală de acest scriitor trebuie cercetate cu multă prudență. A le înlătura cu totul ar însemna să ne lipsim de o mărturie care, privită cu ochi critici și curățată de modificări, poate fi folositoare." (D. Caracostea, *Poezia tradițională română*, Editura pentru Literatură, București, 1969, p.214.).

TEXT 117
Țara Lăpușului 4
Boiereni (1) – 1961

În vârful muntelui Sînt tri [lei] păcurărei, Numa-unu-i mai strein. Tot pe-acela l-o mînat 5. Ca să-ntoarne oile. Pînă oile-ntorcea Lui legea că i-o făcea: Ori să-l puște, ori să-l taie. - Pe mine nu mă-mpușcați 10. În strunguța oilor! Pe mine pămînt nu puneți, Numai dragă gluga mea,	Fluieru după curea. Cînd vîntuțu-a jujăi, 15. Fluieru meu a hori. Cele oi mîndre bălăi Mîndru m-or cînta pe văi. Cînd vîntuțu-a șuiera, Fluieru meu a cînta, 20. Oile s-or aduna Și pe mine m-or cînta. Cele oi mîndre cornute Mîndru m-or cînta pe munte; Cele oi mîndre bălăi 25. Mîndru m-or cînta pe văi.

Culegător – Dumitru Pop

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Boiereni, 1961; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Pe marginea Mioriței*, D. Pop, 1965.

Republicat – *Miorița*, A. Fochi, 1980, p.200-201.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, arhaic.

TEXT 118
Țara Lăpușului 5
Boiereni (2) – 1984

Sus în vîrfu muntelui <i>Hai, lerui, Doamne</i> (refren) Tăt sînt tri păcurărași, Numai unu-i mai străin Și p-acela l-o mînat 5. Tăt să-ntoarne oile. Cînd oile le-ntorcé Ii lejea i o făcă: O să-l puște, o să-l taie.	- Stați în loc, nu mă pușcați, 10. Da` pă mine m-astupați În țarcuțu mieilor, În strunguța oilor. Cînd vîntuțu și-a sufla Fluieru meu m-a cînta; 15. Cînd vîntuțu-a jujăi Fluieru meu mi-a hori.

Caprile celea cornute
Mîndru m-or cînta pă munte;
Caprile celea bălțate

20. Mîndru m-or cînta la moarte;
Oile celea bălăi
Mîndru m-or cînta pă văi.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Simion Boier, 77 ani (n.1907).

Localitatea/Data – Boiereni, 1984; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Țara Lăpușului*, P. Bilțiu, 1990, p.11-12, text 16.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, clasic.

TEXT 119

Țara Lăpușului 6

Rogoz (1) – 1963

Tri păcurărași pă munte
Ziuărel de ziuă (refren)
Și tustrei îs ca și zmei.
Cel mai mic turma-i mai mîndră.
Pă cînd turma și-o strînjé
5. Și doi lejea i-o făcé:
Să-l împuște, ori să-l taie.
- Pă mine nu mă-mpușcați,
Numai capu mi-l luați
Și pă mine m-astupați
10. În staulul uăilor,

În țărucuțu mieilor.
Lut pă mine nu puneți,
Numai arma singure
Ș-on fluier după [curé];
15. Cînd vîntuțu a sufla,
Fluieru și-a fluierá,
Uăile s-or aduna.
Vai, săraci oiț cornute,
Mult îți plînge voi pă munte;
20. Vai, săraci oiț bălăi,
Mult îți plînge voi pă văi.

Culegător – G. Habenicht și Ion Taloș

Informator – Ioana Nistea, 77 ani (n.1886).

Localitatea/Data – Rogoz-lăpuș, 7.04.1963; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Miorița*, A. Fochi, 1964, p.993-994, text V (anexă)

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, arhaic.

Observații. 1. Text preluat din Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor din București, mgt. 2518 b. 2. Informatorul susține că a învățat cântecul de la o femeie din Mașca; îl cântă numai copiii și numai în postul Crăciunului. 3. De remarcat versul “Și tustrei îs ca și zmei” (vezi Glosar).

TEXT 120

Țara Lăpușului 7

Rogoz (2) – 1981

Trei păcurărași pă munte
Și tustrei îs ca și zmei.
Cel mai mic turmar mai mîndru.
Pă cînd turma și-o strîngea
5. Cei doi lejea i-o făcea:
O` să-l taie, o` să-l puște.
- Pă mine nu mă pușcați,
Numai capu mi-l luați.

Și pa mine mă-ngropați
10. În staolu oilor,
În țărucuțu mielor.
Lut pă mine să nu puneți,
Numai arma sînguré
Și-on fluier după curé.
15. Cînd vîntuțu a sufla,
Fluieru a fluiera,

Oile s-or aduna
Și pă mine m-or cânta.
O, vai, vai, multe-s saine,
20. Mult îți plînge după mine;

O, vai, vai, multe-s bălăi,
Mult îți plînge voi pă văi;
O, vai, vai, multe-s cornute,
Mult îți plînge voi pă munte.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Ioana Chira, 59 ani (n.1922).

Localitatea/Data – Rogoz, 1981; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Țara Lăpușului*, P. Bilțiu, 1990, p.10, text 14.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, arhaic.

TEXT 121

Țara Lăpușului 8 Lăpuș (1) – 1963

Mărgu-și, mărg, uoile-n munte
Pîn iarba pînă-n zerunte.
- Da` al ele cine mere?
- Vo doi-tri păcurărei,
5. Mîndră-i turma după ei.
Unde-i locul locului,
La fîntîna corbului,
Pus-să jos să hodinească
Și ii să sfătuiască.
10. Tăt pă cel mic l-o mînat
După apă-n trei izvoară
S-o vorovit să-l omoară.
Pînă `napoi o-nturnat
Oile-or prins a zbierat.
15. - Ce zbierați, oile mele?
- Cum focuțu n-om zbiera,
Că pă tine te-o mînat
După apă-n tri izvoară
S-o vorovit să te-omoară.
20. - Staț, staț, staț, firtații mei,
Să bag mîna-n buzunari,
Să scot verde călămări,
Să scriu io o cărtice,
S-o trimit la maica me,

25. Să știe de moartea me!
Tăt pă mine mă-ngropați
În strunguța uoilor,
În heliu găleților,
În zocuțu mieilor.
30. Tăt fluieru cel de-arjînt
Tăt mi-l puneț pă mormînt.
Primăvara c-a veni,
Fluieru a fluierá,
Trîmbița a trîmbiță
35. Și munți că or auzî
Și-or veni și m-or jeli
Într-o zî și jumătate
Cu părul lăsat pe spate.
Cînd acasă voi îți mere
40. Înainte v-o ieșî
O măicuță sălicuță
Și pă voi v-a întreba:
- Ș-a meu fiu unde-o rămas?
- O rămas pă vîrv, pă groape,
45. La oile cele șchioape;
Ș-o rămas pă vîrv dă munte,
La oile cele ciute
[Ș-altu]
Nu mai vine pînă-i lume.

Culegător – G. Habenicht și Ion Talos

Informator – Reghina Ferent, 38 ani (n.1925).

Localitatea/Data – com. Lăpuș, 8.04.1963; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Miorița*, A. Fochi, 1964, p.995, text VI (anexă).

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

Observații. 1. Text preluat din Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor din București, mgt. 2518 e-f. 2. Informatorul susține că “nu să zîce pă colindă”; e “horia oilor”; de vreo 11-12 ani o cîntă; “tăt satu știe c-asta-i horia me”; se cîntă și cu sughițuri. 3. Vesurile 20-25 reprezintă aportul informatorului.

TEXT 122
Țara Lăpușului 9
Lăpuș (2) – 1981

Tri păcurărei la munte, Numai unu-i străinel Ca și luna-ntr-un inel. Și pă ăla l-o mînat	Pă mine pămînt nu puneți
5. S-abată oile-n sat. Cînd oile abătea Lui mare leje-i făcea: O` să-l taie, o` să-l puște. - Nu mă tăieți, nu mă pușcați,	15. Numai sîngur` gluga me. Fluierișca la curé. Și cînd vîntu-a trăgîna Fluierișca m-a cînta. Fluierișca-a fi de soc,
10. Numa capu mi-l luați. Și pă mine mă-ngropați În turișul oilor, În jocuțu mieilor.	20. Care m-a cînta cu foc; Fluierișca-a fi de fag, Care m-a cînta cu drag. Și voi oi mîndre, bălăi, Care mi-ți cînta pă vâi;
	25. Și voi oi mîndre, cornute, Care mi-ți cînta pă munte.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Ioan Coman, 69 ani (n.1912).

Localitatea/Data – Lăpuș, 1981; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Țara Lăpușului*, P. Bilțiu, 1990, p.13-14, text 19.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, arhaic.

TEXT 123
Țara Lăpușului 10
Poiana Botizii, →1972

Mărgu-ț, mărg, oile-n munte La iarba pînă-n gerunche. - Da` la ele cine mere? - Mărgu-ț tri păcurărei	15. - Oile, oile mele, Ce zbierați așa cu jăle? - Cum focuțu n-om zbiera, Că pe tine te-au mînat După apă-ntre izvoară,
5. Cu oile după ei. Cei mai mari îs veri primari, Cel mai mic e străinic Și pă el că l-au mînat După apă-ntre vîlcele,	20. Vorovit-o să te-omoară; După apă-ntre vîlcele Tot să-ți facă lejurele. - Frații mei, fraților mei, Dacă-i așa și-i așa,
10. Tot să-i facă lejurele; După apă-ntre izvoară, Vorovit-o să-l omoară. Cînd cu apa o-nturnat Oile toate-au zbieat.	25. Voi pe mine mă-ngropați În strunguța oilor, În jocuțu` mieilor. Tăt în mîna de-a dreapta

- Pune-mi-ți voi trâmbița;
30. Tăt în mîna de-a stînga
Pune-mi-ți voi fluiera.
Cînd vîntuțu a sufla
Trîmbița mi-a trîmbiță,
Neguri pe munți s-or lua,
35. Oile toate-or zbiera;
Fluieru mi-a prinde-a zice,
Oile toate or plînge.
La sat cînd îți coborî
Mama-nainte v-a ieși:
40. - D-al meu fiu unde-a rămas?
- A rămas pă cele groape
Cu oile cele șchioape;
C-o rămas pă cele văi
Cu oile cele bălăi;
45. C-o rămas pă cela munte
Cu oile cele cornute.
Oile cele bălăi
Mîndru m-or cînta pe văi;
Oile cele cornute
50. Mîndru m-or cînta pe munte.

Culegător – Augustin Botiș

Informator – Ileana Pașca, 37 ani.

Localitatea/Data – Poiana Botizii, →1972; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Maramureș*, mai 1972, p.10.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

TEXT 124

Țara Lăpușului 11

Groșii Țibleșului (1), →1980

- Sus la verdele din munte,
La iarba pînă-n gerunte,
Mărgu-și tri păcurărei
Cu oile după ei.
5. Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic îi străinic;
Tăt îl mîna și-l adună
Cu oile la fîntînă;
Tăt îl suie și-l coboară
10. Cu oile la izvoară,
Facu-i legea să-l omoară.
- Fraților, firtaților,
Voi dacă mi-ți omorî
Pe mine să mă-ngropați
15. În vîrfuțu muntelui,
În mijlocu plaiului.
Și în mîna de-a dreapta
Tot îmi puneți tilinca;
Și să-mi puneți pe mormînt
20. Fluieru cel de argint.
Cînd vîntuțu a sufla
- Fluieru a fluierá,
Tilinca a tilincá,
Oile toate-or zbiera
25. Dacă mi-o văzut moartea!
Și-a veni Ziua Crucii,
Voi la țară-ți coborî.
Mama v-a-ntreba cu dor:
- Unde mi al meu fecior?
30. - L-am lăsat pe cele văi
Cu cele bălăi de oi;
L-am lăsat pe cele groape
Cu oile cele șchioape.
Mămuca m-a agodi
35. Cu cină caldă pe masă
Și cu apă rece-n vasă,
Să-i vie slujba acasă.
Cina-n masă s-a răci,
Apa-n vasă s-a-ncălzi
40. Și slujba n-a mai veni,
Că s-a dus a putrezi
Alătura cu morții.

Culegător – Vasile Latiș

Informator – Gavril Pop, 62 ani.

Localitatea/Data – Groșii Țibleșului, →1980; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Antologie de folclor din județul Maramureș*, 1980, p.102-103, text 88.

Tipul – Nord-maramureșean, clasic.

TEXT 125
Țara Lăpușului 12
Groșii Țibleșului (2) – 1985

Să luară, să duseră, <i>Haida leri și-a nost Domn</i> (ref.)	În strunguța oilor, În tropotu mieilor.
Vo doi, tri păcurăroi, Pîngă-on boteiaș de oi.	10. Fluierașul cel de-argint Tăt mi-l puneți pă mormînt Și trîmbița de-a dreapta.
Cel mai mare, pă cel mic, 5. Tăt o umblat să-l omoare. - Ia, voi de mi-ți omorî Tăt pă mine mă-ngropați	Cu trîmbița-oi trîmbiță, Cu fluieru-oi fluieră 15. Și oile m-or cînta.

Culegător – Pamfil Bițiu

Informator – Aurica Pop, 25 ani (n.1960).

Localitatea/Data – Groșii Țibleșului, 1985; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p.115. text 86.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, clasic.

TEXT 126
Țara Lăpușului 13
Peteritea, →1980

Pă picior de munte Merg oile-n frunte, De multe, nu-s multe, Numai nouă sute.	- De nu-i rămînea Noi te-om omorî.
5. - Da` naitea lor Cine mi-ș era-re? - Doi păcurărei, Doi frățioarei. Grăi cel mai mare	20. - Pa min` să mă-ngropi În tîrla oilor, În jocu mieilor Și la cap să-mi pui O cruce de brad.
10. Către cel mai mic: - Rămîi, frate, aici, Că eu mi-am iubit Sora Soarelui Și-a pămîntului.	25. În vîrfu cruciței Dalba fluierice. Vîntu-mi d`aduna-re, Oile-mi pornea-re. Cele lăi, pă văi,
15. Grăi cel mai mic: - Rămîn, frate, aici, To` naintea ta!	30. Cele mai cornute Pă vîrfuri de munte; Cele mărginele Pă urmele mele.

Culegător – Vasile Latiș

Informator – Aurica Tuns, 73 ani.

Localitatea/Data – Peteritea, →1980; Țara Lăpușului, Maramureș

Publicat în *Antologie de folclor din județul Maramureș*, 1980, p.107, text 92.

Tipul – Fata de maior, versiune alterată.

Observații. O soluție atipică pentru a justifica omorul: un conflict erotic pe fondul unui amor imposibil dintre păcurarul cel mare și “sora Soarelui”. E singura variantă lăpușeană cu regim metric de 5/6 silabe - specific baladei dar și tipului “fata de maior”; se pare că e vorba de o adaptare locală a acestui motiv folcloric (excluzând eventualele ingerințe ale informatorului sau ale culegătorului).

TEXT 127

Țara Lăpușului 14

Stoiceni (1) – 1981

În cei vîrviți de muncei Vin trei lei păcurărei. <i>Și-așe fluier zîce</i> (refren) Cei mai mari îs veri primari, Cel mai mic e streinic.	Cînd vîntuțu a sufla Fluierașu-a fluierá, Mieii mîndru mi-or juca. Oile cele cornute
5. Cei mai mari din grai grăié: - Du-te frînje oile! Pînă oile frînjé Lui de moarte că-i făcé. - Pușcate-om, o` tăie-te-om?	20. Mîndru m-or jăli pă munte; Oile cele bălăi Mîndru m-or jăli pă văi. Voi acasă că-ți sosî. Tot mămuca v-a-ntreba:
10. - Tăt pe mine mă pușcați Și pă mine m-astupați În strunguța oilor, În jocuțu mieilor. Toporașu – de cruciță,	25. Vini-oi și eu o ba? Tot voi spuneți că io viu Cu oi șchioape șchiopătînd, Cu fluieru fluierînd. Tot mămuca m-aștepta
15. Fluieru – de luminiță.	30. Cu prînzucu cald pă masă, Cu apuca rece-n vasă.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Ana Butcure, 55 ani (n.1926).

Localitatea/Data – Stoiceni, 1981; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Țara Lăpușului*, P. Bilțiu, 1990, p.18-19, text 25.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, clasic.

Observație. De menționat utilizarea sintagmei “lei păcurărei” (vezi Glosar).

TEXT 128

Țara Lăpușului 15

Stoiceni (2) – 1983

În cel vîrful de muncelu` <i>Și-așé fluier zîce</i> (refren) Sunt trei lei păcurărei. Păcurarul cel mai mare Pînă oile-și pornea-lă,	- Pă mine nu mă tăieț, Da pă mine mă împușcaț Și pă mine mă-ngropaț
5. Gre moarte i să gătară: O` să-l puște, o` să-l taie.	10. În strunguța oilor, În jocuțu mieilor. Fluierașu cel de vînt Să mi-l puneți pă mormînt.

Cînd vîntuțu a sufla-lu,
15. Fluieru a fluiera-lu.
Oile cele bălăi

Mîndru m-or cînta pă văi;
Oile cele cornute
Mîndru m-or cînta pă munte.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Ioan Leșe, 77 ani (n.1907).

Localitatea/Data – Stoiceni, 1983; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Țara Lăpușului*, P. Bilțiu, 1990. p.13, text 18.

Republicat – *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p.114, text 83.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, clasic.

Observații. În ediția din 1996 textul e însoțit de partitură muzicală. 2. O variantă unică, în care cel condamnat e “păcurarul cel mai mare”, și nu “cel mai mic”; eroarea aparține cu siguranță informatorului.

TEXT 129

Țara Lăpușului 16

Berința – 1982

În vîrfuțu muntelui
Mîndră-i seara lui Crăciun (refren)
Sunt vreo tri turme de oi
Și vreo opt păcurărei.
Zîce unu cătă altu:
5. - Tu, mă frate, măi fîrtate,
Spune-mi ce moarte voiești?
- Altă moarte nu-mi voiesc,
Numai capu mi-l tăiați
Și pă mine mă-ngropați

10. În țărucuțu mieilor.
Fluierașu meu cel drag
Să mi-l puneți voi la cap.
Cînd fluier a prinde-a zîce
Oile tăte s-or strînge,
15. Pă mine tăte m-or plînge.
Oile cele bălăi
Plînje-m-or umblînd pă văi;
Oile cele cornute
Plînje-m-or umblînd pă munte.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Terezia Marchiș, 60 ani (n.1926).

Localitatea/Data – Berința, 1982; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p.112, text 79.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, clasic.

Observații. Text însoțit de partitură muzicală (în ediția din 1996).

TEXT 130

Țara Lăpușului 17

Costeni (1) – 1984

Sus la cel vîrviț de munte
Sînt trei lei păcurărei
Cu tri turme pîngă ei.
Cei mai meri îs veri primari,
5. Cel mai mic îi străinic,
Facu-i legea de perit.

- Auzît-am și știu bine
Că mi-ți omorî pă mine.
Pă mine să m-astupați
10. În strunguța oilor,
În țărucuțu mieilor.
Fluierașu cel de-arjint
Să mi-l puneți la mormînt.

Cînd vîntuțu a sufla
15. Fluierașu-a fluierá,
Oile s-or aduna
Și pă mine m-or cînta.
Oile cele bălăi

Mîndru m-or cînta pă văi;
20. Oile cele saine
Mîndru m-or cînta pă mine;
Oile cele cornute
Mîndru m-or cînta pă munte.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Dochia Lucian, 62 ani (n.1922).

Localitatea/Data – Costeni, 1984; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Țara Lăpușului*, P. Bilțiu, 1990, p.12-13, text 17.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, clasic.

TEXT 131

Țara Lăpușului 18

Costeni (2) – 1984

Sus la cel vîrviț de munte
Florile dalbe de măr (refren)
Sînt tri lei păcurărei,
Cu tri turme pîngă ei.
Cel mai mare-i vesăl mare,
5. Cel mai mic îi vesăl mic,
Facu-i lejea de perit.
Oaia ochișica vine,
Cu picioru mi-o făcut,
Ce-o văzut nu i-o plăcut.
10. - Pă mine m-or omorî,
Da` unde m-or astupa?
În strunguța oilor,
În țărçuțu mieilor.

Am on fluierași de-arjint,
15. Să mi-l puneți pă mormînt
Cu vrănuța cătă vînt.
Cînd vîntuțu a sufla
Fluierașu-a fluierá,
Oile s-or aduna
20. Și pă mine m-or cînta.
Oile cele cornute
Mîndru m-or cînta pă munte;
Oile cele bălăi
Mîndru m-or cînta pă văi;
25. Oile cele săine
Mîndru m-or cînta pă mine,
Că le-am cătat tare bine.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Ana Nodiș, 33 ani (n.1951).

Localitatea/Data – Costeni, 1984; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Țara Lăpușului*, P. Bilțiu, 1990, p.19, text 26.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, clasic.

Observații. Versurile 7-9 (semnul făcut de oaie cu piciorul) par introduse forțat în text, cu atât mai mult cu cât ele nu influențează cu nimic desfășurarea evenimentelor. Însă de remarcat faptul că imaginea o regăsim într-o colindă din Stoiceni (*Ciobanii și hoții*): “Cînd gustară ei mai bine / Oaia ochișică vine / Cu piciorul lor le face / Ce vede, la ea nu-i place. / Vin tri hoți di pa izvoară / Cu securi și cu topoară / Pă păcurari să-i omoară.” (culegător Pamfil Bilțiu, informator Ioan Leșe, 76 ani, localitatea Stoiceni, 1983, publicat în *Poezii și povești populare din Țara Lăpușului*, Editura Minerva, București, 1990, p.21, text 29.)

TEXT 132

Țara Lăpușului 19

Cupșeni – 1984

- În cei vîrzuți de munciei
Domn, Domn și-a nost Domn (ref.)
Sînt tri lei păcurărei,
Unu-i mai mic între ei.
- Micule, străinule,
5. Du-te-ntoarnă oile.
El oile le-o înturnat,
Ei legea i-i o gătat:
Din pușcă-mpușca-i-l-or,
Din sabie tăie-i-l-or.
10. - Măi, frați, frățiorii mei,
De vi-i legea să mă gătați
Nici mă tăieți, nici mă-mpușcați,
Fără capu mi-l luați
Și pă mine m-astupați
15. În staolu` oilor,
În țarcuțu mieilor,
În fundu găleților.
Fluierașu cel de-argint
Tăt mi-l puneți pă mormînt.
20. Cînd vîntuțu-a șuiera
Trîmbițuca-a trîmbiță,
Fluierașu-a fluieră,
Oile tăte-or zbiera.
Oile cele cornute
25. M-or cînta vara pă munte;
Oile cele-mbițate
M-or cînta vara pă sate;
Oile cele bălăi
M-or cînta vara pă văi.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Nastasia Pop, 56 ani (n.1928).

Localitatea/Data – Cupșeni, 1984; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Țara Lăpușului*, P. Bilțiu, 1990, p.17-18, text 24.

Republicat – *Sculați, sculați, boieri mari*, P. Bilțiu, Gh. Pop, 1996, p.108, text 74.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, clasic.

Observații. În ediția din 1996 textul e însoțit de partitură muzicală.

TEXT 133 Țara Lăpușului 20 Suciu de Sus – 1984

- Tri păcurărași la munte
Ziorel de zuă (refren)
Numai unu-i străinel
Ca și-o ruje de inel.
Și pă ăla l-o mînat
5. S-abată oile-n sat.
Cînd oile le-abătea
Lui mare leje-i făcea:
Ori să-l puște, ori să-l taie.
- Nu mă pușcați, nu mă tăiați,
10. Numai capu mi-l luați.
Pă mine un` mă-ngropați?
- În jocuțu oilor,
În turișul mieilor.
Pă mine cin` m-a spăla?
15. Ploile cînd or ploua;
Pă min` cine m-a jeli?
Păsări cînd or ciripi.
Pă mine pămînt nu puneți,
Numai sfînta gluga mea,
20. Fluierișca la curea.
Fluierișca-a fi de os
Care mult cîntă frumos;
Fluierișca-a fi de fag
Care mult cîntă cu drag.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Viorica Clep, 60 ani (n.1924).

Localitatea/Data – Suciu de Sus, 1984; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Țara Lăpușului*, P. Bilțiu, 1990, p.8-9, text 2.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, arhaic.

Observație. Versurile 14-17 dezvoltă o imagine preluată din bocete, iar ultimele patru versuri sunt o influență (livreasca?) din versiunea-baladă.

TEXT 134
Țara Lăpușului 21
Libotin – 1984

Tri păcurărași pă munte <i>Zuorel de zuă</i> (refren) Numai unu-i străinel Ca o lună de inel. Și p-acela l-o mînat	În turișul oilor, În jocuțu mieilor.
5. S-abată oile-n sat. Cînd oile le-abătea Lui mare lege-i făcea: Ori să-l puște, ori să-l taie, La moarte pe el să-l deie.	15. Pă mine pămînt nu puneți Numai sfîntă gluga mea, Fluierîșca la curea. Fluierîșca-a fi de fag Care mult cîntă cu drag;
10. - Nu mă pușcați, nu mă tăieți, Numa capu mi-l luați, Pă mine să mă-ngropați	20. Fluierîșca-a fi de os Care mult cîntă duios. Oi, oi, oi, mîndre bălăi, Mîndru mi-ți cînta pă văi; Oi, oi, oi, mîndre cornute,
	25. Mîndru mi-ți cînta pă munte.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Dumitru Bota, 63 ani (n.1921).

Localitatea/Data – Libotin, 1984; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Țara Lăpușului*, P. Bilțiu, 1990, p.14-15, text 20.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, arhaic.

TEXT 135
Țara Lăpușului 22
Larga – 1984

Trei păcurărași pă munte Și tustri îs frățiori, Numa unu-i sîngurel, Mai mare-i turma la el.	Numa cu gluguța me, Fluieraș după curé. Cînd cu oile vi-ți duce Fluierașu-a prinde-a zîce;
5. Pînă oile porné Lejea lui i se făcê: O` să-l puște, o` să-l taie. - Pă mine nu mă pușcați, Numa capu mi-l tăiați	15. Cînd cu caprele-ți pleca Trîmbița a trîmbițá. Oi, oi, oi, mîndre bălăi, Cum îți plînje voi pă văi; Oi, oi, oi, mîndre săine,
10. Și pă mine lut nu puneți,	20. Cum îți plînje după mine.

Culegător – Pamfil Bilțiu

Informator – Cătălina Bozga, 79 ani (n.1905).

Localitatea/Data – Larga, 1984; Țara Lăpușului, Maramureș.

Publicat în *Poezii și povești pop. din Țara Lăpușului*, P. Bîlțiu, 1990, p.15, text 21.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, arhaic.

TEXT 136
Țara Lăpușului 23
Nelocalizat, →1980

- În cei vîrviți de muncei
Florile dalbe de măr (refren)
Sînt tri lei păcurărei.
Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mic îi străinel,
5. Mai mare-i turma la el.
Cei mai mari se voroviră
Oare cum să-l sodomnească?
- Num` atîta mă lăsați
Să mă sui în vîrf de munte
10. Și să-mi tai un brădușel
Și să-mi fac un sălășel,
- Să mă tomnesc mîndru-n el.
Pe mine să mă-ngropați
În jocuțu mn`eilor,
15. În strunguța oilor.
Fluierul să-l puneți cruce
Și vîntu cînd a sufla
Oile or înturna.
Oile cele cornute
20. Mîndru m-or cînta pe munte;
Oile cele bălăi
Mîndru m-or cînta pe văi;
Oile cele mn`elușele
Mîndru m-or cînta cu jele.

Culegător – Vasile Latiș

Informator – neprecizat;

Localitatea/Data – Text nelocalizat, cu mențiunea “Țara Lăpușului”; Maramureș.

Publicat în *Calendarul Maramureșului*, 1980, p.13, text 41.

Tipul – Sud-maramureșean, subtip *lăpuș*, arhaic.

GLOSAR

Definiții și semnificații ale unor termeni și expresii
– regionalisme, arhaisme, toponimii, noțiuni
etnografice, mitologice și de folclor – semnalate în
textele mioritice maramureșene

Lexicul mioritic

“Și alți cercetători au remarcat că **Miorița nu aduce cu ea un lexic cu trăsături arhaice**, după care să se poată stabili limitele istorice ale genezei sale”,⁷ afirma **A. Fochi** în monografia din 1964. Afirmatia este validă doar dacă luăm în considerare preponderent versiunea-baladă, extracarpatică; dacă ne referim însă la versiunea-colind și în special la textele nord-maramureșene, situația ne apare ca fiind nuanțată și marcată de puseuri revelatorii, atât din perspectiva datării (“limitele istorice ale genezei”), cât și din cea a unei posibile reconstituiri a versiunii primare. “În cazul versiunii transilvănene, care știm că abundă în **termeni cu circulație regională**, limba textului este cea locală, cea care se vorbea curent în locul acela, la data culegerii”⁸. E adevărat că lexicul textelor maramureșene abundă de termeni din categoria regionalismelor, dar și de forme populare ale unor cuvinte; cu toate acestea putem semnală prezența unor forme rare, învechite, aproape cu valoare de arhaisme (*buhaș, durdzău, poară, a sodomni, țebeș*).

Pornind de la (pre)miza studiului nostru – faptul că ne aflăm aproape de kilometrul zero al spațiului de obârșie – nu putem neglija nici un aspect al documentelor pe care le avem la dispoziție, iar o analiză lexicală atentă ar putea conferi noi dimensiuni de interpretare ale textelor mioritice. Astfel, explicația pe care **Tit Bud** o dă în 1906 pentru termenul «buhaș» ne obligă să reconsiderăm întreaga teorie privind *testamentul păstorului* și să constatăm că defapt *opțiunile* (aparent paradoxale, mai ales din perspectiva baladei) reflectă procedee ale unui arhaic ritual pastoral.

Mai mult decât versiunea-baladă, colindele maramureșene au conservat termeni din sfera mitologicului (*Ier, Crăciun, leu, zmeu* etc.), a vieții patorale (*botei, caș, fârtat, fluieră, glugă, jintiță, oacheșă, păcurar, porneală, sein, smolenci, staol, sterpar, stână, strungă, suman, tilincă, toc, trâmbiță, turmar, țarc, urdă, vâtaf*) sau a etnograficului.

---

⁷ Adrian Fochi, *Miorița*, Editura Academiei, București, 1964, p. 420.

⁸ A. Fochi, op. cit., p. 421.

Analiza lexicului mioritic demonstrează că **fondul autohton** (daco-latin) reprezintă osatura graiului maramureșean, definind aproape în totalitate elementele mediului pastoral, precum și principalii termeni specifici vieții cotidiene; în timp ce influențele lexicale străine nu fac decât să confere valențe noi limbajului.

Specialiștii sunt de părere că în limba română s-au păstrat circa 160 de cuvinte de origine **dacică**, preromană, printre care și *brad*, *copac*, *baci*, *strungă*, *țarc*, *urdă*, *zară*, *brânză*, *zăr*.⁹ Majoritatea acestor termeni îi regăsim în textele maramureșene ale *Mioriței* – definite în prezentul glosar – și se păstrează doar parțial în versiunea-baladă (*brad*, *strungă*).

Iar din punct de vedere etimologic constatăm abundența de termeni de proveniență **latină**, unii dintre ei conservați în graiul maramureșean mult mai fidel decât în limbajul curent: *a abate* – abbattere, *a adurni* – addormire, *a afla* – afflare, *argint (arjint)* – argentum, *baier (baior)* – bajulus, *căldare* – caldaria (mai curat decât sinonimul găleată), *ceteraș (cetere)* – cytera, *a cânta* – cantare, *cornut (corneancă)* – cornutus, *dalb (alb)* – albus, *a demnica* – demicare (un termen rar utilizat în limbajul curent), *fântână* – fontana, *fârtat (frate)* – frater, *gustare* – gustare, *lut* – lutum, *muncel* – monticellus, *păcurar* – pecorarius (termen utilizat exclusiv în Transilvania), *a peri* – perire (mai apropiat de original decât a pieri), *veri (văr)* – verus, *runc* – runcus, *scânteie (scânteiuță)* – scantillia, *soț (soție)* – socius, *a ședea* – sedere, *știop (schiop)* – excloppus, *a trage* – trage, *turmar* – turma, *vas* – vasum, *vederos (a vedea)* – videre, *a zbiera* – exbelare, *zin (vin)* – vinum, *a zini (a veni)* – venire etc.

Referitor la **influențele străine** din graiul maramureșean, **Tache Papahagi** constata în 1925 că acestea nu sunt puternice și vizează elemente lexicale mai puțin semnificative (adjective, adverbe și un număr de substantive și verbe); ele provin din limba slavă (unele pe filiera ruteană/ucraineană), maghiară și germană: “Raportat la alte regiuni dialectale, graiul maramureșean ni se prezintă curat și rezistent, străin de influențe străine puternice. Aceste influențe, de altfel, nu sunt numeroase. În primul rând trebuie evidențiată cea **ruteană**, care este și cea mai pronunțată. Și era firesc lucru ca într-o regiune în care maramureșenii au conviețuit geograficește cu rutenii și în care, în decursul secolelor, s-au produs și asimilări etnice reciproce să se exercite o mai intensă influență lexicală ruteană în graiul maramureșean, după cum, pe de altă parte, putem constata o influență nord-românească în graiul rutenilor. (...). Influența **ungurească** e mai mult de natură cultural-administrativă. Mai toate elementele unguerești reprezintă noțiuni care sunt în strânsă legătură cu civilizația contemporană”¹⁰.

Lista abrevierilor

adj. – adjectiv; adv. – adverb; bot. – botanică; cf. – conform; cuv. – cuvânt; expr. – expresie; f. – feminin; fig. – figurativ; germ. – limba germană; înv. – învechit; lat. – limba latină; m. – masculin; n. – neutru; obs. – observație; pop. – popular; ref. – reflexiv; reg. – regionalism; s. – substantiv; sl. – limba slavă; suf. – sufix; v. – vezi; val. – valoare; var. – variantă; vb. – verb;

⁹ N. Stănescu, I. Hurdubețiu, *Continuitatea daco-romană în istoriografia română și străină*, Editura Politică, București, 1984.

¹⁰ Tache Papahagi, *Graiul și folklorul Maramureșului*, Editura Minerva, București, 1981, p. 150-151.

A

abâte, abat, vb. – A aduna, a strânge; aici cu sensul de a direcționa oile. “Când oile le-*abătea*”(TM 28).

aduî, adui, vb., reg. – A aduna, a stânge (ceva risipit). În text: “Șchioape de-*aduind*” (TCo 5). În alt context: “S-o suit la munte / *S-aduie mai multe*” (TCo 17), expresie cu sensul de a favoriza înmulțirea oilor prin asigurarea unor condiții prielnice (hrană îmbelșugată). În realitate “bebecilor li se dă drumul între oi” după coborârea acestora de la munte, în septembrie, iar oile fată spre primăvară, înainte de Ruptul sterpelor.

adurnî, vb. – A adormi; aici cu sensul de a adormi pentru totdeauna, a muri, a cădea în somnul de veci. În text: “De când tu ți-ai *adurnit*” (TM 3).

află [a se], vb. refl. – Cu sensul de a fi (cineva, ceva, cumva). În text: “Cei șapte ce-o fost mai mari / Toți *s-aflară* veri primari. / Unu ce-o fost mititel / [E] *s-aflară* străinel*.” (TCh 6).

agodî (var. ogodi), vb., reg. – 1. A aștepta (pe cineva). “Mămuca m-a *agodî*” (TM 21). 2. agod, agoduri, s.n. (reg.) – treabă, rânduială, plan (Bulgăr, 2002).

albastră,-e, adj. – (Ref. la oi) de culoare sură; mai rar se folosește forma masculină a adjectivului: “albastru = berbece albei” (T. Papahagi, 1925). În text: “Oile cele *albastre*” (TM 14).

apucă – Formă diminutivă a subs. apă. “Cu *apuca* rece-n vasă*” (TL 14).

arjînt, s.n. – (pop.) Argint, metal prețios de culoare albă, strălucitoare. “Tăt fluieru* cel de-*arjînt*”(TL 8).

B

băier,-e (var. baior), s.n. – Curea, sfoară sau ață cusută / prinsă de un obiect, spre a putea fi transportat, strâns, adunat (P. Bilțiu, 1996). Brâu, curea de la tașcă, legătură de desagi (Antologie, 1980). Sfoară de la gura desagilor (T. Papahagi, 1925). Sfoară, curea. Salbă (de bani). Amuletă, talisman. Adâncime, fund. Barieră (Bulgăr, 2002). Aici cu sensul de brâu. “Fată de maior* / Cu galben *baior*” (TCh 15).

baltăg,-e,-uri, (var. baltag), s.n. – 1. Topor cu coadă lungă, întrebuințat și ca armă (Dex). În text: “*Baltagu*-n mâna stînga” (TM 30) sau “Cu *baltage*-ncolțurate*” (TM 52). 2. Baltagul, roman scris de Mihail Sadoveanu (1880-1961) și

publicat în 1930, pornind de la motivul baladei populare *Miorița* – un cioban este omorât de cei doi tovarăși ai săi pentru a-l jefui; romanul a fost tradus în 24 de limbi și creionează un personaj exemplar, Vitoria Lipan.

banăt,-uri, (var. bănat), s.f. – Supărare, necaz, mahnire. “Nu fi, maică, cu *bănat*” (TM 25). Fără nici o conotație cu zona etnografică omonimă, situată în partea de vest a țării; banat, s.n. (înv.), provincie, ținut cârmuit de un ban (singurul sens dat de Bulgăr, 2002);

barșon,-oane, s.f. – Catifea. M. Dăncuș (1986) identifică și var. boarhăt, cu aceeași semnificație. Catifea roșie (Bulgăr, 2002). În text: “Fată de maior* / C-on galbân *barșon*” (TCh 9).

bătăr, adj. – Măcar, cel puțin; (în structura unei locuțiuni conjuncționale, batăr că – deși, măcar să – Bulgăr, 2002). În text: “*Batăr* cât m-a agodi*” (TM 21).

bălăi,-e (var. băla, bălan), adj. – 1. Blond (ref. la părul oamenilor). 2. Alb, cu lână albă sau alb-gălbui (ref. la oi). Băl (alb) + suf.-*ai*. În text: “Cu oile *bălăiele*” (TM 4).

bărbânóc,-oace (var. bărbănoc), s.n. – (bot.) Saschiu, plantă verde, cățărătoare, cu flori albastre sau violete (Vinca Minor). “Nuiele din *bărbănoc*” (TCh 13).

beteág,-ă, adj. – Bolnav, suferind. “Ori *beteagă* tare ești” (TM 25).

Biserica Albă – 1. Textul s-ar referi la localitatea ce a primit numele de Biserica Albă și care este situată la nord de râul Tisa, într-o regiune aflată azi pe teritoriul Ucrainei, dar, până în secolul al XVIII-lea, aparținând de Maramureșul istoric. – În secolul al XIV-lea Țara Maramureșului se întindea mult dincolo de Tisa și făcea parte din voievodatul Transilvaniei. În secolul al XVIII-lea, Banatul, Crișana și sudul Maramureșului devin teritorii ocupate de puteri străine, iar Maramureșul de nord e preluat în administrare de Imperiul Habsburgic, apoi Imperiul Austro-Ungar, până după primul Război Mondial, când vechiul ținut românesc e încorporat în noul stat Cehoslovacia; după 1944 regiunea e inclusă în componența URSS și, după destrămarea Rusiei Sovietice, e preluată de Ucraina. 2. Biserica albă ar putea fi denumirea dată de localnici unui lăcaș de cult creștin recent construit, din piatră, pentru a fi identificată în raport cu vechea biserică, de regulă din lemn. *Obs.* Culegătorul sau editorul a notat primele litere ale celor două cuvinte cu majuscule, ceea ce îi conferă statut de nume propriu: “Nici în sintirim* cu iarbă, / Nici la *Biserica Albă*” (TM 63).

bogăreă, -ele, adj. – Aici cu sensul de oaie mică și îndesată. “Cele mândre, *bogărele*” (TM 14).

bohăș – vezi *buhaș*.

bóndă, -e, (var *bundă*; *bondiță*, *bundiță*–dim.), s.f., (reg.) – Piesă de port care se pune peste cămașă, scurtă, fără mâneci, și încheiată în față, tricotată, țesută, din postav sau din piele (T. Bănățeanu, 1965). Nu este sinonim cu *guba**. În unele regiuni se numește pieptar. În text: “*Lut** pe mine nu puneți / Numa dragă *bonda* me” (TCo 12).

botéi, -ie (dim. *boteiaș*), s.n. – Grup nu prea mare de oi, turmă de oi; *ghâță* – 2, 3 oi, urmează *botei* (100-150 oi) și *stâna* (mai multe *boteie*) – cercetare de teren, leud, 1987. *Botei* – turmă numărând circa 500 de oi, ciopor de oi (cf. P. Bilțiu, 1996), “În general, în grija unui păcurar bun intrau circa 80 de oi cu lapte. La un *botei* (150-200 oi) se angajau trei oameni: un păcurar, un ajutor de păcurar și un băiat (...). O *stâna* era formată din 5-7 *boteie*” (M. Dăncuș, 1986). Sâmbrașii își adună oile (însâmbrează) în *boteie*, fiecare *botei* având păcurarul / păcurarii săi și totodată răspunzătorul acestuia: gazde de lăptărie. Când se face ruptul (sâmbra) *boteiele* se adună în *stână...*” (V. Latiș, 1993). În text: “Și să-i fure *boteiu*” (TM 57).

brebenél, -i, s.m. – (bot.) Specie de plantă cu flori purpurii, albe sau gălbui, care înfloresc primăvara (*Corydalis*). În text: “Să ne paștem *brebenei*” (TM 58).

bucălái, -e, adj. – (despre oi) De culoare albă cu negru pe obraz; albă cu obraz negru; albă cu negru pe la ochi; albă dar cu capul tot negru; sau albă de tot, alb curat, limpede (V. Latiș, 1993). *Bucă* + *laie*. În text: “C-am rămas pe cele văi / Cu oile *bucălái*” (TCh 10).

bugăt, adv. – Destul, suficient. “Sînt pe cer *bugăte* stele” (TM 61).

buhăș, (var. *buhaz*, *bohaș*, *buhău*), s.m., înv. – (bot.) Brad inferior calitativ (T. Papahagi, 1925). Brad scurt, cu crengile întinse roată la pământ; *jneapăn* (P. Bilțiu, 1996). Cu sensul de brad bătrân: “La munte, colibele se acoperă cu scoarțe de *buhaș* ce se aduce din provol (= vale, povârniș). Dacă păcurariul moare la munte, nu-l aduce în sat să-l îngroape, ci îl acoperă cu scoarță de *buhaș* și așa îl bagă în groapa lui gătită” (cf. Tit Bud, 1908, apud Antologie 1980, p. 541). În text: “Și din locuț de sălaș* / Beliți scoarță de *bohaș*” (TM 2 – Vadu Izei, 1920) sau “Tăt în loc de copârșeu* / Beliți coaje de *buhău*” (TM 9).

buntuzí, *buntuzesc*, vb. – 1. A desface, a risipi, a strica (Bulgăr, 2002). 2. (refl.) A se supăra, a se mâhni, a se întrista; (în expr.) a sta

buntuzit – a sta supărat. 3. (refl.) A se răzvrăti, a face larmă, a țipa, a zbiera. În text: “Când cu apa o sosât / Oile s-o *buntuzit*” (TM 50).

C

cărte, *cărți*, s.f. – Aici cu sensul de scrisoare, bilet, misivă; a scrie o carte = a scrie o scrisoare. “Până scriu o *cărțice* / S-o trimit la mama mea” (TM 57).

caș, -uri, s.n. – Produs alimentar preparat din lapte încheșat și stors de zer. “La Ispas* c-un drob* de *caș*” (TM 47).

călámără, -i, s.f., înv. – Călimară = vas mic de sticlă sau metal în care se ține cerneala. “Să bag mâna-n buzunari / Să scot verde *călámari*” (TL 8).

călic, -ă (var. *sălic*), adj. – 1. Sărac, lipsit de mijloace materiale elementare (Dex); săracăcios. 2. Aici cu sensul de slab, pipernicit sau mic (de înălțime și/sau de vârstă) – sens agreat și de T. Papahagi (1925). În text: “Cel mai mic îi mai *călic*” (TM 54).

căldăre, -i, s.f. – Cazan, vas, găleată; recipient pentru transportul și păstrarea lichidelor. În text: “Cu *căldărea* după apă” (TM 31).

cărbunel, -i, s.m. – (bot.) Iarbă ce crește pe munte (T. Papahagi, 1925). Probabil provine de la culoarea gălbuie, brună (asemănătoare cărbunelui), a ierburilor de pe etajul superior al munților (util. rar). – Cărbune + suf. *-el*. “Să ne paștem *cărbune*” (TM 3).

cătă (var. *cota*), vb. – 1. A căuta. 2. A investiga, a cerceta, a spune / a declara (în vederea stabilirii filiației, a legăturilor sau gradelor de rudenie). În text: (1) “Și-a zini și m-a *cota*” (TM 9); (2) “Haida noi să ne *cătăm* / Care ceva neam ne-aflăm*” (TM 6).

ceruít, -ă, adj. – 1. Acoperit cu un strat de ceară. 2. Cernit, îndoliat, supărat; de culoare neagră. (2) “Și cu inima *ceruítă*” (TM 51).

ciump, -ă, -i, adj, s.m. – 1. (s.m.) Bucată rămasă din ceva căruia i s-a tăiat vârful; *ciomp*, *ciot*, *muc*; (la pl.) Penele care apar păsărilor după căderea fulgilor (după Bulgăr, 2002). 2. (adj.) Șchioapăt căpătat de la umblet prelung; *șchiop* (P. Bilțiu, 1996). Cu vârful sau cu o parte a corpului *ciuntit*, *tăiat*, *scurtat*, *retezat*, *amputat*, *frânt*, *rupt*; *ciot*, *ciunt*, *ciung*, *bont*, *ciut*, *berc*; (despre vite) care *șchioapătă*, care calcă greu, *șchiop* (după Bulgăr, 2002, def. pentru *ciump*, *ciumpav*). 3. Înțepat; *clociump* – *piron*. 4. Există și verbul a *ciumpeni* = a *șchioapăta*. În text cu sensul de oi cu picioare scurte, care fac pași mici și nu se pot ține de restul turmei. “Cu vreo două oi mărunte / Că nu pot zini* de *ciumpe*” (TM 27).

ciunți (var. ciunta), vb. – A tăia, a reteza; de la ciunt – retezat; (în expr.) a ciunta viața (cuiva) = a întrerupe firul vieții, a omorî. Cu trimitere la credințele despre mitologia destinului, conform cărora una dintre ursitoare (zâne, urse, fecioare sau ursitori / ciobani) toarce firul vieții fiecărui om, cea de-a doua îl deapănă pe “ghemul vieții”, iar cea de-a treia (ciuntitoarea, curmătoarea) taie firul și curmă viața omului. R. Vulcănescu (1987) susține că în Maramureș și în Bucovina cele trei făpturi sunt identificate cu “trei ursitori ciobani sau trei ursitoare ciobănițe” (cercetare de teren, 1938). În text: “Dacă viața mi-o *ciuntați*” (TM 50).

ciuruí, vb. – A picura, a curge; ref. la zgomotul produs de stropii de vin; a curge și-roiind (formă onomatopeică). “S-aud zinu* *ciuruind*” (TM 1).

ciut,-ă (var. șut), adj. – (despre animale cornute) Fără coarne, cu coarnele tăiate sau căzute. “La oile cele *ciute*” (TL 8).

cântá, vb. – În Maramureș vb. a (se) cânta are întotdeauna sensul de a boci, a plânge pe cineva (care a murit); a se tângui, a se lamenta, a se văieta. (Pentru acțiunea de interpretare a unui cântec, maramureșenii utilizează vb. a hori, a trage o hore*). În text: “Și oile *m-or cânta*” (TM 3).

câtilin (dim. câtilinaș; var. câtingan – câtingănaș), adv., reg. – Încet, fără grabă, la pas, domol, molcom, cu băgare de seamă. Cuvântul definește un mod de a fi al maramureșenilor (și al ardelenilor în general) – cumpătați în tot ceea ce fac. “Din punct de vedere al caracterului, trăsătura fundamentală a maramureșeanului rezidă din înfățișarea lui calmă, sobră și solemnă (...). Maramureșeanul se arată mai așezat, mai puțin pornit spre tot ce cere hotărâre pripită a momentului” (T. Papahagi, 1925; p. 101 în ed. din 1981). În text: “Ei tot merg *câtilinaș*” (TM 25).

clătí, vb. – A (se) mișca, a scutura; se referă la o acțiune cu caracter domol. “Vântul le-a *clătí*” (TCo 11).

colindă,-e (var. corindă), s.f. – 1. Cântec tradițional interpretat de cete de copii, de flăcăi sau de aduți cu prilejul sărbătorilor de iarnă. Text ceremonial integrat într-un sistem cultural, cu norme specifice, în interacțiune cu rituri, credințe și instituții profund arhaice, precreștine. Într-o clasificare simplistă, colindele se împart în laice și religioase. Într-o tipologie complexă colinda devine un gen amplu și diversificat: I. Colinde protocolare II. Cosmogonice III. Profesionale IV. Flăcău și fată V. Familiale VI. Despre curtea domnească VII. Edificatoare și moralizatoare VIII. Biblice și apocrifice IX. Colinde-baladă X.

Colinde-cântec (după M. Brătulescu, 1981). 2. Manifestări și cântece rituale perpetuate din epoca imperială romană până în zilele noastre și răspândite la mai toate popoarele din Europa. Însă obârșia mitologică și prescripțiile ceremoniale (“la sursele colindei descoperim mitul”) și-au pierdut semnificațiile ancestrale din pricina stratului religios, de natură creștină (“Christmas carols”); astfel încât, în prezent, manifestare e receptată drept “un protocol al relațiilor cordiale dintre generații, prilej de regrupare a comunității rurale” (M. Brătulescu). 3. *Terminologie*. “Termenul transilvănean dominant – care s-a adoptat și de către folcloristică – este cel de *colindă*; partea de nord-vest a Transilvaniei utilizează termenul *corindă*, care se mai întâlnește încorporat doar refrenului și în Zarand, Munții Apuseni, ba chiar și în jud. Sibiu. (...) Termenul *colind* cunoaște o mare răspândire în Muntenia și Dobrogea. Țara Loviștei folosește pe alocuri termenul *colindec*” (M. Brătulescu, 1981). 4. *Etimologie*. Termenul mai vechi *corindă* provine din lat. *calendae*, prin care romanii numeau primele zile ale fiecărei luni. *Calendae Ianuarii*, care marca și începutul noului an administrativ, se sărbătorea de către romani cu un fast deosebit. Manifestarea avea un puternic caracter augural: se practicau urări de sănătate și belșug, se scruta viitorul prin divinații, se schimbau daruri. (M. Brătulescu, 1981). “Și azi, după atâtea valuri de secole, imnurile și cânturile saturnale se mai aud în Dacia, în noaptea Crăciunului, sub numele de *colinde*, în care ideea de opulență, de viață patriarhală și religioasă apare amestecată cu ideile de felicitare, predominante în imnurile ce se cântau de junii romani la Calendele lui Ianuarie” (G. Dem. Teodorescu, 1874). Aceiași etimologie e susținută și de P. Caraman (1931), cu precizarea că anterior saturnaliilor, care cădeau iarna, într-o epocă timpurie Anul Nou era serbat primăvara, în cinstea zeului Mars, pe atunci ocrotitor al agriculturii. Așa se explică incantațiile refrenelor de tipul “Florile dalbe, flori de măr”, care “trimite direct la calendarul roman dinaintea reformei, când anul nou se serba primăvara” (V. Kernbach, 1989). După M. Brătulescu și V. Kernbach termenele derivate în diverse limbi au aceeași sursă latină: *chalendes* la francezi, *koleadka* la ruși (cu variantele apropiate ale altor popoare slave), *kolendre* la albanezi. M. Brătulescu este de părere că cei doi termeni românești – *corindă* și *colindă* – s-au format independent: “Slavul *colenda*, derivat și el din *calende* și a pătruns la noi prin adoptarea ierarhiei bisericești slavo-bizantine, a influențat forma moștenită de români direct din latină. Ter-

menul astfel obținut, «colinda», a restrâns aria de circulație a formei mai arhaice, căreia în bună parte i s-a substituit.” (p. 15). ■ *Studii*. A. Marienescu (1859), *Poezia populară. Colinde*; G. Dem. Teodorescu (1879), *Noțiuni despre colindele românești*; O. Bîrlea (1969), *Colindatul în Transilvania*; P. Caraman (1931), *Substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă la români și slavi*; M. Pop (1976), *Obiceiuri tradiționale românești*; T. Herseni (1977), *Forme străvechi de cultură populară românească*; O. Buhociu (1979), *Folclorul de iarnă, ziorile...*; M. Brătulescu (1981), *Colinda românească*. ■ În text: “Și colinda nu-i mai multă / Să trăia cine-o ascultă” (TM 17); “Hai corinde” (TCh 1, ref.); “Corindemu-i, Doamne, nu-i corinde” (TCo 9, ref.).

copârșeu (var. copârșău), s.n. – Sicriu, coștiug, raclă; ladă (de regulă confecționată din lemn) în care se așează mortul înainte de a fi înhumat. Această recuzită a ritualului funerar e utilizată doar în situații obișnuite, ordinare, când moartea unui membru al comunității survine în spațiul delimitat al satului (intravilan) și înhumarea are loc în cimitir. Pentru situații excepționale (moartea survine în spațiul extravilan) se recurge la substituirea copârșeului cu elemente improvizate sau se renunță total la acesta (vezi și buhaș*). În text: “Din locuț de copârșău / Puneți scoarțe de durzău*” (TM 2).

corneâncă, -ence, adj. – Cornuță; oi cu coarne. “Oile mele-s *cornence*” (TCo 6) sau “Oile mele-s *cornute*” (TCo 7).

cornicél, -ei, s.m. – Corn de deal, colț de deal. “Pă deluț, pă *cornice*” (TM 32).

cotroapă, -e, s.f. – Loc accidentat, gropos sau bolovănos. “O rămas pîntre *cotroape*” (TM 38).

Crăciún – 1. Sărbătoare religioasă de factură creștină care aniversează nașterea lui Iisus Cristos (pe 25 decembrie): “La Crăciun cu lapte bun” (TCh 16). ■ În opinia cercetătorilor, la origine, sărbătorea aniversa nașterea lui Mithra (cult solar), iar “creștinismul primitiv nu serba acest eveniment; apărută întâi la creștinii egipteni, dar la 6 ianuarie (...) sărbătorea numită Nașterea Domnului e fixată de Biserica romană abia în pragul sec. al IV-lea, la 25 decembrie apoi preluată și de Biserica orientală. (...) Mutarea datei a fost o strategie a Bisericii creștine pentru anihilarea cultului lui Mithra și, implicit, a Saturnaliilor. Mult timp apoi (la Vatican, până în sec. al XVIII-lea), 25 decembrie a fost începutul anului ecleziastic, echivalent cu Anul Nou.” (V. Kernbach, 1989, p. 118). “În calendarul iulian la 25 decembrie cădea solstițiul de iarnă și se

spunea că este Nașterea Soarelui.” (J. G. Frazer, cf. Kernbach). *Crăciunul* relevă numeroase reminiscențe folclorice de ordin mitologic, deoarece este sinteza tuturor solemnităților, cutumelor, superstițiilor și riturilor ciclului păgân al sărbătorilor de iarnă, consacrate cultului soarelui și, totodată, cultului morților (P. Caraman, 1931). 2. Personaj mitofolcloric. “Divinitate mitofolclorică românească” (V. Kernbach, 1989). “Semidivinitate arhaică sau semidivinitate creștinizată” (R. Vulcănescu, 1987, p. 329). Nume de personaj autonom, cu alură de divinitate antropomorfă, mai mult decât simplă personificare a sărbătorii, ulterior răspândit în onomastica de familie. Uneori numele său pare să acopere o divinitate arhaică, din categoria Moșilor, adică a strămoșilor arhetipali (Kernbach, 1989). “Este înfățișat printr-un strămoș de o vârstă nedeterminată, pe chipul căruia timpul a încremenit – o fizionomie de mască milenară. Ca semidivinitate arhaică, decăzută din rangul și funcțiunea inițială de zeu gerontocrat, în perioada daco-romană a fost receptat și transformat în galeria de pseudo-sfinți tolerați de creștinismul primitiv, pentru că prin structura și funcțiunea lui nu tulbura, ci mai degrabă facilita înțelegerea noii religii în plină ascensiune social istorică.” (R. Vulcănescu, 1987). Conform indexului tipologic al colindelor (M. Brătulescu, 1981), “Crăciun și Crăciuneasa” aparține tipului 169 și 169a. : Crăciun refuză să primească pe Maica Domnului în casă; o adăpostește în staul. Aceasta, aflată în chinurile facerii, este ajutată de Crăciuneasa. Mânios pe soția sa, Crăciun taie mâinele Crăciunesei. Maica Domnului o tămăduiește. R. Vulcănescu continuă această legendă: Minune îl convertește pe Crăciun la creștinism. De bucurie că nevasta lui a scăpat de pedeaspa lui necugetată, Crăciun aprinde un rug din cioate de brad în curtea lui și joacă hora cu toate slujile lui. După joc împarte Feioarei Maria daruri păstorești (lapte, caș, urdă, smântână) pentru ea și copil. De aici transformarea lui Moș Crăciun într-un sfânt care aduce de ziua nașterii lui Isus daruri copiilor. “Moș Crăciun, persoană mitică anterioară creștinismului primitiv în Dacia, trans-simbolizează în viziunea mitologică creștină pe cei trei magi.” (R. Vulcănescu, 1987, p. 331). În text: “Mândră-i sara lui Crăciun” (TCh 14, ref.). ■ *Etimologie*. După Kernbach: din lat. *creatio* – naștere sau *calatio* – convocare. “La romani funcționa tradiția convocării (*calatio*) de către preoți, la începutul lunii (zi-întâi), a enoriașilor, pentru comunicarea zilelor festive ale lunii în curs; la fel se proceda pentru alte sărbători speciale, cum erau ritualurile mithraice de la 25 decembrie” (V.

Kernbach, 1989, p. 118). “Termenul *Crăciun*, ca și termenii analogi slavi, cu etimon latin evident, își confirmă originea păgână și prin termenul albanez *kërcum* – inițial lemn, ciot, buturugă, apoi “buturuga lui Crăciun”; mai multe popoare creștine practică datina de a pune pe foc, în seara de Crăciun, o buturugă ce trebuie să ardă toată noaptea.” (idem). După Ovid Densușianu, Alex. Graur și Alex. Rosetti, apelativul *Crăciun* derivă din *creatio*, care în latină înseamnă naștere: nașterea naturii, transfigurată apoi în nașterea lui *Crăciun*, sau din *incarnationis*, încarnare – deci renaștere: renașterea naturii prin încarnarea lui Crăciun (cf. R. Vulcănescu, 1987, p. 330). După P. Caraman, numele *Crăciun* “nu este nicidecum un termen slav” (cf. Fr. Miklosich). “Nu poate fi nici cea mai mică îndoială că locul lui de baștină este domeniul etnic românesc care îl cunoaște, ca termen comun pentru toate dialectele și singurul existent pentru a designa nașterea lui Christ.”.

D

dalb, -ă, adj. – 1. Alb, curat, imaculat; (fig.) neprihănit, gingaș, grațios. 2. Luminos, limpede; strălucitor. 3. Atrăgător, minunat (cf. Dex). 4. Frumos (cf. P. Bilțiu, 1990).- de + alb (lat. *albus*). În text: “Scrisă-s *dalbe* sărbători” (TM 63); “*Dalba* fluierice*” (TL 13); “*Florile dalbe* (de măr)” (ref.).

de-a-una (expr.) – În același timp, totodată. “Jos la ele cobora / *De-a-una* le și hrănea.” (TM 49).

despletî, vb. refl. – A (se) desface din împletitură; a (se) deșira. Cu referire la despletirea părului de către femei, în semn de durere și respect față de amintirea unei persoane apropiate (rudă) care a murit; în același context bărbatului umblă fără clop pe cap timp de trei zile. În text: “Fetele *s-or despletî* / Și pe mine m-or jeli” (TM 41); “Și *să-și despletea* păru / Că i-o murit drăguțu” (TM 57); “Și munți că or auzî / Și-or veni și m-or jeli / Într-o zi și jumătate / *Cu păru lăsat pe spate*” (TL 8).

demicăt, -ă (var. *dimnicat*), adj. – 1. Tăiat (sau rupt) în bucăți; ciopârțit. 2. Distrus, nimicitor.- Probabil din lat. *demIcare* (“bucățică, fărămitură”). În text: “Ori din sabie *demicat*” (TM 3).

dâmb, -uri (var. *dâmboc*, -oace), s.n. – Deal, colină. “De pă văi, de pă *dâmboace*” (TM 52).

drob, -i, s.m. – Bucată mare și compactă de ceva (Dex). “La Ispas* c-on *drob* de caș*” (TM 47).

dudăi (var. *dudui*) – 1. (despre foc) A arde cu zgomot. 2. Aici cu sensul de vânt care

bate cu putere, cu intensitate (formă onomatopeică). “Când vântuțu-*a dudui*” (TM 23).

durzău (var. *durdzău*), s.m., (inv.) – (bot.) Jneapăn, pin, ienupăr; se pare că este mai degrabă un sinonim pentru buhaș* (brad bătrân). “Punți scorță de *durdzău*” (TM 2).

F

fântână, -i, s.f. – 1. Gropă cilindrică (cu pereți pietruți) săpată în pământ până la nivelul unui strat de apă și care servește la alimentarea curentă cu apă în mediul rural (cf. Dex). După 1990, în satele din România s-a renunțat în mare parte la acest sistem tradițional de alimentare cu apă, în favoarea aducțiunilor prin conducte. *Fântânile* (cu lanț sau cumpănă) au fost abandonate / astupate sau păstrate ca obiectiv agro-turistic. 2. (reg.) Izvor. În text, cu sensul de izvor: “Cu oile la *fântână*” (TL 11).

fărtăi, -ie (var. *fărtai*), s.f. – 1. Măsură echivalentă cu un sfert de litru; sfert – sfertai – fărtai (fărtai). Fărtaiu – sfert, litră (T. Papagahi, 1925). 2. “Patru fărtăie fac un huolt (o holdă)” – Giulești (ALRR, vol II). 3. Fărtoaie – loc din drum la răspântii (Bulgăr, 2002).■ (în expr.) “Ori să-l pună-ntre *fărtăie*” – uciderea între hotare, având în vedere că termenul “fărtat” a fost explicat de Dumitru Pop ca însemnând hotar. Pe-deapsa la hotare era o sancțiune ritualică extrem de veche în comunitatea sătească românească (P. Bilțiu, 1992). În context trebuie pus în relație cu subs. țăpuște* (țepă), situație în care ar putea defini: țepă de dimensiune medie. “Ori să-l puște, ori să-l taie / Ori să-l puie-ntre *fărtăie*; / Ori să-l taie, ori să-l puște, / Ori să-l puie-ntre țepuște.” (TM 7).

fărtăt, -ați (var. *fărtat*) – (pop.) Prieten nedespărțit al cuiva, legat de el prin jurământ până la moarte; frate de cruce; tovarăș, ortac* (cf. Dex). De la frătat (frate + suf. -at); frate din lat. *frater*, -tris. ■ În context. Membru al unei cete de păcurari. “Păcurarii împreună formează o ceată sau o confrerie de feciori” (V. Latiș, 1993). Ceata de păcurari este o organizație temporară – se constituie primăvara, când are loc Ruptu Sterpelor, însâmbrirea (întovărășirea) în vederea alcătuirii stâniei și se dezintegrează toamna, în septembrie, după coborârea oilor în sat și pregătirea pentru iernat. Păcurarii devin fărtăți “înainte de urcatul la munte, dar după ruptu sterpelor” prin prestarea unui jurământ “prin care se obligă reciproc să păstreze secretul stâniei” (cf. V. Latiș, 1993). “Baza păstoritului nostru este ceata de păstori. În trecut, ciobanii înfrății se legau prin jurământ în fața bătrânilor, devenind frați” (Geavela Sotir, 75 ani în 1978, loc. Pleașa

– Albania). În text: “Mă *fârtați*, *fârtații* mei” (TM 9).

flüieră,-e (var. fluierică, fluierice), s.n. – Fluier. Instrument muzical popular, alcătuit dintr-un tub subțire din lemn prevăzut cu găuri (Dex). “*Fluierica* m-a cânta” (TL 9); “Pune-mi-ți voi *fluiera*” (TL 10); “În vârful cruciței / Dalba *fluierice*” (TL 13).

frătiuluc, s.m. – Forma diminutivă a subs. frate; frate + suf. *-uluc*. “Hei, tu, *frătiulucu* meu” (TM 1).

frânje, vb. – 1. A rupe, a despărți. 2. A întoarce, a schimba un traseu. (1) “Fluieru a zice / Turma mândră- a *frânje*” (TCo 2); (2) “Du-te *frânje* oile” (TL 14).

G

gătă, găt, vb. – 1. A (se) îmbrăca frumos, a (se) împodobi, a (se) găti. 2. A (se) pregăti (pentru o acțiune). 3. A găti (mâncarea), a prepara, a pregăti. 4. A sfârși, a termina, a isprăvi. 5. A omorî, a ucide, a nimici (cf. Bulgăr, 2002). În expr., a (se) *găta* (cu viața) – a muri, a fi pe moarte. În text: “Legea* lui că *i-o gătit*” (TM 14); “Noi că ți-am *gătat* legea*” (TM 30); “Ți să *gată* viața” (TM 30).

Gheorghe – Nume utilizat frecvent în onomastica românească în perioada medievală până în secolul al XX-lea, în special în mediul rural; spre sfârșitul secolului al XX-lea incidența lui a scăzut simțitor. Corespondent românesc pentru George, din gr. *georgos* – fermier, lucrător al pământului (*ge* – pământ, *ergon* – muncă). Derivații: Gheorghită (dim.), Ghiță, Geo etc. În Maramureș folosit frecvent în forma scurtă: D’eo. În text: “Unde-o rămas *Gheorghită*?”, “*Gheorghe* o rămas pă vâlcele / Cu cele șchioape de miele” (TM 44) – vezi și Sângeorz*.

glóabă,-e, s.f. – 1.(reg.) Mârtaogă, cal slab, prăpădit, bătrân. 2.(inv.) Taxă care se plătea în trecut cu scopul de a nu se redeschide un proces (Bulgăr, 2002); Amendă care se aplică cuiva ca urmare a săvârșirii unor delictive (cf. Dex); Despăgubire (T. Papahagi, 1925); pentru vb. a globdi – a pedepsi, a amenda (P. Bîlțiu, 1990). În text cu sensul de oi slabe și bătrâne: “C-am rămas cu cele *gloabe*” (TM 21).

glúgă,-i, s.f., (reg) – O fâșie din țesătură din lână, dreptunghiulară, îndoită pe lungime, cusută la una din laturile înguste, formând astfel un capișon, care acoperă capul și în parte umerii și spatele. Prinsă cu un șnur de umăr, mai servește pe vreme bună și ca traistă. Iar noaptea este uneori folosită și drept un fel de sac de dormit. (cf. T. Bănățeanu, 1965). “Este incontestabilă reprezentarea glugilor în grupul de daci veniți să

trateze cu romanii, așa cum apare pe Coloana lui Traian de la Roma.” (idem, pag. 31). În text: “Pe mine pământ nu puneți / Numai dalbă* *gluga* mea.” (TM 23). Utilizarea în acest context a termenului de *glugă* sau gubă sau bundă (în var. diferite) îl determină pe I. Taloș (1983) să le considere drept sinonime: “În *Miorița*, *gluga*, cu sinonimele bondă, bondiță, șubă, gubă, suman, servește la acoperirea trupului; deci e o mare deosebire între *gluga* pe care o poartă omul modern și cea a ciobanului.” (nota 28). Poate fi vorba de o confuzie din partea informatorului (gubă / glugă) sau o eroare a culegătorului. Interesantă este precizarea că *gluga* (sau guba) are culoare albă, când, se știe că gubele albe erau improprii pentru activitățile curente de la stână, fiind utilizate îndeosebi “la zile mari” – de sărbători sau la nuntă (vezi și gubă*).

gómăn (var. gumăn), s.n. – 1.(inv.) Adunare, sfat (pentru subs. goman); vb. a gomonii – a vorbi, a discuta (cf. Bulgăr, 2002). 2. Sunet, cântec, zgomot, larmă – din slavona, *gomon*, *homon*, cu var. în cehă, rusă, ucraineană (M. Costăchescu, 1929). Acest termen apare într-o singură variantă din Maramureș (TL1) și-l reîntâlnim în var. din Moldova: “S-aude, s-aude / Departe la munte / *Gomăn*, *gomănaș* / Glas de buciumaș. / *Gomăn*, *gomănind*, / Oile pornind...” (var. Costăchescu). În text: “Pe cel picioraș de munte / Ce *gumăn* de om se-aude? / Nu-i *gumăn* de om bătrân, / Că-i de trei păcurăraș.” (TL 1).

grăi (a se), vb. – A (se) vorbi, a se sfătui, a pune la cale. De la grai – formă rară pentru cuvânt, vorbă, glas; a grăi – derivat regresiv. În text: “Tăt *s-o grăit* să-l omoare” (TM 12).

grúi,-e, -iuri, s.n. – 1. Pisc sau coamă de deal; deal mic; colină, movilă (Dex). 2. Piscul carului, botul saniei (Bulgăr, 2002). 3. Cârlig de chei, de care se leagă bărcile (Bulgăr, 2002). În text: (1) “M-or cânta* pascănd pă *grui*” (TM 55).

gúbă,-e, s.f., (reg.) – Haină țesută din lână, care se poartă în special iarna și pe vreme de ploaie, atât de către femei, cât și de către bărbați. Această piesă de port are înfățișarea unui cojoc întors pe dos, cu blana în afară. În realitate este însă o țesătură “în tiară” (în război) din lână, la care se intercalează între rânduri, pe măsură ce se țese, șuvițe de lână. (T. Bănățeanu, 1965, pag. 84). Calitățile gubei sunt foarte apreciate de ciobani, căci nu lasă să pătrundă ploaia, care se prelinge pe mițe (idem, pag. 87). În text: “Pe mine pământ nu puneți / Ce numa să mă-nveliți / Cu *guba* cea mare-a mea” (TM 28). I. Taloș (1983) este de părere că prezența acestui termen în textele mioritice trebuie corelată cu anumite re-

miniscente ale unor rituri arhaice de înmormântare. ■ Alte precizări. În Maramureș mai întâlnim termenul de *gubar* – piesă de port care a înlocuit *guba* (cf. M. Dăncuș, 1986). “În Borșa *guba* e rară, ba chiar cu totul neîntrebuințată” (T. Papahagi, 1925). *Guba* este nelipsită de la cununie: “Mirele și mireasa erau obligați să aibă *gubă*. Chiar de n-o aveau, o împrumutau, căci nu se cununa nimeni fără de *gubă*.” “De obicei la nuntă se poartă numai *gube* albe. (T. Bănățeanu, 1965). ■ Despre portul maramureșenilor. “Portul său e foarte simplu: încălțat cu opinci, el nu poartă în timpul verii decât *cămașa* scurtă până la brâu, albă și cu mâneci largi, țesută din in sau cânepă și *gatiile* care sunt foarte largi și lungi până deasupra glesnelor. Mai poartă și o *curea* lată ce se ridică până subsuoară, precum și o straiță în care, odinioară, pe vremea ungarilor, purta – ca și oșenii – câte un cuțit. În zilele de sărbătoare duce pe umeri câte o *gubă* pe care, mai ales pe văile Marei și a Cosăului, maramureșeanul o poartă ca pe o togă, oricât de mari ar fi căldurile, iar feciorii n-o leapădă nici în vâltoarea horelor de miazăvară. Pe cap poartă *clop*. În timpul iernii *gatiile* sunt înlocuite prin *cioareci* de lână și au și *lecrice*.” (T. Papahagi, 1925). Mărturii asemănătoare, din aceeași perioadă, au fost consemnate de I. Bîrlea care precizează că motivul cel mai puternic care-l face pe maramureșean să țină oi este îmbrăcămintea: “Hainele lui naționale ca: *guba*, *cioarecii*, *cerga*, *cușma* etc., toate acestea din produsele oilor le are. (...) Toată iarna lucrează cu lâna, iar vara cu cânepa, făcând tot felul de albituri. Hainele bărbaților și ale femeilor se pregătesc toate în mod casnic.” (I. Bîrlea, 1968, notă la ed. din 1924). Însă această practică începe să decadă în perioada interbelică, prin introducerea treptată în portul maramureșenilor a unor componente vestimentare *de import*. Rezistența opusă de societatea tradițională va încetini acest proces (fără să-l anihileze). T. Papahagi consemnează în 1920, în loc. Breb-Maramureș un text sugestiv în acest sens: “... Ele nu știu că mătasa / Le vinde boii și casa / Și rămân cu câmpul gol, / Numai cu prostia lor / Pentru că nu prețuiesc / Portu nostru românesc; / Portu nostru de demult / Ce-i pă războaie țesut...” (text XXVIII). O valoroasă mărturie regăsim și în *Istoria Maramureșului*: “... de la daci ne-a rămas portul țărănesc, ȋtarii, sumanul și *guba* de lână; cămașa deschisă la piept, cureaua de peste mijloc, opincile, cojocul, părul lung purtat în bucle și acoperit cu căciulă, catrințele, broderiile de pe cămeșile femeilor, salbele de mărgelă sau de monede.” (Al. Filipașcu, 1940, p. 21). În prezent *guba* este o piesă de vestimentație

prezentă mai degrabă în muzeele de etnografie, decât în viața curentă a maramureșenilor. Cu toate acestea, în anumite ocazii speciale (duminica, de sărbători sau la nunți) mai este purtată sporadic de către bătrâni. În schimb păcurarii greu renunță la ea, mai ales dacă vârează turmele de oi pe plaiurile munților, la stâni.

gustăre, -ări, s.f. – Cu sensul de a lua masa, de a mânca, de a gusta din bucate. În text: “Și-ntr-o zi pă la *gustare*” (TM 54). ■ De regulă, păstorii își prepară într-un ceaun apă fiartă cu făină de mălai (mămăligă), pe care ei o numesc tocană sau colesă și pe care o amestecă cu brânză de oaie, caș sau urdă (ori lapte). Un alt aliment specific este slămina afumată de porc (clisa). La nici o gustare nu lisește pălînca (țuica de prune, de mere sau de pere) – horincă, horilcă, horilcă de poame, palincă. Toate alimentele (acestea și multe altele) sunt aduse la stână de proprietarii de oi, prin rotație.

H

héli (var. heliu), s.n., arh. – 1. Loc, post (P. Bilțiu, 1990); spațiu. Într-o colindă maramureșeană întâlnim expresia: “*Heli* în rai nu ți-o făcut” (P. Bilțiu, 1990, text 63). 2. Hel, heli, (s.m.), reg., înv. – țipar, fusar (Bulgăr, 2002). În text: (1) “În strunguța uoilor / În *helii* găleților” (TL 8).

hodini (a se), vb., pop. – A se odihni, a sta în repaus, a întrerupe o activitate. “S-o așezat, s-o *hodini*” (TM 50) sau “Mieii-or tropoti / Io *moi hodini*” (TCo 24).

hóră, -i (var. sg. hore), s.f. – Cîntec interpretat vocal sau instrumental; vb. *a hori* = a cânta, a trage o hore. “Maramureșenii horesc și cântecele lor se cheamă «*hori*», care și etimologic și semantic se deosebesc de «o horă», dansul care până în 1918 nu a fost pentru «jocurile maramureșene».” (M. Pop, 1980). În text: “Să-mi fluiera *hori* de jele” (TM 13).

hotróapă, -e (var. hârtoapă, cotoapă), s.f. – Groapă, răpă, teren accidentat. “Tăt pă văi și pă *hotrope*” (TM 3).

I

Ispás – 1. Sărbătoare precreștină de pomenire a morților (a moșilor, a strămoșilor), marcată prin ospăț funerar și dani. La mijlocul lunii iunie sunt pomeniți *moșii de Ispas*, care urcă la cer. În unele regiuni ale țării se ține obiceiul ca în ziua de *Ispas* să se împartă pe ulițe azimă caldă, caș, ceapă verde și rachi de prune. Se culeg tulpini de leuștean cu care se ating oamenii și vitele pentru a nu prinde farmece. În Maramureș moșii se pomeneau în cimitir, unde

se împărțeau colaci copiilor. Riturile acestui cult se regăsesc în Rosalia romanilor și Florilia dacoromânilor. 2. Sărbătoare religioasă creștină ortodoxă suprapusă peste vechiul cult de pomenire a morților. Înălțarea Domnului. Simbolul iertării păcatelor și a mântuirii prin moartea lui Isus, care a înviat și s-a înălțat la cer “și a șezut la dreapta lui Dumnezeu”. (Marcu 16, 19); “Pe când îi binecuvânta, S-a despărțit de ei, și a fost ridicat la cer.” (Luca 24, 51). De la verbul *a ispăși* – a răscumpăra o greșeală prin suferință. 3. O altă tradiție de sorginte creștină legată de *Ispas* se referă la Paștile Cailor – ziua în care pot fi sloboziți caii să pască unde vor, să se sature o dată în an, cum le-a hărăzit Maica Domnului în noaptea în care s-a născut Isus. În text: “La *Ispas* c-on drob* de caș*.” (TM 47).

Î

îmbițat,-ă, adj. – Albit; de la biță = oaie cu lâna de culoare albă (în + biț + suf.-at). “Oile cele-*mbițate*” (TL 19).

încolțurat,-ă, (var. încolțat), adj. – Colțuros; aici cu sensul de ascuțit (în + colț + suf.(ur)at). “Cu baltage*-*ncolțurate*” (TM 52).

încrengăt,-ă, (var. încrăngat), adj. – Plin de crengi, stufos (în + creangă + suf.-at). “Un brăduț mic, *încrăngat*” (TM 30).

înstrăinat,-ă, (var. înstreinat), adj. – Îndepărtat sau plecat definitiv (sau temporar) de acasă, din locul de baștină (în + străin + suf.-at). “Cei doi frați *înstrăinați* / Ei pe tine te-o mână / Pă izvoru-ntunecat.” (TM 50). În context se referă la statutul de străin (de neam) al celui mai mic, în raport cu cei doi păcurari mai mari. Motivul înstrăinării (reflectat cu prisosință în textele folclorice) trebuie corelat, în primul rând, cu instituția neamului, deosebit de puternică și activă până spre sfârșitul sec. al XX-lea. Instituția de bază a societății maramureșene era “neamul, familia mare, patriliniară și virilocală” (M. Pop, 1980). Din acest filon, folclorul a alimentat o tematică distinctă: “Nu trebe mai mare fune, / Ca străinătatea-n lume; / Nu trebe mai mare sfoară / Ca străinătatea-n țară.” (Antologie, 1980, text 535) sau “Streină streinătate, / Nu mă-*străina* departe / Că n-am părinți să mă coate.” (T. Papahagi, 1925, p. 169); (vezi și strein*).

înturnă, vb. – A (se) întoarce, a (se) înapoia.- Din lat. *tornare*; (în + turna). “Înapoi și-o d-*înturnat*” (TM 3) sau “Du-te frate-*ntoarnă oi*” (TCh 7).

înveregăt,-ă, adj. – (Obiect) prevăzut cu multe verigi sau inele (în + verigă + suf.-at). “Cu fluiera* *înveregate*” (TM 52).

J

jerunte, (var. jerunche), s.m. – Genunchi. “La iarba până-n *jerunte*” (TM 8)

jintiță,-e, s.f. – Produs lactat preparat prin încălzirea lentă a zerului provenit de la scurgerea cașului (cf. Dex). “Se obține prin fierberea laptelui muls în primele zile de la fătare” (ALRR, vol. II). Amestec de urdă și zăr fiert care se depune la fundul vasului când se prepară urda. În text: “La Păștiță* cu *jintiță*” (TM 47).

jujái, vb. – A șuiera, a fluiera, a produce un zgomot strident (formă onomatopeică). “Când vântuțu-a *jujái*” (TL 4).

L

lái,-e (var. lăi), adj. – Negru sau negru amestecat cu alb (Dex). Ref. la oi – cu lâna de culoare negru foarte deschis (V. Latiș, 1993). “Cele *lăi* / Pă vâi” (TL 13).

lance,-i, s.f. – Veche armă de atac, formată dintr-o vergea lungă de lemn prevăzută cu un vârf metalic, ascuțit; suliță (Dex). În text: “Și-mi puneți *lancea* la cap” (TM 7).

lér, (var. lăr, leroi, lerui, lerului) – Etimon controversat. Termen identificat în legende, basme și refrenele colindelor. După V. Kernbach (1989), *ler* este un *mitologem* – element mitologic prim, forma mitică elementară și pură, considerată cea mai mică unitate, indivizibilă, din structura unui mit, a unei narațiuni mitologice, care nu mai are nevoie de interpretări și explicații, întrucât se exprimă singură (p. 356). “*Ler* este defapt un evident mitologem, iar identificarea cu Dumnezeu sau cu un împărat fabulos trimite la un mit arhaic preroman” (p. 297). ■ *Interpretări*. Divinitate celtică. Presupus zeu al mării (irl. ler – mare), în mitologia celtică din Irlanda (zeul Llyr din Walles). Mai întâi V. Kernbach (1989) consideră că “o ipoteză asupra unei influențe celtice arhaice (în perpetuarea termenului *ler* din colindele românești, n.n.) deși posibilă, e riscantă.” Apoi plusează: “cunosându-se formațiunea statală celtică ce a coexistat cu populația dacică, de asemenea, relațiile de schimburi materiale și spirituale între cele două etnii, etimonul celtic *ler* nu pare total imposibil, ceea ce însă nu explică și structura refrenului ritual și a personajului mitologic din folclorul românesc.” ■ D. Cantemir derivă termenul din numele împăratului Aurelianus: “Un voinic... din țara Munteniască... ne spunea, precum [că] în țara Românească, aproape de Dunăre, pe malul Oltului, să să fi văzând niște temelii ca de cetate, cărora țărani de pe acolo lăcuitori, din bătrâni lor apucând și din colindele anului, și astăzi au luat de pomenesc: Ler Aler

Domnul...” (D. Cantemir, Hronicul, 1717). ■ Al. Rosetti (1920) – reluând texta lui Dimitrie Dan – derivă sintagma “Hailerui Doamne” din halleluiah [Domine]. După V. Kernbach (1989) etimologia este imposibilă, deoarece “colindele românești, în structura lor de bază, precedă cu mult (fapt demonstrat de cercetători) răspândirea creștinismului în Dacia romană, iar intruziunile creștine în colinde sunt târzii (de origine ecleziastic-cărturărească, din etapa slovană) și nu au suferit modificări fonetice.” Cu toate acestea, Dex-ul (ed. 1975) reține doar această ipoteză: “*Ler* – cuvânt care apare ca refren în colinde, cărora le dă un anumit colorit eufonic; probabil din lat. [Ha]llelu[ia]h, Domine.” ■ I. G. Sbiera îl derivă din sg. lat. al numelui divinității domestice Lar (cf. Kernbach). Lari (Lares) – sg. Lar; lat. arhaic Lares; etrusc. lar, lars – căpetenie militară, doi zei din mitologia romană, preluați din mitologia etruscă; fiii nimfei Lara și a zeului Mercurius. Venerați ca divinități protectoare ale Romei. În fiecare casă romană, un altar special din atrium, numit laralia, era împodobit cu imaginea Larilor casnici, cărora li se puneau ghirlande de flori la sărbătorile familiale, ca unor apărători ai vetrei. ■ *Inventar după I. Popescu – Sireteanu* (1983): “Unii văd în *Ler* numele unui zeu tracic”; “*Ler*, după opinia unui cercetător [A. Balotă] este probabil un zeu autohton.” “În Dicționarul Academiei..., ca verb se citează *lerui* – a (se) cânta o colindă după melodia ei.”; “Ca interjecție, *lero* este înregistrat, probabil pentru prima dată, în sec. al XIV-lea de către scriitorul bizantin Ion Kartares.” ■ *Inventar după A. Fochi* (1976): “În anii ‘90 ai veacului al XIX-lea, pentru patru informatori *Ler Domnul* era omologat cu Dumnezeu («Mântuitorul»), de un alt informator însă *Leroi* este stimat și respectat, pentru că el a făcut toate cântecele și colindele referitoare la nașterea lui Cristos.” ■ *Inventar după V. Kernbach* (1989): Al. T. Dumitrescu îl derivă din Galerius, iar C. Ionescu din Valerius. M. Gaster crede că a găsit etimonul în slav. lel (presupus de el a fi echivalentul lui Cupidon). Aron Densușianu, din lat. liber (dar nu din numele zeului roman Liber Pater). B.P. Hașdeu, din lat. Lar Dominus. C. Cihodaru (1979) derivă *ler* din Heros (Cavalerul trac): Oh! ille Heros et Domine. De sesizat că folclorul mitologic se referă de câteva ori la un *Ler* personificat: *Ler-împărat* are o fiică nemuritoare și veșnic tânără, cu care se însoară Făt-Frumos (basmul *Făt-Frumos și fata lui Ler-împărat*, colecția N.D. Popescu); *Leru-împărat* este ursit să se prefacă în rouă dacă se va întâlni cu soarele (basmul *Domnul de rouă*, cules și versificat de Dim. Bolin-

tineanu). ■ În text: “*Lerui* și-a măruului” (TCH 13); “Hai lin, hai *lăr* și flori de măr” (TCH 7); “Oi, *leroi, leroi*” (TCh 4); “Hai, *leru-i*, Doamne” (TL 5, TL 2).

léu (cu valoare de adj.) – În expresia “lei păcurărei” – mare, voinic, viguros (P. Bilțiu, 1990). În text: “Sus la cel vârșuț de munte / Sînt trei *lei* păcurărei* / Cu trei turme pîngă ei” (TL 17, Costeni). De la subs. leu – cf. lat. *leo*. ■ Despre prezența leului în folclorul românesc există mai multe interpretări: ca specie a faunei autohtone, ulterior dispărută; substitutul unui animal similar, local; animal mitic de zodiac; simbol iconografic creștin (leul înaripat – simbolul evanghelistului Marcu, leul reprezentând pe Isus, lupta lui Samson cu leul, prezența leului la Judecata de Apoi); făptură fantastică de basm mitizat zoantropomorfa sau antropozoomorfa. A. Fochi (1970, p.110) ia în calcul ipoteza derivării colindei leului din mitul lui Herakles, invocând descoperirea pe teritoriul țării noastre a două reprezentări ale luptei acestui erou cu *leul* – o statueta de la Histria și un relief găsit în Oltenia. În opinia lui M. Brătulescu (1981) “ipoteza (...) este ispititoare, dar greu de susținut” (p.82), în schimb pledează pentru teza substituirii zmeului, animal fantastic de basm, prin leu: “La nivelul textului colindei *leul* capătă accepțiunea vagă de personaj care cumulează atribute confuze și contradictorii. *Leul* colindei are coarne, iar unele variante ezită între numele cerbului și al *leului* sau substituie acestuia ursul. Totodată *leului* i se atribuie capacitatea de a mânui armele sau rolul de peșitor. Iar unele variante îl asimilează categoriei zmeilor. (...) Analiza de text a colindei infirmă posibilitatea unei influențe venită pe filiera reprezentărilor plastice. (...) Din contextul unor variante se poate deduce că în colindă *leul* s-a suprapus zmeului de la care a preluat parte din atributele și funcțiile acestuia. (...) Latinitatea limbii române a putut favoriza preluarea «*leului*» ca un topos din bestiariile și folclorul Europei Mediavale” (p.83-84). Tot M. Brătulescu susține că acest animal nu a fost niciodată cunoscut pe teritoriul țării noastre ca specie concretă (p.82) și invocă studiul lui Jacques Aymard (1952), unde se precizează că mărturiile autorilor antici semnaleză ca o curiozitate prezența *leilor* pe o arie restrânsă (Peloponez) din sudul peninsulei balcanice (*Cynegetica*, Paris, 1952, p.393-394). Nu de aceeași părere este A. Fochi (1970): “Paleozoologii au constatat prezența *leului* pe teritoriul cuaternar al României: *leul de peșteră* (*Panthera spelaea* și *Felis leo spelaeus*) alături de alte feline. Ceea ce îndrituiește ipoteza transfigurării

mitice a leului preistoric în literatura populară română.” (p.104). Teza e împărtășită și de R. Vulcănescu (1987): “Substratul paleozoologic al leului mitic se află deci în trecutul faunei locale carpatice. Teza paleozoologică a fost confirmată de cercetările arheologilor din secolul trecut.” (p.520). Se cuvine să precizăm tipologia colindei leului (după M. Brătulescu, 1981): tipul 55A – Voinicul înfruntă leul; îl capturează și îl duce acasă legat cu o curea; a) leul scapă cu fuga; b) leul este ucis; tipul 55B – Voinicul înfruntă leul pentru a pedepsi răpirea sorei; tipul 55C – Înfruntarea dintre voinic și leu ponește de la o dispută pentru oi (var. Bihor). ■ Gheorghe Iza (1978) a stabilit că aria de răspândire a colindei leului coincide geografic cu aria de răspândire paleozoologică a leului de peșteră și vizează partea de sud a Transilvaniei, zona Hunedoara - Sibiu (vezi harta, p.519, R. Vulcănescu, 1987). Colinda leului nu e consemnată în zona de nord a Transilvaniei nici pe harta lui Iza, nici în culegerile de folclor, nici în cercetările de teren. Cu toate acestea, în variantele mioritice din Țara Lăpușului (TL 15, TL 17, TL 18, TL 19, TL 23 – 22% din totalul var. din această zonă) apare expresia “Sînt trei lei păcurărei”, o particularitate deosebită ce conferă o atmosferă de basm și fabulație. Analizând harta lui Gh. Iza putem constata faptul că singura peșteră de pe teritoriul României cu picturi rupestre având ca motiv *leul de peșteră*, se află la Cuciulat – o localitate din jud. Sălaj, situată la mai puțin de 10 km de granița cu județul Maramureș, spre Mesteacăn. Din punct de vedere geografic, peștera este situată pe Culmea Prisnel-Dealul Mare (cea mai înaltă cotă: 556 m.), care se întinde de la Jibou până la Cheile Țicăului, la sud de Ulmeni-Maramureș. Culmea Prisnel-Dealul Mare e înconjurată din vest, sud și est de cursul Someșului și se deschide spre nord – spre Chioar – și ușor spre est - Țara Lăpușului. Să mai notăm că textele mioritice unde apare această sintagmă provin din loc. Stoiceni, Cupșeni și Costeni, situate la nord de Tg. Lăpuș, spre vârful Măgurii. Însă toate aceste amănunte nu certifică teza paleozoologică, ci doar bogăția tematică a colindului mioritic maramureșean. Mult mai plauzibilă pare a fi teza substituirii zmeului, deoarece în alte două var. din Țara Lăpușului termenul de *leu* este înlocuit cu termenul de *zmeu** (“Și tustrei îs ca și zmei”). Și o ultimă observație: *leul* lipsește din repertoriul de Crăciun al popoarelor din sud-estul Europei (P. Caraman, cf. M. Brătulescu, 1981).

lumnineă,-ele, s.f. – Lumină, cu sensul de lumânare. Cu referire la obiceiul funerar conform

căruia la capul mortului trebuie să ardă o lumânare pe toată perioada priveghiului (timp de trei zile), având credința că astfel sufletul acestuia va găsi drumul spre Lumea Cealaltă (tărâmul strămoșilor). Legat de acest aspect să mai notăm că încă de pe vremea tracilor, pe teritoriul țării noastre s-a perpetuat sărbătoarea Rozaliilor (“praznicul celor vii cu cei morți”), unde, aprirea lumânărilor în cimitir constituia un ritual esențial pentru realizarea unei comuniuni necesare. În contextul înstrăinării*, elementele și accesoriile ritualului impus de moartea unei persoane cunosc substituirii și improvizații; este și cazul păstorilor care, din diverse cauze, decedează la munte. În text: “În locuț de *lumninele* / Sînt muguri și mlădițele” (TM 18); “Și în loc de *lumninele* / Îmi puneți patru nuielē” (TCh 10).

lut, (rar) luturi, s.n. – 1. Argilă; rocă sedimentară, galbenă sau cafenie utilizată în olărie sau construcții. 2. Pământ. În text: “*Lut* pe mine nu puneți” (TL 6). În expr. – cu referire la un ritual arhaic de înmormântare. Despre acest vers, I. Taloș (1983) susține că “trebuie să fie un rest dintr-o mai veche concepție despre lume, azi dispărută; vechimea lui nu poate fi pusă în discuție și datorăm faptul că el a străbătut veacurile, până la noi, numai fenomenalei memorii a... *Mioriței*.” (p.19). I. Taloș a identificat 131 de texte ce conțin acest vers, în var. din Maramureș, Sălaj, Bistrița-Năsăud, Cluj, Alba și Mureș.

M

maior,-i, s.m., (var. maier, maieri, s.m. și s.n.), reg. - 1. Grad în ierarhia ofițerilor, superior celui de căpitan; ofițer care are acest grad.- Din germ. *Major*, rus. *maior* (cf. Dex). Variantele în care a fost consemnat acest termen au o arie de circulație exclusiv intra-carpatică, pe cursul Someșului (Năsăud, Sălaj, Cluj până la Tășnad) și pe Mureș (zona Deva-Alba Iulia). Epicentrul pare a fi Cluj Napoca – important centru politic, administrativ și militar. În Maramureș, termenul îl regăsim preponderent în Țara Codrului și sporadic în Țara Chioarului. 2.(înv.) “Termenul de *maior* trebuie derivat din *maier*, care la rândul lui e o formă contrasă din «mare oier», sau căpetenie de ciobani, păstor bogat, cu turme multe și reputație economico-socială în comunitatea profesională” (R. Vulcănescu, 1970, p.229). După Bulgăr (2002): (pentru maier) a) mică gospodărie la margine de oraș (săsesc); b) cartier locuit de români la marginea orașelor săsești; c) fermier. ■ În text: “Văzură-și, văzură / Fată de *maior*” (TCo 1); “Da` ii ce-și văzură / Fată de *maier*” (TCo 11). E posibil să fi avut loc o

substituire a termenului *maier* cu *maior* pe măsură ce textul s-a îndepărtat de zona epicentrică, datorită necunoașterii înțelesului cuvântului «maier» și confuziei cu «maior».

mére, mǎrg, vb., pop. – A merge, a pleca, a se duce. “Mândră turmă de oi *mere*” (TM 22).

mîntenaș, (var. minten), adv. – Imediat, în scurt timp, numaidecât, în grabă, repede. “Să mă-ngroape *mintenaș*” (TM 25).

mână, mân, vb. – A trimite (pe cineva undeva); a conduce, a direcționa. “Pă cel mai mic l-o *mânat*” (TM 25).

mândru,-ă, (dim. mântruț), adj. – 1. Frumos, arătos, falnic; (mândru + suf.-uț). 2. Drăguț, iubit. În text: (1) “Sînt pe cer *mândrușe stele*” (TM 26); (2) “C-auzi-u-a și mama / Și *mândruca* săraca” (TM 51).

mâțâțel, (var. mâțâțâl) – Mic, neajutorat, pui; a) de la pui de pisică (măță); b) de la miță – lână scurtă, tunsă întâia oară de pe miel. În text cu sensul de tânăr, mezin: “ Numai unu-i *mâțâțâl*” (TM 48).

mâzgâi, s.n. – Mocirlă, mǎzgă, noroi; mǎzgă + suf.-ai. “Și-n *mâzgaiu* mieilor” (TM 47).

muncel,-i, (var. muntel,-i), s.m. – Munte puțin înalt, care constituie o treaptă mai coborâtă a unui masiv muntos (Dex). Al. Filipașcu (1940) remarcă faptul că în Maramureș exista un “mare număr de munți și dealuri care poartă denumirea de *Muncel* și *Muncelaș*, derivând din cuvântul *monticello*; numiri ce le găsim deja în sec. al XV-lea” (p.22). Iar T. Papahagi (1925) identifică: *Muncei*, munte (Botiza): *Muncelu*, deal (Breb), munte (Săcel): *Muncelu-mare* (Ieud); *Muncelu-mnic* (Ieud), (p.360). În text: “Pă cărare, pă *muncei*” (TM 2 - Vadu Izei); “Ies sus trei păcureri / Tot la verzii de *muntei*” (TCo 8).

O

oácheș,-ă, (var. ochișea, ochișică; oțișea), adj. – (despre oi) 1. Cu pete negre în jurul ochilor (Dex). Alb cu cafeniu roată pe la ochi; alb cu roșu puțin pe la ochi și obraz; alb cu puțin galben pe la ochi; albă dar neagră pe față (V. Latiș, 1993). 2. Despre care se crede că le îndrumă pe celelalte oi (P. Bilțiu); oaie însemnată, conducătoarea turmei. 3. Oaie năzdrăvană (T. Papahagi, 1925); vizionară. De la ochi + suf.-eș. În text: “Oaia lui cea *oacheșă*” (TM 6); “Oaia *ochișică* vine” (TL 18); “Oile cele-*otișele*” (TM 62). Deși episodul mioarei care îl avertizează pe cioban de complotul celor doi este specific versiunii-baladă a *Mioriței*, motivul «oii năzdrăvane» se regăsește cu o mare frecvență în folclorul maramureșean, în special

în legende, credințe și colinde. Ex: *Colinda păcurarului bătrân* (sătul de oi); *Legenda păcurarului și a oii năzdrăvane* (fata adusă la stână) – Papagahi, 1925; *Legenda mioarei-oracol* (O. Bîrlea, 1981); *Colinda Ciobanii și hoții* (P. Bilțiu, 1990); *Legenda oilor grăitoare* (V. Latiș, 1993).

oleacă, (var. leacă; olecuță-dim.), adv. – Puțin, un strop, un pic. “Mai lăsați-mă-*olecuță*” (TM 29).

ortác,-i, s.m., reg. – Fârtat*, tovarăș (de muncă), asociat, părtaș. “Că cei doi *ortaci* ai mei.” (TM 25).

P

Paști, (Var. Paște; dim. Păștiță) – După V. Kernbach (1989): Sărbătoare religioasă, mozaică și creștină, care se ține primăvara, la date apropiate, atât în iudaism cât și în creștinism. Pentru evrei *Paști* este sărbătoarea memorială a eliberării lor din robia egipteană, serbată în condiții riguroase, cu miel pascal sacrificat și cu consumarea de azimi. Mielul este înjunghiat în a 14-a zi din luna întâi; cu sângele lui se ung ramele ușii, iar mielul e mâncat noaptea, în familie (Vechiul Testament, Leviticul, 23, 5 și urm.). Pentru creștini este sărbătoarea învierii lui Isus Cristos, dar defapt comemorează sacrificiul christic, al morții care duce la resurrecție: “Înlăturați aluatul cel vechi, ca să fiți plămădeală nouă, cum și sunteți, fără de aluat; căci Christos, Paștele nostru, a fost jertfit” (Pavel, I, Corinteni, V, 7). În esență ambele sărbători conțin ecouri îndepărtate din cultul arhaic al primăverii. ■ După R. Vulcănescu (1987), în tradiția românească există o sărbătoare specifică: *Paștele blajinilor* sau *Paștele rohnanilor*, sărbătoare care alcătuia în trecut un complex de rituri și practici din care s-au păstrat numai relice etnografice și reminiscențe folclorice: prima luni după Duminica Tomei, care era defapt Lunea Morților, consacrată pomenirii pascale a căpătat cu timpul numele de *Paștele morților*. La acest pseudo-Paști femeile se duceau la cimitir, boceau la morminte, împărțeau pomeni peste morminte, ouă roșii și colăcei (p.264). ■ În Maramureș, exista tradiția ca în ziua de *Paști* (ce cade de fiecare dată duminica) oamenii să se spele pe față, dimineața, dintr-un vas cu apă în care s-a pus un bănuț de argint, un ou roșu și un fir de urzică. După ce în cursul nopții avuse loc slujba de înviere, dimineața toți oamenii din sat se duc la biserică purtând coșuri pline cu bucate, spre a fi sfințite de preot (ouă roșii, pască din făina cea mai bună, o sticlă de vin de casă, urdă de vacă sau oaie, sare, tămâie, șuncă de porc...). Specific

și astăzi sărbătorii de *Paști* este sacrificiul mieilor; însă acesta și-a pierdut caracterul ritualic, fiind săvârșit, fără prea multe formalități, în locuri special amenajate din târguri de animale sau piețe, de către persoane autorizate în acest sens. Un alt element specific este încondeiera ouălor, care a devenit cu timpul o adevărată artă. Cert este faptul că acest “praznic creștin” s-a suprapus peste vechile rituri prilejuite de sărbătorile de primăvară (aprilie-mai), când, în vechime, se sărbătorea cu fast și rituri specifice (agro-pastorale) debutul unui nou ciclu vegetațional (Anul Nou primăvărat). Paștile, Sâmbra oilor și Tânjaua sunt principalele manifestări în societatea tradițională maramureșeană. – Paști, de la ebr. *pesah*, lat. *pascha*, -ae. În text: “La *Păștiță* cu jintiță*” (TM 47).

păcurăr, -i, (var. păcurărei, păcurăroi; păcurăraș), s.m., reg. – Păstor, cioban. Pentru a desemna persoana care se ocupă cu creșterea și îngrijirea oilor, cea mai frecventă noțiune utilizată în Maramureș este cea de *păcurar*, care provine din lat. *pecorarius*, și mai rar păstor (din lat. *pastor*); spre diferență de cuvântul «cioban» - care, după unele surse, provine din turcescul *coban*, iar după alții ar fi un etimon autohton, neaoș; – utilizat preponderent în regiunile din sudul Carpaților. În text: “Mărgu*-și tri *păcurărei*” (TM 1). V. Latiș (1993) semnalează faptul că “Nu există propriu vorbind, o atare profesiune, în lumea satului [maramureșean]. Oamenii chestionați recunosc a fi «țărani», sau: dulgheri, zidari, cojocari în cazul în care practică, prin diviziunea muncii, exclusiv această profesiune. Se poate spune însă: «sunt păcurar» sau «am fost două/zece veri» sau, în cazuri cu totul rare: cineva a fost toată viața *păcurar* – ceea ce cuprinde indistinct și admirație și dispreț.” În Maramureș, “numărul păstorilor (fără baci și strungași) variază de la cel puțin trei-patru până la 12 și în cazuri mai rare 15; media însă poate fi socotită la 6-7.”

păcurări, păcurăresc, vb. – A păstori, a îngriji de oi; de la păcurar*. “Câte oi *păcurărim*” (TM 57).

păzi (a se), vb. – A merge mai repede, a se grăbi. – Probabil o derivație din vb. a pași (= a face pași, a merge), care a căpătat o formă reflexivă, concomitent cu substituția consoanei ș cu z și a vocalei i cu î; a nu se confunda cu vb. a (se) păzi (= a se feri). În text: “Nu vă *păzâți* cu moartea” (TM 57).

perí, (var. pterii), vb. – A muri, a deceda, a sucomba, a se stinge (din viață).- Deși etimologic și semantic se aseamănă cu vb. a pieri (= a muri, a lua sfârșit; a dispărea fără urmă, cf. Dex),

termenul (a) peri se dovedește rădăcina din lat. *perire*. În text: “Facu-i legea de *perit*” (TL 18).

petréce, petrec, bv. – Aici cu sens specific pop.- A însoți alaiul funerar, a conduce un mort la groapă. Din această familie de cuv. mai face parte și subs. petrecanie (= praznic, ospăț funerar organizat de familia celui decedat și la care sunt invitați să participe neamuri, vecini, apropiați, prilej de a face danii, pomene). În text: “M-or plânge și m-or *petrece*” (TCo).

pipá, pipez, vb. – 1. A fuma (cu pipa). 2. În text cu sensul de a isprăvi, a decide, a hotărî. “Dar grea lege i-au *pipat*” (TCh 4).

pistruí, -e, adj. – (despre oi) Albă cu puncte negre pe obraz (V. Latiș, 1993). “Zbiară* oaia cea *pistuie*” (TM 25).

pizmăș, -ă, adj. – După Bulgăr (2002): 1. (Persoană) care poartă pizma cuiva, care are ciudă, necaz pe cineva; (om) invidios, răutăcios; (om) plin de ură, dușmănos, pizmuitor, vrăjmaș. 2. (despre acțiuni, manifestări ale oamenilor) care exprimă dușmănie, invidie, ură. 3. (despre oameni) Lacom, hrăpăreț. – De la pizmă (= 1. ciudă, necaz, nemulțumire; dușmănie; invidie, gelozie; răutate, vrajbă. 2. zel, râvnă); pizmă + suf.-aș. În text: “Să le spui la cei *pizmași*” (TM 25).

Pléșca, (dim. Pleșcuță) – Vârf în Munții Gutâi – Pleșca Mare (1292 m.) – nu departe de Cheile Tătarului; cele mai apropiate localități: Desești, Hârnicești, Sat-Șugatag. Pleșca Mare este locul de obârșie al râului Mara. După T. Papahagi (1925): Pleșca – munte (Budești); Pleșcuța (Ieud). În text: “Ci-o rămas sus pe *Pleșcuță*” (TM 25 – Bârsana).

(în) **poără**, -e, s.f., înv., reg. - După Bulgăr (2002): 1. Opoziție, împotrivire. 2. Cearță, vrajbă, dispută, conflict, litigiu. 3. (în loc. adv.) În poară (cu cineva) = a se împotrivi (cuiva), a face opoziție (cuiva); a se contrazice cu cineva; a se lua la harță, a se certa; a pune poară - (despre oameni) a se strădui, a se sforța. ■ Ex. “Pune-te cu moartea-*n poară* / Și-nc-o dată te mai scoală.” (L. Izanu, *Daina...*, 1985, text 222). În text: “Că-i mai slab și n-a sta-*n poară*” (TM 29). Varianta în care se semnalează această expresie (loc. Bârsana, 1950) este singura care vorbește explicit despre neputința păcurarului de a se opune unei judecăți (și condamnări), motivul invocat fiind vârsta fragedă și constituția fizică pe care o are.

pománă, -e, s.f. – Dar, danie, ofrandă adusă / făcută cuiva și servind, potrivit moralei creștine, la iertarea păcatelor, la mântuirea sufletului; milostenie, binefacere; (în expr.) a-și face pomană = a ajuta pe cineva, a face un bine

cuiva, a ierta pe cineva. În text cu sensul de a ajuta, de a îndeplini o misiune (pentru cineva), de a face un comision: “Tu de mine fă-ți *pomană*” (TM 25)

ponór,-oare, s.n., pop. – După Bulgăr (2002): 1. Povârniș abrupt sau adâncitură formată din prăbușirea unor straturi de teren; râpă. 2. Loc necultivat. 3. Munte înalt cu creasta golașă, lipsită de vegetație. 5. Mică apă curgătoare; gărlă. 6. Poiană (într-o pădurice). 7. Vizuină, bârlog. 8. Casă mică și scundă. 9. (fig.) Necaz, supărare, nenorocire; amar. 10. Greșeală, vină. 11. Mulțime, număr mare. În text: “Să te-arunce-nre *ponoară*” (TM 56).

porneală, porneli, s.f., pop. – 1. Pornire, deplasare, plecare (Bulgăr, 2002). 2. Ducerea oilor la păscut din mers, mai ales seara și noaptea (Bulgăr, 2002); Mulgerea oilor mai devreme seara, pe la ujină (=chindie) și scoaterea din nou la pășune (P. Bilțiu, 1990); Scoaterea, ducerea, mânat al oilor la păscut, mai ales seara (P. Bilțiu, 1996). 3. Interval de timp în care pasc oile (între ultimele ore ale după-amiezii și miezul nopții; între miezul nopții și dimineață; între prima oră a dimineții și prânz; între primele ore ale prânzului și seară) (Bulgăr). 4. Loc de pășunat rezervat oilor cu lapte (Dex, 1975); Partea nepăscută a unei pășuni (Antologie, 1980); Bucată de teren pe munte cu iarba nepăscută, rezervată oilor cu lapte (Bulgăr, 2002) – porni + suf.-eală. În text: “M-or jeli seara-n *pornele*” (TM 14).

potopí, potopesc, vb., pop. – 1. A inunda, a îneca. 2. (fig.) A invadea, a cotorpi. 3. A distruge, a nimici. În text: (3) “Voi, măi frați, mi-ți *potopi*” (TCh 8); “Leje* gre să-l *potopească*” (TCo 9).

prápur,-i, (var. prapor; dim. prăporei), s.m. – 1. (inv.) Steag ostășesc din Țările Române; flamură (Bulgăr, 2002). 2. Steag bisericesc purtat la procesiuni și solemnități religioase (Dex, Bulgăr); utilizat inclusiv la procesiuni funerare. 3. (reg.; în forma prapor) Brad verde, împodobit cu flori, cununi și panglici, care se face la moartea unei fete sau a unui băiat necăsătorit (Bulgăr, 2002). În text: (2),(3) “Și-n locuț de *prăporei*” (TM 36).

primăvăréi, adj. – 1. Cu sensul de veri primari; format prin inversiune: prim+veri; 2. Tineri, primăvăratici (primăvărel); din lat. *primavera*. Din aceeași familie mai există termenul *primăvărătoare* (s.f.) =loc unde stau ciobanii cu oile la păscut în timpul primăverii (Bulgăr, 2002). În text: (2) “Merg trei veri *primăvăréi*” (TM 14).

pripór,-oare, s.n. – După Bulgăr: 1. Adăpost de iarnă pentru oi, făcut din împletitură de nuiele sau din stuf și acoperit cu paie, trestie sau cetină de brad. 2. Coastă de deal sau de munte, pantă abruptă; povârniș. 3. (reg.) Porțiune de pădure pe un versant cu copacii tăiați, pe unde se dă drumul lemnului la vale. În text: (2) “Și ne scoate la *pripoară*” (TM 3); “Da, zine*, da-i în *pripor*” (TM 31).

ptištól,-oale, s.n. – Pistol, armă. “Ori să-l puște cu *ptištól*” (TM 28).

pușcă, pușc, vb., pop. – A împușca. “O să-l taie, o să-l *puște*” (TM 10).

R

rât,-uri, (var. rât; dim. rātuț), s.n., reg. - Șes cu iarbă pentru cosit sau pentru pășunat, de-a lungul unei ape (Dex); Câmp necosit, cosalău, fânaț (D. Pop). În text: “Pă *rātuțu* lung și lat” (TM 31).

romún, (var. romon), s., înv. – (bot.) Mușețel (*Tricaria inodora* L.). Plantă cu miros plăcut, cu flori ca ale mușețelului, numită și “mărul câinelui” (P. Bilțiu, 1996). Nume dat mai multor plante din fam. Compozeelor: mușețel, margaretă, romaniță (Bulgăr, 2002). În text: “Și paștem *romun* uscat” (TM 6).

runcan,-i, s.m. – (Oameni) de obârșie din Runcu. De la *runc* (= loc despădurit folosit ca și pășune sau pentru a fi cultivat). În text: “Că *runcanii* s-o grăbit / Pe mine m-o omorât” (TM 41).

S

sălăș,-e, -uri, (dim. sălășel), s.n. – 1. Loc de mas, culcuș, adăpost (Antologie, 1980). 2. Locuință modestă; domiciliu, locuință, casă, cămin, locaș; sediu (Bulgăr, 2002). 3. (inv.) Loc imaginar considerat ca sediu pentru sfinți, ființe supranaturale sau morți (Bulgăr). 4. Vizuină, bârlog (Bulgăr). 5. (reg.) Locaș de cult (Bulgăr). 6. (reg.) Sicriu, coștiug (P. Bilțiu, 1990; Bulgăr, 2002). 7. (reg.) Loc unde își închid ciobanii oile noaptea (Bulgăr). În text: (6) “Să mi-l faceți *sălășel*” (TCh 22); “Și din locuț de *sălaș* / Puneți scoarță de bohaș*” (TM 2).

sălic,-ă, (dim. sălăcuț, sălicuț), adj. – Sărac, sărăcăcios, slab; de la calic-salic-sălic; sălic + suf.-uț. În text: “O măicuță *sălicuță*” (TL 8).

scânteiuță, (var. scânteuță), s.f. – (bot.) Plantă erbacee cu flori roșii, roz sau galbene (*Anagallis arvensis* sau *Gagea arvensis*); scânteie + suf.-uță. În text: “Cu streșini de *scânteuță* / C-am avut multe drăguță” (TCh 13).

sein,-ă, (var. sărin, sâin; pl. seine), adj. – (despre oi) Albastră, oaie albastră, brează, cu alb pe nas (V. Latiș, 1993). Oaie de culoare sură (Antologie, 1980). Cu blana de culoare alb murdar înspicat cu negru sau maro și negru deschis (P. Bilțiu, 1996). De culoare roșcată-cenușiu (Bulgăr, 2002). În text: “Oi, oi, oi, mândre *seine*” (TCh 3).

sfădi, sfădesc, vb., pop. – A (se) certa, a dojeni, a se lua la harță (la refl.). “Ei o prins a să *sfădi*” (TM 5).

si, să siu, vb., reg. – A fi. “Și *a si* colo în vară” (TCh 16).

sintirim,-uri,-e, (var. țintirim*), s.n., reg. – Cimitir. “Nici în sfântu *sintirim*” (TM 10).

siu, sii, s.m., reg. – Fiu, copil, fecior, băiat. “Vine-mi și *siu* o ba?” (TM 10)

Sângeorz, (var. Sângiordz) – Sfântul Gheorghe. 1. Sărbătoare religioasă în cinstea Sfântului Gheorghe, un martir al religiei creștine. 2. *Sângeorge* – personaj din galeria divinităților populare ale mitologiei română, alături de Sântandrei, Sântilie, Sântmedru (Dumitru), Sântpetru, Sântvăsâi etc. R. Vulcănescu (1987) consideră că există filiațiuni între Cavalerul trac ca divinitate funerară și sfântul Gheorghe, ca divinitate creștinizată a morții, la români ca și la celelalte popoare din sud-estul Europei, datorită în parte iconografiei similare și cutumelor, datinilor și tradițiilor comune (p.177). *Sângeorge*, la fel ca și Sântilie, Sântmedru sau Făt-Frumos, se luptă adesea cu balaurii – făpturi demonice născute din “claustrarea inițiativă a șerpilor”, timp de 7-9 ani, într-o viziună. Socotindu-se că trăiește “cât trei vieți de om”, ei nu pot fi înfrânți decât printr-o moarte violentă, de un erou salvator, precum *Sângeorge*, “un sfânt militar”. (p.527). 3. Obicei. În alte zone ale țării, se pune că “de *Sângeorge* oamenii-strigoii încingeau hori aeriene în jurul turelor dărâmate de biserică și sarabande în cimitire părăsite sau la răspântii pustii. Trecătorii zgâriau pe pământ cercuri magice, în care intrau ca să se apere de puterea malefică a strigoilor” (R. Vulcănescu, 1987, p. 302). În Maramureș “obiceiul *Sângeorzului* (23 aprilie), generalizat în toate satele, are ca element esențial stropitul cu apă, încadrându-se în categoria riturilor de fertilitate și fecunditate. (...) Porțile maramureșene se împodobesc la *Sângeorz* cu ramuri de mestecăm înfrunzite, semn al mării sărbători a primăverii.” În categoria obiceiurilor de primăvară intră și cele legate de păstorit (Ruptu Sterpelor, Focul viu). – M. Dăncuș (1986). “La o săptămână după *Sân-Giordz*, dacă strângem stâna laolaltă (...) apoi merem la munte; apoi, când rupem sterpele,

băgăm oile după strungi și le afumăm” – relatarea unui ieudean consemnată de T. Papa-hagi (1925). În text: “La *Sângeorz* c-un miel frumos” (TM 47).

slujbă,-e, s.f. – Aici cu sensul de fiu / fecior, slujbaș (temporar) la stână. Păcurarii se recrutau din rândul feciorilor de către proprietarii de oi (sâmbrașii), iar acest serviciu era retribuit (în bani sau produse) conform unei înțelegeri prealabile. Slujba avea un caracter temporar. În text: “Unde i-o rămas *slujba*” (TM 34).

smolenci,-e, s.n. – Portul păcurarilor tratat special, fiert în smoală, cernit și uns cu unt topit sau cu seu pentru a deveni impermeabil și a proteja corpul de insecte (cf. și Bulgăr).- De la a smoli (= a unge cu smoală topită). În text: “În *smolence* îmbrăcați” (TM 4).

sobór,-oare, s.n. – 1. Adunare, întrunire, consfătuire, sfat. 2. (relig.) Sinod, adunarea clericilor. (În exp.) A face sobor = a se întruni pentru a se sfătui. În text cu sensul de a judeca: “Pân-ei *or fa sobor*” (TM 3).

socăciță,-e, s.f. – 1. Bucătăreasă. 2. Persoană angajată să conducă prepararea bucatelor pentru un ospăț, nuntă sau înmormântare; la rândul ei angajează bucătărese și ajutoare, calculează (socotește) și comandă cantitatea necesară de alimente și impune rețetele de preparare a bucatelor. În text: “*Socăciță* – granguru” (TM 26).

socotí, socotesc, vb. – (la refl.) A se gândi, a judeca, a cântări (o situație), a analiza; a face un plan, a plănui. “Numai ei s-o *socotit*” (TM 30).

sodomí, sodomesc, vb., înv. – A omorî, a ucide, a nimici, a prăpădi.- De la Sodoma – oraș mitic din Palestina (în valea Sidim) amintit de Biblie (de obicei asociat cu Gomora), distrus de voință divină ca represalii morale (cf. V. Kernbach, 1989). “Atunci Yahweh a turnat peste Sodoma și Gomora ploaie de pucioasă și de foc, de la Yahweh din cer; și a nimicuit cu desăvârșire cetățile acelea și toată valea, și pe toți locuitorii cetăților și ceea ce crește pe pământ.” (Vechiul Testament, Geneza, XIX, 23-24). De la numele acestei localități s-a format și substantivul *sodom* (= nimicire, prăpăd; chin, blestem; ploaie multă, potop – cf. Bulgăr, 2002). În text: “Oare cum să-l *sodomească*” (TL 23).

soție,-i, s.f., pop. – Tovarăș, ortac, însoțitor; prieten.- De la soț (+ suf. *-ie*). În text: “Hei, voi, *soțiile* mele / Pe mine mi-ți omorî” (TM 22).

stáol,-e, (var. staor), s.n. – Staul, adăpost pentru oi; construcție simplă, neacoperită (sau

acoperită) pentru iernatul oilor. În text: “În *staolu* oilor” (TM 5); “În *staoru* oilor” (TM 11).

steág, -uri, s.n. – Drapel, flamură. (Pop.)

Steag de nuntă (= confecționat din năframe textile și împodobit cu panglici pe care îl poartă un călăreț în fruntea alaiului de nuntași), steag de înmormântare (vezi *prapur**). În text: “Și fluierașu meu drag / Mi-l puneți la cap de *steag*” (TCh 8).

stêrp, stearpă, (var. stârp), adj. – Neroditor, steril; (despre oi) fără lapte.- Probabil din alterarea cuvântului *stepă* (= șes arid). În text: “Cu cele *stârpe* de oi” (TM 43); “În strunguța *sterpelor*” (TM 14).

sterpár, -i, -e, -ă, s.m., n., f. – 1. (s.m.) Cio-ban care păzește oile sterpe, miorii și berbecii (Bulgăr, 2002). 2. (s.n.) Loc îngrădit la stână (țarc) pentru oile sterpe, miei și berbeci; stârpărie (Bulgăr); La stână, păcurarii despart pe timpul nopții oile sterpe de oile cu lapte. 3. (s.f.; reg.) Sterpare – totalitatea oilor sterpe dintr-o stână; sterpet (Bulgăr). În text: (2) “În *sterparu* sterpelor*” (TM 48).

stână, -e, s.f. – Așezare păstorească de vară la munte sau în afara satului, unde se adăpostesc (pe timpul nopții) oile și păstorii. ■ “Centrul locuirii montane este așadar *stâna*, admițind cel puțin două din înțelesurile termenului: *stâna* = loc de preparare a laptelui (reședința baciului); *stâna* = întreg ansamblu unei așezări pastorale (...). Dar *stână* (fromagerie) are ca unic centru al său și al întregului complex focul și vatra focului (...). *Stâna* (sens lărgit) are un al doilea centru al său: strungile (țarcul în care, oile adunate, sunt mulse de trei ori pe zi). Strungile sunt orientate întotdeauna după direcția de mișcare a Soarelui (fără nici o excepție).” *Stâna* “este așezată în înălțimile golurilor, fie jos la baza muntelui (mai rar), fie în glaciații sau locuri deschise de unde se poate supraveghea măcar în parte muntele.” (V. Latiș, 1993). În text: “M-a jeli tătă *stâna*” (TM 51); “Mărgu-și trei păcurărei / Cu *stânuța* după ei” (TM 51).

stânjenél, -i, (var. stânjărel), s.m. – (bot.) Plantă erbacee perenă, cu frunze lungi în formă de sabie și cu flori mari, violete, albastre, albe sau galbene (Iris pumila)- cf. Dex. – De la stânjen (=unitate de măsură pentru lungimi). În text: “Tăt în loc de frați de-ai mei / M-or jeli-mă *stânjerei*” (TM 7).

strein, -ă, (var. streinar; dim. streinic), adj. – (pop) Străin (de familie sau de sat – în context). În text: “Cel mai mic e *streinic*” (TM 21). “...În cadrul satului tradițional existența individului sau a familiei nu poate fi concepută

decât ca parte integrantă a comunității, a acelei mari familii pe care o reprezintă satul. Și să nu uităm că în vechime satele erau mici, relațiile de sânge între locuitorii lor fiind cu mult mai frecvente decât astăzi. Apariția sau dispariția din viață a unui ins impresionant nu numai familia, ci întreaga colectivitate din care făcea parte. În existența acestei solidarități de tip arhaic trebuie căutat și punctul de plecare al *cântecului de înstrăinare**, atât de frecvent odinioară în folclorul nostru. Ruperea individului din perimetrul acestei solidarități naturale constituie pentru el, dar într-o măsură oarecare și pentru membrii colectivității, o adevărată dramă.” (D. Pop, 1978). ■ Motivul înstrăinării, specific versiunii-colind a *Mioriței*, constituie, fără îndoială, una din «cheile» interpretării variantelor arhaice ale textelor mioritice.

strungă, -i, (dim. strunguță), s.f. – Deschizătură îngustă prin care trec oile pe rând, spre a fi mulse; portiță (Bulgăr, 2002).- Probabil cuvânt preroman. În text: “Fă-n *strunguța* oilor” (TM 4).

struț, -uri, s.n. – Buchet de flori (frunze mari sau pene) care se pun la pălăria mirelui, a feciorilor, se leagă în vârful steagului* de nuntă și chiar în vârful unei construcții noi. (M. Dăncuș, 1986); A înstruța = a înfrumuseța; cu sensul după germ. *Strauss* (= buchet). În text: “Și cu *struț* verde-n fereastră” (TM 14).

sumán, -e, (dim. sumănaș), s.n. – Haină lungă confecționată din postav gros. “În general, *sumanul* era piesă de port a săracului din satele în care se purta și guba*” (T. Bănățeanu, 1965). La fel ca și guba, *sumanul* se purta preponderent iarna, însă era o piesă obligatorie la cununie și la jocul din sat, indiferent dacă era iarnă sau vară: “De curg sudorile din pereți și tot pun gubă sau *suman*.” În text: “Că și noi avem / *Suman* ca și-a tău” (TCo 2).

Ș

șideá, șed. vb. – (pop.) A sta, a se așeza, a șede. Din lat. *sedere*. “Că *șidem* tot pângă sat” (TM 6).

șóhan, adv. – Niciodată, nicicând. “Nu-moi vede cu mama / *Șohan* pân-a fi lumea” (TM 14).

șorc, (dim. șorcuț), s.n. – Țarc, staul. “În *șorcuțu* mieilor” (TCo 16).

știop, -oapă, adj. – Șchiop, infirm, bolnav de un picior. “Cu oile cele *știoape*” (TM 14).

șut, -ă, adj. – Ciut; oaie cu cornițe foarte mici (Memoria, 2001). “Cu oi *șute* și cu șchioape” (TM 7).

T

temetéu, temeteie, (var. timitéu), s.n., reg. – Cimitir ■ Cimitirul din afara satului (spre diferență de țințir = cimitirul de la biserică); în *temeteu* se îngroapă săracii, taxele fiind mai mici; sau cimitirul altor comunități religioase decât cea creștină; sau cimitirul de vite (după ALRR, 1969 – Maramureș). În text: “Nici în dalbu *temeteu*” (TM 3).

tilincă, -i, s.f. – 1. Vechi instrument muzical popular de suflat, asemănător cu fluierul, dar fără găuri laterale, făcut din scoartă de paltin, răchită, tei etc. (Dex, 1975); Fluier din coajă de tei, de paltin, din soc ori din salcie, fără găuri; șuierătoare (Bulgăr, 2002). 2. Clopoțel la oi, la vite (Bulgăr).- Cf. *tilinc* (=care imită sunetul de clopoțel), formă onomatopeică. În text: “În mână de-a dreapta / Tăt îmi puneți *tilinca*” (TM 21).

tilincă, vb. – A cânta din tilincă. De la tilincă. “Tilincă* și-a *tilinca*” (TM 21).

tiot, -uri, (var., pl. tiotori), s.n. – Chetoare. 1. Loc unde se împreună bârnele la colțurile caselor (var. chioțoare), (P. Bilțiu, 1996). 2. Șnurul cu care se leagă gulerul cămășii bărbătești (M. Dăncuș, 1986). 3. În text probabil ce sensul de subraț (pop. subsioară, subțioară; pl. subțiori; din sub + suoară; “subsuoară” < lat.) “Mai în jos, pă la *tiotori* / Scrisă-s dalbe* sărbători” (TM 63).

tizărói, s.f. – (bot.) 1. Floare de munte (Memoria, 2001). 2. Probabil de la tisa (= arbore sau arbust rășinos, care poate atinge peste 1000 de ani, cu frunze lungi, aciculare, lucioase, cu lemn tare și foarte prețios; *Taxus baccata* – cf. Dex); tisa – tisăroi – tizărói. Prezența acestor arbori rari este și azi semnalată în codri din Munții Maramureșului, dar se presupune că în trecut se întindeau pe suprafețe mult mai mari. Acest termen trebuie pus în relație cu ancestralul cult al bradului (vezi expr. “Sub crucița bradului”), respectiv cu «bradul funerar». În text: “Și pe mine m-or jeli / În tri joi, cu *tizărói*” (TM 41).

tânguí, tânguiesc, vb. – A (se) jeli, a (se) plânge, a (se) boci. În text cu val. refl.: “De meru te *tânguiesti*” (TM 25).

toc, -uri, s.n. – Bute, bărbântă, puțină; vas de lemn, de obicei în forma unui trunchi de con, făcut de doage legate cu cercuri și folosit mai ales la păstrarea unor brânzeturi.- (def. pentru puțină, cf. Dex). Putină pentru lăpturi și brânzeturi. – (def. pentru bărbântă, cf. T. Papahagi, 1925). Toc = piua pentru pisat (cf. ALRR, vol. II, 1969). În text: “Brânza-n *toc* bătând” (TCo 5).

tomní, tomnesc, vb. – 1. A repara, a drege. 2. A (se) aranja, a (se) ordona. În text: (2) “Oile s-or *tomni* rând” (TM 3).

tráge, trag, vb. – Cu sensul de a zice (dintr-un instrument muzical sau vocal), a cânta; (în expr.) a trage un cântec. “Eu să-mi *trag* una de jele” (TM 18).

trăgăná, vb. – A cânta alene, cu jale, a doini; lat. pop. (a trage). “Lance-a *trăgăna* / Oile-or juca” (TCo 5).

trâmbiță, -e, (var. trâmbdiță, trâmbițătoare), s.f. – Tulnic, instrument muzical specific pastoral. ■ “Lung de 2,90 metri pâna la 3,10 și făcut din lemn ușor învelit cu tinichea, ea [trâmbița] este un instrument eminentamente pastoral, din care se cântă cu mâna rezemată cu cotul în coapsă.” (T. Papahagi, 1925) ■ Este socotit un instrument muzical legendar, despre calitățile căruia se relatează în numeroase creații folclorice (ex. motivul «stâna prădată»). În text: “Tăt îmi puneți *trâmbița*” (TM 2).

tropotí, tropotesc, vb. – Cu sensul de a juca, a dansa; a lovi strident pământul cu piciorul în timpul dansului. De la trop (=care imită zgomotul pe care îl fac picioarele când lovesc pământul în mers); formă onomatopeică. În text: “Și mândrele *tropotind*” (TM 1).

túriș, -uri, s.n., reg. – 1. Loc de mâncare pentru oi pe timpul iernii. 2. Cărare pe zăpadă. 3. Pietriș căzut de pe munte (sensuri date de Bulgăr, 2002). 4. În text cu sensul de țarc; locul unde oile se învârt în cerc. “În *turișul* oilor” (TM 28).

turmár, -i, s.m. – Păcurar, păstor; cel care are în grijă turme (de oi, de vite...)- De la subs. turmă, lat. *turma*. “Cel mai mic *turmar* mai mândru” (TM 7).

tustrei, (var. tustri), pop. – Toți trei. “Sînt *tustrei* păcurărei*” (TM 20).

Ț

țără, țări, s.f. – Cuvânt polisemantic; aici cu sensul de spațiu intravilan al localităților de la poalele muntelui, situate pe malurile cursurilor de apă; sat; apropiat ca sens și de *țarină* (cuv. autohton, preroman) = loc cultivat, lucrat, semănat; ogorul din preajma satului. În text: “Voi la *țără*-ți cobori” (TM 4).

țarc, -uri, (dim. țarcuț), s.n. – Loc îngrădit unde se adăpostesc sau se închid oile; cuv. preroman. “În strunguța oilor / Și-n *țarcuța* mieilor” (TM 3).

țápúscă, țăpuște, (var. țăpușă, țepușă), s.f. – Par ascuțit la un capăt; de la țeapă. ■ Pentru țepoi, țepoaie: 1. Furcă de lemn cu coada lungă pentru ridicat snopii etc. 2. Căprioarul din mijloc de la casele țărănești. 3. Târnăcop. 4. Unealtă de

pescuit. 5. Ghimpe (la plante). 6. Par lung la pescuit (după Bulgăr, 2002). ■ În text probabil cu sensul de a trage în țeapă (= par folosit în trecut ca instrument de supliciu), sau a arunca (pe cineva) în țepe, cu scopul de a-l omorî (țeapă + suf.-ușă,-ușcă). “O să-l puie-n tri *țapușe*” (TM 13).

țebeș, -ă, adj. înv. – Tăios, ascuțit; puternic; friguros; țebeș = țeapăn, puternic (T. Papahagi, 1925).- Probabil ref. la vântul care bate în Munții Țibleș (vf. Țibleș, 1839 m.) – masiv interpus între Țara Maramureșului, respectiv Țara Lăpușului și Țara Chioarului, utilizat și azi pentru pășunat. În text: “Un vânt *țebeș* a sufla” (TM 13 – Ieud).

țintirim, -uri, (var. sintirim*), s.n., reg. – Cimitir; cimitirul de lângă biserică – acolo se îngroapă bogații (în Berbești); “sintirim se numește atât cel de lângă biserică, cât și cel din afara satului” (în Oncești, Bârsana, Moisei, Fîntîna – Maramureș), cf. ALRR, vol. I, 1969. În text: “Nici în verde *țintirim*” (TM 3).

țâpă, țâp, vb. – A arunca, a azvârli. “Ori să-l *țâpe*-ntre fărtaie*” (TM 20); “Lut pe mine nu *țâpați*” (TCo 16).

U

uiăgă, uiegi, (var. oiagă, iagă; dim. ieguță), s.f. – Sticlă; făcut din sticlă. “Pă muntele de *uiagă*” (TM 23).

urdă, s.f. – Derivat al laptelui (de oaie) care se obține prin fierberea și închegarea zerului rămas de la prepararea cașului sau de la alegerea untului. (Cuv. preroman). În text: “Și a si colo în vară / Și cu *urdă* dulce iară” (TCh 16).

V

vas, -e, s.n. – Recipient din lemn, argilă sau sticlă utilizat pentru păstrarea (și transportul) lichidelor. În text cu sensul de ulcior: “Cu cina caldă pe masă / Și cu apă rece-n *vasă*” (TCh 10).

văji (a se), (var. vâji), vb., reg. – 1. A (se) potrivi, a se înțelege (a spune depre doi oameni că *se vâjesc* = se potrivesc, se înțeleg de minune, au aceleași tabieturi). 2. A se întâmpla. În text: (2) “De *s-a vâji* și-oi muri” (TM 4).

vătăf, -i, (var. vătăj, vătăv; dim. vătăjei), s.m. – 1. Conducător al unei bresle, al unui grup de meșteșugari (Dex). ■ “*Baci* sau *vătăv* în Maramureș, cu frecvență mai mare a celui dintâi; *scutar* în Trei Scaune, uneori însă scutarul indicând numai pe administratorul stâniei mari, boierești; *vătăv* sau *scutar* numește apoi ambivalent pe administratorul stâniei; dimpotrivă aiurea *logofătul* îndeplinește aceiași misiune, *chizeșul* în altă parte, exclusiv *vătăv*, acesta însă

poate fi «mai mare peste ciobani și ține socoteala oilor»; *vătăvul* mai poate fi ciobanul care nu ia oi în responsabilitate și este «comun păcurar toți sâmbrașii.» “*Baciul* este, de regulă, un om mai în vârstă: răspunde de întreg procesul de lactație și munca lui este dintre cele mai grele. Nu are preeminență profesională la stână; păcurarii nu răspund decât față de sâmbrași (familiile lor) care le-au încredințat oile primăvara și cărora trebuie să le redea toamna” (V. Latiș, 1993). 2. *Vătăf* sau *gornic* = paznic plătit de săteni ca să păzească semănăturile, fânațele (în Petrova, Budești, Mara, Hoteni, Berbești, Săpînța); se mai folosește și *vătăf de țarină* (Săcel), *boctăr* (Vișeu) și *pândăș* (Ieud, Dragomirești)- cf. ALRR, vol. II, 1969. În text cu sensul de păcurari mai în vârstă și având atribuții mai importante: “Dragilor mai *vătăjei*” (TM 6).

vederós, -oasă, adj., reg. – 1. Care se vede, vizibil. 2. Bine văzut, apreciat (despre oameni). 3. Luminos, strălucitor.- De la vb. a vedea (lat. *videre*). În text: (3) “Cu lumină *vederoasă*, / Cu cina caldă pe masă” (TM 27).

venetic, -ă, adj. – Persoană venită undeva din alte locuri și considerată străină în locul unde s-a stabilit (Dex). În text: “Cel mai mic e *venetic*” (TM 59).

vesâl, -i, s.m. – “Construcția «vesâl mare» înseamnă, potrivit relatărilor informatorilor, mai mare peste ciobanii turmari, iar «vesâl mic», adjunct al acestuia.” (P. Bilțiu, 1990, 1992). “Cel mai mare-i *vesâl* mare, / Cel mai mic e *vesâl* mic” (TL 18).

voroví, vorovesc, vb., pop. – A vorbi, a discuta. “Și o prins *a vorovi*” (TM 5).

vrăniță, -e, (dim. vrănuță), s.f., reg. – 1. Poartă la ieșirea din curte sau din ocol (Antologie, 1980); Poartă din scânduri sau nuiete împletite (Bulgăr, 2002); porțiță; loc de trecere, de ieșire (dintr-o încercuire). 2. În text cu sensul de orificiul de la capătul superior al fluierului (de regulă parțial astupat). “Cu *vrănuța* câtă vânt. / Când vântuțu a sufla / Fluieru a fluierá” (TL 18).

Z

zăpór, -oare, s.n., pop. – 1. Îngrămădire de sloiuri de gheață care se formează primăvara într-un punct al unui râu, datorită căruia se produc inundații. 2. Baraj care permite pornirea plutelor. (cf. Dex, 1975; Bulgăr, 2002). 3. În text cu sensul de adunare de oameni; sobor. “Până ce s-a fa *zăpor*” (TM 45).

zgerá, (var. zdera, zder), vb., pop. – A țipa, a răcni; a plânge. “Și mielucu și-a *zgerá*” (TM 3).

zin, zinuri, s.n., pop. – Vin, băutură alcoolică obținută prin fermentarea mustului de struguri; “S-aud *zinu* ciuruind*” (TM 1). De menționat că în Maramureș culturile de viță de vie ocupă suprafețe mici pe versanții însoriți ai dealurilor și, de regulă, în incinta gospodăriilor (în jurul casei, în grădină sau în ogradă). *Vinul* e consumat predilect iarna sau primăvara, cu prilejul sărbătorilor (de Crăciun și de Paști), fiind socotită o băutură nobilă, ritualică; mult mai frecvent este consumul de băuturi spirtoase (rachiu, pălincă).

zini, zin, vb., pop. – A veni (de undeva). “Ei acasă și-o *zini*” (TM 3).

Ziua Crucii – Sărbătoare religioasă creștină aniversată pe 14 septembrie, care se suprapune cu sfârșitul anului pastoral și coborârea oilor de la munte. “Reîntoarcea la țară, din munte, se face cam pe la mijlocul lui septembrie, când urmează răscolul oilor, adică desfacerea tovărășiei” (I. Bîrlea, 1968). “Către 10 septembrie, după sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului (8 septembrie), păstorii coboară oile din munte la câmp, adică în țarină... Berbecilor li se dă drumul între oi în ziua de Înălțarea Sfintei Cruci, *Ziua Crucii* (14 septembrie). Nimic din discuțiile cu păcurarii, pe de o parte, și preotul, pe de alta, nu sugerează că ar exista un raport între datele calendarului tehnic și datele sărbătorilor creștine; cele din urmă funcționează doar ca repere în scurgerea timpului, nu și ca indicii cu înțeles semantic particular.” (Jean Cuisener, 2000). În text: “Și-a zini* *Ziua Crucii* / Voi la țară*-s scobori” (TM 21).

zmeu,-i, s.m. – Ființă fabuloasă din mitologia românească de un antropomorfism monstuos, gigantic și nearmonic în aspectul anatomic, dispunând de însușiri miraculoase – teletransport, influență magică, performanțe olfactive, forță fizică supraomenească (după V. Kernbach, 1989). “Mitologic, deci simbolic și poetic, zmeul reprezintă o expresie a naturii anorganice impetuoase, a lumii minerale (aramă, fier, argint, aur, topaz, diamant), a bogățiilor de pe tărâmul celălalt; precum și a forțelor telurice latente, a focului în primul rând și de asemenea, a dezlănțuirilor meteorologice, precum ploaia și vijelia.” (G. Călineanu, 1958 – Estetica basmului, p. 36). Nu lipsită de interes este și tipologia colindelor cu zmei. Tipul 134 – Fratele, sora și peștorii. Tipul 134A – Peștorii sosesc la un cioban și sora sa; T. 134Aa – Un zmeu, însoțit de mama sa, vine să ceară fratelui mâna sorii sale (Suceava, Prundu Bârgăului- Bistrița); T. 134Ab – Un leu (și un zmeu) cere unui cioban pe sora sa de soție (Salva- Bistrița). – după M. Brătulescu

(1981). Termenul de «*zmeu*» îl regăsim, în mod surprinzător, în două texte mioritice maramureșene, ambele provenind din localitatea Rogoz (Lăpuș) – unul cules în 1963 (TL 6), iar celălalt în 1981 (TL 7), de către culegători diferiți, de la informatori diferiți. Contaminarea s-a produs, cu siguranță, din colindele de tipul *Fratele, sora și peștorii*, datorită statutului comun pe care îl au unele persoane (păstorii). De asemenea, în colinda mioritică se precizează că «*zmeul*» (păcurarul) cel mic e legiuit de către ceilalți doi, spre a fi împușcat sau tăiat. Însă acesta “optează” – precum în basmele și legendele cu zmei – pentru decapitare (“Pe mine nu mă-mpușcați / Numa capu mi-l tăiați”); după care textul reintră în făgaș, continuând “testamentul.” În text: “Trei păcurăraș* pă munte / Și tustri* îs ca și *zmei*” (TL 6; TL 7).

zuorél,-e, s.n. – Faptul dimineții, răsăritul de soare; timp crepuscular dintre noapte și zi; perioadă de traziție între un interval microtemporal (anul). În text: “Zuorel de zuă” (TL 21, ref.). În context se referă la dimineața zilei de 25 decembrie, ziua de Crăciun – prima din ciclul celor 12 zile și nopți ale sărbătorilor de iarnă. “Colindatul propriu-zis se desfășoară în Transilvania afară (la ușă sau fereastră), afară și în casă, sau numai în casă. La revărsat, cetele din sudul Ardealului execută pe drum o colindă anume” (M. Brătulescu, 1981). În unele sate din Maramureș colindatul se desfășoară pe registre, “în funcție de vârstă, sex și statutul civil al agenților”: a pruncilor, a adulților și a flăcăilor. *Colindele zorilor* cuprind un repertoriu specific, conectat la momentul performării, care facilitează adoptarea unui ton grav, solemn, ceremonial, apt să transmită anumite mesaje inițiatice (cum e și în cazul *Mioriței*). Ideea de bază se concentrează în jurul unui sentiment tonic, de speranță, de veste bună, de renaștere. ■ În mitologia românească regăsim personificarea masculină a *zorilor* (*Zorilă*), un corespondent al zeiței romane Aurora; însă folclorul mai vechi îl identifică în steaua Sirius (După V. Kernbach, 1989). O personificare a *zorilor* identificăm și în mitologia colindelor (tipul 28, după M. Brătulescu).

Expresii

“**Când îi locu la un loc**” – La un moment dat, deodată; într-un anumit loc; la destinație; într-un loc de popas. În text: “*Când îi locu la un loc* / S-o așezat cu toții jos” (TM 29).

“**Pânză pe obraz**” – Giulgi, pânză cu care se acoperă mortul conform ritualurilor funerare creștine. În text: “În loc de *pânză pe obraz*

/ Puneți frunză de durhăz*” (TM 21) sau “Sumănașul alb / Pânză pă obraz” (TCo 17).

“**Spune-ne mortița ta**” – 1. Celui condamnat i se acordă un favor să-și stabilească singur modalitatea în care va fi executată sentința. În alte variante interpelarea e reformulată: “Ce mortița tu poștești?” În text: “*Spune-ne mortița ta / Ori tăiat, ori împușcat / Ori de un brad spânzurat*” (TM 30). 2. În legendele legate de haiduci exista credința invulnerabilității eroului în raport cu modalitățile «clasice» de suprimare: nici gloanțele armelor de foc și nici săgețile nu-i pot lua viața haiducului. Numai acesta își cunoaște taina morții sale. Pentru a-și asigura protecția acesta nu împărtășește nimănui secretul. Iar atunci când o face, prietenul căruia i-a acordat încrederea se dovedește invariabil un trădător. În *balada lui Pinteia*, unul din ortaci și cere haiducului să-i dezvăluie secretul invulnerabilității: “Dar atuncia apoi vom pleca / Dacă din tine-om afla / Moartea ta din ce va sta”. Încrăzător Pinteia răspunde: “Din tri fire de grâu sfânt / Ș-on plumbuț micuț de-argint.”

“**Sub crucița bradului**” – 1. Bradul este un arbore din familia pinaceelor care crește în zona muntoasă, înalt până la 50 m., cu tulpina dreaptă, cu frunzele în formă de ace de culoarea verde închis, persistentă (Abis alba). Et. – cuv. preroman. 2. Maramureșenii, și în general românii, au dezvoltat un adevărat *cult al bradului*, căruia i-au atribuit semnificații multiple. “Copilul era închinat ritual de mic la *Brad*. Creștea, având grijă de dublul său, *Bradul*. Destinul lor se împletea în tot timpul vieții. Când tânărul se îmbolnăvea, părinții mergeau la *Brad* să-i ceară ajutor. Când se însura, mergea la *Brad* să-l anunțe ritualul de nuntă; *Bradul* participa la nuntă alături de miri, era purtat în hora nunții de brădar. După nuntă, *Bradul* era suit pe casă pentru protecția vieții mirilor. La moarte se folosea *Bradul funerar*.” (R. Vulcănescu, 1987, p. 185). Exista credința că “*în vârful bradului e scrisă soarta copilului*.” Explicația rezidă și din configurația particulară a *bradului*, care, în vârf, se aseamănă cu o cruce (simbol religios creștin, legat de evenimentul răstignirii lui Isus). Din acest motiv, cultul acestui arbore a depășit zona profanului, mai ales după generalizarea creștinismului pe teritoriul țării noastre. În variantele mioritice nord-maramureșene cei trei păcurari urcă “Sus, în vârful muntelui, / *Sub crucița bradului*” (TM 6). Acesta este semnul sub care se vor desfășura evenimentele în colind. Deși nu este un simbol eminent funerar – pornind de la credința conform căreia “fiecare om își are un dublu vegetal în viață” – în textele mioritice

bradul e asociat cu tragismul situației impuse, fiind rememorate doar riturile ce prepară Marea Trecere: “Și la cap să-mi pui / *O cruce de brad*” (TL 13) sau “Și-n loc de cruce la cap / *Un brăduț mic, încrângat*” (TM 30). De remarcat și similitudinile (obligatorii) între statura celui înhumat și cea a bradului. 3. Pentru maramureșeni bradul mai înseamnă “materia” fundamentală a universului sacru și profan deopotrivă. “Materia pe care le-o oferă bogatele păduri de brad, molid și tisă*, de stejar, tei, carpen și fag” (M. Pop). Expoatarea lemnului (butinăritul, plutăritul) se făcea cu iscusință, dar nu fără sudoare și sacrificii – vezi *Miorița butinarului*. Lemnul era coborât cu greutate din munți, pe albia râurilor, până în sate. Aici meșterii îi dădeau înfățișări trebuincioase, pentru nevoi casnice (casă, acareturi, gard, laiță etc) sau nevoi elevate, ce tindeau spre sacralitate (pecetare / prescurnicele, toiage-insignele dregătorilor, porțile sculptate și, evident, bisericile, altarele). “Maramureșenii, trăind izolați de lumea civilizată, au fost siliți să-și fabrice din lemn toate instrumentele necesare diferitelor ramuri de gospodărie, inventând și construind cu multă dibăcie din lemn: morile de apă, vâltorile pentru spălatul covoarelor, piua pentru îngroșatul stofei, carul cu toate anexele lui, plugul și grapa, oloiernițele, covata găurită pentru desfăcutul porumbului, cumpăna de măsurat, blidele și bli-darele (țitoare de farfurii), lingurele și lingurarele, berbințe, putine, colesere, cănițe, coveți, solnițe, pâlnii, cofe, clește de spart alune, fluier și a.; apoi tiara sau războiul de țesut cu toate anexele sale; melița pentru zdrobitul cânepii, hrebăul cu dinți de lemn ori cu piele de ariciu pentru pieptănatul lânii și al cânepii, fusul și caierul de tors, urzoaica și vârtelnița ș.a. Aceste obiecte caracteristice ale unei vieți românești străvechi – despre care nici cronicile nu pomenesc – au imprimat poporului maramureșean un tipar arhaic; care fiind la adăpost de curentele de prefaceri a rămas aproape intact până în zilele noastre.” (Al. Filipașcu, 1940, p. 28). “Locul dominant pe care îl are lemnul în viața de toate zilele a maramureșenilor și în creația lui artistică l-a făcut pe prof. Simion Mehedinți să afirme, îndată după primul război mondial, că Maramureșul este o țară a civilizației lemnului.” (M. Pop). Mult mai târziu, prin anii '70, artistul Mihai Olos a luat în calcul posibilitatea proiectării și construirii unui «oraș universal» bazat pe «poetica de lemn a maramureșenilor». Iar C. Noica (1980) scria, după o călătorie în acest ținut: “Când vizitezi Maramureșul înțelegi de ce grecii spuneau la

materie în general «lemn». Și cultura și civilizația pleacă de la lemn.(...) Cine nu respectă materia se năruiește spiritualicește.”**“Și-o dat grăită”** – A se înțelege, a vorbi, a se sfătui. Aici cu sensul de a complota; a trimite vorbă (cuiva). În text: “Ceilalți *și-o dat grăită* / Pă mine să m-omorască” (TM 49).

Autor: Dorin Stef
stefdorin@yahoo.com

“V-am ținut de frați ai mei” – A avea încredere în cineva, a acorda toată încrederea (iar aceasta a fost înșelată, trădată). Cu referire la instituția frăției profesionale, de breaslă (fârtat, ortac, tovarăș) sau la frăția de cruce, ritualică, legată prin jurământ și însemne specifice. În text: “Voi, doi, păcurărei / Ce *v-am ținut de frați ai mei*” (TM 32).

INDEX

LISTA LOCALITĂȚILOR (DIN CARE PROVIN TEXTELE)

Asuaju de Sus (1 variantă);
Berbești (4); Bârsana (9); Bogdan Vodă (1); Borșa (6); Breb (2); Budești (1); Baia Mare (1); Băița – Tăuții
Măgherauși (2); Băița de sub Codru (6); Băsești (4); Bicăz (1); Berința (1); Boiereni (2);
Cornești (2); Cetățele (1); Chiuzbaia (2); Curtuiușu Mare (1); Costeni (2); Cupșeni (1);
Desești (1); Dragomirești (2);
Finteușu Mare (1);
Groșii Țibleșului (2);
Hărnicești (2); Hideaga (4);
Ieud (8);
Larga (1); Lăpuș (2); Libotin (1);
Mesteacăn (1); Merișor (1); Moșca (1);
Oarța de Jos (1); Oarța de Sus (2); Odești (2); Orțița (1);
Poienile Izei (1); Plopiș (2); Preluca Veche (1); Peteritea (1); Poenile Botizii (1);
Rozavlea (2); Rus (1); Rodina (1); Rohia (1); Rogoz (2);
Săcel (2); Săliștea de Sus (5); Săpînța (1); Sighetu Marmației (1); Șieu (1); Satu Nou de Jos (1); Săliște-
Băsești (1); Sălsig (1); Stremț (1); Stoiceni (2); Suciul de Sus (1);
Tămășești (5); Tg. Lăpuș (1);
Urminiș (1);
Vadu Izei (1);
Nelocalizate: TM – 6; TCh – 3; TL – 1;

LISTA CULEGĂTORILOR

Béla Bártok – 1 variantă – localitatea Ieud – publicată în *Volksmusik der Rumänen von Maramuresch*, Munchen, 1923; *Miorița* (Fochi), București, 1964.
Pamfil Bîlțiu – 35 var. – loc. Berbești, Botiza, Săcel, Ieud, Cornești, Oarța de Sus, Rodina, Săliștea-Băsești, Sălsig, Băița de sub Codru, Bicăz, Tămășești, Chiuzbaia, Băița-Tăuții-M., Cătățele, Merișor, Stoiceni, Cupșeni, Costeni, Boiereni, Rogoz, Suciul de Sus, Berința, Groșii Țibleșului, Lăpuș, Libotin, Larga; - în *Sculați, sculați, boieri mari*, Cluj, 1996; *Poezii și povești din Țara Lăpușului*, București, 1990.
Ion Bîrlea – 2 var. – loc. Ieud, Berbești – în *Literatura populară din Maramureș*, București, 1968; *Antologie de folclor din județul Maramureș*, Baia Mare, 1980; *Miorița* (Fochi), București, 1964.
Augustin Botiș – 1 var. – loc. Poiana Botizii – în *Maramureș*, Baia Mare, 1972.
Ion Chiș Șter – 3 var. – loc. Plopiș, Chiuzbaia, Chioar – în *Drumuri maramureșene, Nord*, 1982.
I. Cocișiu – 1 var. – loc. Moșca-Lăpuș – în *Miorița* (Fochi), București, 1964.
Ion Codreanu – 1 var. – nelocalizată (Țara Chioarului) – în *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980.
Ion Corbescu - 1 var. – loc. Berbești – în *Ceas pe ceas se alungă*, Baia Mare, 1970.
Mihai Cupcea – 1. var. – nelocalizată – în *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980.
Jordan Datcu – 2 var. – loc. Berbești – în *Literatura populară din Maramureș*, București, 1968

- Vasile T. Doniga** – 4 var. – loc. Oarța de Jos, Satu Nou de Jos, Hideaga – în *Poezii populare din Oaș, Maramureș și Năsăud*, București, 1962; *Miorița* (Fochi), București, 1964; *Folclor din Maramureș*, București, 1980.
- Elena Florian** – 1 var. – loc. Preluca Veche – în *Antologie de folclor din județul Maramureș*, 1980.
- L. Ghergariu** – 1 var. – loc. Orțița – în *Miorița și Meșterul Manole în folclorul Sălajului*, Sibiu, 1942; *Miorița* (Fochi), Buc., 1964.
- A. Grubei** – 1 var. – loc. Finteușu Mare – în *Ceas pe ceas se alungă*, Baia Mare, 1970.
- Anuța Iuga** – 1 var. – loc. Săliștea de Sus – în *Semnal*, Săliștea de Sus, 1970.
- Dumitru Iuga** – 3 var. – loc. Săliștea de Sus – în *Calendarul Maramureșului*, 1980; *Memoria Ethnologica*, Baia Mare, 2001.
- Maria Georgeta Iuga** – 1 var. – loc. Mesteacăn – în *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980.
- Vasile Latiș** – 3 var. – loc. Peteritea, Groșii Țibleșului, nelocalizată (TL) – în *Antologie de folclor din județul Maramureș*, Baia Mare, 1980.
- Petre Lenghel Izanu** – 27 var. – loc. Bârsana, Breb, Poienile Izei, Săpânța, Cornești, Budești, Rozavlea, Hideaga, Baia Mare, Dragomirești, Săliștea de Sus, Sighetu Marmației, Ieud, Băița-Codru – în *Folclor din Maramureș*, București, 1962; *Miorița* (Fochi), Buc., 1964; *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980.
- Dumitru Mariș** – 1 var. – loc. Ieud – text inedit.
- Mitruț din Rus** – 1 var. – loc. Rus – în *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980.
- Dumitru Mercea** – 1 var. – loc. Curtuișu Mare – în *Miorița* (Fochi), București, 1964.
- Augustin Mocanu** – 1 var. – loc. Asuaju de Sus – în *Ceas pe ceas se alungă*, Baia Mare, 1970.
- E. Moldovan-Nestor** – 1 var. – loc. Rohia – în *Miorița* (Fochi), 1964.
- Tache Papahagi** – 5 var. – loc. Vadu Izei, Rozavlea, Săcel, Desești, Botiza – în *Graiul și folclorul Maramureșului*, București, 1925 [1981]; *Miorița* (Fochi), 1964.
- Dumitru Pop** – 18 var. – loc. Tămășești, Odești, Băsești, Băița de sub Codru, Urminiș, Stremț, Plopiș-Făurești, Boiereni – în *Pe marginea Mioriței*, Cluj, 1965; *Poezii populare din Sălaj*, București, 1962; *Miorița* (Fochi), Buc., 1964; *Folclor din zona Codrului*, Baia Mare, 1978; *Miorița* (Fochi), 1980.
- Dorin Ștef** – 1 var. – loc. Ieud – text inedit.
- Valerica Ștefco** – 5 var. – loc. Borșa – în *Poezii populare din Țara Maramureșului*, București, 1990.
- Ion Taloș** – 2 var. – loc. Lăpuș, Rogoz – în *Miorița* (Fochi), 1964.
- Vasile Trifoi** – 1 var. – nelocalizată (Țara Chioarului) – în *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980.
- Vasile Vișovan** – 1 var. – loc. Hărniciești – în *Semnal*, Săliștea de Sus, 1970.
- Ion Zubășcu** – 1 var. – nelocalizată (Țara Maramureșului) – în *Calendarul Maramureșului*, 1980.
- Culegători nenominalizați** – 6 var. – loc. Tg. Lăpuș, Hărniciești, Rozavlea, Bogdan Vodă, Ieud, Hideaga, - texte din Arhiva Muzeului Etnografic al Transilvaniei din Cluj, Arhiva Institutului de Folclor din București – în *Miorița* (Fochi), București, 1964.

LISTA INFORMATOILOR (a performerilor)

■ ȚARA MARAMUREȘULUI

- Desești** – *Parasca Covaci*, 70 ani (n. 1850);
- Vadu Izei** – *Ioana Codrea* (Fundeasa), 40 ani (n. 1880);
- Rozavlea** – *Ileana Rus*, 24 ani (n. 1896); *Ileana Florea*, 63 ani;
- Săcel** – *Năstaca Petrovai*, 60 ani (n. 1860); *Varvara Șuşca*, 73 ani (n. 1900);
- Botiza** – *Mărie Cupșinar*, 20 ani (n. 1902); *Maria Groșan*, 78 ani (n. 1906); *Ioana Brumar*, 78 ani (n. 1906); *Maria Petreus*, 54 ani (n. 1931); *Ilișca Petreus*, 84 ani (n. 1900); *Anghelina Trifoi*, 61 ani (n. 1923); *Ioana Roșca*, 70 ani (n. 1914);
- Ieud** – *Dumitru Goja*; *Vasile Dăncuș*; *Teoader Hoza Boicu*, 62 ani; *Mihai Bizău* (învățător în 1924); *Mărcuța Buftea*, 49 ani (n. 1902); *Ioana Chiș*, 69 ani (n. 1882); *Anuța Pleș*, 80 ani (n. 1907); *Ioana Vlad*, 45 ani (n. 1942); *Anuța Bizău*, 60 ani (n. 1927); *Nița Dăncuș*, 40 ani (n. 1952);
- Hărniciești** – *Maria Năneștean*, 18 ani (n. 1908); *Gheorghe Hotea*, 82 ani (n. 1888);
- Bogdan Vodă** – *Griguță Zaharia*, 44 ani (n. 1892);

Bârsana – *Ofrim Doca*, 75 ani; *Irina Rednic*, 70 ani; *Pălăguța Steopei*, 66 ani; *Ioan Lenghel*, 69 ani; *Anuța Godja*, 84 ani; *Pălăguța Bledea*, 61 ani; *Ioana Cora*, 48 ani;

Berbești – *Dumitru Codrea*, 66 ani; *Vasile Codrea*; *Palaga Codrea*; *Maria Codrea*, 69 ani (n. 1922);

Săliște de Sus – *Maria Iuga*, 69 ani; *Anuța Iuga*, 40 ani (n. 1940); *Simion Iuga*, 59 ani;

Cornești – *Ileana Bârle*, 43 ani (n. 1930); *Pălăguță Rednic*, 65 ani;

Borșa – *Ileana Roman*, 53 ani; *Călina Timiș*, 62 ani; *Rozalea Timiș*, 54 ani; *Valerica Ștețcu*; *Veronica Roman*, 36 ani;

Dragomirești – *Ioan Orzac*, 87 ani;

Breb – *Maria Ciceu*, 65 ani; *Dumitru Tăut*, 67 ani;

Săpânța – *Ion Stan*, 16 ani;

Budești – *Dumitru Beserman*, 68 ani;

Poienile Izei – *Ion Draguș*, 30 ani;

Sighetu Marmației – *Ana Huban*, 43 ani;

■ ȚARA CHIOARULUI

Hideaga – *Lițifor Pogăcieș*, 70 ani (n. 1862); *Aurora Bodea*; *Iuliana Tămîian*, 71 ani;

Plopiș – *Vasile Rus* (n. ~ 1934);

Băița – *Ana Rob*; *Rozalia Ceteraș*, 70 ani (n. 1906);

Baia Mare – *Maria Oșan*;

Finteușu Mare – *Ioan Muntean* (a Agaptii), 78 ani;

Cetățele – *Maria Țura*, 47 ani (n. 1929); *Ion Țura*, 50 ani (n. 1926); *Mihai Țura*, 52 ani (n. 1924);

Preluca Veche – *Rozalia Florian*, 50 ani (n. 1927);

Merișor – *Aurelia Gîta*, 66 ani (n. 1912);

Satu Nou de Sus – *Emilia Pop*;

Chizbaia – *Marița Grigor*, 40 ani (n. 1942);

■ ȚARA CODRULUI

Orțița – *Virgil Andrei*, 17 ani (n. 1925);

Băsești – *Teodor Horotan*, 62 ani (n. 1888); *Victoria Călăuz*, 20 ani (n. 1926); *Florian Pop*, 47 ani (n. 1909); *Maria Gros*, 48 ani (n. 1909);

Băița de sub Codru – *Ana Ghițan*, 57 ani (n. 1901); *Ioan Mureșan*, 43 ani (n. 1915); *Floarea Vanc*, 54 ani (n. 1904); *Paulina Micle*; *Ana Domuța*, 55 ani (n. 1918); *Ana Domuța*, 53 ani (n. 1921);

Tămășești – *Emilia Iluț*, 47 ani (n. 1911); *Ana Săbău*, 66 ani (n. 1892); *Florica Orha*; *Maria Maghiari*, 63 ani (n. 1911); *Floare Iluț*, 61 ani (n. 1913);

Stremț – *Ana Cuciulătan*, 55 ani (n. 1903);

Odești – *Alexe Blidar*, 73 ani (n. 1902);

Oarța de Jos – *Clarița Pop*, 70 ani (n. 1894);

Asuaju de Sus – *Ana Budea*;

Urminiș – *Ana Sabo*, 40 ani (n. 1934);

Sălsig – *Ana Zah*, 37 ani (n. 1937);

Oarța de Sus – *Vilma Andreicuț*, 60 ani (n. 1914); *Ana Negrea*, 65 ani (n. 1913);

Bicaz – *Maria Tarba*, 68 ani (n. 1914);

Rodina – *Maria Mitre*, 89 ani (n. 1896);

Săliște- Băsești – *Liliana Lung*, 65 ani (n. 1921);

■ ȚARA LĂPUȘULUI

Moșca – *Emil Dobre*;

Boiereni – *Simion Boier*, 77 ani (n. 1907);

Rogoz – *Ioana Nistea*, 77 ani (n. 1886); *Ioana Chira*, 59 ani (n. 1922);

Lăpuș – *Reghina Ferenț*, 38 ani (n. 1925); *Ioan Coman*, 69 ani (n. 1912);

Poiana Botizii – *Ileana Pașca*, 37 ani;

Groșii Țibleșului – *Gavril Pop*, 62 ani; *Aurica Pop*, 25 ani (n. 1960);

Peteritea – *Aurica Tuns*, 73 ani (n. 1910);

Stoiceni – *Ana Bucure*, 55 ani (n. 1926); *Ioan Leșe*, 76 ani (n. 1907);

Berința – *Terezia Marchiș*, 60 ani (n. 1926);

Costeni – *Dochia Lucian*, 62 ani (n. 1922); *Ana Nodiș*, 33 ani (n. 1951);

Cupșeni – *Nastasia Pop*, 56 ani (n. 1928);
Suciu de Sus – *Viorica Clep*, 60 ani (n. 1924);
Libotin – *Dumitru Bota*, 63 ani (n. 1921);
Larga – *Cătălina Bozga*, 79 ani (n. 1905).

LISTA REFRENELOR

A. Refrene laice (24)

Florile dalbe de măr (5) – Borșa, Finteușu Mare, Costeni, nelocalizată (TM), nelocalizată (TL);
Florile dalbe (3) – Cornești, Odești, Mesteacăn;
Zuorel de zăă (5) – Borșa, Suciu de Sus, Libotin, Tg. Lăpuș, Rogoz;
Hoi, linu-i lin (var. Oi, linu-i lin; Hoia lin și iară lin) (4) – Ieud, Botiza;
Lerului și-a mărului (2) – Preluca Veche, nelocalizată (TCh);
Și-așe fluier zăce (2) – Stoiceni;
Hai lin, hai lăr și flori de măr (1) – Curtuișu Mare;
Oi, leroi, leroi (1) – Hideaga;

B. Refrene mixte și religioase (22)

Hai, lăru-i, Doamne (7) – Băița de sub Codru, Asuaju de Sus, Rodina, Chiuzbaia, Moșca, Boiereni;
Lăru-i și-a lăru-i, Doamne (var. Lăr, lăr și-a lăru-i, Doamne) (4) – Tămășești, Sălsig;
Corindemu-i, Doamne (var. Corindemu-i, Doamne, corindi; Corindemu-i, Doamne, nu-i corinde) (3) –
Băița de sub Codru;
Haida leri și-a nost Domn (1) – Groșii Țibleșului;
Domn, Domn și-a nost Domn (1) – Cupșeni;
Doamne` nostu-i Dumnezău (1) – Făurești;
Domnului, Doamne (1) – Plopiș;
O, Isus Hristos cel sfânt / Cobori la noi pe pământ (1) – Bogdan Vodă;
Mândră-i sara lui Crăciun (2) – Merișor, Berința;
Dimineața lui Crăciun (1) – Șieu.

INDEX PENTRU TEXTELE MIORITICE DIN ANTOLOGIE

- **Cea mai veche variantă a Mioriței.** Bistrița Năsăud (1792-1794).
- **Țara Maramureșului.** 1. Desești – 1920. 2. Vadu Izei – 1920. 3. Rozavlea (1) – 1920. 4. Rozavlea (2) →1985. 5. Săcel (1) – 1920. 6. Săcel (2) – 1973. 7. Botiza (1) – 1922. 8. Botiza (2) – 1984. 9. Botiza (3) – 1984. 10. Botiza (4) – 1984. 11. Botiza (5) – 1984. 12. Botiza (6) – 1984. 13. Ieud (1) →1923. 14. Ieud (2) →1924. 15. Ieud (3) →1924. 16. Ieud (4) – 1951. 17. Ieud (5) – 1951. 18. Ieud (6) – 1987. 19. Ieud (7) – 1987. 20. Ieud (8) – 1992. 21. Hărniciești (1) – 1926. 22. Hărniciești (2) →1970. 23. Șieu – 1927. 24. Bogdan Vodă – 1936. 25. Bârsana (1) – 1950. 26. Bârsana (2) →1979. 27. Bârsana (3) →1979. 28. Bârsana (4) →1985. 29. Bârsana (5) →1985. 30. Bârsana (6) →1985. 31. Bârsana (7) →1985. 32. Bârsana (8) →1985. 33. Bârsana (9) →1985. 34. Berbești (1) →1968. 35. Berbești (2) →1968. 36. Berbești (3) →1970. 37. Berbești (4) – 1991. 38. Săliștea de Sus (1) →1970. 39. Săliștea de Sus (2) – 1980. 40. Săliștea de Sus (3) →1980. 41. Săliștea de Sus (4) →1980. 42. Săliștea de Sus (5) →1985. 43. Cornești (1) – 1973. 44. Cornești (2) →1985. 45. Borșa (1) – 1975-77. 46. Borșa (2) – 1975-77. 47. Borșa (3) – 1975-77. 48. Borșa (4) – 1975-77. 49. Borșa (5) – 1975-77. 50. Dragomirești (1) →1985. 51. Dragomirești (2) →1985. 52. Breb (1) →1985. 53. Breb (2) →1985. 54. Săpânța →1985. 55. Budești →1985. 56. Poienile Izei →1985. 57. Sighet →1985. 58. Nelocalizată →1962. 59. Nelocalizată →1962. 60. Nelocalizată →1962. 61. Nelocalizată →1980. 62. Nelocalizată →1980. 63. Nelocalizată →1980.

■ **Varianta virtuală** / corespunzătoare tipului nord-maramureșean.

■ **Țara Chioarului.** 64. Hideaga (1) – 1932. 65. Hideaga (2) →1958. 66. Hideaga (3) →1962. 67. Hideaga (4) →1962. 68. Plopiș (1) – 1954. 69. Plopiș (2) →1982. 70. Curtuiușu Mare – 1955. 71. Băița (1) – 1962. 72. Băița (2) – 1976. 73. Baia Mare →1962. 74. Finteușu Mare →1970. 75. Cetățele – 1976. 76. Preluca Veche – 1977. 77. Merișor – 1978. 78. Rus →1980. 79. Mesteacăn →1980. 80. Satu Nou de Jos →1980. 81. Chiuzbaia (1) →1982. 82. Chiuzbaia (2) – 1982. 83. Nelocalizată →1980. 84. Nelocalizată →1980. 85. Nelocalizată →1982.

■ **Țara Codrului.** 86. Orțița – 1942. 87. Băsești (1) – 1950. 88. Băsești (2) – 1956. 89. Băsești (3) – 1956. 90. Băsești (4) – 1957. 91. Băița de sub Codru (1) – 1958. 92. Băița de sub Codru (2) – 1958. 93. Băița de sub Codru (3) – 1958. 94. Băița de sub Codru (4) – 1973. 95. Băița de sub Codru (5) – 1974. 96. Băița de sub Codru (6) 1974. 97. Tămășești (1) – 1958. 98. Tămășești (2) – 1958. 99. Tămășești (3) – 1962. 100. Tămășești (4) – 1974. 101. Tămășești (5) – 1974. 102. Stremț – 1958. 103. Odești (1) – 1962. 104. Odești (2) – 1975. 105. Oarța de Jos – 1964. 106. Asuaju de Sus →1970. 107. Urminiș – 1974. 108. Sălsig – 1974. 109. Oarța de Sus (1) – 1974. 110. Oarța de Sus (2) – 1978. 111. Bicaz – 1982. 112. Rodina – 1985. 113. Săliște-Băsești – 1986.

■ **Țara Lăpușului.** 114. Tg. Lăpuș – 1927. 115. Moșca – 1929. 116. Rohia – 1952. 117. Boiereni(1) – 1961. 118. Boiereni (2) – 1984. 119. Rogoz (1) – 1963. 120. Rogoz (2) – 1981. 121. Lăpuș (1) – 1963. 122. Lăpuș (2) – 1981. 123. Poiana Botizii →1972. 124. Groșii Țibleșului (1) →1980. 125. Groșii Țibleșului (2) – 1985. 126. Peteritea →1980. 127. Stoiceni (1) – 1981. 128. Stoiceni (2) – 1983. 129. Berința – 1982. 130. Costeni (1) – 1984. 131. Costeni (2) – 1984. 132. Cupșeni – 1984. 133. Suci de Sus – 1984. 134. Libotin – 1984. 135. Larga – 1984. 136. Nelocalizată →1980.

INDEX PENTRU TERMENII DIN GLOSAR

- A** – a (se) abate, a adui, a adurni, a afla, a agodi, albastră, a apuca, arjînt;
B – baiier (baior), baltag, banat, barșon, batăr, bălai, bărbânoc, beteag, Biserica Albă, bogorea, bohaș, bondă, botei, brebenel, bucălai, bugăt, buhaș, a buntuzi;
C – carte, caș, călămară, călic (salic), căldare, cărbunel, a căta (cota), ceruit, ceteraș, ciump, a ciunti, a ciurui, ciut, a cânta, câtilin, a clăti, colindă, copârșeu, corneancă, cornicel, cotroapă, Crăciun;
D – dalb, de-a-una, a despleti, demnicat, dâmb (dâmboc), drob, a dudăi, durzău (durdzău);
F – fântână, fârtai, fârtat (fărtat), fluieră (fluierică, fluierice), frătiuluc, a frânge;
G – a (se) găta, Gheorghe, gloabă, glugă, goman (guman), a grăi, grui, gubă, gustare;
H – heli (heliu), a (se) hodini, horă (hore), hotroapă;
I – Ispas;
Î – îmbițat, încolțurat, încregat, înstrăinat, înturnat, înveregat;
J – jerunte, jintiță, a jujăi;
L – lai (lăi), lance, ler, leu, lumninea, lut;
M – maior (maier), a mere, mintenaș (minten), a mîna, mândru, mătâțel (mătâțâl), mâzgai, muncel (muntel);
O – oacheș (ochișea, oțișea), oleacă, ortac;
P – Paști, păcurar (păcurăroi), a păcurări, a păzâ, a peri, a petrece, a pipa, pistrui, pizmaș, Pleșca, (în) poară, pomană, ponor, porneală, a potopi, prapur, primăvărei, propor, ptiștol, a pușca;
R – rât, romun (romon), runcan;
S – sălaș, sâlic, scânteiuță, sein (sărin, săin), a sfădi, a si, sintirim, siu, Sângeorz, slujbă, smolenci, sobor, socăciță, a se socoti, a sodomni, soție, staol (staor), steag, sterp (stărp), sterpar, strungă, struț, suman;
Ș – a șidea, șohan, șorc, știop, șut;
T – temeteu (timiteu), tilincă, a tilinca, tiot, tizăroi, a (se) tângui, toc, a (se) tomni, a trage, a trăgăna, trâmbiță (trâmbițătoare), a tropoti, turiș, turmar, tustrei;
U – uiagă (oiagă, iagă), urdă;
V – vas, a (se) vâji (vâji), vâtaf (vătăj, vătav), vedereros, venetic, vesăl, a vorovi, vraniță;
Z – zăpor, zgera (zdera), zin, a zini, Ziua Crucii, zmeu, zuorel;

BIBLIOGRAFIE

- * * * *Antologie de folclor din județul Maramureș*, editată de Asociația Folcloriștilor și Etnografilor din județul Maramureș, Baia Mare, 1980, volumul I, Poezia; editor coordonator Ioan Chiș Șter, cuvânt înainte de prof. Mihai Pop.
- Bártok, Béla** – *Volksmusik der Rumänen von Maramuresch*, Munchen, Drei Masken verlag, 1923; Budapesta, 1966.
- Bilțiu, Pamfil** – *Poezii și povești din Țara Lăpușului*, Editura Minerva, București, 1990.
- Bilțiu, Pamfil, Pop, Gheorghe** – *Sculați, sculați, boieri mari. Colinde din județul Maramureș*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1996.
- Bîrlea, Ioan** – *Balade, colinde, bocete din Maramureș*, volumul I, *Cîntece poporane din Maramureș*; volumul II, Editura Casa Școalelor, București, 1924.
- Bîrlea, Ioan** – *Literatura populară din Maramureș*, Editura pentru Literatură, București, 1968; ediție de Iordan Datcu, cuvânt înainte de Mihai Pop.
- * * * *Calendarul Maramureșului*, editat de Asociația Folcloriștilor și Etnografilor din județul Maramureș; Ion Bogdan, Mihai Olos, Nicoară Timiș; Baia Mare, 1980.
- * * * *Ceas pe ceas se alungă. Antologie de folclor poetic din județul Maramureș*, Baia Mare, 1970.
- Chiș Șter, Ion** – *Drumuri maramureșene*, în revista *Nord*, editată de CUASC, Centrul Universitar Baia Mare, nr. 4/1982.
- Doniga, Vasile T.** – *Poezii populare din Oaș, Maramureș și Năsăud*, în *Folclor din Transilvania*, volumul I, Editura Minerva, București, 1962.
- Doniga, Vasile T.** – *Folclor din Maramureș*, volumul VI, Editura Minerva, București, 1980.
- Fochi, Adrian** – *Miorița*. Tilopogie. Circulație. Geneză. Texte, Editura Academiei, București, 1964.
- Fochi, Adrian** – *Miorița. Texte poetice alese*, Editura Minerva, București, 1980.
- Ghergariu, L.** – *Miorița și Meșterul Manole în folklorul Sălajului*, în *Transilvania*, nr. 73 (1942), Sibiu.
- Lenghel Izanu, Petre** – *Folclor din Maramureș*, în *Folclor din Transilvania*, volumul I, Editura Minerva, București, 1962,
- Lenghel Izanu, Petre** – *Daina mîndră pîn Bârsana*, editat de Asociația Folcloriștilor și Etnografilor din județul Maramureș, Baia Mare, 1979.
- Lenghel Izanu, Petre** – *Poezii și povești populare din Maramureș*, Editura Minerva, București, 1985; volumul II din *Folclor din Maramureș*, ediție de Octav Păun, prefață de Mihai Pop.
- * * * *Maramureș*, supliment lunar editat de cotidianul *Pentru socialism*, mai 1972.
- * * * *Memoria Ethnologica*, editat de Centrul Creației Populare Maramureș, nr. 1, Baia Mare, 2001; coordonator Dumitru Iuga.
- Papahagi, Tache** – *Graiul și folklorul Maramureșului*, în *Grai, folclor, etnografie*, Editura Minerva, București, 1981, ediție și prefață de Valeriu Rusu, ediție a II-a.
- Pop, Dumitru** – *Poezii populare din Sălaj*, în seria *Folclor din Transilvania*, volumul I, Editura Minerva, București, 1962.
- Pop, Dumitru** – *Pe marginea Mioriței*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Seria philologia*, fasciculus 1, Cluj, 1965.
- Pop, Dumitru** – *Folclor din zona Codrului*, Baia Mare, 1978.
- * * * *Semnal*, nr. 2, mai 1970, revista cenaclului literar “Semnal” din Săliște de Sus, Maramureș; coordonator Dumitru Iuga.
- Ștețco, Valerica** – *Poezii populare din Țara Maramureșului (Borșa)*, seria *Folclor din Transilvania*, volumul IX, Editura Minerva, București, 1990.

BIBLIOGRAFIE PENTRU GLOSAR

- Note bibliografice -

- Antologie (1980)** – *Antologie de foclor din județul Maramureș*, Baia Mare, 1980.
- ALRR** – *Atlas Lingvistic pe Regiuni. Maramureș*, Editura Academiei, București, 1969.
- T. Bănățeanu (1965)** – Tancred Bănățeanu, *Portul popular din regiunea Maramureș, Lăpuș*, editat de Casa Creației Populare, Baia Mare, 1965 (album).
- P. Bilțiu (1990)** - Pamfil Bilțiu, *Poezii și povești populare din Țara Lăpușului*, Editura Minerva, București, 1990.
- P. Bilțiu (1992)** – Pamfil Bilțiu, *Miorița în Maramureș*, în *Simpozion Miorița – 1992*, Cîmpulung Moldovenesc, 1993, p. 87-90.
- P. Bilțiu (1996)** – Pamfil Bilțiu, Gheorghe Pop, *Sculați, sculați, boieri mari. Colinde din Maramureș*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1996.
- I. Bîrlea (1968)** – Ion Bîrlea, *Literatura populară din Maramureș*, ediție de Iordan Datcu, prefață de Mihai Pop, Editura pentru Literatură, București, 1968.
- M. Brădulescu (1981)** – Monica Brădulescu, *Colinda românească. The romanian colinda* (studiu bilingv), Editura Minerva, București, 1981, seria Universitas.
- T. Bud (1908)** – Tit Bud, *Poezii populare din Maramureș*, adunate de vicarul Maramureșului, Editura Academiei, București, 1908.
- Bulgăr (2002)** – Gheorghe Bulgăr, Gheorghe Constantinescu-Dobridor, *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, Editura Saeculum Vizual, București, 2002, 2 volume.
- Cantemir (1717)** - Dimitrie Cantemir, *Hronicul vechimii romano-moldo-vlahilor (1717)*, București, 1901, p. 217 (cf. V. Cirimpei).
- P. Caraman (1931)** – Petre Caraman, *Substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă la români și slavi*, Iași, 1931 (cf. R. Vulcănescu, 1987; M. Brădulescu, 1981; V. Kernbach, 1989).
- V. Cirimpei (1992)** – Victor Cirimpei, *Aportul Mioriței la elucidarea marilor zei balcano-carpatici Lel / Ler și Diana / Doina / Doicel*, schemă factologică, în *Simpozion Miorița – 1992*, Cîmpulung Moldovenesc, 1993, p. 60 și 61.
- M. Costăchescu** – *Folclor din Moldova. Texte alese din colecții inedite. Mihai Costăchescu, Căntece populare românești*, ediție de G. Ivănescu și V. Șerban, Editura pentru Literatură, București, 1969, p.81.
- J. Cuisener (2000)** – Jean Cuisener, *Mémoire de Carpathes – La Roumanie milénaire: un regard intérieur*, Plon, 2000; tradus și publicat de Dumitru Iuga în *Memoria Ethnologica*, I, nr.1, Baia Mare, p.30-38.
- M. Dăncuș (1986)** – Mihai Dăncuș, *Zona etnografică Maramureș*, Editura Sport-Turism, București, 1986.
- DEX (1975)** – *Dicționar explicativ al limbii române*, Editura Academiei, București, 1975.
- Al. Filipașcu (1940)** – Alexandru Filipașcu, *Istoria Maramureșului (1940)*, Editura Gutinul, Baia Mare, 1997 (ediția a II-a).
- A. Fochi (1970)** – Adrian Fochi, *Colindul leului*, în *Limbă și Literatură*, volumul XXVI, Societatea de Științe Filologice a Academiei, București, 1970.
- A. Fochi (1976)** - Adrian Fochi, *Datini și eresuri populare de la sfârșitul sec. al XIX-lea. Răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densușianu*, București, 1976, p.87-88.
- Ghe. Iza (1978)** – Gheorghe Iza, *Leul în colindele românești*, în *Samos*, II, Dej, 1978, p.127-136 (cf. Kernbach).
- V. Kernbach (1989)** – Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.
- V. Latiș (1993)** – Vasile Latiș, *Păstoritul în Munții Maramureșului*, Baia Mare, 1993.
- Memoria (2001)** – *Memoria Ethnologica*, editată de Centrul Creației Populare Maramureș, nr.1, Baia Mare, 2001.
- C. Noica (1980)** – Constantin Noica, *Călătorie în Maramureș*, în *Calendarul Maramureșului*, editat de Asociația Folcloriștilor și Etnografilor, Baia Mare, 1980, p.71.

- T. Papahagi (1925)** – Tache Papahagi, *Graiul și folclorul Maramureșului* (1925), Editura Minerva, București, 1981.
- D. Pop (1978)** – Dumitru Pop, *Folclor din zona Codrului*, Baia Mare, 1978
- M. Pop (1975)** – Mihai Pop, *Anul Nou, lectura unui discurs ceremonial* (1975), în *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980, p.5-8.
- M. Pop (1980)** – Mihai Pop, prefață la *Antologia de folclor din județul Maramureș*, Baia Mare, 1980.
- Mihai Pop** – Mihai Pop, în prefața lucrării *Arta lemnului în Maramureș*, de Francisc Nistor, editată de Asociația Folcloriștilor și Etnografilor din județul Maramureș, Baia Mare, 1980, (album).
- Popescu Sireteanu (1983)** – Ion Popescu Sireteanu, *Limba și cultura populară. Din istoria lexicului românesc*, București, 1983, p.197-202.
- Al. Rosetti (1920)** – Al. Rosetti, *Colinde religioase la români*, București, 1920, p. 25-28.
- I. Talpoș (1983)** – Ion Talpoș, *Miorița și vechile rituri funerare la români*, Anuarul de folclor, III-IV, Cluj, 1983.
- G. Dem. Teodorescu (1874)** – G. Dem. Teodorescu, *Încercări critice asupra unor credințe, datini și moravuri ale poporului român*, Tipografia Petrescu-Conduratu, București, 1874, p.20, (cf. *Poezia obiceiurilor de iarnă*, Editura Minerva, București, 1985, p.6).
- R. Vulcănescu (1970)** – Romulus Vulcănescu, *Etnologia juridică*, Editura Academiei, București, 1970.
- R. Vulcănesu (1987)** – Romulus Vulcănescu, *Mitologia română*, Editura Academiei, București, 1987.